FUN
DA
CIO
BIBLI
CA
CATA
LA
NA

Library of The Theological Seminary

PRINCETON · NEW JERSEY

BS212
.1928
V.10

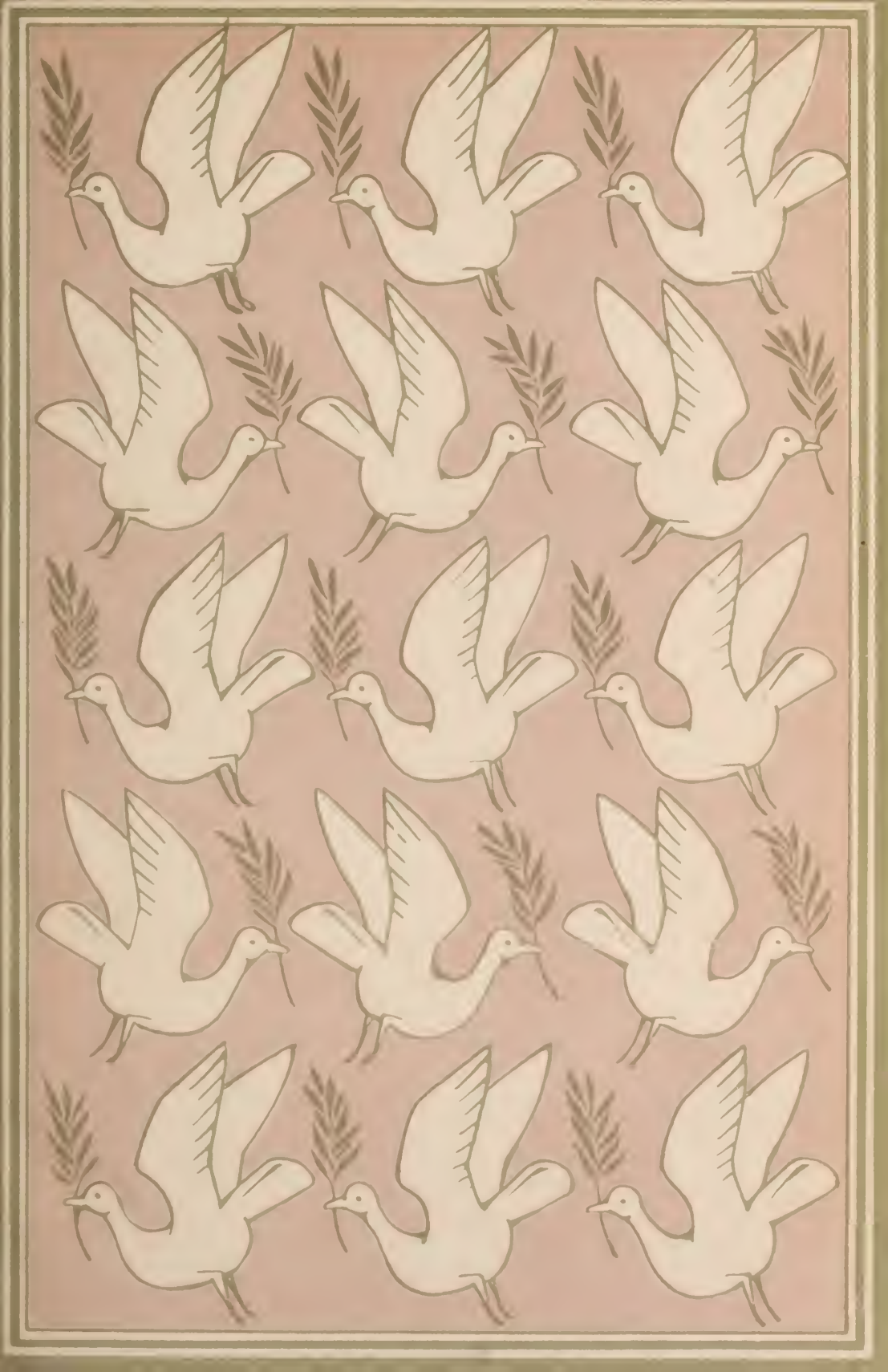

Digitized by the Internet Archive
in 2014

https://archive.org/details/lasagradabiblia10card

FUNDACIÓ BÍBLICA CATALANA
LA SAGRADA BÍBLIA
ANTIC TESTAMENT
VOL. X

DANIEL
I
ELS DOTZE PROFETES MENORS

TIPOGRAFIA EMPORIUM, S. A.

HAN ESTAT TIRATS D'AQUESTA PRIMERA EDICIÓ: 150 EXEMPLARS EN PAPER DE FIL GUARRO FABRICAT A MÀ, AMB FILIGRANES DE LA «FUNDACIÓ BÍBLICA CATALANA», NUMERATS AMB XIFRES ARÀBIGUES; I 3,000 EXEMPLARS EN PAPER TORRES-DOMÈNECH.

És propietat de la FUNDACIÓ BÍBLICA CATALANA
Reservats tots els drets

Bible. Catalan. 1928.

LA SAGRADA BÍBLIA

ANTIC TESTAMENT. VOL. X

DANIEL

I

ELS DOTZE PROFETES MENORS

VERSIÓ DELS TEXTOS ORIGINALS, INTRODUCCIONS I NOTES DEL

DR. JOAN BTA. MANYÀ

CANONGE MAGISTRAL DE LA SEU DE TORTOSA

REVISIÓ DEL

P. MARC DE CASTELLVÍ, O. M. CAP.

LLIC. EN SAGRADA ESCRIPTURA

BARCELONA

EDITORIAL ALPHA

1934

APROVACIÓ ECLESIÀSTICA

De conformitat amb el cànon mil tres-cents noranta-u del Codi de Dret Canònic, que prescriu que les versions de les Sagrades Escriptures no siguin impreses en llengua vulgar, si no són aprovades per la Seu Apostòlica, o editades sota la vigilància dels Bisbes i amb notes extretes principalment dels sants Pares de l'Església i de doctes escriptors catòlics, *donem la Nostra aprovació, com sigui que reuneix les condicions degudes, a la present edició dels* LLIBRES DANIEL *i* ELS DOTZE PROFETES MENORS.

Barcelona, 20 de setembre del 1934

IMPRIMEIXI'S

† MANUEL, BISBE DE BARCELONA

Per manament de S. E. Il·lma. el Bisbe, mon senyor,

RAMON BAUCELLS
Can. Secr.

DANIEL

NOTÍCIA PRELIMINAR

Cronològicament i per les seves dimensions el llibre de Daniel és el darrer en la sèrie dels quatre profetes majors.

L'estructura gramatical del nom del profeta, Daniel, dóna aquesta traducció literal: *el meu jutge (o defensor), Déu*.

La biografia de Daniel en els detalls segurs, està consignada en el mateix llibre que en porta el nom. De raça reial, o de família de magnats (I, 3), sembla que fou endut captiu a Babilònia l'any terç del regnat de Joaquim (606 a. C.) i educat a l'escola del palau reial, on es manifestà fidel complidor de la Llei de Moisès i de talent extraordinari (cap. I). La seva saviesa, en gran part sobrenatural, es manifestà de seguida en explicar el somni de Nabucodonosor (cap. II) i en vindicar la innocència de Susanna (XIII). Més endavant interpretà un altre somni de Nabucodonosor (IV) i la inscripció fatídica de l'àpat del rei Baltasar (V).

El seu talent li havia aconseguit un gran prestigi, no sols entre els seus companys de captiveri (XIII, 64; cf. Ezeq. XIV, 14, 20 - XXVIII, 3), sinó també davant de Nabucodonosor, sota del qual tingué una gran influència i càrrecs molt honorífics (II, 48). Oblidat en els temps posteriors, recobrà, amb la caiguda de Babilònia sota els medes i perses, els prestigis i els alts càrrecs (VI, 2). Els seus èmuls li posaren paranys, valent-se de la fidelitat a la Llei mosaica, i aconseguiren que fos llançat a la sitja dels lleons, on experimentà la protecció miraculosa de Déu (VI). Sembla que fou per aquells dies que d'una manera enginyosa demostrà la vanitat del déu Bel i del dragó sagrat de Babilònia. La victòria, però, li valgué d'ésser llançat novament a la sitja dels lleons, de la qual fou salvat també miraculosament (XIV, 29).

Sota el rei persa Cirus, sembla que continuà Daniel essent personatge influent en la cort babilonesa (VI, 28). Arribà, doncs, a una edat avançada, que podia oscil·lar entre els 80 i 90 anys, i tingué el consol de veure

promulgat el decret de Cirus, permetent als seus compatricis el retorn a Palestina. Ell, però, potser a causa de l'edat, sembla que romangué a les terres de l'exili: a Babilònia, o bé a Susa, on, segons la tradició, acabà els seus dies i on s'exhibeix als pelegrins la seva tomba. Ignorem els detalls de la seva mort. El martirologi romà el commemora el dia 21 de juliol amb aquestes paraules: *Babylone, sancti Danielis Prophetae.*

La missió de Daniel a la cort de Babilònia és, el que en diríem, una missió providencial. Els perills de caure en idolatria, que sempre havien afectat el poble d'Israel, s'accentuaren en els dies de la captivitat, amb l'esplendor i la força dels pagans dominadors. Daniel, amb el seu exemple de fidelitat a la Llei de Moisès (malgrat els perills gravíssims a qué s'exposava [VI, 10]) i amb les seves victòries esclatants en nom de Jahvé sobre els ídols (XIV), sostingué la fe dels israelites captius a Babilònia. I penetrant l'esdevenidor, albirà la gran persecució religiosa que havia de patir el seu poble en els dies d'Antíoc Epífanes i anuncià, per a consol dels Jueus futurs, la victòria final de la religió de Moisès sobre els seus perseguidors; i, endinsant-s'hi més, concretà els dies de la vinguda del Messias i les persecucions d'aquest, acumulades a la fi del temps en l'Anticrist, com abans en Antíoc que n'és el tipus, i liquidades en el judici del *Vell de dies* i amb la vinguda gloriosa del *Fill de l'home* sobre els núvols del cel (VII, 9, seg.)

Té, encara, un altre aspecte molt interessant la missió de Daniel: fer conèixer Jahvé entre els pagans, en el cor mateix del paganisme, en la capital de l'imperi pagà, per excel·lència, en aquells dies. Així preparava Déu el catolicisme del futur regne messiànic. La saviesa de Daniel, els miracles amb qué foren alliberats ell i els seus companys, els càstigs que anuncià al rei en nom de Jahvé, feren prorrompre els mateixos representants suprems de l'Estat i de la Religió pagana, els reis, en frases immortals que canten, sinó el monoteisme pur, la supremacia triomfant del Déu d'Israel (II, 41; III, 98-100; IV, 31-34; V, 24).

La missió de Daniel a la cort de Babilònia ha estat comparada amb la de Josep a la cort dels Faraons. Certament el paral·lelisme és colpidor en molts detalls, sobretot en el do que un i l'altre reberen d'interpretar els somnis del rei, que els savis de Caldea, com els d'Egipte, no saberen interpretar.

La qüestió de l'autenticitat del llibre de Daniel, com la dels altres llibres canònics, té dos aspectes que convé destriar: *a)* si és un llibre inspirat per Déu, de tal manera que Déu en sigui l'autor principal i l'últim responsable

de les afirmacions que s'hi contenen; *b)* si és obra d'aquell autor humà al qual s'atribueix; en el nostre cas, si el seu autor és aquell Daniel, els trets biogràfics del qual acabem de precisar.

La qüestió *a)* és una qüestió teològica purament i estricta, una qüestió de fe, resolta per a nosaltres definitivament amb les declaracions de l'Església. El decret del concili de Trento cita el llibre de Daniel entre els llibres que s'han de rebre com a sagrats i canònics. I cal tenir present que l'incís del decret conciliar *cum omnibus suis partibus* fou introduït per abastar aquells fragments d'alguns llibres sagrats que, com Dan. XIII, i XIV, i III, 24-100, es diuen *deuterocanònics,* perquè sobre llur canonicitat hi hagué, en altre temps, alguna controvèrsia.

És, doncs, el llibre de Daniel un llibre inspirat i ho és totalment i integra.

La qüestió *b)*, per als racionalistes que neguen *a priori* tot el que sigui sobrenatural, no pot tenir més que una solució negativa. Efectivament, un home que escriu a Babilònia, en el segle VI, és impossible que pugui descriure la història dels segles posteriors tan encertadament i detallada com ho fa Daniel, sense una revelació de Déu. Ara bé, per al racionalisme, la revelació divina, en sentit propi, és un absurd que no cal discutir. No hi ha dubte, doncs, que la composició del llibre de Daniel no és anterior als esdeveniments darrers de què parla, ço és, als temps d'Antíoc Epifanes.

Hom veu de seguida la falsa posició dels racionalistes. Llurs idees filosòfiques els menen a negar el sobrenatural, i quan la Història en presenta algun element, per comptes de discutir-lo segons els cànons de la crítica històrica, el neguen apriorísticament; i encara, per a més vergonya, en nom de la ciència positiva! La ciència històrica positiva no consisteix a estrafer la realitat històrica per tal d'ajustar-la a idees preconcebudes, sinó que s'ajusta ella inexorablement als fets constatats, a les realitats documentals. El racionalisme no sol tenir la franquesa de confessar la raó veritable i fonamental de la seva posició (és tan absurda!), sinó que addueix, com a pretextos contra l'autenticitat del llibre de Daniel, alguns detalls històrics, filològics, etc. que examinarem breument pel decurs de les nostres anotacions i palesarem llur vanitat total com a arguments contra l'autenticitat del llibre de Daniel.

Contra l'opinió dels racionalistes hi ha tota la tradició jueva i cristiana, la qual, si exceptuem els fragments deuterocanònics, proclama—amb unanimitat plena que arriba, de segle en segle, fins als temps mateixos immediats a l'exili babilònic—l'autenticitat del llibre de Daniel.

Estem, doncs, jurídicament i crítica en possessió de la veritat. I encara

podem afegir-hi arguments positius interns i externs. Entre els darrers, ultra les allusions clares de Jesús (Mt. XXIV, 15) i de St. Pau (Heb. XI, 33), tenim el testimoni de Fl. Josep segons el qual, en venir a Jerusalem Alexandre el Gran, li foren mostrades les profecies de Daniel que l'alludeixen. Una altra prova n'és el llibre primer dels Macabeus, el qual (escrit en el segle II a. C.) alludeix el llibre de Daniel (cf. I Mac. II, 59, 60) i, encara més, segons demostren els crítics, en suposa l'existència de la versió grega dels LXX; i això importa per al text hebreu una existència molt anterior.

Com a arguments interns a favor de l'autenticitat de Daniel, esmentem el coneixement minuciós i exacte que l'autor palesa tenir del medi ambient social, religiós i polític de la Babilònia des de Nabucodonosor a Cirus, i la llengua mateixa en qué està escrit: hebrea i aramea, amb certs mots d'origen ari; coses que difícilment encaixen amb un escriptor de l'época dels macabeus.

Quant als fragments deuterocanònics, rebutjats pels jueus i pels protestants, hem de remarcar la tradició terma i constant (que ni l'autoritat de St. Jeroni no pogué fer trontollar) de l'Església sobre llur canonicitat. Hi ha també indicis vehements d'haver estat acceptats en altre temps entre els jueus: la versió dels LXX i la de Teodoció i el fragment del *Pugio fidei* del nostre Ramon Martí. Si són absents del cànon jueu, és, potser, que no foren trobats fins després de clos el cànon. Això no té res d'estrany, si hom té en compte que llur autor és, possiblement, no el mateix Daniel, sinó un contemporani, o un posterior, que consignà per escrit el que coneixia per la tradició del poble jueu.

Pel demés, si bé no en coneixem el text hebreu, és evident que el text grec d'aquests fragments deuterocanònics conté molts hebraismes, com tindrem ocasió de constatar, i traeix un origen hebreu o arameu. Nosaltres, com St. Jeroni, hem pres com a base de la traducció d'aquests fragments el text de Teodoció, controntat, però, i a voltes retocat amb el dels LXX. Teodoció, que és sempre un seguidor fidel dels LXX, ací se'n separa, i ofereix un text que sembla críticament preferible al dels LXX. Val a dir, però, que les diferéncies entre els dos textos són, com veurem, de poca importància.

El llibre de Daniel, en la seva part protocanònica, es divideix en dues parts sensiblement igualades de sis capítols cada una; la primera és de caràcter històric, l'altra és profética. Els capítols XIII i XIV vénen a ésser com

un apèndix històric; en els LXX van el cap. XIII al davant de tot el llibre i el XIV a l'acabament.

En la primera part (I-VI) Daniel, com a historiador, parla de si mateix objectivament en tercera persona (cf. Is. VII, XX), en la segona (VII-XII) empra la primera persona (llevat dels versets de presentació de les profecies [VII, 1-X, 1]) potser per a garantir amb el seu nom l'autenticitat de les profecies. L'ordre del llibre no és cronològic, però hi ha intercalades certes anotacions que permeten de fer-ne una ordenació cronològica.

En el llibre de Daniel hi ha tres llengües: l'hebrea, I-II, 4 i VIII-XII; l'aramea,[1] II, 4-VII, i la grega en els fragments deuterocanònics; aquesta última, però, ja hem dit que no sembla ésser l'original, sinò una traducció de l'hebreu. Una cosa semblant s'esdevé en altres llibres sagrats d'aquella època: v. g. Esd. IV, 18; ib. VII, 12-26; Jer. X, 11.

Fa estrany, i potser encara no en coneixem adequadament la raó, que l'original adés sia hebreu, adés arameu. Sembla que estan escrites en arameu aquelles parts que es refereixen principalment als pagans, mentre que les adreçades als jueus són escrites en llengua hebrea. Alguns crítics moderns, però, suposen que, durant el trasbals produït per les guerres dels macabeus, es perderen alguns fragments del llibre de Daniel, que en l'original era tot hebreu, i foren suplerts pels corresponents d'una versió aramea.

Malgrat la diversitat de llengües i de certes formes de locució, la crítica, tant ortodoxa com heterodoxa, s'acorda generalment a admetre la unitat del llibre de Daniel.

Ha estat dit, i no sense raó, que el llibre de Daniel venia a ésser com l'Apocalipsi del Testament Antic. Si prenem el mot (Apocalipsi) en el sentit d'una revelació especial destinada al temps darrers d'una Economia teològica, trobem un paral·lelisme interessant entre el llibre de Daniel i el de St. Joan. Tots dos escriuen per als temps en què ja és closa la revelació de la pròpia Economia. St. Joan, per al periode que va dels temps apostòlics fins a l'acabament del món i començament del regne triomfant del Crist, per a confortar els cristians en les lluites amb l'Anticrist, encoratjant-los amb la certesa de la victòria del Crist sobre la gran bèstia i els

[1] L'arameu és la llengua de l'Aram (Síria occidental). Els reis d'Assíria i Caldea deportaren a llurs terres un nombre tan gran d'arameus, que la llengua d'aquests hi esdevingué una llengua gairebé vulgar. El poble jueu, que durant la seva estada a Babilònia usà l'arameu (altrament molt afí a l'hebreu i també al caldeu estricte) ja no el deixà en l'època de la restauració, i l'hebreu quedà relegat a la condició de llengua sagrada.

que en portaran el signe. Daniel escriu per als temps post-exílics, per a confortar els jueus en aquells dies difícils en els quals, mancats de profetes, han de sostenir per llur religió una lluita titànica amb Antíoc, el perseguidor; escriu per als temps de la gran prova d'Israel, els temps del Messias, amb allusions, de tant en tant, a l'Anticrist prefigurat en Antíoc, i a la vinguda gloriosa del Crist, complement de la primera vinguda en humilitat i oprobi. L'un i l'altre vénen a representar en l'economia de la revelació com un esclat fulgurant de llum profètica, que la Providència de Déu projecta sobre els segles obscurs i silenciosos, en què no brillarà la revelació divina pública, ni hi ressonarà la veu de la profecia.

PRIMERA PART

HISTÒRIA DEL PROFETA DANIEL

(I, 1 - VI, 18)

1. VIDA PRIVADA

(I, 1 - 21)

Daniel i els seus companys a la cort de Nabucodonosor

(C. I.) [1] L'any tercer del regnat de Joaquim, rei de Judà, vingué Nabucodonosor, rei de Babilònia, a Jerusalem i l'assetjà. [2] I el Senyor lliurà en les mans d'ell, Joaquim, rei de Judà, i part dels

1. — *L'any tercer del regnat de Joaquim.* Hi ha una certa discrepància entre las dates assenyalades per Daniel i per Jeremias (XXV, 1-9), pertocant a la presa de Jerusalem per Nabucodonosor.

El racionalisme hi troba un dels seus pretextos per rebutjar l'autenticitat del llibre de Daniel. — L'explicació conciliadora apareix espontàniament, si hom pensa que Daniel, escrivint a Babilònia, citava la data de la sortida de l'exèrcit caldeu per a la campanya, en la qual fou subjugada Jerusalem, ço és, l'any terç de Joaquim; mentre que Jeremias, escrivint a Palestina, expressa la data real de l'entrada dels caldeus a la ciutat santa, ço és, l'any quart, almenys, de Joaquim, que coincideix amb l'any 605 a. C.

Nabucodonosor. La grafia d'aquest nom no és gaire fixa en els documents: *Nebucadnetzar,* ací i en altres indrets, amb *aleph* o sense, darrera del *nun; Nebucadretzar* (Jer. XXI, 2, 7; Ezeq. XXIX, 18; etc.); *Nabukuduriusur* en les inscripcions cuneïformes; *Nabukodrosoros* en Berós. Nosaltres hem adoptat, com a vulgaritzada en la nostra llengua, la dels LXX, que segueix la Vulgata, *Nabucodonosor.* Sembla significar: «Nebo conserva la corona».

2. — *El Senyor lliurà.* Fou el Senyor, que per a castigar els pecats del seu poble, es valgué del rei de Babilònia. Aquest no és res més que un instrument de la Justícia divina.

Part dels vasos de la casa de Déu. No

vasos de la casa de Déu, i se'ls endugué a la terra de Senaar a la casa de son déu i diposità els vasos en la casa del tresor de son déu.

[3] I ordenà el rei a l'Asfenez, cap dels seus eunucs, que li portés dels fills d'Israel i de llinatge reial i dels prohoms, [4] donzells sense cap defecte, de bella presència i capaços d'ésser instruïts i aciençats en tota mena de saber i dotats de talent i vigoria, per a poder estar al palau reial; i que hom pogués ensenyar-los les lletres i la llengua dels caldeus. [5] I els assignà el rei ració diària del menjar reial i del vi de la seva beguda, perquè creixessin durant tres anys, i després es presentarien davant del rei. [6] I foren d'entre ells, dels fills de Judà, Daniel, Ananias, Misael i Azarias. [7] I els posà nom el cap dels eunucs i posà a Daniel, Baltasar, a Ananias, Sidrac, a Misael, Misac i a Azarias, Abdènago.

tots els vasos sagrats, sinó una part, la més important. Els restants no foren depredats fins a la destrucció total del temple i de la ciutat, després de la mort de Sedecias (Jer. XXVII, 19-22; cf. IV Rg. XXV).

A la casa de son déu. El temple de Bel-Merodac, el déu principal de Babilònia i preferit de Nabucodonosor.

3. — *De llinatge reial i dels prohoms.* Els reis de Caldea i Assíria acostumaven de triar joves distingits i de bona família de totes les races i pobles que els estaven subjectes. Aquests joves, educats a la cort, com els indígenes de més categoria, podien ésser un bon instrument de la política imperialista en llurs pobles respectius.

4. — *Les lletres i la llengua dels caldeus.* Les lletres dels caldeus es referia, en sentit objectiu, principalment a l'Astronomia i a la Màgia. Quant a la llengua, cal advertir que per als hebreus la llengua caldea era una llengua estranya. Val a dir que les llengües a aprendre per Daniel i els seus companys eren dues. Una d'origen turànic i d'escriptura ideogràfica i silàbica que, des del segle XII a. C., esdevingué entre els caldeus una llengua hieràtica, exclusiva dels savis i teòlegs, i especial de la Màgia. A aquesta llengua, de la qual existia escrit tot un aparell de gramàtiques, diccionaris, silàbaris, etc. semblen referir-se principalment els estudis a què foren aplicats Daniel i els seus companys.

Ultra aquesta llengua, des del segle XII a. C., en va prevaler a Caldea una altra de caràcter semític, l'assírio-caldea, que s'escrivia amb signes cuneïformes; és la que coneixem pels documents assiriològics.

Cal recordar el que ja hem dit en la *Noticia preliminar:* que la llengua aramea en la qual està escrita una part del llibre de Daniel, i que fou la vulgar entre els jueus de l'època post-exílica, malgrat que alguns en diuen caldea, és diversa d'aquestes dues.

6. — *Daniel, Ananias, Misael i Azarias.* Noms bastant freqüents entre els hebreus. Ananias significa *do de Jahvè;* Misael, *qui és el que Déu;* Azarias, *ajut de Jahvè.*

7. — *Els posà nom.* Aquest canvi de noms s'imposava segons els antics costums orientals, per tal com els joves hebreus entraven al servei directe del rei (Cf. IV Rg. XXIII, 34; XXIV, 17).

Fidelitat dels joves hebreus a la Llei i la recompensa divina

[8] I Daniel es posà en el cor de no contaminar-se amb el menjar
del rei, ni amb el vi de la seva beguda, i pregà al cap dels eunucs
que no el fes contaminar. [9] I Déu donà a Daniel gràcia i simpatia
davant del cap dels eunucs. [10] I digué el cap dels eunucs a Daniel:
Tinc por del meu senyor el rei, que ha assenyalat el vostre menjar
i la vostra beguda, i com apareixeran les vostres cares macilentes
entre els donzells que són com vosaltres, condemnareu davant del
rei la meva testa. [11] I digué Daniel al mestre de sala que era constituït
pel cap dels eunucs sobre Daniel, Ananias, Misael i Azarias: [12] Pro-
va, si et plau, els teus servents deu dies, i que ens donin llegums a
menjar, i aigua per a beure. [13] I es presentaran al davant teu les
nostres cares i les dels joves que mengen de la taula del rei, i se-
gons el que veuràs, faràs sobre els teus servents. [14] I els acceptà
la proposta i els tingué deu dies a prova. [15] I passats deu dies, apa-
regueren llurs cares plenes i sanes més que les dels altres donzells que
menjaven de la taula reial. [16] I fou que el mestre de sala prenia llur
ració de menjar i de vi i els donava llegums.

[17] I Déu concedí a aquells quatre donzells el saber i la intel·ligència

8. — *De no contaminar-se.* El perill de contaminació per a Daniel i els seus companys estava no sols a què en la taula reial es servissin menjars prohibits als hebreus (cf. Lev. III, 17; XI, 4, etc.), sinó també, i potser principalment, a què hi fossin presentades als comensals certes viandes i certes libacions consagrades als ídols.

12. — *Que ens donin llegums.* Alguns racionalistes han vist en aquest passatge una imitació de la conducta de Judas Macabeu (II Mac. V, 27) i han volgut deduir-ne la composició del llibre de Daniel a l'època macabaica. L'argument és d'una banalitat evident. Com si la repugnància dels jueus sincers a contaminar-se de menjars impurs fos exclusiva del temps dels macabeus (cf. v. g. Os. IX, 3 i seg.; Amós, VII, 17; etc.) i no es derivés immediatament de la mateixa llei de Moisès!

16. — *I fou que...* Hem traduït literalment la forma hebraica (*i fou*) perquè podria designar una relació de causalitat entre el menjar de llegums i la vigoria corporal dels joves hebreus. Aquesta es realitzà no sols *malgrat* els llegums, sinó *en virtut* d'aquesta alimentació, pel poder de Jahvè, en qui Daniel i els seus companys tenien posada la confiança.

17. — *El saber i la intel·ligència.* La recompensa dels joves hebreus per llur adhesió a la Llei de Moisès, no es limità a l'ordre corporal, sinó que s'estengué, segons les prometences de la

en tota literatura i saviesa, i féu a Daniel entenedor en tota mena de visions i somnis. [18] I passats els dies que el rei havia fixat perquè els presentessin, els féu venir el cap dels eunucs davant de Nabucodonosor. [19] I enraonà amb ells el rei, i no en fou trobat cap entre tots, com Daniel, Ananias, Misael i Azarias; i restaren al servei del rei. [20] I el rei els demanà tota paraula de saviesa i d'intel·ligència, i els trobà deu voltes més savis que tots els astròlegs i magues que hi havia en el seu reialme.

[21] I romangué Daniel fins a l'any primer del rei Cirus.

2. VIDA PÚBLICA

(II, 1 - VI, 28)

Els savis de Babilònia no saben explicar el somni del rei

(C. II.) [1] I l'any segon del seu regnat, Nabucodonosor tingué uns somnis i es torbà d'esperit i va perdre la son. [2] I ordenà el rei

21, Inf. VI, 28.

Sagrada Escriptura (v. g. Ecc. II, 3), a l'ordre superior de la intel·ligència, i en especial a la interpretació dels somnis i visions. Aquesta qualitat, tan apreciable a la cort caldea, constituí Daniel, com veurem, en personatge de gran influència en el palau reial, i en virtut d'ella, pogué sostenir-se en lloc preeminent, malgrat els canvis de reis i de dinasties.

21.—*Fins a l'any primer del rei Cirus.* Els racionalistes assenyalen una contradicció entre això i el que diu el mateix Daniel (X, 1), que l'any terç de Cirus li foren fetes certes revelacions. L'objecció no és difícil de resoldre. Deixant de banda una possible alteració del text darrer (X, 1), com sembla insinuar el text dels LXX; prescindint, així mateix, d'un problemàtic viatge de Daniel a Palestina, hom pot respondre fàcilment que el sentit d'aquest verset no és limitatiu, sinó indicatiu: el profeta indica que restà a Babilònia fins a la vinguda de Cirus, ço és, fins al terme de la dinastia caldea, i també fins a l'acabament legal de l'exili del poble de Déu, que és l'interessant per a la missió del profeta. Dels temps posteriors a aquesta data, ja no diu res en aquest lloc, ni de la seva permanència a la capital de Caldea.

1. — *L'any segon.* S'ha d'entendre probablement l'any segon del regnat *personal i exclusiu* de Nabucodonosor, després de la mort de son pare Nabopolassar. Uns anys abans, ja havia estat associat al tron de son pare, i havia realitzat, entre altres gestes, la conquesta de Jerusalem. És, doncs, una objecció fluixa la dels racionalistes que pretenen trobar contradicció cronolò-

de convocar els astròlegs i els magues i els fetillers i els caldeus, per
tal que li expliquessin els seus somnis; i vingueren i es presenta-
ren davant del rei. [3] I els digué el rei: He tingut un somni i el
meu esperit està preocupat per recordar-lo. [4] I parlaren els caldeus
al rei en arameu: Rei, viviu pels segles; dieu el somni als vostres
servents i l'interpretarem. [5] Respongué el rei i digué als caldeus:
N'he perdut el record; si no em feu saber el somni i la interpre-
tació, us faré trossejar els membres i les vostres cases seran reduïdes
a clavegueres. [6] I si m'exposeu el somni i la interpretació rebreu de
mi ofrenes i honorari i glòria en gran; dieu-me, doncs, el somni i la
interpretació. [7] Respongueren de bell nou i digueren: El rei dirà
el somni als seus servents i en farem la interpretació. [8] Respongué
el rei i digué: Certament veig que vosaltres guanyeu temps, tot
perquè heu vist que n'he perdut el record. [9] Per tant, si no m'acla-
riu el somni, una sola serà la vostra sentència; havíeu preparat pa-
raules mentideres i falses per a dir-les davant meu fins que fossin
mudats els temps; eia, doncs, dieu-me el somni i em convenceré
que sabeu interpretar-lo. [10] Respongueren els caldeus davant del rei
i digueren: No hi ha cap home al món que pugui aclarir l'enigma
del rei; a més que cap rei, ni príncep, ni magnat, mai no ha pro-

gica entre aquest text i Jeremias (XXV, 1) i el mateix Daniel (I, 1). Segons aquesta explicació, Nabucodonosor tingué els somnis l'any segon de son regnat personal, i conquistà Jerusalem l'any primer de son regnat, com a soci de son pare. La diferència entre les dues dates és d'uns cinc o sis anys.

2.—*Astròlegs i els magues i els fetillers.* En general, representaven els homes d'estudi i els dedicats a les arts endevinatòries.

Que li expliquessin els seus somnis. A Caldea, com a Egipte, tingué una gran importància la ciència dels somnis, i els que la posseïen eren molt preats. Han estat trobats llibres (a Ninive, v. g.) que en tracten especialment.

3.—*He tingut un somni.* Un somni que era profètic. Déu es val generalment d'ànimes santes per a anunciar les seves revelacions; a voltes, però, com en el cas present i d'altres (v. g., Gen. XLI), es val de pagans i àdhuc d'ànimes perverses.

Altrament, el que Nabucodonosor, com Faraó, rebé de Déu, no fou més que la materialitat de la revelació, el somni; la part formal, la interpretació, fou revelada per Déu al profeta.

4.—*En arameu.* Sembla que es tracta d'una indicació que no es refereix a la llengua que empraren els caldeus en parlar el rei, sinó a la que s'empra en el llibre profètic d'ací en avant; ve a ésser com una indicació al lector, que s'hauria de posar entre parèntesis.

Els LXX i la Vulgata diuen més concretament, en *siríac*. El caldeu i el siríac foren originàriament una sola llengua, i si bé després es diversificaren bastant, foren designades sempre sota la denominació comuna de *llengua aramea*.

posat qüestió com aquesta a cap mague, ni astròleg, ni caldeu. [11] I és tan difícil i estranya la qüestió que el rei proposa, que no hi ha ningú capaç de resoldre-la davant del rei, llevat dels déus, els quals no habiten en la carn.

[12] En vista d'això, el rei s'indignà molt i enfellonit d'ira, ordenà de matar tots els savis de Babilònia. [13] I la sentència fou publicada i els savis eren executats i hom cercà Daniel i els seus companys per a matar-los.

Intervenció de Daniel

[14] Aleshores Daniel enraonà prudentment i assenyada amb Arioc, cap dels emissaris del rei, que havia eixit per a matar els savis de Babilònia. [15] Parlà i digué a Arioc, prefecte reial: ¿Per què una sentència tan urgent de part del rei? Arioc explicà l'assumpte a Daniel. [16] I Daniel entrà i demanà al rei que li donés temps i li resoldria la proposició. [17] Se n'anà Daniel a la seva casa i n'assabentà els seus companys Ananias, Misael i Azarias, [18] per a implorar gràcia del Déu del cel sobre aquell enigma, perquè no fossin occits Daniel i els seus companys amb els altres savis de Babilònia.

[19] Aleshores, l'enigma fou revelat a Daniel en visió nocturna i Daniel beneí el Déu del cel. [20] I parlà Daniel i digué: Que sia beneït el nom de Déu de segle en segle, perquè d'Ell és la saviesa i el poder. [21] I Ell és qui fa canviar els temps i les estacions, destrona els reis i els entronitza, dóna als savis la saviesa i la ciència als intel·ligents. [22] Ell revela les coses profundes i amagades; que coneix allò que és en la foscor, car la llum habita en Ell. [23] Jo us confesso i lloo, Déu dels meus pares, perquè m'haveu donat la saviesa

13. — *I hom cercà Daniel i els seus companys.* Per tal com ells també pertanyien a la classe dels savis (cf. I, 17 i seg.) que el rei havia condemnat a morir.

14. — Daniel, doncs, i els seus companys, no havien estat convocats entre els savis que s'enumeren en el v. 2. La raó d'aquesta omissió no es veu clara, sobretot després d'haver admirat el rei llur saviesa (I, 20). Potser fou per llur joventut, o per llur condició de jueus.

15. — *Prefecte reial.* Càrrec semblant al de prefecte del Pretori de Roma.

i el poder, i ara m'haveu manifestat allò què us demanàrem; car ens heu fet conèixer l'enigma del rei.

[24] Entrà, doncs, Daniel a la presència d'Arioc a qui el rei havia encomanat de matar els savis de Babilònia; hi anà i li parlà així: No matis els savis de Babilònia; porta'm davant del rei i li resoldré la proposta. [25] Arioc portà de seguida Daniel a la presència del rei i li digué així: Que he trobat un home entre els deportats de Judà, el qual exposarà al rei la solució. [26] Respongué el rei i digué a Daniel, anomenat Baltasar: ¿T'atreveixes a manifestar-me el somni que he tingut i a interpretar-me'l? [27] Respongué Daniel davant del rei i digué: L'enigma que el rei demana ni els savis, ni els astròlegs, ni els magues, ni els endevinaires no poden aclarir-lo al rei. [28] Però hi ha un Déu al cel que revela els secrets i ha fet saber al rei Nabucodonosor allò que ha d'esdevenir a la fi dels temps. El vostre somni i les visions, que en el llit us passaren per la imaginació, són això.

Daniel explica el somni de Nabucodonosor

[29] Estant al llit us envaí, rei, el pensament d'allò que després d'ara passarà, i el que revela els secrets us ha fet saber l'esdevenidor. [30] I a mi m'ha estat revelat aquest misteri, no per la meva saviesa superior a la dels altres vivents, sinó per a fer-ne al rei la interpretació i perquè entengueu els pensaments del vostre cor.

[31] Vós, oh rei, estàveu veient, i vet ací una estàtua gran, una estàtua enorme i d'esplendor extraordinària: estava dreta, de cara, i el seu posat era formidable. [32] El cap d'aquella estàtua era d'or fi, el

29. — *Després d'ara.* Nabucodonosor estava aleshores al zenit de la seva glòria. Senyor d'un imperi immens, amb una ciutat, per cort, grandiosa i curulla de construccions magnífiques, els seus enemics pràcticament anorreats, sobretot Necao d'Egipte, el gran imperi rival del d'Assíria i Caldea, devia pensar en la sort futura de l'imperi babilònic, a consolidar-lo i augmentar-lo abatent els medes, els perses, els àrabs, els grecs que podien ésser un perill futur; que el seu fill i successor destinat, Evil-Merodac, continués les glòries del seu pare, etc., etc.

32. — *Aquella estàtua.* L'arqueologia constata l'existència d'estàtues de dimensions colossals en els palaus dels reis d'Assíria i Caldea. Sovint aquestes estàtues estaven formades en les

pit i els braços d'argent, el ventre i les cuixes de bronze. [33] Les
cames de ferro, els peus, en part, de ferro i, en part, d'argila.
[34] Estàveu veient fins que fou tallada, sense tocar-la ningú, una pedra
i percudí l'estàtua sobre els seus peus de ferro i d'argila i els des-
troçà. [35] I aleshores foren destroçats ensems el ferro, l'argila, el
bronze, l'argent i l'or, i com el pallús de l'era de l'estiu els prengué
el vent, i enlloc mai més no foren trobats; i la pedra que havia per-
cudit l'estàtua és convertí en una gran muntanya i omplí tota la
terra.

[36] Aquest és el somni; i també direm la interpretació davant
del rei.

Interpretació del somni

[37] Vós, rei, sou rei de reis, perquè el Déu del cel us ha donat l'im-
peri, la força i el poder i la majestat. [38] I pertot arreu on habiten
els fills de l'home, les bèsties del camp i els ocells del cel, ho ha
lliurat en la vostra mà, i us ha fet dominar-ho tot. Vós sou,
doncs, la testa d'or. [39] I després de vós, s'alçarà un altre imperi,

diverses parts de materials diversos; començades amb materials de gran qualitat i acabades amb altres d'inferiors.

És un de tants detalls que palesen el coneixement perfecte, que tenia l'autor del llibre, de la civilització caldea.

39. — *Un altre imperi... i un tercer.* Quant a la identificació històrica d'aquests *quatre imperis* que anuncià el profeta, no hi ha unanimitat de parer entre els expositors. Hi ha certs detalls en la descripció profètica que no són fàcils d'identificar amb la realitat històrica posterior; ço que altrament constitueix una garantia d'autenticitat, car un falsari hauria curat d'ajustar perfectament la pretesa profecia amb la realitat històrica.

L'exposició que sembla la més racional, és la que, coneguda ja de Fl. Josep i adoptada per la immensa majoria dels SS. Pares i comentaristes catòlics i també dels protestants, identifica el primer imperi amb el de Babilònia, el segon amb el dels medes i perses, el tercer amb l'hellènic d'Alexandre, i el quart amb el de Roma.

Efectivament, l'imperi de Nabucodonosor fou superior en extensió i en poder al dels Medes i Perses, que el succeí. Vingué després el d'Alexandre, més extens que els anteriors: *dominà tota la terra.*

Els metalls en degradació (or, argent, bronze) semblen indicar l'atansament a la desfeta de l'imperi del món pagà, però és notable també que semblen els característics dels imperis que representen. Babilònia és la ciutat de l'or (Is. XIV, 4; Jer. LI, 7). Entre els perses, la guàrdia reial portava cuirasses i armes d'argent. Entre els grecs, els escuts i les armes són de bronze i és també aquest metall el que predomina en els usos domèstics.

inferior al vostre, i un tercer imperi de bronze, que dominarà en
tota la terra. [40] I l'imperi que farà quatre, serà fort com el ferro,
que el ferro ho destroça i ablaneix tot, i com el ferro que trenca
totes les coses, destroçarà i trencarà. [41] I amb el que haveu vist, els
peus i els dits en part d'argila de terrisser i en part de ferro, l'im-
peri serà dividit; tindrà, però, força de ferro, per tal com heu vist
el ferro barrejat amb l'argila de terrisser. [42] I amb els dits dels peus
en part de ferro i en part, a l'extrem, d'argila, l'imperi serà fort, i
d'altra part, serà trencadís. [43] Amb el que haveu vist el ferro barre-
jat d'argila de terrisser, s'uniran entre si per semença humana, però
no es soldaran; així com tampoc el ferro no és soldadís amb l'argila.
[44] I en els dies d'aquests reis suscitarà Déu del cel un Reialme que mai
no es desfarà ni serà lliurat a un altre poble; destroçarà i consumirà
tots aquests imperis i ell subsistirà eternament. [45] Amb el que haveu

40. — *El ferro* simbolitza perfectament la força de l'imperi romà, i és dificilment aplicable, com alguns pretenen, al regne dels Selèucides, com a successors principals de l'imperi d'Alexandre. Virgili qualifica el poble romà de *durum genus*.

41. — *En part d'argila... i en part de ferro.* L'Imperi romà, malgrat la seva força ferrissa, contenia un principi de feblesa en l'extensió mateixa del seu territori i l'heterogeneïtat dels seus components. Cal afegir, sobretot, l'enervament de costums que el minava progressivament. El ferro i fang del quart Imperi danièlic representen d'una manera ben expressiva les dues èpoques de la història de Roma: la republicana i la imperial; la primera, d'una empenta conquistadora indeturable, com el ferro que tot ho trenca; la segona, minada per la mollesa, i, com el fang, feble i embrutida. Per això fou dividit; però conservà encara la força del ferro i es sobrevisqué en sa llengua, en son dret, etc. i en la multitud de pobles que, avui i tot, tenen a glòria llur nissaga llatina.

43.—*S'uniran... però no es soldaran.* És difícil de precisar la realització històrica d'aquest detall de la profecia. Els expositors hi han emès opinions diverses. Per nosaltres, conseqüentment a la nota sobre el v. 41, segons la qual el ferro és la República i el fang l'Imperi de Roma, la unió per la semença humana és la descendència natural i biològica dels homes de la Roma imperial dels de la republicana; però en l'ordre espiritual, els homes de l'Imperi no són la continuació dels de la República, sinó que representen, sobretot en els últims temps, un esperit molt més feble i més corromput.

Hi ha, doncs, entre l'Imperi i la República de Roma solució de continuïtat espiritual i no una soldadura veritable.

44.—*Suscitarà Déu del cel un Reialme.* Aquest imperi suscitat pel Déu del cel és el regne messiànic, com ho indiquen clarament les dues condicions característiques d'universalitat i eternitat. Serà un imperi espiritual forjat no amb l'estrèpit de les armes i amb l'esplendor mundà, sinó per mans invisibles, silenciosament, de manera diversa dels altres imperis. I és també d'aquesta manera que els destroçarà i consumirà; no en sentit material i bèllic, sinó destruint l'esperit d'orgull i d'egoisme que els informava.

vist que de la muntanya fou tallada, sense tocar-la ningú, una pedra i destroçà el ferro, el bronze, l'argila, l'argent i l'or, el Déu gran ha fet veure al rei el que passarà en l'esdevenidor. I és ver el somni i fidel la interpretació.

[46] Aleshores el rei Nabucodonosor caigué sobre la seva faç i reverencià Daniel i ordenà de vessar-li oblacions i perfums. [47] I parlà el rei a Daniel i digué: En veritat, el Déu vostre és Déu de déus i Senyor dels reis i descobreix els secrets, car ha pogut aclarir aquest enigma. [48] I el rei engrandí Daniel i li concedí dons importants i nombrosos i el constituí sobre tota la província de Babilònia i cap dels prohoms sobre tots els savis de Babilònia. [49] I a la requesta de Daniel el rei posà sobre els afers de la província de Babilònia, Sidrac, Misac i Abdènago; i Daniel restà a la cort del rei.

L'estàtua de Nabucodonosor

(C. III.) [1] El rei Nabucodonosor féu una estàtua d'or de seixanta

45.—*De la muntanya fou tallada... una pedra.* Aquesta muntanya i la pedra que en fou tallada, sant Ambròs la rerefereix a la generació eterna del Verb; d'altres, però, la refereixen al naixement del Messias de la raça jueva. També ha estat bellament referida al naixement de Jesús de mare verge, per obra de l'Esperit Sant.

46-47.—*Vessar-li oblacions i perfums.* Aquest acte sembla tenir, com indica la Vulgata, un cert caràcter religiós, de sacrifici. No és estrany donada l'estupefacció que envaí Nabucodonosor, davant la saviesa de Daniel. A Babilònia els reis i els homes extraordinaris reberen sovint homenatges propis de la Divinitat. Si Daniel els acceptà fou perquè, més que a ell, eren adreçats a son Déu Jahvè, proclamat pel mateix Nabucodonosor, *Déu de déus,* ço és, virtualment l'únic Déu veritable, car els altres li són inferiors. Aquesta confessió del rei, però, no importava el renunciament al culte dels déus de Babilònia. És probable que es reduïa a identificar el Déu de Daniel amb el déu suprem dels caldeus *Ilou,* el qual era compatible amb la multitud de divinitats venerades en els temples de Caldea.

1. — *Féu una estàtua.* El fet que es narra en aquest capítol és posterior al del capítol segon (cf. III, 12 i II, 49). Nabucodonosor, en l'apogeu de la seva glòria, vençuts els seus enemics, subjugats territoris immensos i havent congregat tresors i riqueses incalculables, té la pensada d'erigir una estàtua colossal (potser per l'estil de les que havia pogut veure en les seves incursions victorioses per la terra d'Egipte) a la seva glòria personal, o a la del seu déu protector. Els costums de la civilització caldea autoritzen a acceptar la primera d'aquestes hipòtesis, ço és, que l'estàtua representava el mateix Nabucodonosor.

Pel que sabem de l'Arqueologia de Caldea, l'estàtua seria per dins de fusta,

colzades d'altitud i sis d'amplada; l'aixecà en la vall de Dura, a la
província de Babilònia. [2] I el rei Nabucodonosor convocà els sàtra-
pes, els prefectes, els caps militars, els senadors, els tresorers, els
consellers, els magistrats, i tots els governadors de la província,
perquè acudissin a la dedicació de l'estàtua que ell havia fet aixecar.
[3] I acudiren els sàtrapes, els prefectes, els caps militars, els senadors,
els tresorers, els consellers, els magistrats, i tots els governadors de
la província, a la dedicació de l'estàtua que havia fet aixecar el rei
Nabucodonosor, i es posaren drets davant l'estàtua. [4] I el pregoner
cridava: Es fa saber a vosaltres, els pobles, les nacions i les llen-
gües. [5] En sentir el so del corn, de la trompeta, de la cítara, de la

potser d'argila, i recoberta de plaquetes d'or. Així i tot, es requeria una gran quantitat d'aquest metall preciós. Segons Herodot, en la gran estàtua de Bel s'esmerçaren 800 talents d'or per recobrir-la. I no tenia més que dotze colzades d'alta!, la cinquena part de la de Nabucodonosor.

De seixanta colzades... Les proporcions de 6 × 60 (amplada i altura) no són exagerades i absurdes com alguns suposen, car essent la proporció entre l'alt i l'ample del cos humà de 6 a 1, i admetent—cosa del tot versemblant, segons les dades de l'Arqueologia caldea—que l'estàtua s'alçava sobre un pedestal o columna, fàcilment s'obtenen les proporcions del cànon escultòric, o unes que no en són gaire allunyades.

En la vall de Dura. En la plana immensa de Babilònia, una llegua cap al S. o SE. de la ciutat, hi ha unes ruïnes que porten el nom de Dura. És ací on generalment es creu que fou erigida l'estàtua de Nabucodonosor. Entre el runam de Dura hi ha un terraplè fet de rajoles cuites que té tot el posat d'una estàtua colossal en ruïna i que alguns arqueòlegs suposen ésser les restes de l'estàtua de Nabucodonosor.

2. — *Els sàtrapes...* Traduïm aproximadament la sèrie de noms del text caldeu corresponents, segurament, a càrrecs diversos. Tots ells, diu Lenormant, es troben mencionats en els monuments assiris i caldeus. La identificació, però, d'aquests noms és avui ben difícil, donats els coneixements limitats que tenim de la civilització caldea. Si no fos per respecte a la lletra del text, hauríem preferit d'expressar-los amb la frase general: *la noblesa i les autoritats,* més aviat que reduir-los a noms de càrrecs paral·lels de la nostra civilització.

Hem deixat *sàtrapes,* com la Vulgata, que es correspon gairebé literalment amb el text caldeu, perquè és un mot ja acceptat en la literatura nostra. A més, consta positivament que els sàtrapes no sols existien a Pèrsia i a la Mèdia (cf. VI, 2 i seg.), sinó també a Babilònia en els temps de Nabucodonosor i de Nabopolassar.

3. — *I acudiren...* Aleshores l'imperi de Caldea havia arribat al màximum de poder i domini. Els pobles subjugats eren molts i de distintes races i llengües. A la mateixa ciutat de Babilònia havia portat Nabucodonosor captius de tots els indrets del seu domini. El pregó (del qual el relat bíblic presenta possiblement el text oficial) s'adreçava no sols als prohoms presents a Dura, sinó a tots els súbdits de Nabucodonosor.

5. — *Del corn, de la trompeta...* Sobre aquesta llista d'instruments musicals hem de repetir l'observació que hem fet al v. 2: que és difícil d'identificar-los concretament, i que la traducció és,

sambuca, del saltiri, de la simfonia i de tota mena d'instruments de música, us prosternareu i adorareu l'estàtua d'or erigida pel rei Nabucodonosor. [6] I aquell que no es prosternarà i adorarà, serà llençat en la mateixa hora dins del forn encès. [7] Tothom, doncs, és prosternà en oir el so del corn, de la trompeta, de la cítara, de la sambuca, del saltiri, de la simfonia i de tota mena d'instruments de música; tots els pobles, nacions i llengües adoraven l'estàtua d'or que havia fet aixecar el rei Nabucodonosor.

Ananias, Misael i Azarias refusen d'adorar l'estàtua i són condemnats al foc

[8] Aleshores, uns homes caldeus vingueren i denunciaren les mancances dels jueus. [9] Parlaren i digueren al rei Nabucodonosor: Rei, viviu pels segles. [10] Vós, rei, heu posat manament que tothom, en sentir el so del corn, de la trompeta, de la cítara, de la

en part, aproximada, i en part, literal. Podrien expressar-se amb la fórmula general: tota mena d'instruments de vent i de corda.

Alguns d'aquests noms són d'origen grec, com *simfonia, saltiri;* això, però, no implica, com volen els racionalistes, la procedència grega del llibre de Daniel. L'explicació més probable és que aquests instruments musicals foren importats a Caldea des de Grècia, i amb l'instrument fou importat també el nom, segons l'axioma filològic. És històricament certa la relació de Grècia amb les civilitzacions orientals.

L'afició dels caldeus a la música es testifica pels nombrosos instruments (tots els que esmenta el present verset) representats en els monuments de Babilònia. La testifica també el salm 138. La música era entre els caldeus i assiris un número obligat de totes les festes.

En el text caldeu s'omet el mot *simfonia* en aquest verset, segons sembla per distracció del copista, car en els altres 5, 10 i 15 no hi manca.

7. — *Adoraven l'estàtua.* Cal remarcar per a evadir certes insinuacions dels hipercrítics, que volen retardar la composició del llibre de Daniel a l'època dels macabeus, l'actitud de Nabucodonosor ben diferent de la d'Antíoc (Epífanes). En aquest es veu l'odi concret a la religió de Moisès i el desig de destruir-la. (Cf. I Mac., 1 - I Mac. VI.) L'acte de Nabucodonosor és més aviat de supèrbia o de vanitat, o bé de desig, que tots adoressin son déu. Aquesta adoració era realment incompatible amb els preceptes de la llei mosaica, però els pagans no filaven gaire prim en la qüestió d'acceptar una divinitat més o menys.

8. — *Denunciaren les mancances dels jueus.* L'elevació dels joves jueus (II, 49) provocà les enveges dels indígenes, els quals aprofitaren l'ocasió per a perdre'ls. Aquesta actitud, ultra ésser molt humana, es veu que era bastant corrent a la cort de Babilònia, com ho testifiquen els documents d'Assíria i Caldea.

sambuca, del saltiri, de la simfonia i de tota llei d'instruments de música, es prosterni i adori l'estàtua d'or. [11] I aquell que no es prosternarà i adorarà, serà llençat a dins del forn encès. [12] Hi ha uns homes jueus, els quals vós constituïreu sobre els afers de la província de Babilònia, Sidrac, Misac i Abdènago; aquests homes, rei, no fan cas de vós, ni reconeixen els vostres déus, ni adoren l'estàtua d'or que heu fet aixecar.

[13] Aleshores Nabucodonosor irat i furiós manà que fossin portats Sidrac, Misac i Abdènago; els quals foren emmenats de seguida davant del rei. [14] Parlà Nabucodonosor i els digué: ¿És veritat, Sidrac, Misac i Abdènago, que vosaltres no reconeixeu els déus meus, ni adoreu l'estàtua que he fet aixecar? [15] Eia, doncs, si us plau, en sentir el so del corn, de la trompeta, de la cítara, de la sambuca, del saltiri, de la simfonia i de tota llei d'instruments de música, us prosternareu i adorareu l'estàtua que jo he erigida; i si no l'adoreu, en la mateixa hora sereu llençats a dins del forn encès; i ¿quin serà el déu que us deslliurarà de les meves mans? [16] Respongueren Sidrac, Misac i Abdènago, i digueren: No cal que us contestem sobre aquest assumpte.

[17] Vet ací que el nostre Déu, el que nosaltres adorem, pot deslliurar-nos del forn encès, i de les vostres mans, rei, ens deslliurarà. [18] I si no, sapigueu, rei, que no reconeixem els vostres déus, ni adorem l'estàtua d'or que haveu fet aixecar.

[19] Aleshores Nabucodonosor s'enfurí i se li immutaren les faccions

12. — *Uns homes jueus.* Fa estrany l'absència de Daniel en tot aquest afer. Els autors han proposat diverses explicacions: uns pensen que aleshores estava absent de la cort; uns altres, que els acusadors no gosaren a denunciar-lo per la gran influència que tenia davant del rei; d'altres, que per raó de son altíssim càrrec no venia obligat a adorar l'estàtua, etc. El que podem dir és que un falsari no hauria prescindit de fer intervenir Daniel, com a protagonista d'un fet tan gloriós.

14. — *Els déus meus.* El déu preferit de Nabucodonosor era Merodac (al qual els babilonesos anteposaren el nom de Bel: Bel-Merodac), segons consta per nombroses inscripcions de l'època.

15. — *Si us plau.* El rei, potser per deferència als joves que tant havia distingit, empra una fórmula de cortesia, o millor d'afecte, o potser d'ironia, que es correspon amb el nostre usual: *si us plau.*

18. — *Sapigueu, rei.* La decisió dels joves hebreus és irrevocable. Ells confien que llur Déu els deslliurarà, però encara que hi haguessin de perdre la vida, no revocarien llur resolució de no adorar l'estàtua.

de la cara contra Sidrac, Misac i Abdènago; parlà i ordenà d'encendre el forn set vegades més del que s'acostumava d'encendre'l.
[20] I manà els homes més forçuts del seu exèrcit que lliguessin Sidrac, Misac i Abdènago i els tiressin al forn encès. [21] I aquests homes foren lligats amb llurs túniques, llurs capells, llurs tapins i llurs vestits, i els tiraren a dins del forn encès. [22] Com la paraula del rei era urgent i el forn havia estat encès a gran foc, aquells homes que havien llençat Sidrac, Misac i Abdènago foren abrusats per les flamarades del foc. [23] I aquests tres homes Sidrac, Misac i Abdènago caigueren lligats al mig del forn encès.
[24] I caminaven per dins les flames lloant i beneint el Senyor.

Oració d'Azarias

[25] I alçant-se Azarias, orà així, i obrint la boca enmig del foc, digué:
[26] Beneït sou, Senyor, Déu dels nostres pares
i lloable i gloriós el vostre nom pels segles.
[27] Car sou just en tot el que ens haveu fet
i totes les vostres obres són veres,
i dreturers els vostres camins,
i veritables els vostres judicis.
[28] I heu executat judicis equitatius
en tot el que haveu induït sobre nosaltres

19. — *Set vegades.* El nombre set era sagramental entre els caldeus. La frase vol dir: encendre el forn al major foc possible.

21. — *Amb llurs túniques...* El manament del rei era tan urgent que no donà temps ni de despullar-los. Això contribuí a posar més de relleu el gran miracle, car un foc tan viu no els cremà ni els vestits, tot i que eren matèria tan inflamable.

23. — *Forn encès.* La història d'Assíria i de Caldea ens manifesta que aquest suplici cruel havia estat emprat mantes vegades. Assurbanipal, v. g., l'aplicà contra un germà seu que se li havia sublevat.

24. — Des d'ací fins al verset 90 inclusiu seguim, a exemple de sant Jeroni, la versió grega de Teodoció, car tot aquest contingut manca en l'original caldeu, com ja hem explicat en la *Notícia preliminar.*

25. — El verset 25 és com un pròlegresum del que segueix en els versets posteriors. Així s'entén l'acció d'alçar-se Azarias, que, altrament (si ja estaven caminant!), no tindria gaire sentit.

i sobre la ciutat santa dels nostres pares, Jerusalem;
perquè ho heu enviat tot segons equitat
i segons justícia pels nostres pecats.
29 Car hem pecat i hem procedit iniquament en allunyar-nos de vós
i hem faltat en tot.
30 I no hem escoltat els vostres preceptes
ni els hem observat,
ni hem complert el que ens manàreu
perquè fòssim benaurats.
31 I tot el que haveu induït sobre nosaltres
i tot el que ens haveu fet,
ho haveu fet en judici equitatiu.
32 I ens haveu lliurat a les mans d'enemics malvats,
pèssims i prevaricadors
i a un rei injust i el més pervers de tota la terra.
33 I ara no podem ni obrir la boca;
hem esdevingut la vergonya i l'oprobi dels vostres servents
i dels qui us adoren.
34 No ens lliureu definitivament! Us ho preguem pel vostre nom
i no trenqueu el vostre pacte!
35 Ni ens retireu la vostra misericòrdia
per Abraam el vostre benamat

28. — *Pels nostres pecats.* Es refereix als pecats collectius del poble jueu, en els quals Azarias, jovenet com era en ésser deportat a Caldea, probablement no hi tingué part personal.

32.—El grec (LXX i Teod.) *apòstates* per comptes de *prevaricadors* (Vulgata). Això podria donar peu a pensar que el cant és posterior a l'època de Daniel i pertany al temps dels macabeus, en els quals no escassejaren els jueus apòstates.

Resp.: *a*) El text probable de l'original hebreu (*merodim:* rebels), no exigeix el sentit d'apòstates precisament i és molt possible que el traductor grec hagués volgut fer, per compte propi, una allusió als apòstates del seu temps. És, doncs, preferible la lliçó llatina a la grega. *b*) No es pot assegurar que en els temps de Daniel, a Babilònia, no hi hagués jueus apòstates.

Un rei injust i el més pervers de tota la terra. Aquesta qualificació aplicada al rei sembla d'antuvi dura i excessiva; està justificada, però, no sols com a una hipèrbole oriental, sinó també per la crueltat del suplici i l'orgull idolàtric de Nabucodonosor que el motivà, després dels serveis que els joves hebreus li havien prestat.

33.—*No podem ni obrir la boca* ni per a plànyer-nos de la justícia de Déu, en primer terme, ni tampoc per a respondre als nostres enemics que ens tenen dominats. Ens ho impedeix, a més, la magnitud de la nostra confusió.

i per Isaac el vostre servent
i per Israel el vostre sant,
36 als que donàreu paraula de multiplicar llur descendència
com els estels del cel
i com l'arena que hi ha vora la mar.
37 Car, Senyor, hem minvat més que tots els pobles,
i som humiliats avui en tota la terra
pels nostres pecats.
38 I no tenim avui
ni príncep, ni cap, ni profeta,
ni holocaust, ni sacrifici, ni oblació, ni encens,
ni lloc de les primícies al davant vostre, per a poder obtenir
39 siam, però, rebuts, oh Senyor, [la vostra misericòrdia;
amb el cor contrit i amb l'esperit humiliat,
40 com en l'holocaust de bens i de braus,
i com en els milers d'anyells grassos,
així sia el nostre sacrifici avui en la vostra presència
perquè us sigui grat
perquè no hi ha confusió per als qui confien en Vós.
41 I ara us seguim de tot cor
i us temem i cerquem la vostra faç.

37. — *Hem minvat més que tots els pobles.* La multiplicació material del poble hebreu no era tan exigua com semblaria significar el present verset (cf. Jer. XXIX, 6). Aquesta s'ha d'entendre de l'estat d'humiliació i servitud d'Israel en aquells dies.

38. — *No tenim avui ni príncep, ni cap profeta.* El profeta es refereix a la destrucció de la teocràcia d'Israel amb tot el muntatge oficial de reis, sacerdots, temple, sacrificis, profetes, etc. Entre els captius hi havia profetes veritables, com Daniel i Ezequiel, i també hi havia personatges que exercien sobre els deportats una certa autoritat. (Cf. Dan. XIII; IV Rg. XXV, 27). Quant als sacrificis i cerimònies mosaiques, havien cessat totalment, destruït el temple de Jerusalem (IV Rg. XXV, 9).

Per a poder obtenir la vostra misericòrdia. Hom ha volgut veure en aquestes paraules una preformança del fariseisme i fins, per això mateix, un argument contra l'autenticitat del llibre de Daniel. Basta dir que les paraules que segueixen en el mateix verset i en el següent afirmen l'adoració *in spiritu* com a plaent a Déu, malgrat la manca de ritus i cerimònies exteriors.

A més, l'acordar a les exterioritats religioses una importància excessiva, no és exclusiu del temps dels fariseus. El llibre d'Ezequiel en forneix més d'una mostra.

40. — *El nostre sacrifici.* Alguns entenen el nostre sacrifici com l'expressió del martiri que sofreixen Azarias i els seus companys; sembla més aviat el sacrifici de llur humilitat i oració.

41. — *Cerquem la vostra faç,* és un he-

42 No ens confoneu,
ans bé, feu amb nosaltres segons la vostra pietat
i segons la grandesa de la vostra misericòrdia.
43 I deslliureu-nos amb els vostres miracles,
i glorifiqueu el vostre nom, Senyor.
44 I sien confosos tots els que fan mal als vostres servents;
que sien contosos per vostra omnipotència
i que sia trencada llur força!
45 I que sàpiguen que Vós sou el Senyor, Déu únic
i gloriós en tota la terra.

Els tres joves al mig del foc

46 I els ministres del rei que els havien gitat no paraven d'atiar el forn amb nafta, estopa, pega i sarments. 47 I la flama pujava per damunt del forn quaranta-nou colzades. 48 I irrompé i abrusà els caldeus que trobà vora del forn.

49 Però l'àngel del Senyor baixà amb Azarias i els seus companys al forn i en decantà la flama. 50 I convertí el mig del forn com en un vent de rosada i el foc no els tocà gens, ni els incomodà, ni els causà cap molèstia.

51 Aleshores els tres a una lloaven i glorificaven i beneïen Déu en el forn, dient:

braisme equivalent a *implorar la vostra protecció*.

44. — *I sien confosos!* Ès un sentiment de pura justícia i res no té de venjança vituperable el desig de la confusió i esclafament dels enemics de Déu.

48. — *Abrusà els caldeus*. Novament, com en el verset 22, esclata la justícia de Déu abrusant els enemics dels hebreus i novament es manifesta la protecció de Déu sobre els tres joves amb el gran miracle que unes flames que abrusaven els qui s'atansaven al forn, no fessin cap mal als qui eren a dintre.

49. — *L'àngel del Senyor*. La protecció divina es manifesta ara visiblement després de l'oració d'Azarias, per mitjà d'un àngel que espargeix les flames i refrigera el local.

51. — *Els tres a una*, no vol dir que els tres anessin dient conjuntament tot l'himne, paraula per paraula. La interpretació més probable sembla ésser que un preludiava en cada benedicció la invitació a les diverses creatures a beneir el Senyor, i els altres anaven repetint la tornada.

CÀNTIC DELS TRES JOVES

52 Beneït sou, Senyor, Déu dels nostres pares
i lloable i sobreexaltat pels segles.
Beneït, vostre nom sant i gloriós,
digne de lloances i d'exaltació per sempre.
53 Beneït sou en el temple sant de la vostra glòria
i sobrelloable i sobregloriós, pels segles.
54 Beneït sou en el tron del vostre reialme
i sobrelloable i sobreexaltat pels segles.
55 Beneït sou, que esguardeu els abismes i seieu sobre els que-
i lloable i sobreexaltat pels segles. [rubins,
56 Beneït sou en el firmament del cel,
i lloable i gloriós pels segles.
57 Beneïu el Senyor, totes les obres del Senyor:
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
58 Beneïu el Senyor, àngels del Senyor,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.

52.—*Beneït sou, Senyor.* Comença el gran himne de benediccions, amb les que s'adrecen els tres joves directament a Déu en el cel (52-56) i continua amb la invitació que fan a les diverses creatures a associar-se a llur benedicció (57-90).

53-54. — *El temple sant de la vostra glòria... el tron del vostre reialme,* no és el temple de Jerusalem, que aleshores no existia, sinó el firmament del cel (56), des del qual Déu esguarda sobre els abismes (55). No hi ha, doncs, cap contradicció entre aquest verset i el 38 del mateix capítol.

57.— En aquest verset es fa invitació general a totes les creatures per beneir el Senyor, la qual en els versets següents fins al 90, va especificant-se i concretant-se progressivament, seguint un ordre que ve a ésser el del cap. I del Gènesi, un ordre descendent dels àngels i del cel fins a la terra i els homes, fins als mateixos autors de l'himne.

Totes les obres del Senyor. No sols els éssers racionals, però també els animals inferiors i fins els éssers inanimats beneeixen el Senyor, no certament per la paraula, però sí en quant llurs perfeccions són com un reflex de les perfeccions divines i ens porten al coneixement de Déu (cf. Sap. XIII, 1-5; Rom. I, 20). Sant Agustí ha exposat moltes vegades aquesta idea en termes d'alta bellesa i de filosofia profunda, v. g., *Confess.* VII, 13.

58. — *Àngels del Senyor,* són els primers invitats a beneir el Senyor, per llur categoria, i perquè, segons la concepció antropopàtica, habiten damunt del cel, al costat de Déu. (Cf. Ps. CII, 20).

59 Beneïu el Senyor, cels,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
60 Beneïu el Senyor, totes les aigües que hi ha damunt del cel,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
61 Beneïu el Senyor, tots els exèrcits del Senyor,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
62 Beneïu el Senyor, sol i lluna,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
63 Beneïu el Senyor, estels del cel,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
64 Beneïu el Senyor, totes les pluges i rosades,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
65 Beneïu el Senyor, tots els vents de Déu,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
66 Beneïu el Senyor, foc i calor,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
67 Beneïu el Senyor, fred i calor,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
68 Beneïu el Senyor, rosades i gebre,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
69 Beneïu el Senyor, gel i fred,

59, Ps. CXVIII, 4.

60. — *Les aigües que hi ha damunt del cel*, ço és, a l'atmosfera, per oposició a les que hi ha a la terra, mars, rius, etc. (Cf. Gen. I, 6, 7.)

61. — *Tots els exèrcits del Senyor*, o bé els exèrcits d'àngels que envolten el tron de Déu, o bé, més probablement, els exèrcits del sol, la lluna i els estels del firmament.

65. — *Els vents de Déu*, la traducció literalment és, com ho posa la Vulgata, esperits de Déu. Alguns han pensat que es refereix als àngels, però aquests ja foren invitats abans (verset 58). Es tracta, doncs, dels vents, els quals en les nostres llengües s'anomenen així, i no esperits.

67. — *Calor*. Ací el calor associat al fred podria designar l'efecte que el fred excessiu causa en els éssers animats, semblant al que produeix la calor elevada. Així també diem en el llenguatge vulgar que el fred *crema* els fruits tendres dels arbres, o les plantes, etc. Val a dir, però, que res no obsta a què es tracti de la calor en sentit propi, car en altres versets (71, 72), s'associen elements antagònics.

Nota. L'ordre dels versets entre 67 i 80, en els LXX importa una inversió notable comparat amb el de Teodoció i de la Vulgata. Els LXX segueixen aquest ordre: 66, 71, 72, 67, 70, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79 i 80. Ometen, a més, els versets 68 i 69, però els duu el còdex Alexandrinus. Una altra inversió de menor importància porten els LXX en els versets 54 i 55, 58 i 59.

lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
70 Beneïu el Senyor, glaçades i neus,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
71 Beneïu el Senyor, nits i dies,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
72 Beneïu el Senyor, llum i tenebres,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
73 Beneïu el Senyor, llamps i núvols,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
74 Que beneeixi el Senyor, la terra,
que el lloï i sobreexalti pels segles.
75 Beneïu el Senyor, muntanyes i turons,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
76 Beneïu el Senyor, tot el que creix sobre la terra,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
77 Beneïu el Senyor, fonts,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
78 Beneïu el Senyor, mars i rius.
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
79 Beneïu el Senyor, cetacis, i tots els que us moveu dins [l'aigua,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
80 Beneïu el Senyor, tots els ocells del cel,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
81 Beneïu el Senyor, totes les bèsties i ramats,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
82 Beneïu el Senyor, fills dels homes,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles,
83 Que beneeixi el Senyor, Israel,

71. — *Nits i dies,* i no inversament, car per als hebreus el dia anava de vespre a vespre.

74. — *La terra:* la terra material i no els homes habitants de la terra; la terra encara, per oposició a les aigües.

79. — *Cetacis.* Els LXX diuen *monstres marins.* S'entén els grans animals aquàtics en general.

81. — *Bèsties i ramats:* animals salvatges i domèstics, els que viuen solts i els que s'apleguen en ramats.

82. — *Fills dels homes,* invitació general que també va concretant-se progressivament en els versets següents: homes, israelites, sacerdots, ànimes santes, els tres joves.

que el lloï i el sobreexalti pels segles.
84 Beneïu el Senyor, sacerdots,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
85 Beneïu el Senyor, servents de Déu,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
86 Beneïu el Senyor, esperits i ànimes justes,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
87 Beneïu el Senyor, sants i humils de cor,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles.
88 Beneïu el Senyor, Ananias, Azarias, Misael,
lloeu-lo i sobreexalteu-lo pels segles;
perquè ens ha tret del xeol
i ens ha salvat de les mans de la mort
i ens ha deslliurat del mig de la flama roenta,
i ens ha tret de dins del foc.
89 Confesseu el Senyor, perquè és bo,
perquè és sempiterna la seva misericòrdia.
90 Beneïu el Senyor, Déu de déus, totes les ànimes religioses,
lloeu-lo i confesseu-lo perquè la seva misericòrdia és sem-
[piterna.

Els joves hebreus surten del foc intactes

91 Aleshores Nabucodonosor s'esglaià i s'alçà ràpidament, parlà i digué als seus consellers: ¿No eren tres els homes que fiu tirar

84. — *Sacerdots,* com a homes destinats oficialment al culte de Déu.

85. — *Servents de Déu.* Alguns expositors entenen els levites destinats al servei oficial de Déu. Sembla, però, que s'ha d'extendre a tots els que creuen i esperen i serveixen a Déu en general.

88. — *Del xeol.* Cf. Os. XIII, 14.

De les mans de la mort. És un hebraisme equivalent a *de la potència de la mort,* que ha estat superada per l'auxili de Déu.

89. — Aquesta doxologia final de l'himne era molt coneguda i molt usada dels hebreus (cf. Ps. CVI, CXVII, CXXXV; I Paral. XVI, 34, 41, etc.).

91. — *Aleshores.* (Reprenem el text caldeu.) La transició del verset 23 al 91 és tan sobtada que podria fer suposar una llacuna en el text arameu. Suposada l'autenticitat de la part deuterocanònica (24-90), l'esglai sobtat del rei s'explica naturalment per haver sentit el cant, o per haver vist els joves hebreus passejant-se intactes per dins del foc.

lligats a dins del foc? Respongueren i digueren al rei: Certament, rei. [92] Respongué el rei i digué: Vet ací que jo veig quatre homes caminant deslligats per dins del foc; estan intactes, i el que fa quatre té l'aspecte com de fill dels déus.

[93] S'atansà Nabucodonosor a la porta del forn encès, parlà i digué: Sidrac, Misac i Abdènago, servents d'Aquell que és el Déu excels, sortiu i veniu. I aleshores sortiren Sidrac, Misac i Abdènago de dins del foc. [94] I congregats els sàtrapes, els prefectes i els prohoms i consellers del rei, veien aquells homes, damunt dels quals el foc no havia pogut res; els cabells del cap sense cremar ni un, llurs vestits intactes i sense olor de socarrim.

Nabucodonosor glorifica el Déu d'Israel

[95] Parlà el rei Nabucodonosor, i digué: Beneït llur Déu, el Déu de Sidrac, Misac i Abdènago, que ha enviat el seu àngel i ha deslliurat els seus servents que confiaren en ell, i frustraren el decret del rei i lliuraren llurs vides, sense servir ni adorar altre déu més que el Déu llur. [96] I de part meva es decreta que tot poble, nació i llengua que parlarà blasfèmia contra de llur Déu, el Déu de Sidrac,

92. — *Deslligats,* o bé per l'acció del foc que hauria cremat els lligams tot deixant intactes les persones, com suposa sant Jeroni, o bé, més probablement (94), trencats els lligams de qualsevol altra manera per l'Omnipotència divina.

Com de fill dels déus. La frase té tot el sabor d'autenticitat i respon a la creença dels babilonesos en els fills de Bel i de Mylitta, personatges sobrehumans que intervenien sovint en gestes heroiques i coses miraculoses. Alguns exegetes pensen que aquest quart home és el Verb etern revestit de forma humana, que hauria anticipat, de certa manera, la seva vinguda al món. Sant Jeroni ho impugna des del punt de vista històric i sols hi veu una allusió *típica,* no històrica, al Fill de Déu fet home i davallant al foc dels inferns, per tal de deslliurar-ne les ànimes justes.

93. — *El Déu excels.* No importen aquestes paraules de Nabucodonosor el reconeixement de Jahvè, com a Déu únic. Politeista com era, no li fou difícil d'admetre el Déu dels hebreus com un Déu veritable, i àdhuc com el més eminent entre tots els altres déus.

95. — *Ha enviat el seu àngel.* Entre els babilonesos era corrent d'admetre l'existència d'esperits superiors als homes, i que tenien intervenció en les coses humanes.

96. — *Blasfèmia.* Els grecs (LXX i Teodoció) i la Vulgata tradueixen blasfèmia el que, segons l'original, significa *error, injustícia.* La traducció sembla ben encertada, si es té en compte la definició de blasfèmia: *locutio maledictionis in Deum.*

Misac i Abdènago, serà fet esquarterar, i la seva casa serà reduïda a clavaguera, car no hi ha altre Déu que pugui salvar com aqueix.
97 Llavors el rei magnificà Sidrac, Misac i Abdènago en la província de Babilònia.

Lletra de Nabucodonosor sobre un somni, que els savis de Caldea no saberen interpretar

98 Nabucodonosor rei, a tots els pobles, nacions i llengües que habiten en tota la terra: la pau us vagi en augment.
99 Em plau de fer-vos saber els prodigis i meravelles que ha fetes envers mi el Déu excels. 100 Els seus prodigis són molt grans, i fortíssimes les seves meravelles; el seu regnat és regnat etern, i el seu domini va de generació a generació.
(C. IV.) 1 Jo Nabucodonosor m'estava tranquil a la meva casa

100, Inf. IV, 31; VII, 14.

Serà fet esquarterar. Als qui troben inversemblant aquesta sentència, per dura i despòtica, bastarà recordar-los els procediments expeditius i simples que empraven els reis de l'antic Orient (cf. v. g. Daniel, II, 5, 13).

97. — *Magnificà.* Per a uns significa simplement que els confirmà en els càrrecs que abans els havia confiat (II, 49); d'altres suposen que, no haventne estat destituïts expressament, el present verset importa que els en concedí altres de més enlairats. Els LXX afegeixen: *i els enlairà en honor i els judicà dignes de comandar tots els jueus que havia en el reialme.*

D'ací en avant, Daniel ja no esmenta més els seus companys. Les circumstàncies de llur vida posterior i de llur mort, ens són desconegudes. El martirologi romà els commemora el dia 16 de desembre.

98-100. — Aquests tres darrers versets pertanyen més aviat al capítol següent, del qual són la introducció.

Els racionalistes que s'entesten a relegar la composició del llibre de Daniel a l'època macabaica i veuen, per tant, en Nabucodonosor una personificació d'Antíoc, s'haurien de convèncer davant d'aquest decret, de les diferències irreductibles que hi ha entre l'actitud d'ambdós reis. La d'Antioc és d'odi implacable i satànic contra el culte de Jahvè; la de Nabucodonosor és, més aviat, de respecte i fins de benevolença. Un jueu de l'època dels macabeus que hagués volgut personificar en Nabucodonosor la fúria perseguidora d'Antíoc, mai no l'hauria fet parlar en els termes d'aquest decret.

1. — *Jo Nabucodonosor.* El contingut d'aquest capítol ve a ésser una comunicació que Nabucodonosor adreça als seus súbdits, explicant un somni que tingué i les conseqüències que se'n derivaren sobre la seva persona. Ja hem dit que pròpiament la comunicació reial comença amb els darrers versets del capítol anterior. El rei hi parla en primera persona, llevat en els versets 25-30, en els quals s'adopta la forma narrativa i es deixa la de comunicació epistolar.

Tranquil, ço és, sense rivals interiors i havent dominat els enemics de fora.

i ufanós en el meu palau. [2] Tinguí un somni que em deixà esglaiat:
sobre el meu llit les imaginacions i les visions del meu cap em pertor-
baren. [3] I vaig donar ordre que vinguessin al davant meu tots els
savis de Babilònia perquè m'interpretessin el somni. [4] Vingueren,
doncs, els magues, els astròlegs, els caldeus i els endevinaires, i jo
diguí davant d'ells el somni i no me'l saberen interpretar.

Nabucodonosor exposa el somni a Daniel

[5] Fins que, últimament, entrà a la meva presència Daniel anome-
nat Baltasar, — com el nom de mon déu, — el qual posseeix l'esperit
dels dèus sants i li diguí el somni. [6] Baltasar, cap dels magues, puix
he conegut que posseeixes l'esperit dels déus sants i cap enigma no
té per a tu dificultat, digues-me les visions del meu somni i interpre-
ta-me-les. [7] El que jo he vist somniant en el meu llit: em semblava
veure al bell mig de la terra un arbre de gran alçada. [8] L'arbre

Ufanós. És traducció exacta i literal de l'arameu. Entre els orientals i també en el nostre llenguatge popular, és freqüent la comparació de la força i de la puixança moral i material amb l'exuberància vegetativa. Nabucodonosor estava en l'apogeu de la seva glòria.

2. — *Les visions del meu cap.* Expressió familiar de Daniel (cf. II, 28) que sembla indicar un pensament no influït pels objectes exteriors, sinó nascut autòctonament.

3. — *Vaig donar ordre.* Aquest detall s'acorda perfectament amb les dades de la literatura assírio-caldea. Sovint els reis manifesten els somnis que han tingut i n'adrecen proclames a llurs súbdits.

5. — *Últimament.* ¿ Per què Daniel no fou cridat d'antuvi, amb els altres savis? La pregunta no és fàcil de contestar plenament, malgrat que el fet és cert. És natural, diuen uns, que fossin cridats primer els savis del país; és possible, diuen uns altres, que el rei ja no es recordés, almenys de moment, del paper de Daniel en interpretar el somni de l'estàtua (c. II); potser Daniel feia una vida més aviat deslligada del consorci dels seus collegues savis. És, pensen uns altres subtilment, que el rei mig endevinava el sentit del somni, humiliant per a ell, i reconeixent el poder del Déu dels hebreus, temia la interpretació de Daniel, i sollicità primer la dels savis babilonesos, per si no li era tan adversa.

Cal tenir present que la qüestió que ara proposava el rei no era tan difícil com la del somni de l'estàtua. Ací, explicava el somni i només en demanava la interpretació; allí, exigia el somni i la interpretació.

Posseeix l'esperit dels déus sants, en el llenguatge politeista de Nabucodonosor.

6. — *Cap dels magues.* Cf. II, 48.

Cap enigma no té per a tu dificultat. Nabucodonosor podia parlar així, sols de recordar la intervenció de Daniel en l'aclariment del somni de l'estàtua (c. II).

7. — *Un arbre.* En els monuments d'Assíria és freqüent la representació de l'arbre simbòlic, com a expressió de

creixé i es féu corpulent, la seva alçada arribà fins al cel i era albirador dels extrems de tota la terra. [9] El seu ramatge era bell i el fruit abundant, i en ell hi havia menjar per a tothom. A sota d'ell es soplujaven les bèsties del camp, els ocells del cel es posaven en les seves rames, i tota carn se n'alimentava. [10] Estava veient en el llit aquestes visions del meu cap, i vet ací un vigilant i sant que baixava del cel. [11] Féu un gran crit, i digué així: Talleu l'arbre i esmotxeu-ne les rames i llanceu-les, i escampeu el fruit; de davall seu se n'aniran les bèsties i els ocells fugiran del seu ramatge. [12] Però deixeu en la terra la soca-rel, fermada amb lligams de ferro i de bronze entre l'herba del camp; la mullarà la rosada del cel i es partirà amb les bèsties l'herba de la terra. [13] Li serà canviat el seu cor humà i li'n serà donat un de bèstia i set temps passaran per sobre d'ell. [14] Sentència en decret dels vigilants i paraula en demanda dels sants, perquè els

grandesa i poder (cf. Ezeq. XXXI); no és estrany, doncs, que Nabucodonosor que ho coneixia, somniés un arbre, com a simbol del seu poder i grandesa; un arbre tan enorme, com es descriu en els versets següents, per a representar adequadament el gran Imperi de Nabucodonosor.

9. — *Tota carn.* És una expressió que es troba manta vegada en la literatura bíblica. A voltes significa tots els vivents, a voltes es restringeix als homes solament. Ací potser és preferible el primer sentit per a diferenciar la frase *tota carn se n'alimentava* de l'anterior del mateix verset: *en ell hi havia menjar per a tothom,* si aquesta es vol restringir als homes, com sembla indicar-ho el text en parlar de les bèsties posteriorment.

10. — *Un vigilant i sant,* és a dir: un àngel. Era molt estesa la idea en els pobles orientals, i en concret, a Babilònia, la idea que uns esperits superiors (els àngels) envoltaven vigilants el tron de la majestat divina i li servien de missatgers. Eren, doncs, els àngels vigilants i sants, ço és, separats del món i al servei de Déu.

12. — Ací el somni va deixant l'alegoria de l'arbre i pren una significació personal directa, car no són els arbres sinó els animals qui es lliguen amb cadenes i mengen herba del camp.

13. — *Li serà canviat el seu cor...* Malgrat les aparences exteriors, per dins serà immutat i esdevindrà com una bèstia en els pensaments i afectes, passions, instints, etc.

Set temps. Ni el mot *temps* ni el nombre *set* tenen de si una significació fixa i concreta, quant a la durada del càstig del rei. El nombre *set* era entre els caldeus un nombre sagramental, que es presenta tot sovint en les gestes de llur teogonia. Tenia, doncs, o podia tenir per a Nabucodonosor, una significació simbòlica i imprecisa. Generalment, però, els SS. Pares i els exegetes pensen que es tracta d'una duració de set anys. I és inútil objectar que una malaltia així i tan llarga hauria acabat la vida del rei o hauria esdevingut inguarible, car és evident que en tot aquest pas es tracta d'una intervenció especial de Déu, per a alliçonar la supèrbia del rei i la dels altres.

14. — *En decret dels vigilants.* La sentència en realitat és decretada per Déu (v. 21) a instància, però, dels àngels i sants, i anunciada per ells a Nabucodonosor.

vivents coneguin que l'Altíssim és el senyor de l'imperi humà i el dóna a qui Ell vol, i hi col·loca el rebuig dels homes.

Daniel interpreta el somni del rei

[15] Aquest somni he tingut jo, el rei Nabucodonosor; ara tu, Baltasar, interpreta-me'l, puix cap savi del meu regne no ha pogut interpretar-me'l, però tu sí que pots fer-ho, perquè posseeixes l'esperit dels déus sants.

[16] Aleshores Daniel, dit Baltasar, restà pensatiu, com una hora, contorbat pels seus pensaments. Parlà el rei, i digué: No et contorbi el somni ni la seva interpretació. Baltasar respongué i digué: Senyor meu, el somni, per als qui us odien i la interpretació per als vostres enemics. [17] L'arbre que heu vist corpulent, l'alçada del qual arribà fins al cel i que era albirador de tota la terra, [18] i de ramatge bell i fruit abundant, en el qual hi havia menjar per a tots i sota d'ell es soplujaven les bèsties del camp i els ocells del cel es posaven en les seves rames, [19] vós sou això, rei, que us heu engrandit i us heu consolidat; la vostra grandesa ha crescut i ha arribat al cel i el vostre imperi als extrems de la terra. [20] I el que ha vist el rei, el vigilant i sant que davallava del cel, i digué: Talleu l'arbre i destroceu-lo, però deixeu la soca-rel en la terra amb lligassa de ferro i de bronze entre l'herba del camp; la mullarà la rosada del cel i tindrà la seva part amb les bèsties del camp, fins que set estacions hagin passat sobre d'ell. [21] Aquesta

16. — *Com una hora.* Alguns interpreten un espai de temps no gaire llarg, uns instants; no hi ha, però, cap raó sòlida que impedeixi d'interpretar-ho en el sentit literal i estricte.

Contorbat pels seus pensaments. O bé perquè no acabava d'aclarir el sentit del somni; o bé, més probablement, perquè no gosava a exposar al rei una sentència tan humiliant.

El somni, per als qui us odien... El profeta no desitja desviar la sentència divina dictada contra Nabucodonosor; empra una fórmula cortesana, usual en els savis de Babilònia en adreçar-se al rei.

19. — *El vostre imperi als extrems de la terra.* Hipèrbole oriental que conté, però, un fons innegable de veritat. L'imperi de Nabucodonosor era d'una extensió enorme: al nord abastava l'Armènia i una gran part de l'Àsia menor; al sud arribava fins al Golf de Pèrsia; a l'est dominava els Medes i els Elamites, i a l'oest, la Síria, i l'Egipte i tot, en algun temps.

és la interpretació, rei, i la sentència de l'Altíssim que ha recaigut
sobre missenyor, el rei. [22] Us llançaran d'entre els homes i viureu
amb les bèsties del camp, us peixereu d'herba com els bous i us
mullareu del rou del cel, i set estacions passaran sobre vós, fins que
haureu reconegut que l'Altíssim és el senyor dels imperis humans
i els dóna a qui ell vol donar-los. [23] I amb allò que fou dit de deixar
la soca-rel de l'arbre, el vostre imperi us romandrà ferm des que
haureu reconegut que la potestat és del cel. [24] Per tant, oh rei,
accepteu, si us plau, el meu consell: redimiu els vostres pecats amb
obres de justícia i les vostres iniquitats amb misericòrdia envers els
pobres; potser així perllongareu la vostra tranquil·litat.

Acompliment de la predicció de Daniel

[25] Tot això esdevingué sobre el rei Nabucodonosor. [26] Dotze

22, Inf. v, 21. — 24, Sir. III, 33.

23. — *La potestat és del cel.* No sols perquè no hi ha cap potestat comparable a la d'Aquell que habita en el cel, sinó també perquè en ell es funda tota potestat humana i ell la dóna a qui vol donar-la (v. 14). Hom pot veure, doncs, en aquestes paraules una preformació de la doctrina social de l'Església, que sant Pau expressà amb aquella fórmula precisa: *non est potestas nisi a Deo.*

24. — *El meu consell...* El profeta no en té prou d'explicar el somni; va més endavant i suggereix al rei els mitjans per a evitar, o atenuar, el càstig. És el procedir dels profetes en ocasions semblants (cf. Jer. XVIII, 7 i seg.; Joel II, 12 i seg.; Amós, VII, 3, 6; Jon. III, 5 i seg., etc.). Per al fatalisme pagà tot hauria estat inútil, donada la sentència dels déus; la teologia teística jueva i cristiana reconeix l'eficàcia de l'oració i de la penitència en ordre a aplacar la Justícia de Déu i moure'l a misericòrdia.

Misericòrdia envers els pobres. Heus ací de quina manera tan clara reconeix l'Antic Testament la importància de l'almoina. No és aquest el lloc únic (cf. Tob. IV, 10 i VII, 9; Eccli. III, 28). Quant al Nou Testament són conegudes les paraules terminants de Jesús (Mt. VI, 1; Lc. XI-XII, 33) i dels seus Apòstols (I Jo. III, 17, etc.).

Perllongareu la vostra tranquil·litat. Escurçant el temps del càstig i essent restituït a la grandesa anterior.

25. — En els vv. 25-30, ja no es parla de Nabucodonosor en primera persona, sinó en tercera; després es reprèn la primera persona, fins a l'acabament del capítol. Alguns suposen que es tracta d'un parèntesi inserit en el text del decret reial per Daniel. Altres pensen que havent esdevingut el rei com una bèstia i havent perdut la consciència de la pròpia personalitat, li tocava parlar de si en tercera persona. El que podem afirmar és que no constitueix una objecció seriosa, com volen els racionalistes, contra l'autenticitat del Llibre, màximament si hom té en compte, que desconeixent les pràctiques cancelleresques de la cort babilonesa, no tenim el dret d'assegurar que un parèntesi com aquest li era inadmissible.

mesos després, estava passejant-se pel seu palau reial de Babilònia.
[27] Parlà el rei, i digué: ¿No és aquesta la gran Babilònia que jo he
edificat per a casal del reialme, en força del meu poder i per a glòria de
la meva majestat? [28] Encara tenia el rei la paraula als llavis i una veu
davallà del cel: A tu ho diuen, Nabucodonosor; t'ha passat l'imperi.
[29] Et llançaran d'entre els homes i viuràs amb les bèsties del camp, et
peixeràs d'herba com els bous, i set estacions passaran sobre tu, fins
que reconeixeràs que és l'Altíssim el Senyor dels imperis, i els dóna a
qui ell vol donar-los. [30] A la mateixa hora, s'acomplí la paraula sobre
Nabucodonosor; fou llançat d'entre els homes i menjava herba com

26. — *Dotze mesos després.* L'any que que va del somni a la realització fou concedit, probabíement, al rei per a fer penitència, com li aconsellava Daniel, i estalviar-se el càstig de Déu.

27. — *Parlà el rei.* Amb paraula exterior o interior.

La gran Babilònia que jo he edificat. Les descripcions d'Herodot i els descobriments d'arqueologia remarquen el gran sentit d'aquestes paraules. La Babilònia de Nabucodonosor fou la ciutat més gran (després de Nínive) i la més bella i opulenta de l'antic Orient. Les dades de la seva grandesa semblarien fantàstiques, si l'arqueologia i la història no les haguessin controlades. La gran muralla exterior descrivia un quadrat de 120 estadis per cada costat, constituint un perímetre de 480 estadis. Era, doncs, molt més extensa que cap ciutat moderna. Tenia d'alta (la muralla) uns 47 m. i d'amplada 25 m., amb 25 portes, flanquejada d'unes torres de més de 100 m. d'alçada, voltada per dins i per fora de fossats de gran profunditat. L'Eufrates travessava tot aquest recinte a diagonal i el dividia en dues porcions triangulars gairebé iguals. Dins d'aquest immens recinte n'hi havia un altre de concèntric i proveït també de muralles i torres de dimensions més reduïdes que les exteriors, — així i tot, però, formidables — i al bell mig d'aquests recintes concèntrics, i en un pla més elevat, s'alçava la ciutat reial i el grandiós palau del qual sobretot estava orgullós Nabucodonosor, segons manifesta en una de les seves inscripcions. Els edificis, els carrers, els temples tot tenia una grandiositat insuperada. L'abundància de jardins suspesos hi donaven, amb ses clapes de verdor, una nota de contrast i de bellesa magnífica.

Cal tenir present també que, si bé ja en temps de Nabopolassar es començà l'engrandiment i l'embelliment de Babilònia, fou son fill Nabucodonosor qui en realitzà la part més important, com ho constaten gairebé totes les inscripcions d'aquest rei.

S'explica, doncs, perfectament que passejant-se el rei per una de les terrasses immenses de son palau, des d'on dominava tot el conjunt de la gran ciutat, es sentís orgullós de la seva obra i parlés en els termes del llibre de Daniel.

28. — *Una veu davallà del cel.* És una frase coneguda en la literatura bíblica (Mt. III, 17; Jo. XIII, 28; Deut. IV, 33, etc.), però del text no es dedueix si fou interior o exterior ni, en aquest últim cas, de qui provenia.

29-31. — *S'acomplí la paraula sobre Nabucodonosor.* La patologia mental ha registrat una malaltia no gaire freqüent que es diu *licantropia.* El licàntrop, sense perdre del tot la consciència del seu *jo,* es creu canviat en llop o en un altre animal, i sota aquest sentiment, imita les accions pròpies de l'animal que representa (udola, bela, gruny, menja herba, fuig de les persones, etc.). Quant al cas particular de Nabucodonosor, sembla, per les indicacions del

els bous, el rou del cel li mullava el cos, fins que el pelatge li creixé com a les àligues i les ungles com als ocells.

31 I al cap d'aquell temps, jo, Nabucodonosor, alcí els meus ulls al cel i em tornà el coneixement i vaig beneir l'Altíssim, i lloí i glorifiquí el que viu pels segles, perquè el seu imperi és etern i el seu regnat

31, Sup. III. 100.

text, que es creia convertit en bou, cosa molt natural, donada la importància d'aquest animal en el medi ambient religiós i social de Babilònia. Els detalls amb què descriu el llibre de Daniel la malaltia del rei s'avenen perfectament amb els de la licantropia: alguns, com el del creixement de les ungles, coincideixen del tot amb el que ens diu la fisiologia moderna.

Hem dit que el licàntrop conserva, o pot conservar, un grau suficient de consciència del *jo* propi. El mateix s'esdevé segons el testimoni dels metges alienistes en moltes malalties mentals. Ès un fenomen semblant al que la psicologia moderna coneix amb el nom de personalitat doble. En virtut d'aquesta consciència, Nabucodonosor podia humiliar-se davant de Déu i pregar (almenys en certs moments lúcids). I això és el que indiquen les paraules del verset 31, *alcí els ulls al cel;* si bé alguns, interpretant-ho materialment, pensen que, caminant a grapes, mirava a terra com els quadrúpeds, fins que li tornà el seny i pogué caminar dret, i mirar al cel.

La follia de Nabucodonosor ofereix algunes dificultats de caràcter històric que aprofiten els racionalistes per a impugnar l'autenticitat del llibre de Daniel. Ni els altres llibres de la Bíblia, ni els historiadors de Caldea, ni les nombroses inscripcions d'aquell temps, no diuen res d'aquesta malaltia de Nabucodonosor.

En la impossibilitat de donar una resposta a fons, detallada i documentada, apuntem algunes idees generals: *A*) Els escriptors bíblics no parlen del cas de Nabucodonosor; uns, els que tracten d'Història, com Esdras i Nehemias, perquè es refereixen a altres èpoques; altres, perquè deixaren de viure abans del cas, com Ezequiel i Jeremias, i tots, perquè aquest cas no es relacionava directament amb l'objecte de llurs escrits. — *B*) Els historiadors de Caldea, i en primer terme, *Berós,* annalista caldeu, no podem dir que no en parli, car els seus escrits sols ens són coneguts en petits fragments recollits per alguns escriptors jueus i cristians, i encara de segona mà, per uns extractes d'Alexandre Polihistor, que no són ni complets ni indiscutiblement autèntics. Un altre historiador antic, Herodot, que parla sovint de Babilònia, es mostra tan poc assabentat de les empreses i gestes de Nabucodonosor, que ignora la importantíssima batalla de Carquemis i fins el nom mateix del gran rei caldeu. Cal tenir present, per a judicar el silenci dels historiadors, que la follia de Nabucodonosor no havia de produir en el govern de l'Imperi un daltabaix que hagués de repercutir intensament en la vida pública. Com que la situació del rei malalt era interina (més encara, estava anunciat el seu guariment per Daniel), podia encarregar-se del govern algun primer personatge, v. g. el cap dels Casdim, i seguir pacificament, potser mig silenciosa, la ruta de Nabucodonosor, car en aquells dies, consolidat l'Imperi, el govern no presentava dificultats excepcionals. Cal afegir, encara, per a comprendre millor el procedir de Nabucodonosor i dels seus àulics i súbdits, que possiblement a Babilònia, com encara avui en els pobles d'Orient, la follia era tinguda com una malaltia d'origen divi i per això inspirarien els folls, com inspiren avui en aquells pobles, un cert respecte. — *C*) Quant a les inscripcions caldees d'aquell temps, hi ha positivament el fet significatiu d'un interval de temps, durant el qual són suspeses les grans

de generació en generació. [32] I tots els habitants de la terra li són
com no-res i el seu voler s'acompleix en l'exèrcit del cel com en els
habitants de la terra, i no hi ha qui deturi la seva mà i li digui:
¿Què fas? [33] Aleshores em tornà el coneixement i amb ell la majes-
tat del meu imperi i la meva glòria i el meu esplendor, i em cerca-
ren els meus consellers i els meus magnats, se'm confirmà en el
meu regnat i em fou afegida més grandesa. [34] Ara jo, Nabucodono-
sor, lloo i magnifico i glorifico el Rei del cel, perquè totes les seves
obres són veritat i els seus camins són els del seny, i pot humiliar
els que van en supèrbia.

L'àpat del rei Baltasar

(C. V.) [1] El rei Baltasar convidà mil dels seus magnats a un
gran àpat, i bevia vi amb els mil convidats. [2] Havent assaborit el vi,

obres de restauració de Babilònia empreses per Nabucodonosor. Aquest interval bé podia coincidir amb el de la follia del rei. Altrament, qui conegui el caràcter d'auto-elogi que tenen els annals dels reis d'Orient, no s'estranyarà gens de no trobar en les inscripcions de Nabucodonosor un fet tan ingloriós que, si ell hagués consignat, els seus successors haurien fet desaparèixer.

33.—*Em tornà el coneixement.* O bé, simple repetició o ampliació del que havia dit en el v. 31; o bé, que el coneixement li tornà gradualment, primer d'una manera fragmentària i a estones, després totalment i constant; o bé, parla primer del recobrament real del seny, i després de la reconeixença oficial del guariment.

34.—*Lloo i magnifico i glorifico el Rei del cel.* Ja hem dit que aquest llenguatge no importa el reconeixement del Déu dels hebreus, Jahvè com a Déu únic, sinó com al més gran dels déus. Després d'aquesta passada, Nabucodonosor romangué politeista com abans i adorador dels seus déus nacionals. És en va, doncs, de cercar, per aquesta part, arguments contra l'autencitat del llibre de Daniel.

Pot humiliar els que van en supèrbia. Aquesta confessió que podria semblar absurda en boca d'un rei orgullós, no és gens desentonada després de la lliçó severa que fou aplicada a Nabucodonosor, i en la qual aquest reconegué la mà del gran Déu.

1.—*El rei Baltasar.* Els LXX i Teodoció i, amb ells, la Vulgata, grafien aquest nom com el que fou imposat a Daniel (I, 7); el text hebreu, però, els distingeix: *Beltesahtzar* el del profeta, i *Belsahtzar* (suavitzat amb l'omissió del *tet*) el del rei. Malgrat aquesta diferència, l'estructura morfològica i el significat vénen a ésser idèntics amb el de Bel-Sarrussur de les informacions cuneïformes: Beltis (deessa, muller de Bel) protegeix el rei, o la seva vida. La identificació d'aquest personatge en la sèrie dels reis de Babilònia ha suscitat algunes dificultats per la manca de dades històriques i cronològiques, i per la inseguritat de les que ens han deixat els historiadors i els documents. L'explicació més satisfactòria, i la més acceptada, és aquesta. Consta que el rei darrer de Babilònia es digué Nabònides, el qual tenia un fill anomenat Belsarrussur. Aquest no fou rei pròpiament,

ordenà Baltasar que portessin els vasos d'or i d'argent que son pare Nabucodonosor havia dut del temple de Jerusalem, i en ells beurien el rei i els magnats, les seves dones i concubines. [3] Foren portats, doncs, els vasos d'or que havien estat duts del temple que havia estat la casa de Déu, a Jerusalem, i hi begueren el rei i els magnats, les seves dones i concubines. [4] Bevien vi i glorificaven llurs déus d'or, d'argent, de bronze, de ferro, de fusta i de pedra.

[5] En aquella hora aparegueren els dits d'una mà humana escrivint al davant del canelobre sobre la calç de la paret del palau reial, i el rei esguardava la mà com escrivia. [6] Aleshores el rei canvià els colors de la cara i es torbà en els seus pensaments, els cenyidors dels lloms se li afluixaren, i els genolls li tremolaven l'un contra l'altre.

però actuava com a tal, perquè son pare se l'associà, i ell s'encarregà del govern i de la defensa de Babilònia, després que Nabònides son pare fou batut i fet presoner de Cirus a Sippara. Aquest Belsarrussur, fill de Nabònides, sembla ésser el Belsahtzar del llibre de Daniel.

Entre el cap. IV i el V s'escorregueren uns quants anys, durant els quals l'Imperi estigué a mans d'Evil-Merodac, fill de Nabucodonosor, de Neriglissor, cunyat d'Evil-Merodac, i de Nabònides, que usurpà l'Imperi de la família de Nabucodonosor i es casà amb una filla d'aquest gran rei. Altres suposen que descendia, per sa mare, de Nabucodonosor.

Convidà mil dels seus magnats. Els reis de l'antic Orient organitzaven àpats esplèndids (cf. Est. I, 3). Consta que els àpats reials de Babilònia eren opulentíssims i s'hi prodigava el vi principalment. Els monuments representen els comensals no menjant, sinó bevent. Solien acabar amb una embriaguesa general.

2. — *Els vasos d'or i d'argent.* Cf. I, 2.

4. — *Glorificaven llurs déus.* Es veu, doncs, que la raó de fer portar els vasos del temple de Jerusalem a l'àpat, no fou per honorar el Déu d'Israel, com alguns pensen, sinó tot el contrari. Cf. verset 23.

D'or, d'argent... És un ressò de la coneguda ironia que els jueus adreçaven als pagans. (Cf. Ps. CXIV, 12 i seg.).

5. — *Dits d'una mà.* Traducció literal del text caldeu. Quant al sentit, uns pensen que s'ha d'entendre les extremitats dels dits (sembla el més probable), uns altres el palmell de la mà, o tota ella, o part i tot del braç, etc.

Davant del canelobre. Alguns han pensat (però sense fonament), que es tracta del gran canelobre de set braços del temple de Jerusalem. Les grans sales eren iluminades per canelobres monumentals.

Sobre la calç de la paret. Els monuments caldeus (temples, palaus, etc.), a manca de pedra en el país, eren fets de peces de terra cuita o crua (maons, toves, etc.), les quals, per estètica i per refermar llur adhesió, eren recobertes d'una capa de calç i guix d'uns quatre milímetres de doblària.

Són cridats els savis inútilment

7 I ordenà el rei que vinguessin els astròlegs, els caldeus i els en-
devinaires. Parlà el rei, i digué als savis de Babilònia: El qui lle-
girà aquest escrit i me'n farà la interpretació, serà vestit de porpra i
li posaran al coll un collar d'or, i serà constituït el senyor tercer de
l'imperi. 8 Aleshores es presentaren tots els savis del rei i no po-
gueren llegir l'escrit, ni fer-li'n la interpretació. 9 El rei Baltasar es
contorbà profundament i els colors de la cara se li van trasmudar, i
els seus magnats s'esglaiaren.

És cridat Daniel

10 A l'enrenou de les paraules del rei i dels magnats, entrà la reina
a la sala del convit. Parlà la reina, i digué: Rei, visqueu eterna-
ment; no us torbin els pensaments, ni es trenquin els colors de la
vostra cara. 11 Hi ha un home al vostre reialme que posseeix l'espe-
rit dels déus sants i en els dies del vostre pare manifestà una llum

7.—*Porpra... collar d'or.* Distincions de gran honor que s'estilaven entre els caldeus.

Senyor tercer de l'imperi. És el càrrec suprem que el rei podia oferir, essent ell el segon, com a associat a son pare Nabònides. Per això diu *de l'imperi* i no del *meu* imperi.

8. — *No pogueren llegir.* Alguns comentadors cerquen d'explicar per què els savis de Babilònia no saberen llegir el que llegí i interpretà Daniel. Uns suposen que els caràcters eren els antics hebreus, o fenicis, o uns altres desconeguts a Babilònia; altres diuen que mancaven de vocals i eren posats en escriptura contínua (sense separació de mots); uns altres pensen que sols hi eren expressades les lletres inicials, etc. Sembla que hi intervengué un miracle de Déu que revelà a Daniel el que ocultava als de Babilònia. Això, suposant que la frase del text *no pogueren llegir l'escrit* s'ha de prendre en el sentit que d'antuvi presenta. Modernament ha estat formulada una hipòtesi enginyosa que exposarem més avall (v. 25), segons la qual els savis haurien fet sense dificultat la lectura material de l'escriptura de la paret, però no n'haurien entès el sentit directe, ni menys el profètic.

10. — *La reina.* No pas una de les dones de Baltasar, car ja eren totes presents a l'àpat (v. 2). Sembla que es tracta de la muller de Nabònides i mare de Baltasar; la qual era probablement filla de Nabucodonosor i, segons Herodot, es deia Nitocris.

d'intel·ligència i una saviesa semblant a la dels déus, i el rei Nabucodonosor, vostre pare, el constituí cap dels magues, astròlegs i caldeus i endevinaires: vostre pare, el rei. [12] Per tal com en ell, en Daniel, a qui el rei posà el nom de Baltasar, fou descobert un esperit excels i saviesa i talent per a interpretar somnis i desxifrar enigmes i resoldre dificultats; crideu, doncs, Daniel i us dirà la interpretació.

[13] Aleshores fou introduït Daniel a la presència reial. Parlà el rei, i digué a Daniel: ¿Ets tu aquell Daniel dels fills de la deportació de Judà, que el rei mon pare portà de Judea? [14] He sentit dir de tu que posseeixes l'esperit dels déus, i que et fou reconeguda gran llum d'intel·ligència i saviesa. [15] Suara, foren introduïts al davant meu els savis i astròlegs perquè llegissin aquest escrit i me l'interpretessin, i no en reeixiren. [16] I jo he sentit dir de tu que saps interpretar el que és obscur i resoldre enigmes: si ara em llegeixes l'escrit i me l'interpretes, seràs vestit de porpra i et posaran al coll un collar d'or i seràs el senyor tercer en el reialme.

[17] Respongué Daniel, i digué: Rei, els vostres obsequis per a vós i les vostres ofrenes feu-les a un altre; tanmateix jo llegiré l'escrit al rei i li'n faré la interpretació.

11. — *El rei Nabucodonosor, vostre pare.* Baltasar és proposat ací i en altres versets, com a fill de Nabucodonosor. Per a alguns això vol dir solament que fou un dels seus successors; d'altres donen al mot un sentit més propi i entenen que, essent Baltasar nét de Nabucodonosor (fill de sa filla Nitocris, muller de Nabònides), bé podia dir-se-li vostre pare Nabucodonosor, màximament quan, segons sembla, ni en caldeu ni en hebreu, no hi ha un mot propi corresponent al nostre: avi.

12. — *En Daniel... fou descobert.* El record oportú i acurat de Daniel que manifesta la reina i el to amb què parla al rei, encaixen perfectament amb el doble caràcter de filla de Nabucodonosor i mare de Baltasar. La reina mare era molt respectada en les corts orientals.

17. — *Els vostres obsequis per a vós.* L'actitud de Daniel, refusant els obsequis reials, és interpretada per alguns hermeneutes en sentit de menyspreu d'una distinció tan efímera, que s'havia d'extingir aquella nit mateixa amb la mort del rei. Més aviat s'hi ha de veure la dignitat religiosa del profeta, que li veda d'acceptar cap preu per una gràcia que Déu li havia atorgat (amb el qual hauria comès com una espècie de simonia. *Gratis accepistis, gratis date*). Per altra part, la independència de la interpretació, i els mals averanys que havia d'anunciar, recomanaven aquella actitud.

Daniel explica la inscripció fatídica

18 El Déu altíssim, oh rei, donà al vostre pare Nabucodonosor
l'imperi i la grandesa i la glòria i l'esplendor. 19 I del poder que li
donà, tots els pobles, nacions i llengües tremolaven i temien a la
seva presència; els que volia matar, els matava; deixava viure els
que li semblava; els que volia enlairar, els enlairava; i humiliava els
que volia humiliar. 20 I perquè s'enorgullí el seu cor, i el seu espe-
rit s'endurí a obrar superbament, fou deposat del seu tron imperial,
i perdé la seva glòria. 21 I foragitat d'entre els fills dels homes, i
posat el seu cor entre les bèsties, convisqué amb el ases, i com els
bous li feren menjar l'herba, i el seu cos es mullà del rou del cel,
fins que reconegué que el Déu altíssim és el Senyor dels imperis
humans i que hi posa el qui ell vol posar-hi. 22 I vós, Baltasar,
el seu fill, no heu humiliat el vostre cor, malgrat saber tot això.
23 I us heu alçat contra el Senyor del cel, i us heu fet portar els
vasos del seu temple, i vós, i els vostres magnats, i les vostres do-
nes, i les vostres concubines, hi beveu vi, i glorifiqueu uns déus
d'argent, d'or, de bronze, de ferro, de fusta i de pedra, que no hi
veuen, ni hi senten, ni coneixen; i no glorifiqueu el Déu que té en
les seves mans la vostra ànima i tots els vostres camins. 24 Per això
d'ell és vinguda la mà que ha posat aquesta escriptura. 25 I l'escrip-
tura posada és aquesta: Mene, Mene, Tekel, Ufarsin. 26 La seva

21, Sup. IV, 22.

19. — *Deixava viure...* La Vulgata tradueix *percutiebat* (feria). Sembla preferible la traducció que hem adoptat. A més, la recomana el paral·lelisme del context en els membres següents del mateix verset.

21. — *Convisqué amb els ases.* Els ases que viuen salvatges en certes regions (les de secà) de la Mesopotàmia. Allí, doncs, visqué Nabucodonosor durant la seva malaltia. És un detall a afegir a IV, 22 i 30.

25. — *Mene, Mene, Tekel, Ufarsin.* Aquesta és literalment la inscripció, segons el text arameu. La forma gramatical d'aquests mots arameus sembla ésser la del participi passiu (comptat, pesat, dividit); alguns prenen el darrer per l'actiu (dividint o divideixen), altres, per un nom plural (divisions o fragments).

Modernament hom ha proposat aquesta enginyosa explicació: els tres mots en qüestió no són pas formes verbals, sinó els noms assírio-caldeus de la mina, el sicle i la mitja mina

interpretació és així: Mene: ha comptat Déu el vostre regnat i li ha posat fi. [27] Tekel: heu estat pesat amb balança i han trobat que no feu el pes. [28] Feres: s'ha desfet el vostre imperi, i és donat als Medes i als Perses.

[29] Aleshores ordenà Baltasar que fos posat a Daniel un vestit de porpra i un collar d'or sobre el coll, i el proclamaren constituït en senyor tercer dins del reialme. [30] Aquella mateixa nit fou mort Baltasar, el rei dels caldeus.

Intrigues dels èmuls de Daniel a la cort del rei meda Darius

(C. VI.) [1] I Darius el meda prengué el regnat, quan tenia uns seixanta-dos anys.

(monedes). Llur sentit és simbòlic. Mina: Déu et donà un regne ple com el valor de la mina; Tekel (sicle): has estat pesat i el teu pes ha minvat com d'una mina a un sicle (menys de la meitat): Feres (1/2 mina): el teu reialme (una mina) ha estat partit en dos bocins per als Medes i per als Perses.

En el text arameu es repeteix el primer mot, probablement per èmfasi. La Vulgata ha suprimit la repetició del mot primer i ha emprat vocals diferents de les del text massorètic: *Mane, Tekel, Phares.*

27.—*Amb balança.* De molt antic la balança s'emprava per a pesar les monedes i per a rebutjar les que no feien el pes que els corresponia. (Cf. Jer. VI, 30). La balança és, per sa objectivitat, un símbol escaient de la justícia, sobretot de la divina, que és la veritable.

28.—*Feres:* forma singular de Farsin.

29.—*Aleshores ordenà Baltasar.* El rei volgué complir l'oferta. Altrament ell no sabia que la sentència era tan urgent, que s'havia de complir aquella nit mateixa.

El proclamaren... ¿Si aquella nit morí el rei, com pogué fer-se la proclamació de Daniel? ¿De seguida, en la mateixa sala de l'àpat?

30.—*Aquella mateixa nit.* El desordre i les disbauxes de l'àpat babilònic foren aprofitades per Cirus, que assetjava la ciutat, per entrar-hi, segons sembla, no escalant les muralles inexpugnables, sinó per la riera mare de l'Eufrates. Baltasar, el rei dels caldeus, morí a mans dels triomfadors, o potser fou assassinat pels seus èmuls, després de la profecia de Daniel. Les inscripcions cuneïformes semblen indicar que Cirus prengué Babilònia sense resistència. ¿És que la hi lliuraren els èmuls de Baltasar després d'haver-lo assassinat, o bé els sobtà l'invasor en l'àpat i no pogueren defensar-se?

1.—En les versions gregues i llatines aquest verset és el darrer del capítol anterior.

Darius el meda. S'ha discutit bastant sobre la identificació d'aquest personatge. Avui, després dels descobriments de l'assiriologia, sembla establert que deu identificar-se amb el *Gobyras* d'Herodot i l'*Ugbaru* de les inscripcions cuneïformes; el qual, d'origen meda i cap dels seus, era com un lloctinent de Cirus, cap dels perses, en l'exèrcit general de medes i perses, que conquerí Babilònia. Darius fou constituït per Cirus governador de Babilònia, i en aquest sentit es diu que en fou rei. Fins a tres anys després de la con-

[2] I plagué a Darius de constituir cent vint grans sàtrapes que distribuí per tot el reialme. [3] I damunt d'ells, tres prefectes — un d'ells era Daniel — als quals els sàtrapes retessin comptes per tal d'alleugerir-ne el rei. [4] Però Daniel s'enlairà sobre els altres prefectes i sàtrapes per l'excel·lència del seu esperit, i el rei pensava de constituir-lo sobre tot el reialme. [5] Els prefectes i els sàtrapes cercaven motius contra Daniel en assumptes del regne, i no podien trobar-ne cap, per tal com ell era fidel i cap tort ni mancança no li fou trobada. [6] Aleshores es digueren aquells homes: Cap motiu no trobarem contra d'aquest Daniel, si no el cerquem en les coses de la llei de Déu. [7] Es presentaren, doncs, aquells sàtrapes i prefectes davant del rei, i així li digueren: Rei Darius, viviu pels segles. [8] Us aconsellen tots els prefectes del regne, els prohoms, els sàtrapes, els governadors i els capitans, de constituir reial decret i prohibició en ferm que qualsevol que adreçarà pregàries a cap déu, o a cap home, fora de vós, oh rei, dins el terme de trenta dies, serà llençat a la sitja dels lleons. [9] Ara, doncs, rei, confirmeu el decret i signeu l'escriptura;

questa de la capital de Caldea, no apareix Cirus en els documents, com a rei de Babilònia. D'altres l'identifiquen amb Ciaxares, fill d'Astiages, últim rei de la Mèdia, el qual fou derrotat per Cirus; amb això aquest esdevingué rei de la Mèdia i de Pèrsia, però deixà a Ciaxares com un simulacre de regnat, amb Babilònia per capital, per tal d'acontentar els medes i els babilonesos.

2. — *Cent vint grans sàtrapes.* La gran extensió que prengueren els dominis de Darius, la necessitat de dividir-los en províncies, per tal que en cadascuna el cap constituït assegurés el domini i cobrés els tributs, la mateixa indeterminació del mot *sàtrapa,* són una garantia de versemblança del text sagrat. En el temps d'Ester, l'Imperi persa comprenia cent vint-i-set sàtrapes. (Cf. Esth. I, 1-VIII, 9).

3. — *Un d'ells era Daniel.* El gran prestigi de Daniel a Babilònia féu que Darius li confirmés el lloc al qual l'enlairà Baltasar, o bé que li conferís un càrrec nou semblant a l'anterior. La mateixa profecia de l'àpat de Baltasar, tan favorable als medo-perses, havia de contribuir que Cirus i Darius el miressin amb respecte i simpatia.

4. — *Per l'excel·lència del seu esperit.* La seva saviesa i la seva probitat. No és immodest en Daniel aquest llenguatge, car ell reconeix que li ve de Déu tota excel·lència i saviesa (cf. II, 23).

8. — *Tots els prefectes...* Són els enemics de Daniel que pretenen parlar en nom de *tots* els sàtrapes i prefectes i prohoms, per tal d'inclinar el rei a llur proposta.

Fora de vós, oh rei. L'adoració al rei encaixava perfectament amb els costums dels medes i perses i amb els dels babilonesos. L'habilitat dels èmuls de Daniel, ultra d'afalagar la vanitat de Darius, li oferia una bona ocasió de provar la fidelitat dels seus súbdits. Els hebreus, però, constants en llur monoteisme puríssim, no podien prestar adoració a Darius, ni a cap déu, més que a Jahvè. La pensada, doncs, dels enemics de Daniel era d'una astúcia refinada, i, sense la intervenció de Déu, d'èxit infal·lible.

la qual, segons la llei dels medes i perses, serà ferma i irrevocable.
[10]El rei Darius signà l'escriptura del decret.

[11]En assabentar-se Daniel que era signada l'escriptura, se n'entrà a casa seva i obrí les finestres de la seva cambra vers Jerusalem, i, com tenia costum de fer-ho tres voltes al dia, s'agenollà de cara al seu Déu i pregà i li donà gràcies. [12]Hi acudiren aquells homes i trobaren Daniel orant i pregant de cara al seu Déu. [13]Aleshores se n'anaren al rei i li mogueren conversa sobre el reial decret: ¿No heu signat un decret que qualsevol que adreçarà pregàries a cap déu, o a cap home, fora de vós, rei, dins el terme de trenta dies, serà llençat a la sitja dels lleons? Respongué el rei, i digué: Paraula en ferm i irrevocable, segons la llei dels medes i perses. [14]Respongueren, i digueren al rei: Daniel, dels fills de la deportació de Judà, no fa cas de vós, rei, ni del decret que haveu signat, i tres voltes al dia fa les seves oracions. [15]En sentir això el rei, se'n disgustà molt, i per Daniel posà el cor a salvar-lo, i fins a la posta del sol, s'entestava a

9. — *Segons la llei dels medes i perses.* No precisament una llei escrita, sinó un costum nacional d'aquell poble. (Cf. Esth. I, 19; VIII, 8). Els reis posteriors de Pèrsia ja curaren d'anullar aquesta restricció de llur poder absolut.

11. — *Vers Jerusalem.* Segons costum antiquíssim entre els jueus, els qui oraven dins de Jerusalem ho feien de cara al Temple (cf. XXVII, 2) i els qui es trobaven fora de la terra, com ara Daniel, es giraven vers la ciutat santa. (Cf. III Rg. VIII, 38, 44, 48, etc.) D'aquest costum, altrament ben natural, sembla que és una reminiscència la pràctica dels mahometans que, per a orar, es giren vers la Meca.

Tenia costum de fer-ho. Daniel no obra a despit, ni es produeix amb cap ostentació; continua fent el mateix que feia, sense immutar per a res les seves pràctiques piadoses, malgrat el perill que sap que li han d'induir. No és que vulgui provocar els seus enemics, però tampoc no vol doblegar la seva consciència rectíssima.

S'agenollà. És també natural i antiquíssima aquesta actitud per a orar. (Cf. III Rg. VIII, 54).

12. — *Hi acudiren.* En els medis medo-perses, l'espionatge i la denúncia eren practicats refinadament. Els detalls que ens forneix el coneixement modern d'aquell poble, s'avenen molt amb la tàctica dels acusadors de Daniel.

13. — *Medes i perses.* Aquest detall d'anomenar els medes davant dels perses (versets 9, 13, 16) encaixa perfectament amb el que hem dit abans (verset 1), que Cirus el persa no es possessionà personalment de Babilònia, de seguit d'haverla conquerida, sinó que hi deixà per un temps Darius, cap dels medes. En aquest interregne tingué lloc l'escena del cap. VI de Daniel.

14. — *Daniel.* Fins ací els acusadors no havien pronunciat davant del rei el nom de Daniel, potser per arrencar al rei més fàcilment l'aplicació de la pena. Ara, en anomenar-lo, no li donen el títol d'excel·lència que posseïa a la cort de Darius, sinó el de fill de la deportació de Judà, per a fer-lo sospitós al rei de rebel·lió política i religiosa.

15. — *Fins a la posta del sol.* En les

poder-lo deslliurar. [16] Aquells homes, però, es presentaren davant del rei, i li digueren: Teniu present, rei, que és llei per als medes i perses, que tot decret, o estatut, que el rei ha confirmat, és irrevocable.

Daniel a la sitja dels lleons

[17] Aleshores el rei ordenà de portar Daniel, i el llançaren a la sitja dels lleons. Parlà el rei, i digué a Daniel: El Déu que tu adores perseverantment, ell et deslliurarà. [18] I fou portada una pedra i posada sobre la boca de la sitja, i el rei la segellà amb el seu anell i amb l'anell dels magnats, per tal que res no fos immutat sobre Daniel.

[19] Tornà el rei al seu palau i es gità al llit sense sopar; ni li foren portats perfums, i es dessonillà. [20] En l'endemà el rei es llevà de jorn, en clarejar el dia, i de pressa marxà cap a la sitja dels lleons.

terres d'Orient la sentència capital sol executar-se dins del dia mateix que és pronunciada. Com la de Daniel ja ho era *latae sententiae*, el rei no podia diferir-ne l'execució més enllà del vespre.

17. — *La sitja dels lleons.* Segons les descripcions que n'han fet alguns exploradors de terres africanes, les sitges de lleons estan a cel obert, de fons més baix que el nivell de la terra i voltades d'un mur d'alçada inferior a la d'un home, amb dos compartiments separats per una paret en la qual hi ha una porta que s'obre de fora. Així s'explica que Darius pogués parlar a Daniel abans de traure la pedra de la porta (verset 21); que hi fossin tirades tantes persones (verset 25); etc., etc.

Els lleons abundaven en terres de Caldea, sobretot en la regió pantanosa del baix Eufrates, on els reis d'Assíria els caçaven amb vaixells. Els documents testifiquen la importància i el nombre d'aquests animals en la cort de Caldea. Un dels tributs que solien imposar els reis d'Assíria era el de proveir de lleons, llur capital.

Ell et deslliurarà. Aquestes paraules tan categòriques podien semblar, en boca d'un pagà, com un sarcasme semblant al que adreçaven els jueus a Jesús moribund (Mt. XXVII, 24). El context palesa el contrari. Darius s'estimava Daniel per les seves altes qualitats i per la fidelitat en el servei. Segurament havia escoltat de sa boca les glòries de Jahvè, potser no ignorava l'escena dels tres amics d'ell llançats al forn encès. Podia tenir, doncs, malgrat el seu politeisme, potser per això mateix, un gran concepte del poder de Jahvè.

18. — *Segellà amb el seu anell.* La pràctica de segellar amb l'anell, és antiquíssima i era corrent en els medis de la civilització babilonesa, com ho testifica l'arqueologia. Amb el segell del rei i dels magnats sobre la pedra posada a la boca de la sitja, ningú no podia fer res, ni en pro ni en contra de Daniel (*perquè res no fos immutat sobre Daniel*).

19. — *Perfums.* Hom podria traduir: *els instruments de música,* que per a amenitzar-li el sopar li eren portats cada nit pels artistes que els tocaven. D'altres tradueixen: *no li foren portades dones de l'harem reial.* La Vulgata diu *cibi,* viandes per a menjar. En substància, tots aquests detalls

[21] I de la vora de la sitja cridà Daniel amb veu dolorosa; parlà el rei,
i digué a Daniel: Daniel, servent del Déu viu; ton Déu, el que tu
adores perseverantment ¿ha pogut deslliurar-te dels lleons? [22] I Da-
niel parlà amb el rei: Rei, viviu pels segles. [23] Mon Déu ha enviat
el seu àngel i ha clos la boca dels lleons i no m'han fet mal,
perquè davant d'ell he estat trobat en justícia, i tampoc davant
de vós, rei, no he comès mancança. [24] El rei se n'alegrà i ordenà
que pugessin Daniel de la sitja; i fou pujat de la sitja Daniel i no
li trobaren cap lesió, perquè tingué fe en son Déu. [25] I ordenà el rei
que fossin portats els acusadors de Daniel i que fossin llençats a la
sitja dels lleons, ells, llurs fills, i llurs dones: i encara no havien
arribat a baix, que ja els lleons s'hi abraonaren i els trituraren tots
els ossos.

Darius glorifica el Déu d'Israel

[26] Aleshores, el rei Darius escriví a tots els pobles, nacions i llen-
gües que habiten en tota la terra: Que la pau us vagi en augment.

22, I Mcc. II, 60.

convergeixen en una mateixa significació: la tristesa del rei per la sort de Daniel.

21. — *Déu viu.* Qui conegui la teologia medo-persa, no trobarà estranyes aquestes paraules en boca de Darius. Ve a ésser el que significa el mot mateix d'Ormuz (el creador viu, o el vivificador).

Ha pogut deslliurar-te...? Aquestes paraules, mig de dubte, mig de confiança, expressen perfectament l'actitud de Darius envers el Déu de Daniel.

23. — *Ha enviat el seu àngel.* Els medo-perses creien en l'existència d'uns (àngels) missatgers d'Ormuz als homes. Era, doncs, perfectament intel·ligible a Darius el llenguatge de Daniel.

En justícia... no he comès mancança. La justícia de Daniel davant de Déu s'ha d'entendre, o bé la gràcia santificant, o bé del compliment (en general) de la Llei de Déu, i més concretament en el cas pel qual és condemnat a mort. Ni tampoc mancà a l'obediència deguda al rei, al qual ha servit sempre fidelment, llevat del cas present, en el qual li és impossible d'obeir-lo, perquè el seu manament és contrari a la Llei divina.

25. — *Els acusadors de Daniel* no són els dos prefectes restants i els cent vint sàtrapes (versets 2, 3) com alguns pretenen, sinó un nombre més reduït d'antics èmuls del profeta. Cf. verset 8.

Ells, llurs fills, i llurs dones. Per cruel que sigui aquesta disposició, no és cap argument contra l'autenticitat del fet; al contrari, concorda perfectament amb els costums dels perses i dels pobles de l'antic Orient. També entre els hebreus se'n donà algun cas (Jos. VII, 24, 25), però la Llei de Moisès ho prohibia severament. (Deut. XXIV, 16).

26. — Cf. III, 98-100.

En tota la terra. Hipèrbole que afalagava la vanitat d'aquells reis, com si fossin els senyors de tot el món. Potser era usual en el llenguatge cortesà, o millor, en el diplomàtic de les escriptures reials.

[27] De part meva es disposa que en tots els dominis del meu reialme tothom tremoli i temi davant del Déu de Daniel, perquè ell és el Déu vivent i immutable pels segles, i el seu regnat mai no serà desfet i el seu imperi fins a l'acabament. [28] Deslliura i salva, fa prodigis i meravelles, al cel i a la terra; que ha deslliurat Daniel de les urpes dels lleons.

[29] I aquest Daniel obtingué prosperitats en el regnat de Darius i en el de Cirus el persa.

28, Sup. I, 21.

27. — *Déu vivent i immutable...* Darius, com Nabucodonosor (II, 47-III, 98), en dedicar aquests elogis al Déu de Daniel, no renuncia pas als seus. A un politeista no li ve d'un déu més o menys, per poderós que se'l suposi. Per la mateixa raó, tampoc no era un edicte d'intolerància per a la consciència religiosa dels seus subordinats.

29. — *Obtingué prosperitats.* Es referma en l'estima del rei Darius i, quan Cirus s'establí a Babilònia, continuà fruint de la confiança i del favor d'aquest rei persa.

SEGONA PART

VISIONS DEL PROFETA DANIEL

(VII, 1-XII, 13)

Somni de Daniel: les quatre bèsties

(C. VII.) [1] L'any primer de Baltasar, rei de Babilònia, Daniel veié en somni unes visions que li passaren per la imaginació, estant al llit. I escriví el somni, resumint-ne l'assumpte.

[2] Parlà Daniel, i digué: Estava veient en visió nocturna i vet ací que els quatre vents del cel batien la mar gran. [3] I quatre bèsties

1. — Fins ací la part històrica del llibre de Daniel; els sis capítols següents (VII-XII) constitueixen la part profètica. No manca en la primera part l'element profètic, a voltes important, ni en la segona, certes dades interessants de la història; però el caràcter formal de la primera part és la narració històrica i el de la segona, la visió profètica.

Daniel veié. L'ús de la tercera persona ha fet pensar a alguns crítics que aquest verset és un afegitó posterior, com el pròleg del restant que segueix. La raó no és suficient. De fet, el profeta parla de si gairebé sempre en tercera persona pel decurs del seu llibre.

2. — Aquesta visió dels *quatre vents* és perfectament paral·lela a la dels quatre imperis de Nabucodonosor (cap. IV).

Els quatre vents poden representar com una introducció poètica general a les quatre bèsties dels versets següents. La imatge dels quatre vents és una imatge corrent i vulgar en tots els pobles, que es correspon a les quatre parts del món, de les quals pot bufar el vent. No creiem que sigui necessari de referir-la a documents antics. Tampoc no seria absurd, però, d'admetre que Daniel, en escriure això, tenia present la grandiosa descripció de la tempesta que provocà el diluvi de la teogonia assírio-babilonesa, que Daniel coneixia (I, 4).

La mar gran. Alguns interpreten la mar Mediterrània; sembla, però, que es refereix més aviat a la mar en general, a l'Oceà immens.

3. — *Quatre bèsties... pujaven de la mar.* No simultàniament, sinó successiva, com es veu pels versets següents.

Aquestes bèsties representen, segons l'exegesi més seguida, la primera, l'Im-

enormes, diferents l'una de l'altra, pujaven de la mar. [4] La primera
com un lleó amb ales d'àliga; jo veia com li arrencaren les ales i la
foragitaren de la terra i ella es dreçà, com un home, sobre les potes,
i li fou donat cos humà. [5] I vet ací una segona bèstia, semblant a
un ós; s'alçà d'un costat portant a la boca tres costelles entre les
dents; i li deien: Aixeca't i sadolla't de carn. [6] Continuava la visió,
i vet ací una altra bèstia com un lleopard, amb quatre ales d'ocell
sobre les espatlles i amb quatre caps; i li fou donada puixança.
[7] Seguia jo veient en visió nocturna, i vet ací la bèstia quarta espan-

peri caldeu; la segona, el medo-persa; la tercera, el grec d'Alexandre; la quarta, el de Roma. Pel decurs del llibre anirem anotant els detalls particulars.

No és cap novetat en la literatura profètica simbolitzar amb bèsties monstruoses els imperis de la terra (cf. Ez. XXIX, 3; Is. XXVII, 1).

4. — *Un lleó amb ales d'àliga.* En els monuments de l'art assírio-caldeu és molt freqüent la representació d'aquests monstres, com a símbols de la força i de la velocitat. La primera bèstia, doncs, és símbol escaient de l'Imperi caldeu en els dies del seu esplendor.

Les ales arrencades representen la minva i mutilació progressiva de l'Imperi caldeu per les victòries dels seus enemics, fins que esdevingué tan feble com un home en comparació de les grans bèsties.

Algun detall d'aquesta descripció podia aludir a la malaltia de Nabucodonosor, representació cabdal del poder de Babilònia; algun potser no té més que valor poètic i narratiu, sense transcendència profètica.

5. — *Semblant a un ós.* L'ós era tingut pels antics com la bèstia més forta després del lleó. Abundava en les terres de l'Imperi caldeu, i encara avui se'n troben en els boscams de Mesopotàmia.

S'alçà d'un costat. La frase que hem traduït literalment, pot prendre's en dos sentits: *a*) que la bèstia s'alçà decantat el cos cap a una banda; *b*) que s'alçà d'un costat del lloc escenari. Cada una d'aquestes interpretacions té els seus partidaris, però el text caldeu afavoreix la primera. El simbolisme, en aquesta hipòtesi, seria que l'Imperi dual, medo-persa, s'inclinà cap al costat persa, que hi predominà. En l'altra hipòtesi, hi hauria una allusió a la situació geogràfica dels medes i perses, al costat oriental de les terres caldees. Això suposant, com sembla, que aquest detall té sentit profètic.

Tres costelles entre les dents: segons el text caldeu, i no tres rengleres de dents, com diu la Vulgata. Quant al simbolisme, aquestes costelles semblen representar el botí de les conquestes dels perses. Són tres, perquè les principals terres de l'Imperi foren tres (cf. VI, 2) probablement: Babilònia, Egipte i l'Àsia menor, o millor l'Armènia (cf. VIII, 3); si no és que el tres sigui ací un nombre rodó.

Sadolla't de carn. Eixampla encara els teus dominis. No en té prou amb les tres costelles que porta a la boca.

6.—*Com un lleopard.* Aquest animal es distingeix per la velocitat i la rapacitat (cf. Hab. I, 8; Os. XIII, 7) i és per això, i encara més per ses *ales d'ocell,* un símbol escaient de l'Imperi d'Alexandre el Gran, que fou bastit tan ràpidament amb la conquesta de les terres orientals.

Quatre ales. Designa la velocitat, o bé té el mateix sentit que *quatre caps.*

Quatre caps. Sembla aludir als quatre hereus d'Alexandre que es repartiren les terres per ell conquistades: Ptolomeu, Seleuc, Felip i Antígon.

7. — El profeta no dóna el nom de la bèstia quarta (que descriu més potent i formidable que les altres), potser perquè no hi ha en la natura animal més

tosa i terrible i molt forçuda, tenia dents de ferro molt grosses; menjava i triturava, i amb les potes trepitjava el sobrant; aquesta era diferent de totes les bèsties anteriors i portava deu banyes. [8] Em mirava jo les banyes, i vet ací una altra banya petita que sortia entre les altres, i tres de les primeres li foren arrencades del davant; i vet ací uns ulls, com ulls de persona en aquesta banya, i una boca que parlava grans coses.

El Vell de dies i el Fill d'home

[9] Prosseguia la visió fins que foren posats uns setials i el Vell de dies s'assegué: el seu vestit era blanc com la neu, i el cabell del seu cap com llana netejada; el seu tron era de flames de foc amb rodes de brasa ardent. [10] Un riu de foc sortia i corria de davant d'ell; milers de milers el servien i milions de milions s'alçaren a la seva

10, Apc. v, 11.

fort que els anomenats anteriorment. La descripció encaixa bé amb l'imperi romà. Les dents de ferro recorden el ferro característic de l'Imperi quart del cap II.

Deu banyes. És difícil de trobar el sentit profètic d'aquests detalls. Els intèrprets han emès moltes opinions que no són satisfactòries. És molt possible que el nombre deu sigui ací un nombre simbòlic d'una totalitat rodona i completa, ço és a saber, de tots els reialmes que vindran després de l'Imperi romà, i com a continuadors d'ell, fins a la fi del món. Una cosa semblant podríem dir de les *tres banyes que li foren arrencades* (v. 8). Aquesta obscuritat en la interpretació del passatge que tractem, no té res d'estrany. Hom sap que la profecia abans de complir-se, sol ésser obscura i difícil d'interpretar. Ara bé, referida aquesta als temps de la fi del món, segons l'exegesi tradicional, als temps de l'Anticrist, no pot esdevenir clara fins que la Història pugui constatar-la.

8.—*Una altra banya petita.* L'exegesi tradicional refereix aquesta banyeta a l'Anticrist (cf. v. 25). Diem l'exegesi *tradicional,* sense intentar donar al mot un sentit estrictament teològic, i potser ni històric tampoc, car li manca la unanimitat plena.

Parlava grans coses. Detall simbòlic del seu orgull i de la insolència de les seves blasfèmies contra l'Altíssim.

9.—*Vell de dies.* Déu, simbolitzat per un ancià, o representat sota l'aspecte de la seva eternitat: Déu, el Pare etern (cf. verset 13).

El seu vestit era blanc... La blancor del vestit del Vell de dies significa la santedat immaculada de Déu. I el mateix diríem de la blancor del cabell, si hom no volia referir-la a la seva vellesa, a l'eternitat.

Flames de foc... La roentor del foc significa la potència i l'esplendor de la Majestat divina.

10. — *Milers de milers... milions de milions...* Els àngels en una multitud immensa.

S'alçaren a la seva presència. En senyal de respecte.

presència; el judici s'assegué i foren oberts els llibres. [11] Jo esguardava aleshores, per raó del brogit de les grans paraules que la banya proferia; anava veient, fins que fou morta la bèstia i el seu cos destroçat, i tirat al foc per a cremar-lo. [12] I a les altres bèsties els havia estat treta la força i se'ls perllongà la vida fins a un temps i a un terme.

[13] Continuava encara la visió nocturna, i vet ací en els núvols del cel com un fill d'home, que anava venint i avançava fins al Vell de dies i el presentaven davant d'Ell. [14] I li fou donada senyoria i glòria i imperi, i tots els pobles, nacions i llengües el serviren; el seu imperi, imperi de segles que no traspassarà mai i el seu imperi que mai no serà desfet.

[15] Quant a mi, Daniel, em defallí l'esperit a dintre meu, les visions de la meva pensa em deixaren esglaiat.

14, Sup. III, 100; Mich. IV, 7; Lc. I, 32.

El judici s'assegué. El jutge, el Vell de dies (verset 9) per a judicar.

Foren oberts els llibres. Els llibres que contenen les accions humanes, i són com els documents, segons els quals Déu pronuncia la sentència.

11.—*Fou morta la bèstia i el seu cos... tirat al foc.* L'Imperi romà enderrocat i disgregat, en petits fragments, com la cendra per l'acció del foc.

Altres pensen, al foc de l'infern: que actua sobre els malvats, després de llur mort (cf. Apoc. XIX, 20).

12.—*A les altres bèsties...* Els Imperis precedents subsistien d'alguna manera, durant els temps de Roma, en certs residus (potser les províncies orientals de l'Imperi) i si més no, en llur esperit. La destrucció de l'imperialisme pagà no havia d'ésser completa *fins a un temps i a un terme,* ço és a saber, fins a la data establerta en els designis de Déu per a llur destrucció comuna i total. Així també en el cap. II, la destrucció de les quatre parts de l'estàtua colossal es verifica simultàniament, en percudir la la pedra de la muntanya.

13. — *Com un fill d'home.* Potser la visió un xic boirosa del profeta, potser el to mateix de la narració profètica indueixen un *com* davant del fill d'home, el qual no minva gens la realitat humana de l'aparició, com tampoc no atenua l'espècie de cada una de les tres primeres bèsties (versets 4, 5, 6). ¿Qui és aquest *fill d'home?* Decididament, el Messias; la universalitat i l'eternitat del seu regne, tan clarament expressades al verset següent, són, segons la teologia bíblica, les notes més destacades i característiques del regne messiànic. Jesús mateix, en aplicar-se molt sovint aquest títol (cf., v. g., Mt. VIII, 20; IX, 6; XXVI, 64, etc.), sembla garantir-nos-en el sentit messiànic. Altrament el títol no pot ésser ni més bell, ni més escaient. La humanitat dignificada i representada pel seu màxim exponent, l'home-Déu, triomfa de les bèsties més ferotges. Ès la teologia de la redempció.

Tot el conjunt d'aquesta visió sembla referir-se a la vinguda gloriosa de Jesús al món (cf. Mt. XXVI, 64).

14. — *Tots els pobles, nacions i llengües.* Aquesta fórmula emprada per Nabucodonosor (cf. III, 4, 7, 98) no passava d'una vanitat pretensiosa; aplicada al Messias, és una realitat exacta.

INTERPRETACIÓ DEL SOMNI

16 M'atansí a un dels assistents i li demaní la veritat sobre tot això
i me la digué i me n'explicà la interpretació. 17 Aquestes quatre
bèsties enormes són quatre reis que s'alçaran sobre la terra. 18 I
rebran el reialme els sants de l'Excels i s'hi consolidaran fins al segle
i fins al segle dels segles.

19 Aleshores demaní la veritat sobre la bèstia quarta, aquella diferent
de les altres, terrible, amb dents de ferro i ungles de bronze, que
menjava i trossejava i amb les potes trepitjava el sobrant. 20 I sobre
les deu banyes del seu cap, i l'altra que li sortí, i les tres que li
caigueren del davant, i d'aquella banya que tenia ulls i boca que
parlava coses grans, i es destacava entre les altres. 21 Jo esguar-
dava, i aquesta banya feia guerra als sants i els superava, 22 fins
que vingué el Vell de dies i donà el judici als sants de l'Excels;
arribà el temps en què els sants s'apoderaren de l'imperi. 23 Parlà
així: La bèstia quarta és el quart imperi de la terra, que serà més
gran que tots els altres i dominarà tota la terra i la desfarà i la tre-
pitjarà. 24 I les deu banyes d'aquell imperi són deu reis que s'aixe-
caran, i un altre se n'alçarà després i serà diferent dels primers,
i debellarà tres reis. 25 I dirà paraules contra l'Altíssim, i des-

16. — *Un dels assistents.* Un àngel (verset 10), que és el qui forneix a Daniel l'explicació continguda en els versets següents.

18. — *Els sants de l'Excels.* Són els elegits que regnen ja al cel després de la redempció i hi regnaran més perfecment després del gran judici del món. Alguns tradueixen *els sants excelsos* (i ho refereixen als àngels) enduts per la força plural de *'elionim;* però aquesta raó és molt dèbil, si hom considera la forma gramatical del mot com un plural majestàtic, així com *Elohim.*

Fins al segle i fins al segle dels segles. Expressió *pleonàstica* per a significar l'eternitat.

20. — *Es destacava.* Aquella banyeta del verset 8 anà creixent i arribà a ésser més gran que totes les altres.

21. - *Feia guerra als sants i els superava.* L'Anticrist combatent l'Església semblarà haver-la vençuda definitivament.

22. — *Donà el judici als sants.* Els elegits amb el Crist judicaran el món. (Cf. I Cor. VI, 2).

25. — Aquesta descripció que, com hem dit, es refereix, en la plenitud del seu sentit, a l'obra de l'Anticrist (cf. Apoc. XIII, 5 i seg.), pot també aplicar-se als cooperadors i preformadors de la seva fúria persecutòria dels sants; pot, doncs, referir-se també a Antioc Epífanes (cf. VIII, 28; I Mac. I).

troçarà els sants de l'Excels, i pensarà de canviar els temps i la llei, i seran lliurats en ses mans fins un temps i més temps i la meitat d'un temps. [26] I s'asseurà el jutge i li llevaran l'imperi i serà desfet i enderrocat definitivament. [27] I l'imperi i la senyoria i la grandesa de tots els regnes que hi ha sota del cel serà lliurat al poble dels sants de l'Excels; el seu imperi, imperi etern, i totes les senyories li retran homenatge i li prestaran obediència.

[28] Ací és la fi de les paraules: Quant a mi, Daniel, els meus pensaments em contorbaren profundament i la color del rostre se m'immutà, però he conservat la cosa dins del meu cor.

Visió de Daniel: el moltó i el boc

(C. VIII.) [1] L'any tercer del regnat del rei Baltasar em vingué una visió, a mi, Daniel; després de la que em va aparèixer al començament. [2] Se'm representà en visió — aleshores jo estava a Susa, la seu reial, que és la província d'Elam — se'm presentà la visió i jo estava a la vora del riu Ulai. [3] Alcí els ulls i viu, i vet ací un moltó

Fins un temps i més temps i la meitat d'un temps. Per a alguns un temps ací és un any i el resultat total tres anys i mig ($1 + 2 + {}^1/_2$). D'altres, però, pensen que un temps és una duració indefinida i que, per tant, és impossible de deduir d'aquest text cap fixació cronològica.

27. — *El seu imperi...* El regne messiànic, universal i etern, s'inicià ja en aquest món amb l'Església catòlica, ço és a saber, universal, i es continua amb sentit ple, en l'Església triomfant.

Alguns hi troben preformada la profecia del regnat milllenari del Crist (Apoc. XX, 4). Els racionalistes moderns i antics ho intepreten del regnat dels macabeus. Per a refutar la interpretació racionalista sols cal llegir el text; les paraules pomposes del qual, aplicades al petit i efímer regnat dels macabeus, semblarien més aviat un sarcasme!

1. — Des d'ací, deixa el llibre de Daniel la llengua caldea i reprèn l'hebraica fins a l'acabament del cap. XII.

L'any tercer del regnat del rei Baltasar. Aquesta escena, doncs, ha de situar-se cronològicament abans (no gaire, probablement) de la del cap. V i dos anys després de la del cap. VII.

Al començament del regnat de Baltasar (cf. VII, 1); quan tingué lloc la visió del cap. VII.

2. — *Jo estava a Susa.* Sembla que Susa pertanyia en aquell temps als caldeus, i fins que era la residència estival dels reis de Babilònia, com més avant ho fou dels de Pèrsia. L'estada, doncs, de Daniel a Susa podia ésser real. En tot cas, però, no pot haver-hi cap dificultat seriosa, si hom té en compte que l'estada de Daniel a Susa, a la vora de l'Ulai, pot ésser presa en sentit espiritual, com l'objecte primer de la visió. La Vulgata tradueix *vegí que jo estava a la vora de l'Ulai,* i certament sense contrariar ni violentar gaire el text hebreu.

El riu Ulai envoltava la ciutat de Susa.

que estava de cara al riu i tenia dues banyes i aquelles dues banyes
eren altes; però l'una era més alta que l'altra, i la més alta era
l'última a pujar. [4] Vegí el moltó tossant vers l'occident i vers el
nord i vers el migdia, i cap bèstia no podia sostenir-se davant d'ell,
ni deslligar-se de les seves mans; feia tot el que li talentejava, i
s'engrandí.

[5] Estava jo caviHant, i vet ací que un boc venia de ponent per da-
munt la faç de tota la terra, sense tocar per res en terra; i al boc se
li destacava una banya entre els ulls. [6] I vingué al moltó de dues
banyes, que jo havia vist posat de cara al riu, i marxà corrent vers
ell amb la impetuositat de la seva força. [7] I el vegí acostar-se al moltó
i enfellonit contra ell, el tossà i li trencà les dues banyes, i el moltó
no tingué força per a aguantar-se davant d'ell, i el tombà a terra i
el trepitjà, i no hi hagué qui deslliurés el moltó de les seves mans.
[8] I el boc esdevingué extremament gran i en fer-se fort li fou tren-
cada aquella banya grossa, i, en lloc d'ella, li'n sortiren quatre, des-
tacades als quatre vents del cel.

3.—*Un moltó... que tenia dues banyes.* Símbol escaient de la monarquia dual medo-persa (cf. verset 20), els reis de la qual, quan sortien a campanya, es coronaven, no amb la diadema, sinó amb la figura d'un cap de moltó, segons Ammià Marcellí. Els perses prevalgueren sobre els medes en l'hegemonia de l'Imperi; per això una de les banyes del moltó, la que simbolitzava Pèrsia, *era més alta que l'altra,* que representava la Mèdia.

4.—*Vers l'occident i vers el nord i vers el migdia.* Vénen a ésser les tres preses (costelles) que portava a la boca l'ós del cap. VII (verset 5). Les conquestes més importants dels perses foren realitzades en aquestes direccions: a l'oest, Babilònia, al nord, l'Armènia, i al sud, l'Egipte. Envers l'est també s'estengueren els perses, però aquestes terres no tenien la importància de les altres, sobretot des del punt de vista del profeta. Per això no les esmenta.

De les seves mans. Hebraisme: de la seva potència.

S'engrandí. De poder temporal i de supèrbia.

5. — *Un boc.* L'agressivitat del boc i el seu pas ràpid (*sense tocar en terra*), representen bé la decisió i rapidesa amb què Alexandre verificà les seves grans conquestes

De ponent. De Grècia, de Macedònia.

Se li destacava una banya. La figura destacada, enorme, d'Alexandre el Gran. Aquests versets són una descripció viva de les victòries que Alexandre obtingué sobre Darius, i de la desfeta definitiva de l'Imperi medo-persa.

8. — *En fer-se fort, li fou trencada aquella banya grossa.* En l'apogeu de les seves conquestes morí Alexandre, en plena joventut, i, uns anys més tard, el seu immens Imperi es fraccionà definitivament, després de la batalla d'Ipsus (any 301 a. C.) en quatre monarquies: 1, Asia menor i Tràcia, sota Lisímac; 2, Macedònia i Grècia, sota Cassandre; 3, Egipte i Aràbia, sota Ptolomeu; 4, Babilònia, Síria i les terres orientals, sota Seleuc Nicator.

[9] I d'una d'elles n'eixí una altra de molt petita, i va créixer vers el
migdia, i vers al llevant, i vers el bell país. [10] I s'exalçà fins a l'exèr-
cit del cel, i n'aterrà una part i alguns estels, i els trepitjà. [11] I fins
contra el cap de l'exèrcit s'exalçà, i per ell fou suprimit el sacrifici
perennal i assolà el lloc del seu santuari. [12] I un exèrcit fou lliurat
per prevaricació contra el sacrifici perenne, i abaté la veritat a terra,
i va operar, i va reeixir. [13] I vaig sentir un sant que parlava, i digué
un sant a un que estava parlant: ¿Fins a quan la visió del sacrifici
perenne, i la prevaricació desoladora, i el santuari i l'exèrcit trepit-
jats? [14] Fins a vespre-matí, dos mil tres-cents; aleshores serà puri-
ficat el santuari.

Alguns sostenen que el nombre quatre ací és un nombres simbòlic i indeterminat, que es refereix a les quatre parts del món. La mateixa interpretació profètica sembla no concordar gaire amb aquesta opinió (cf. verset 22).

9. — *Una altra de molt petita.* Antíoc Epifanes que, poc potent al principi, anà engrandint el seu reialme per conquestes successives en les direccions indicades en el text.

Vers el bell país. Ço és, la terra de la glòria. Lit.: *joiell.* Així anomenaven els hebreus la Palestina (Jer. III, 19; Ez. XX, 6, 15).

10. — *L'exèrcit del cel.* En el sentit literal és el conjunt d'estrelles del firmament (cf. Dt. IV, 19; XVII, 3; Is. XLV, 12, etc.); però l'explicació de Gabriel (verset 24) sembla exigir un sentit figurat, ço és, el poble hebreu.

N'aterrà... alguns estels. Sembla referir-se als jueus que sucumbiren per no traïr la religió i la pàtria llur (I Mac. 65-67), o bé als que prevaricaren i es lliuraren a la voluntat d'Antíoc (I Mc. I, 55 i seg.).

11. — *El cap de l'exèrcit* del cel és Déu, contra el qual arribà Antíoc a insolentar-se.

Fou suprimit el sacrifici... assolà el lloc del santuari. Vegi's I Mac. I.

12. — *Un exèrcit fou lliurat...* Ens hem limitat en aquest passatge, un xic obscur, a traduir literalment el text hebreu. El sentit racional sembla ésser el que expressa la Vulgata. Li fou donat (a Antíoc) poder sobre (el poble sant i sobre) el sacrifici, a causa de les prevaricacions dels jueus.

13. — *Un sant.* Un àngel.

A un que estava parlant. L'àngel primer que el profeta ací no anomena, potser per la percepció confusa de les seves paraules. Segons el verset 16, sembla ésser Gabriel.

14. — *Vespre-matí.* Aquesta expressió representava per als hebreus un dia sencer (cf. Gen. I). En conjunt, aquests 2,300 dies formen sis anys (lunars) i mig. Comptant de l'any 143 (Era seleucida), quan Antíoc inicià la campanya en la que s'apoderà de Jerusalem (I Mac. I, 21), fins a l'any (149) de la seva mort (I Mac. VI, 16), ve a resultar un lapsus de temps a penes adaptable al text de la profecia.

El santuari fou purificat després de la desfeta de Lisias, a les darreries de l'any 148 (I Mac. IV, 52).

D'altres exegetes creuen que aquesta xifra de dies és impossible d'encaixar bé amb la història dels macabeus, i en dedueixen que es tracta d'un nombre simbòlic i, avui per avui, impossible de determinar.

Gabriel s'apareix al profeta i li explica la visió

[15] I s'escaigué que veient jo, Daniel, la visió i cercant-ne la intel·ligència, vet ací que es posa al davant meu com una figura d'home. [16] I vaig sentir una veu d'home, al mig de l'Ulai, que cridà i digué: Gabriel, explica-li la visió. [17] I vingué a on jo estava, i en atansar-se, em vaig esglaiar i vaig caure sobre la meva faç, i em digué: Entén-ho, fill d'home, que aquesta visió és per al temps de la fi. [18] I en parlar-me ell, vaig quedar sense sentits, de cara a terra; però ell em tocà i em féu aixecar en el lloc on jo era. [19] I digué: Vet ací que jo t'assabentaré del que s'esdevindrà a la fi de la indignació, car el temps finirà. [20] El moltó amb dues banyes que has vist, són els reis dels medes i dels perses. [21] I el boc pelut és el rei de Javan, i aquella banya grossa, que tenia entre els ulls, és el rei primer. [22] I quan fou trencada, en sortiren quatre en el seu lloc; quatre regnes en sortiran, però no en la seva puixança. [23] I a la fi d'aquests regnes, quan es curullaran les prevaricacions, s'alçarà un rei descarat i coneixedor d'enigmes. [24] I el seu poder s'enrobustirà, però no per la seva força: serà formidable en destruir, prosperarà, i farà, i destruirà els forts i el poble dels sants. [25] Amb la seva astúcia el frau triomfarà en la seva mà, i s'ensuperbirà de cor, i farà moltes morts arterosament, i s'alçarà contra el Príncep dels prínceps, però es desfarà sense ningú tocar-lo. [26] I la visió pertocant a vespre i matí, que

15. — *Com una figura d'home.* L'àngel Gabriel (verset 16) en figura humana.

16. — *Una veu d'home.* Un altre àngel que s'adreça a Daniel d'enmig de l'Ulai.

17. — *Em vaig esglaiar i vaig caure.* Impressionat de la presència majestuosa i sublim de l'àngel.

Al temps de la fi. El temps establert per Déu al compliment d'aquesta visió profètica.

19. — *La fi de la indignació* de Déu contra el seu poble.

24. — *No per la seva força,* sinó per la seva astúcia i fraudulència; segons d'altres, no per la seva força, sinó per l'ordenació de Déu encaminada a purificar el seu poble.

25. — *Es desfarà sense ningú tocar-lo.* No fou la mà de l'home qui inferí la mort al perseguidor Antioc, sinó la mà invisible de Déu. Quan el seu exèrcit fou derrotat pels jueus, i restablert el culte de Jahvè, li entrà, pel despit, una malaltia misteriosa, de la qual morí (I Mac. VI, 8-16). Val a dir, però, que el text hebreu permet aquesta altra

ha estat dita, és veritat, i tu tanca la visió, perquè va per a un temps llunyà.

[27] I jo, Daniel, restí defallit i malalt uns dies; en alçar-me, reprenguí els afers del rei; però restava esglaiat de la visió, i ningú no ho comprenia.

Oració de Daniel

(C. IX.) [1] L'any primer de Darius, fill d'Assuerus, de la raça dels medes, que fou constituït rei sobre l'imperi dels caldeus. [2] L'any primer del seu regnat, jo, Daniel, vaig estudiar amatent en els llibres, el nombre d'anys que fixà la paraula de Jahvè al profeta Jeremias, per a complir-se la devastació de Jerusalem: setanta anys. [3] I vaig alçar el rostre al Senyor i Déu, cercant-lo amb oracions i pregàries, en dejuni, i sac, i cendra.

[4] I vaig pregar a Jahvè, mon Déu, i confessí i diguí:

Ah!, Senyor, Déu gran i formidable, que guardeu el pacte i la misericòrdia als qui us estimen i compleixen els vostres manaments, [5] hem pecat, i hem comeses iniquitats, i ens hem portat impiament, i hem estat rebels, i ens hem apartat dels vostres preceptes i dels vostres judicis. [6] I no hem escoltat els vostres servents els profetes, que,

2, Ir. xxv, 11; xxix, 10. — 4, Neh. i, 5. — 5, Bar. i, 17.

traducció literal: *i en fi la mà serà trencada,* ço és: finalment la potència (d'Antíoc) serà desfeta (cf. II, 34, 35). En aquesta traducció, el detall de la mort especial d'Antíoc no hi seria expressat.

Aquest detall, com tots els altres de l'explicació profètica, s'adapten suficientment a l'època de la persecució d'Antíoc Epífanes, tal com la coneixem pels autors profans, i especialment pel llibre dels Macabeus.

És per això que l'exegesi tradicional refereix aquesta profecia al temps dels macabeus, i no a d'altres posteriors, ni als de l'Anticrist, almenys directament; cal no oblidar, però, que Antíoc és un dels tipus de l'Anticrist, i en la literatura profètica el tipus i l'anti-tipus solen trobar-se barrejats. Això podria tenir aplicació ací i al cap. XI.

Algun autor ho refereix, i no sense enginy, a Mahoma.

26. — *Tanca la visió.* Ço és, no la publiquis per ara.

La visió... del vespre-matí (cf. v. 14).

2. — *En els llibres* sagrats.

Setanta anys. Cf. Jer. XXV, 11, 12. S'atansava ja el terme d'aquesta data i malgrat el canvi de dinastia i de raça (era l'any primer de Darius I) en el govern de Babilònia, la llibertat dels jueus encara no era albiradora. És per això que Daniel prega i fa penitència.

4. - *Vaig pregar a Jahvè.* Aquesta magnífica oració de Daniel és tan profundament humana, que s'adapta a tots els temps i a tots els pobles. Trets alguns detalls d'ordre concret, és tan actual avui entre nosaltres, com entre els hebreus captius a Babilònia. És la gran oració de la humanitat penitent.

en nom vostre, parlaren als nostres reis i als nostres prínceps i als nostres pares i a tot el poble del país. [7]A Vós, Senyor, la justícia i per a nosaltres l'afront, com en el dia d'avui als homes de Judà i als habitants de Jerusalem i a tot Israel, als de prop i als llunyans, en totes les terres on els heu llençat per llurs prevaricacions amb què us ofengueren. [8]Senyor, a nosaltres l'afront, i als nostres reis, i als nostres prínceps, i als nostres pares, car hem pecat contra Vós. [9]Del Senyor, Déu nostre, són les misericòrdies i els perdons, car ens rebel·làrem contra d'ell. [10]I no escoltàrem la veu de Jahvè, el Déu nostre, per a procedir segons les seves lleis, que ens posà al davant per mitjà dels seus servents, els profetes. [11]I tot Israel ha traspassat la vostra llei, i s'apartava per no sentir la vostra veu, i ha caigut sobre nosaltres l'execració i el jurament, que està escrit en la llei de Moisès, servent de Déu, car hem pecat contra d'ell. [12]Ha complert la seva paraula a nosaltres i als nostres jutges que ens han governat, d'induir sobre nosaltres la gran calamitat; que mai no en fou cap sota del cel, com la que ha caigut sobre Jerusalem. [13]Segons el que està escrit en la llei de Moisès, vingué sobre nosaltres tot aquest mal, i no hem pregat a la faç de Jahvè, el Déu nostre, per a apartarnos de les nostres prevaricacions, i per a meditar la vostra veritat. [14]I amatent Jahvè sobre el mal amb què ens havia comminat, l'ha fet caure sobre nosaltres, car just és Jahvè, el Déu nostre, en totes les obres que ha fet, i nosaltres no hem escoltat la seva veu. [15]I ara, Senyor, Déu nostre, que traguéreu el vostre poble de la terra d'Egipte amb mà forta, i us féreu un nom com en el dia d'avui: hem pecat,

11, Dt. xxvii, 14. — 15, Bar. ii, 11; Ex. xv, 13.

7. — *En el dia d'avui,* com ara ens veiem afrontats.

Als de prop i als llunyans. Consta que en aquells temps hi havia jueus escampats gairebé per tota la terra (Jer. XXIII, 3, 8) sobretot per les províncies de l'Imperi immens de Babilònia.

11. — *Que està escrit en la llei de Moisès.* Cf. Dt. XXVII-XXIX.

12. — *Als nostres jutges.* No té el sentit estricte de magistrat de la justícia pública, sinó més aviat el de governant, o cap, rei, sacerdot, magnat, etc.

Mai no en fou cap. La captivitat de Babilònia fou el càstig més fort que fins aleshores havia caigut sobre Judà. I també, en cert sentit, mai cap poble no ha estat castigat tan fortament, perquè cap poble no ha estat mai objecte de la predilecció divina, com el poble hebreu.

15. — *Us féreu un nom com en el dia d'avui.* Els prodigis de Jahvè, en treure d'Egipte el seu poble, li donaren gran celebritat entre els altres pobles, com a protector insuperable d'Israel. Aque-

hem procedit iniquament. [16]Aparteu, Senyor, us prego, segons
totes les vostres justícies, la vostra ira i el vostre furor, de la vostra
ciutat de Jerusalem, vostra muntanya santa; car pels nostres pecats
i per les iniquitats dels nostres pares, Jerusalem i el vostre poble són
l'oprobi de tots els que ens envolten. [17]I ara escolteu, Déu nostre,
l'oració del vostre servent i les seves pregàries, i feu brillar la vostra
faç sobre el vostre santuari, per amor del Senyor!, que és desolat.
[18]Inclineu, Déu meu, les orelles i escolteu; obriu els ulls, i vegeu
la nostra desolació, i la ciutat sobre la qual s'invoca el vostre nom;
els precs que us adrecem no els refermem sobre les nostres justícies,
sinó damunt les vostres grans misericòrdies. [19]Senyor, oïu! Senyor,
perdoneu! Senyor, escolteu i feu!; no tardeu, per vós mateix, Déu
meu!, perquè el vostre nom és invocat sobre la ciutat vostra i sobre
el vostre poble.

Profecia de les setanta setmanes

[20]Encara estava parlant, pregant i confessant els meus pecats i els
pecats del meu poble, i adreçava la meva deprecació a la faç de

lla fama encara perdura avui, i els prodigis es repeteixen dins de la captivitat, v. g., els narrats en el cap. III i VI de Daniel.

16. — *Oprobi de tots els que ens envolten.* Els sarcasmes dels pobles veïns dels jueus (Ammonites, Moabites, Idumeus, Fenicis), cauen també en certa manera sobre Jahvè, car, segons llur manera de veure, Jahvè, el Déu nacional dels jueus, no ha pogut deslliurar-los dels enemics.

17. — El to d'aquestes paraules, pensen alguns, importa una manca de seguretat sobre l'època de la reconstitució nacional i religiosa de Judea. ¿Com s'explica això davant les profecies explícites d'Isaïas (XLV, 28) i de Jeremias (XXV, II, 12) que Daniel no desconeixia?

Els dubtes que pogués tenir el profeta sobre l'esdevenidor del seu poble es refereixen més aviat a les condicions espirituals del seu poble, el qual, malgrat la lliçó rebuda de Déu amb la captivitat, no acabava de purificar-se, per tal de posar-se en condicions de realitzar totalment els destins que Déu li assenyalava, l'obra messiànica, que s'acomplí fora d'ell i amb la seva oposició. Vegi's també la nota al verset 2 d'aquest capítol. Cal tenir present que les profecies no són necessàriament absolutes; poden ésser condicionades, en els designis de Déu, a l'obstinació o penitència dels homes.

Per amor del Senyor! Tal vegada hom podria veure amb aquesta expressió una allusió al Messias.

18. — *Sobre la qual s'invoca el vostre nom.* El text hebreu també permet traduir: *la ciutat que porta el vostre nom.* Així també en el verset 19.

20. — *Encara estava parlant.* Tot just acabada la pregària.

A la faç de Jahvè. Adreçat a Jahvè

Jahvè, mon Déu, sobre la seva muntanya santa. [21] Encara estava
jo dient la meva pregària, i aquell home, Gabriel, que havia vist en
visió al principi, volà ràpidament i em tocà, cap al temps del sacri-
fici del vespre. [22] I em féu entendre, i parlà amb mi, i digué:

Ara he vingut, Daniel, a ilustrar-te la intelligència. [23] En comen-
çar les teves oracions, eixí la paraula, i jo he vingut per a explí-
carte-la, perquè ets benamat: escolta, doncs, la paraula i entén la
visió. [24] Setanta setmanes han estat determinades sobre el teu poble
i sobre la teva ciutat santa, per a cloure la prevaricació, i per a sege-
llar els pecats, i per a expiar la iniquitat, i per a portar la justícia
eterna, i per a tancar la visió i la profecia, i per a ungir el sant dels
sants. [25] Sàpigues-ho, doncs, i entén-ho bé: des de la sortida del

24, Is. I, 45.

esperitualment i potser també corporalment (cf. VI, 1:).

Sobre la seva muntanya santa. Per, o vers (com acabem de dir) la muntanya santa.

21. — *Aquell home, Gabriel.* Cf. VIII, 15.

En visió al principi. Cf. VIII, 1.

At temps del sacrifici del vespre (Ex. XXIX, 41; Nm. XXVIII, 4). Era l'hora de la pregària pel poble.

23. — *Eixí la paraula.* Déu ordenà a Gabriel de venir a explicar al profeta el que desitjava saber.

La vinguda de Gabriel per segona vegada denota una missió extraordinària. El profeta prega per la sort del seu poble en els moments actuals. La resposta de Déu transcendeix la visió del profeta; no es limita a la sort actual del poble, sinó que s'enlaira als grans esdeveniments messiànics, dels quals la captivitat babilonesa no és més que una dèbil preformació.

24. — *Setanta setmanes.* Aquestes setmanes no poden ésser de set dies sense contradir tot el que diu el profeta en els versets següents. El mateix profeta sembla indicar-ho, quan al principi del cap. següent (X, 2, 3) diu *setmanes de dies,* per a distingir-les d'aquestes. Generalment s'interpreta setmanes d'anys, ço és a saber, períodes de set anys que, en conjunt, pugen a 490 (7 + 70) anys.

El sant dels sants. Aquesta expressió s'empra en literatura bíblica, més d'una volta, per designar el lloc sagrat. Per això ha estat referida per l'escola racionalista a la restauració del culte teocràtic. Però ni en els dies de Zorobabel, ni després de la profanació d'Antioc, no es féu cap unció per a restaurar el culte. És més, segons la tradició jueva, no se'n féu cap en tot el temps del segon temple. Tampoc no se'n féu en la dedicació del temple salomònic (I Rg. VIII). En aquest sentit, doncs, el sant dels sants seria el santuari de la Nova Llei, la del Messias, amb el culte que s'hi ret a Déu, ço és a saber, l'Església de Jesucrist. Una tradició bastant general, que ve dels temps més antics, manifestada ja en les versions gregues dels LXX i de Teodoció, accepta en el *sant dels sants* un sentit personal referit concretament al Messias. És l'Ungit dels versets següents.

25-27. — El contingut d'aquests tres versets ha estat objecte de comentaris i discussions llargues i plenes d'erudició. Tota una literatura s'ha esmerçat a interpretar-los. Per a simplificar, reduïrem en tres grups les opinions emeses: *a*) la, que en podrem dir tradicional cristiana (val a dir, però, que no ho és estrictament), que la refereix al temps de Jesús; *b*) la dels racionalistes i jueus alexandrins, que la refereix al temps

decret per a retornar i restaurar Jerusalem, fins al Messias príncep, hi hauran set setmanes i seixanta-dues setmanes, i seran reedificades les places i les muralles, en temps d'angoixa. [26] I passades les seixanta-

d'Antíoc; *c*) la d'alguns teòlegs moderns, preformada per escriptors eclesiàstics antiquíssims, que la refereix al desplegament del regne messiànic, fins a la fi del món.

Sense entrar al fons de la qüestió, hem de dir que l'opinió dels racionalistes és evidentment desproporcionada a la solemnitat del to que empra Daniel en el verset 24. Allò de la *justícia eterna* i el *sant dels sants,* v. g., en boca d'un hebreu d'aquell temps, no pot referir-se més que al gran esdeveniment de la vinguda del Messias. Així també les descripcions apocalíptiques de la devastació de Jerusalem (versets 26, 27), la destrucció de la ciutat i del temple, etc., etc., no tenen sentit referides al temps d'Antíoc. Per altra part, hem tingut ocasió d'observar manta vegades que els nombres en la literatura profètica no tenen sempre valor cronològic exacte, sinó que, o bé són nombres rodons, o bé (ací juga un paper important el nombre 7) tenen significació simbòlica. Cal, doncs, no precipitar-se a determinar concretament i categòrica els temps assenyalats pel profeta. Però hom ha de confessar que les coincidències colpidores que la cronologia assenyala, si més no, com a possibles, entre la profecia danièlica i la història de Jesús, són una forta suggestió a favor de l'exegesi que en podríem dir tradicional. Cal no oblidar, però, que segons la teologia bíblica, la destrucció de la ciutat de Jerusalem i del temple arran de la mort de Jesús, són una preformació profètica, el tipus, de la destrucció final del món. És possible, doncs, i lògic d'acceptar la interpretació tradicional i d'ajuntar-hi alguns elements escatològics de la tercera opinió.

25. — *La sortida del decret.* Entre les diverses interpretacions, que pretenen fixar la data de la sortida del decret, ens sembla més acceptable la que la fixa l'any 453 (a. C.) en temps d'Artaxerxes, car sols aleshores es reedificaren, i amb angoixa, les muralles de Jerusalem (Neh. II, III, IV, VI).

Messias príncep. El mot Messias, d'arrel hebraica, significa *ungit.* En el text va davant de *príncep,* amb el qual s'insinua, donada la construcció ordinària de l'hebreu, que *Messias* és com un substantiu i *príncep* com l'adjectiu, i així en el verset 26 es presenta sol el primer mot. Com, segons l'Antic Testament, sols els reis i els sacerdots eren ungits, resulta de tot això que la intenció literal del text sembla referir-se a un sacerdot-rei, ungit d'una manera especial i substantiva. Aquest ungit especial, aquest sacerdot-rei, no és altre que el Messias esperat dels jueus, al qual les Escriptures apliquen aquest doble títol (Ps. CIX, 4; Zac. VI, 13). A més a més, aquest ungit sembla ésser el *sant dels sants* del verset 24. ¿I a qui, fora del Crist, pot convenir aquesta denominació?

Lagrange opina que el Messias (ungit-príncep) és Cirus, en el qual es compleixen les set setmanes primeres des de la paraula de Jeremias (XXIX, 10).

Set setmanes i seixanta-dues setmanes. Aquestes divisió en dos períodes té fonaments en la realitat històrica. La restauració jueva, portada a cap per Esdras i Nehemias, importa un període mínim de 45 anys que, sense dificultat, s'eleva al nombre de 49, que és el dels anys que importen les set primeres setmanes; les 62 restants (434 anys) van fins a l'any 15 de Tiberi, que és el del baptisme i el del començament del ministeri públic de Jesús, i a la meitat de l'última setmana (uns 3 anys després) s'esdevé la mort de Crist i la cessació del culte mosaic i l'establiment de la Nova Llei.

Encaixa, doncs, prou bé la cronologia profètica amb les dades de la Història. Sens dubte que l'encaix és susceptible d'alguna objecció, sobretot davant la inseguretat que general-

dues setmanes, serà exterminat el Messias i no-res per a ell, i el poble d'un príncep, que ha de venir, destruirà la ciutat i el santuari, i la seva fi serà en inundació, i fins a l'acabament de la guerra, desolacions determinades. [27] I farà pacte amb molts en una setmana, i

27, Mt. XXIV, 15.

ment tenen els nombres en la litetatura profètica; però no es pot negar que l'adaptació és, en general, colpidora i ajustada a la lletra de la profecia.

En temps d'angoixa. La història dels temps d'Esdras i Nehemias palesa com fou d'angoixosa la restauració de les muralles de Jerusalem.

26. — Aquest Messias pensen alguns que és diferent del Messias-príncep del verset anterior, i el fet de no portar article els mena a establir que es tracta, no d'una persona individual, sinó de la col·lectivitat del poble hebreu, exterminat, o rebutjat, com a ungit i predilecte de Déu. No hi trobem prou raó per rebutjar l'exegesi tradicional!

I no-res per a ell. Knabenbauer tradueix: *et non erit ei exterminatio;* Lagrange: *et sans qu'il ait eu de Sante,* etc.

Segons el parer justificat d'alguns hebraistes, la negació del text hebreu present *'Eyn* no té un sentit pròpiament adverbial, sinó més aviat de negació substantiva; no s'hauria, doncs, de traduir *no* (català) *non* (llatí), sinó més aviat *no-res, nihil* i tota la frase traduïda literalment seria *i no-res per a ell,* i el sentit coincidiria amb el d'altres passatges profètics que anuncien les humiliacions i l'anorreament del Messias (cf. Is. LIII).

La tradició de la Vulgata (*et non erit eius populus qui eum negaturus est*) és, com es veu, una paràfrasi, en la qual, al marge del text, s'hi fa entrar la idea del poble i de la negació. Això no obstant, el sentit de la paràfrasi de la Vulgata no s'allunya gaire del sentit del text, sobretot si hom té en compte el que segueix en el text sobre la destrucció de la teocràcia jueva. La nota més destacada del Messias és la de salvador del seu poble. El Messias, doncs, anorreat i rebutjat pels seus, importa la pèrdua definitiva del poble hebreu.

El poble d'un príncep. És el poble romà, l'exèrcit del qual, acabdillat per Titus, destruí la ciutat i el temple.

Sembla una dificultat seriosa contra la interpretació que hem adoptat com a més acceptada i probable, l'afirmació d'aquest verset sobre la destrucció de la ciutat i del santuari, abans de la darrera setmana, de la qual parla en el verset 27. Val a dir, però, que el text sagrat no fa l'afirmació objectada. En el verset 26 expressa els dos grans fets de la mort del Messias i la desfeta d'Israel a realitzar *passades les seixantadues setmanes,* i en el 27 detalla i concreta els esdeveniments de la darrera setmana. És natural també que anunciada la mort del Crist n'anunciés immediatament el càstig (v. 26) i després en fes com una explicació ulterior en el verset següent.

La seva fi serà en inundació. La fi de la nació jueva serà tan violenta, tan formidable i tan completa, com si una inundació hagués passat per sobre d'ella. D'altres entenen la fi del poble invasor (el poble d'un príncep) que per a ells és el poble de l'Anticrist. Ja hem indicat que alguns hermeneutes moderns, fundats en l'autoritat d'antics SS. Pares, donen a la setmana darrera (70.ª) un sentit escatològic; la refereixen als temps de l'Anticrist i posen un interval de molts segles entre la setmana 70.ª i la 69.ª. Són setanta setmanes, diuen, referents a la història del poble hebreu i aquest, com a tal, pateix un eclipsi des del Messias fins a la seva conversió final, a les darreries del món; aleshores torna a entrar en la seva història, com a poble elegit de Déu.

27. — *I farà pacte amb molts en una setmana.* El subjecte d'aquesta oració és el Messias, que és la persona central d'aquests versets. En l'última setmana

a la meitat de la setmana farà cessar el sacrifici i l'oblació, i després sobre l'ala de les abominacions vindrà el devastador, i fins que la destrucció i el que ha estat decretat s'escampi sobre el desolat, les ruïnes.

Aparició esplendorosa i esglai del profeta

(C. X.) [1] L'any tercer de Cirus, rei de Pèrsia, la paraula fou

establirà el N. T., el qual no es limita, com l'Antic, al poble hebreu, sinó que s'estén a tots els pobles de la terra.

Farà cessar el sacrifici i l'oblació. Caducat el Testament Antic i establert el Nou, el sacrifici del cos i de la sang de Jesucrist anullarà, per superació, tots els sacrificis de la Llei antiga, com ho prova magistralment St. Pau en l'epístola als hebreus. En aquest sentit el Messias féu cessar el culte de l'Antic Testament; el féu cessar virtualment des de la seva mort; la cessació real s'esdevingué més tard.

Sobre l'ala de les abominacions. L'ala vol dir l'exèrcit, el de Roma, el qual plantà a Jerusalem i al temple les seves senyeres triomfants amb les imatges dels déus del paganisme; ensems que profanaven, desolaven. Sembla que és a aquest passatge que es refereix Jesucrist (Mt. XXIV, 15) en el sermó escatològic.

S'escampi sobre el desolat. Hem deixat aquesta frase amb la vaguetat i indeterminació del text hebreu. És difícil de reduir-la a un sentit concret, i d'identificar-la dins la Història. La idea general, en canvi, és evident: la destrucció de la teocràcia jueva expressada d'una manera apocalíptica.

Els hermeneutes moderns que opinen ésser escatològica (referent als temps de la fi del món) la setmana 70.ª, expliquen aquests versets bastant diversament. Reentrat Israel en la seva història, amb la seva conversió al Cristianisme, i reintegrat a Palestina, constitueix un nucli cristià vigorós i fervent sota la predicació del profeta Elias (Mal. III, 21) i edifica en el solar del Temple antic el santuari cristià, la *Basílica nacional del Judaisme catòlic.* El poble de l'Anticrist, comandat pel seu cap, envaeix Jerusalem i destrueix la ciutat i el temple; la ira de Déu, però, cau damunt dels invasors triomfants, com una inundació, i els sepulta en el gran cataclisme final.

X.—Nota general. Segons aquest capítol, cada poble té el seu àngel protector, que defensa els interessos del seu patrocinat, contra dels àngels protectors d'altres pobles d'interessos contraris. La lluita no pot tenir altre sentit que inclinar els esdeveniments a favor del patrocinat, ja influint directament en la marxa de la Història, ja inclinant la voluntat de Déu. Tractant-se d'àngels bons, sembla, d'antuvi, que és impossible la lluita, car tota llur gestió s'ha d'encaminar a la glòria de Déu i no al profit material de llurs clients. Però els camins que menen a la glòria de Déu són molts en l'ordre de la possibilitat, i cada àngel defensa aquell que és més favorable al seu protegit.

Si suposàvem els decrets de Déu concrets ja i immutables en dirigir el curs de la Història, la intervenció dels àngels fóra inútil; però no és difícil d'admetre en els decrets divins la part que Déu concedeix a la intervenció dels àngels en ordre a fer-los concrets i immutables.

És aquesta una explicació semblant a la que donen els teòlegs per a legitimar l'eficàcia de l'oració i de la nostra conducta davant de Déu. Té, doncs, un sentit veritable i propi la lluita dels àngels de què parla el present capítol. Això no obsta, però, que hi hagi detalls metafòrics de caràcter antropomòrfic, i fins que ho sigui el to general de la narració.

1. — *L'any tercer de Cirus* (cf. I, 21).

revelada a Daniel de sobrenom Baltasar; i la paraula de veritat i de gran força, i li fou donat d'entendre la paraula i de capir la visió.

[2] En aquells dies, jo, Daniel, vaig estar en condolença durant tres setmanes de dies. [3] No vaig tastar cap menjar agradable, la carn i el vi no entraren a la meva boca, ni de cap perfum no em vaig ungir, fins a complir tres setmanes de dies. [4] I en el dia vint-i-quatre del mes primer, estava jo a la vora del riu gran, el Tigris. [5] Alcí els ulls, i vaig veure, i vet ací un home vestit de llenç i cenyits els lloms d'or d'Ufaz. [6] El seu cos era com de crisòlit, la seva cara fulgurava com un llamp, els ulls, com a tions de foc, els braços i les cames, com de metall brunyit, i la veu de les seves paraules, com el brogit d'una multitud. [7] I vegí jo, Daniel, jo tot sol, la visió, car els homes que estaven amb mi, no la veieren, sinó que una gran temor caigué sobre ells, i fugiren a amagar-se. [8] I jo sentí sol i vegí aquesta gran visió; però em vaig esglaiar, i s'immutà el meu rostre, i em vaig quedar sense forces. [9] I vaig sentir la veu de les seves paraules, i, en oir-la, vaig quedar sense sentits, de cara a terra.

[10] I vet ací que em tocà amb la mà, i em féu dreçar sobre els meus genolls, i sobre els palmells de les seves mans. [11] I em digué: Da-

De gran força, ço és que anuncia coses formidables. La traducció literal més rigorosa seria *gran exèrcit,* i es referiria a les lluites que descriu entre els àngels i entre els exèrcits enemics.

2. — *Vaig estar en condolença.* La causa de la tristor del profeta devia ésser, o bé de no retornar a Jerusalem, com alguns ho havien fet, o bé que la restauració de la teocràcia es feia molt lentament i entre grans dificultats interiors i exteriors, o bé la decadència espiritual del seu poble que no reaccionava prou, malgrat els càstigs de Déu, etc. Aquestes causes no són incompatibles entre si.

4. — *A la vora del riu.* Sovint les visions dels profetes es realitzen a la vora dels rius (cf. Ez. I, 1; Dan. VIII, 2).

5. — *Un home.* Un àngel, probablement, l'àngel protector dels hebreus captius, o bé Gabriel.

Vestit de llenç. La gent noble de Babilònia portava túnica de llenç blanc i brillant.

Cenyits els lloms d'or. El cenyidor era indispensable en el vestuari dels babilonesos.

A remarcar el paral·lelisme entre aquest passatge de Daniel i Apoc. I, 13.

6. — *Com de crisòlit.* Lit.: com *Tarsis,* país d'on sembla que provenia principalment el crisòlit, pedra preciosa de color imitant l'or.

7. — *Una gran temor.* Produïda per la presència invisible de l'àngel, potser per una percepció confusa del seu fulgor, o del brogit que l'acompanyava. Alguns suposen innecessàriament que es desencadenà una tempesta de llamps i de trons.

10. — *Sobre els meus genolls, i sobre els palmells de les seves mans.* El profeta, encara no revingut totalment de l'esglai, no pot, o no gosa aixecar-se del tot, i resta en la posició que diu el text.

niel benamat, atén a les paraules que jo et dic, i posa't dret, que ara sóc enviat a tu. I en dir-me aquestes paraules, m'alcí tremolant.

Els àngels protectors dels pobles

[12] I em digué: No tinguis por, Daniel, que des del primer dia que posares el cor a entendre i a afligir-te en la presència de ton Déu, foren escoltades les teves paraules, i jo he vingut per elles. [13] I el príncep del reialme de Pèrsia se m'ha oposat vint-i-un dies, i vet ací que Miquel, un dels prínceps més enlairats, vingué a ajudar-me; jo, doncs, restí allà, al costat dels reis de Pèrsia. [14] I he vingut a fer-te saber el que s'esdevindrà al teu poble en la darreria dels temps, perquè la visió encara va per dies.

[15] I en dir-me aquestes paraules, abaixí els ulls a terra, i vaig emmudir. [16] I vet ací un, com semblant a fill d'home, que em tocà els llavis, i jo vaig obrir la boca, i vaig parlar, i vaig dir al qui estava al davant meu: Senyor meu, amb la visió se'm deslliguen les juntures del cos, i defalleixo. [17] ¿I com gosarà el vostre servent a parlar

13. — *El príncep del reialme de Pèrsia.* Alguns pensen que era un esperit dolent, que influïa en els reis de Pèrsia, per tal d'impedir que donessin la llibertat als hebreus captius; però la interpretació tradicional dels SS. Pares i exegetes catòlics el reputa l'àngel custodi del reialme de Pèrsia. L'oposició que féu a Daniel, era per tal de retenir a Pèrsia els jueus, com a beneficiosos espiritualment per als perses. La intervenció de Miquel consistí a fer-li veure els designis de Déu sobre el seu poble i el dret dels jueus a la llibertat i al retorn a la pàtria.

Jo, doncs, restí allà, al costat dels reis de Pèrsia. Per a portar a efecte, juntament amb l'àngel de Pèrsia i Miquel, la deslliurança dels hebreus, suggerint-la als reis de Pèrsia.

I he vingut. Suspèn momentàniament l'estada a Pèrsia, per parlar a Daniel; després se n'hi torna (cf. verset 20).

14. — *La darreria dels temps.* Sembla referir-se a les darreries de la teocràcia jueva, als esdeveniments que tindran lloc entre els dies de Daniel i els del Messias.

La visió. Ço és, el compliment de la visió, *va per a dies;* no es realitzarà immediatament.

15. — *Abaixí els ulls a terra, i vaig emmudir.* D'esglai, d'inquietud, per l'esdevenidor del seu poble, potser de respecte a l'àngel.

16. — *Un, com semblant a fill d'home.* Deu ésser el mateix àngel que li estava parlant. El profeta, d'antuvi (verset 5) l'ha vist i continua veient-lo en forma humana, però ara que sap la seva categoria, no gosa a anomenar-lo home simplement.

Estava al davant meu. El mateix àngel.

Se'm deslliguen les juntures del cos. M'esglaio i em tremolen els ossos.

amb el seu senyor? Encara no m'ha retornat la força, i no puc ni alenar. [18] I em tocà altra volta aquell de semblança d'home, i em confortà. [19] I digué: No tinguis por, home benamat, la pau a tu; coratge i coratge! I en parlar-me ell, jo m'anava encoratjant, i diguí: Parleu, senyor meu, que ja m'he refet de l'esglai.

[20] I digué: ¿Saps a que he vingut a tu? Ara me'n tornaré a combatre el príncep de Pèrsia i, en anar-me'n jo, vet ací que ve el príncep de Javan. [21] Però jo t'explicaré el que està consignat en l'escriptura de la veritat; i ningú no em fa costat en tot això, més que Miquel, el vostre príncep.

Lluites dels Ptolomeus i els Selèucides

(C. XI.) [1] I jo, l'any primer de Darius el meda, estava per a confortar-lo i ajudar-lo.

[2] I ara et mostraré la veritat; vet ací que encara hi haurà tres reis

18. — *Aquell com semblança d'home.* Cf. versets 16 i 5.

20. — *En anar-me'n... ve el príncep de Javan.* L'àngel custodi del regne de Macedònia, que gestiona davant de Déu la desfeta de Pèrsia, i, en qualitat de protector dels successors d'Alexandre, haurà de lluitar amb l'àngel protector del poble hebreu.

21. — *L'escriptura de la veritat.* Ès dir, el llibre (metafòric) dels decrets de la Providència divina, segons els quals es regeix la història dels pobles (Ex. XXXII, 32; Ps. CXXXVIII, 16).

Miquel, el vostre príncep. L'arcàngel Miquel és el protector del poble hebreu i de son successor, el poble cristià, l'Església.

1. — *Per a confortar-lo i ajudar-lo.* A Darius, perquè, destruïda la potència de Babilònia opressora del poble de Déu, Darius li fos més propici. D'altres pensen que el confort i l'ajuda eren per a Miquel, ja que el verset 1 d'aquest capítol no pot separar-se del darrer capítol precedent, en el qual es parla de Miquel. El sentit seria que Miquel i Gabriel s'ajuden mútuament a favor del poble d'Israel, contra els seus enemics.

2. — *El mostraré la veritat.* Fins ací els preàmbuls, podríem dir, de la gran revelació que l'àngel fa a Daniel sobre l'esdevenidor del seu poble, les guerres entorn d'ell, les peripècies i la successió d'imperis, etc., amb una precisió de detalls que no se'n registra d'igual en tota la literatura profètica dels dos Testaments. La narració profètica s'ajusta tan perfectament als detalls de la Història, que això sol bastaria per demostrar la procedència divina d'aquestes paraules. Els racionalistes que s'entesten en negar *a priori* tota intervenció sobrenatural, es veuen forçats a relegar la composició del llibre als temps dels macabeus; car, efectivament, sense una revelació, és impossible que hom pogués escriure així, si no és després d'haver vist els esdeveniments. Els detalls de la profecia, però, demostren, com veurem, que no pertany a l'època dels macabeus, sinó que li és anterior.

a la Pèrsia, i el quart s'enriquirà copiosament sobre tots els altres, i
amb sa riquesa immensa concitarà tothom contra el regne de Javan.
[3]I sorgirà un rei poderós i de gran dominació, i farà tot el que
voldrà. [4]I tot just d'erigit, serà desfet el seu imperi, i serà dividit
als quatre vents del cel, però no entre els seus descendents, ni amb
el domini que ell exercí, car, extirpat l'imperi, serà per a d'altres dis-
tints d'aquests.

[5]I s'enfortirà el rei del migjorn, però un dels seus prínceps es farà
més fort que ell, i dominarà i el seu poder serà gran. [6]I al cap
d'anys, faran aliança, i la filla del rei del migjorn anirà al rei del nord,
per a fer convenis, però no retindrà la força del braç, ni ell, ni el seu

Tres reis a la Pèrsia. Després de Cirus, que ho era als temps de Daniel, vingueren Cambises, Smerdis i Darius Histaspes.

I el quart. Segons el parer general, és Xerxes, el qual acumulà riqueses immenses, més que cap dels seus antecessors.

I concitarà tothom contra el regne de Javan (Grècia). Aquesta traducció de la Vulgata ens sembla la més òbvia, i fins insubstituïble, del text hebreu. Cert que no hi ha preposició adversativa contra el rei de Grècia, però hi ha la d'acusatiu (al rei de Grècia) que ací és equivalent. És, doncs, el quart rei Xerxes, que muntà exèrcits immensos per a envair la Grècia en les guerres mèdiques.

D'altres volen que sigui Darius Codoman, que també aplegà un exèrcit d'un milió d'homes (que fou vençut, a Arbeles, per Alexandre) i riqueses immenses a Susa, que caigueren en mans del vencedor.

3. — *Un rei poderós.* Alexandre el Gran, de Macedònia, segons el sentir unànime dels intèrprets, que, destruït l'Imperi persa, s'apoderarà dels seus dominis i els eixamplarà (*de gran dominació*) i reeixirà en totes les seves empreses (*farà tot el que voldrà*).

4.—*I tot just d'erigit, serà desfet el seu imperi.* Aquesta és, ens sembla, la traducció exacta. La verificació és la mort d'Alexandre en l'apogeu de la seva glòria, i la desmembració del reialme en quatre parts (cf. VIII, 8), vers els quatre punts cardinals.

No entre els seus descendents. Els fills d'Alexandre, Hèrcules i Alexandre, foren assassinats.

Extirpat l'imperi. A més de les quatre grans fraccions de l'Imperi d'Alexandre, se'n produïren d'altres menys importants (Capadòcia, Armènia, etc.); en cap d'elles, però, no regnaren els fills del gran conqueridor.

5.—*El rei del migjorn.* El rei d'Egipte, probablement Ptolomeu Lagus.

Un dels seus prínceps. Són variades les interpretacions quant a identificar aquest príncep. Sembla que es tracta de Seleuc Nicator, general de Ptolomeu Lagus, fundador de la dinastia dels Selèucides, amb un Imperi el més extens de tots els derivats del d'Alexandre.

6. — *Faran aliança.* Després de vuit anys de guerra, es féu la pau entre Antíoc II Theos, de Síria (nord) i Ptolomeu II, Filadelf d'Egipte (migjorn) i la filla d'aquest, Berenice, fou donada, en matrimoni, al rei de Síria. Aquest repudià sa muller primera Laodicea, i es comprometé a deixar hereus del seu tron els fills de Berenice. Mort Ptolomeu, Antíoc tornà a sa muller primera, i aquesta es venjà d'ell emmetzinant-lo i fent matar Berenice i el fill que havia tingut d'Antíoc, al santuari de Dafnes.

braç no es sostindran, i serà lliurada ella i els qui la portaren, i el seu fill, i els seus partidaris d'altres temps.

[7] I del rebrot de les seves arrels s'alçarà un tany, i vindrà amb un exèrcit, i entrarà en els dominis del rei del nord, i hi farà a son grat i se n'apoderarà. [8] I també s'emportarà captius a Egipte llurs déus, i llurs prínceps, i llurs vasos preciosos d'or i d'argent, i per uns anys s'imposarà ell sobre el rei del nord. [9] I entrarà en el reialme del rei del migjorn i se'n tornarà cap a la seva terra.

[10] I els seus fills s'excitaran i congriaran munió d'exèrcits grans, i marxarà ràpidament, i envairà, i passarà, i se'n tornarà furient a la seva fortalesa. [11] I el rei de migjorn s'irritarà, i sortirà a lluitar amb ell, amb el rei del nord, i mobilitzarà una gran gernació, i en cauran molts a les seves mans. [12] I serà presa la multitud, i s'ensuperbirà el seu cor, i en farà caure a milers, i no s'imposarà. [13] I tornarà el rei

El seu braç. El seu partit, la seva influència en la cort de Síria.

7. — *Del rebrot de les seves arrels.* Ptolomeu III, Evergetes, fill de Ptolomeu Filadelf i germà de Berenice, entrà al cap d'un fort exèrcit en terres del rei de Síria. per ajudar la seva germana, i si bé no pogué evitar la mort de Berenice, se'n venjà matant Laodicea i saquejant el país.

En els dominis. Literalment: en la fortalesa, ço és, o bé la capital, o bé la ciutat més forta del reialme de Síria (Selèucia?).

8. — *S'emportarà.* Ptolomeu Evergetes retornà a Egipte per sufocar una revolta, però s'emportà de Síria un botí immens: 4,000 talents d'or, moltíssimes joies i 2,500 estàtues d'ídols.

9. — *I entrarà.* El rei del nord. L'expedició de Seleuc Callínicus contra Egipte (240 a. C.) que no reeixí i es resolgué en una retirada vergonyosa.

La Vulgata tradueix: entrarà en el regne (del nord) el rei del migdia. Gramaticalment són possibles ambdues traduccions, però el verset següent aconsella, ens sembla, la nostra.

10. — *Els seus fills.* Els fills de Seleuc Callínicus, ço és, Seleuc III Ceraunus i Antíoc el Gran.

S'excitaran. A empreses bèl·liques per tal d'engrandir el reialme. Seleuc emprengué la campanya contra Àtal de Pèrgam, però morí fraudulentament a Frígia i fou proclamat Antíoc, el qual emprengué una ràpida i brillant campanya contra Egipte, que Daniel descriu amb les paraules: *i marxarà ràpidament, i envairà, i passarà, i se'n tornarà furient a la seva fortalesa* (Gaza?, Ràfia?).

11. — *I el rei del migjorn.* Ptolomeu Filopator, l'any 217, davant d'un exèrcit de 70,000 infants, 5,000 cavalls, 73 elefants, atacà el d'Antíoc a Ràfia i el desféu completament. L'exèrcit d'Antíoc, igual o superior al de Ptolomeu, deixà en mans del seu adversari, a Ràfia, més de 4,000 presoners i uns 10,000 morts. Tot això expressen els versets 11 i 12.

12. — *I no s'imposarà.* Filopator, per compte de treure de la seva gran victòria tot el profit, perseguint Antíoc, es retirà a Egipte a reprendre la seva vida de cràpula, i així donà temps a son rival per a refer-se.

13. — *I tornarà el rei del nord.* Antíoc, refet de la desfeta de Ràfia, després d'expedicions victorioses a l'Àsia Menor i a l'Índia, d'on portà molts elefants, muntà un exèrcit més fort que

del nord, i muntarà un exèrcit més gran que l'anterior, i al cap d'un
cert nombre d'anys, vindrà ràpidament amb un gran exèrcit i amb
molta riquesa. [14] I en aquells temps s'alçaran molts contra el rei de
migjorn, i fills desassenyats del teu poble seran enlairats, perquè es
compleixi la visió; i s'ensorraran. [15] I vindrà el rei del nord, i s'es-
merçarà a construir muralles, i prendrà la ciutat de les fortificacions,
i els braços de migjorn no resistiran, ni els escollits del poble, ni cap
força no podrà deturar-lo. [16] I en venir contra d'ell, farà tot el que
voldrà, i ningú no s'aguantarà al davant seu, i triomfarà en la terra
de la glòria, i en la seva mà la consumació. [17] I projectarà de marxar
amb tota la força del seu reialme, però farà les paus amb ell, i li
donarà una noia en matrimoni, i no reeixirà, ni serà per a ell. [18] I es

14, ls. XIX, 16.

l'anterior, i tres anys després de la batalla de Ràfia, marxà contra l'Egipte, aprofitant l'ocasió que, mort Filopator, regnava Ptolomeu Epífanes, noi de cinc anys, sota la tutela d'Agatocles.

14. — *S'alçaran molts contra el rei del migjorn.* Les tiranies d'Agatocles provocaren moltes insurreccions a l'Alt Egipte.

Fills desassenyats (sembla la traducció més adaptada a la ment de la profecia) *del teu poble.* La profecia blasma els jueus, que es feren partidaris del rei de Síria contra el d'Egipte. Els primers Ptolomeus es portaren bé amb el poble hebreu, fins a Filopator que, volent entrar al santuari, a despit dels advertiments del pontífex Simó i dels crits del poble, no havent-hi reeixit per una intervenció sobrenatural, es produí, des de llavors, com enemic dels jueus. L'actitud de Filopator fou causa que alguns jueus es fessin partidaris d'Antíoc i el rebessin com un salvador. La profecia els blasma perquè així s'inicià la intervenció de la dinastia selèucida en els afers de Judea, i es prepará la gran persecució d'Epífanes, que és l'objecte principal de la narració profètica.

D'altres pensen que es refereix a aquells jueus, que presidits pel sacerdot Onias, se'n passaren a viure a Egipte, a Heliòpolis, i hi erigiren un temple al Senyor.

15. — *S'esmerçarà a construir muralles.* Antíoc féu molts de treballs per tal de reforçar les fortificacions de les ciutats de defensa.

La ciutat de les fortificacions. Sembla referir-se a la ciutat fortíssima de Sidó, presa per Antíoc, després de la derrota d'Escopas, vora del Jordà.

Els braços del migjorn... ni els escollits. Ni els exèrcits més forts d'Egipte no podran resistir-lo.

16. — *I en venir* (Antíoc) *contra d'ell* (de l'Egipte).

Terra de la glòria. Palestina.

I en la seva mà la consumació. Aquestes paraules no es refereixen necessàriament a la conducta d'Antíoc amb el poble hebreu; la qual fou més aviat de condescendència que de persecució. Opinem que es refereixen a la victòria final d'Antíoc el Gran sobre els seus enemics, principalment els egipcis.

17. — *I projectarà...* Antíoc d'envair altra volta l'Egipte amb tot l'exèrcit que podrà reunir de les províncies de tot el seu reialme.

Farà les paus amb ell. Cansats de guerrejar els monarques d'Egipte i de Síria, potser, i més probablement, perquè estava Antíoc sota l'amenaça dels exèrcits de Roma, es feren les paus entre els dos pobles beligerants.

I li donarà una noia. Pel tractat de l'any 198 es concertà el matrimoni de

dirigirà a les illes, i en prendrà moltes, però un capità el cobrirà
d'oprobi, i encara el seu oprobi retornarà sobre d'ell. [19] I se'n tornarà
a les fortaleses del seu país, i ensopegarà, i caurà, i desapareixerà.
[20] I s'alçarà, en el seu lloc, un que enviarà un exactor de la glòria
del regne, i en uns dies serà crebantat, sense combat, ira, ni guerra.
[21] I s'alçarà, en el seu lloc, un vil, i no li serà donada la glòria reial,
i vindrà, havent-hi tranquil·litat, i amb intrigues s'apoderarà del
regne.
[22] I els braços de combat seran batuts davant d'ell, i seran trencats,

Ptolomeu Epifanes amb Cleopatra, filla d'Antíoc; el qual fou realitzat cinc anys més tard.

En matrimoni. La Vulgata tradueix: *ut evertat illud* i els comentadors segueixen aquest sentit que denotaria la mala fe d'Antíoc en fer el tractat amb Ptolomeu. La traducció literal es: *per a corrompre-la,* amb sufix femení de tercera persona. Donar una noia per a corrompre-la, ens sembla exactament traduït ací per donar en matrimoni.

Podia, gramaticalment, referir-se el sufix de tercera persona a reialme, que en hebreu és femení, però el mot reialme d'aquest verset no es refereix a l'Egipte, com tradueix la Vulgata, sinó al d'Antíoc, el de Síria.

No reeixirà. Els avantatges que Antíoc esperava del tractat de pau (potser una acció conjunta contra els exèrcits de Roma) fallaren, i Cleopatra no féu certament la part de son pare, sinó que mirà els interessos del seu marit.

18. — *Les illes, i en prendrà moltes.* Les terres marítimes (illes i costes) de l'Àsia Menor, Rodes, i Samos, i l'Hèl·lada, i la Macedònia, preses per l'Antíoc vers l'any 196.

Un capità el cobrirà d'oprobi, i encara el seu oprobi... Antíoc fou vençut completament pels romans a les ordres d'Escipió dit l'Asiàtic, en la batalla de Magnèsia, a la Lídia (primer oprobi). El mateix Antíoc caigué presoner dels romans i hagué de subjectar-se a les condicions humiliants (segon oprobi) que li imposaren els vencedors. (Cf. I, Mac. VIII, 6-8).

19. — *A les fortaleses del seu país.* Vençut pels romans, Antíoc es veié obligat retirar-se a la Síria, i per a pagar als vencedors el tribut que li imposaren, intentà d'apoderar-se del tresor d'un temple de l'Elimaida, però el poble s'avalotà, i matà el rei, i els seus cooperadors (a. 187).

20. — *Enviarà un exactor de la glòria del regne.* Seleuc IV, Filopator, succeí immediatament son pare Antíoc; envià a Jerusalem Heliodor, per apoderar-se del tresor del temple (II Mac. III, 7 i seg.). *La glòria del regne* és sinònim de *la terra de la glòria* (verset 16). Aquest Seleuc morí emmetzinat pel seu mateix ministre Heliodor.

21. — *Un vil.* Antíoc Epifanes, l'home de baixos costums i el funestíssim perseguidor dels jueus fidels a la Llei santa. No fou elegit pels súbdits, sinó que ell es prengué amb les seves intrigues la corona, que pertanyia a son nebot Demetri, com a fill de Seleuc Filopator.

D'ací en avant, tot el capítol present es refereix a Antíoc Epifanes. Cal, però, tenir present l'observació de sant Jeroni: que alguns detalls poden referir-se també, en sentit típic, a l'Anticrist, del qual fou Antíoc el perseguidor, un tipus ben remarcable.

22. — *Els braços de combat.* Els exèrcits que sostenien la causa del rei legítim, Demetri, i que foren batuts per Antíoc; o bé els de Ptolomeu Filometor, fill de Cleopatra, que reclamava l'herència de sa mare i fou derrotat per Antíoc.

i també el príncep de l'aliança. [23] I en els pactes, procedirà fraudulentament, i pujarà, i es refermarà amb poca gent. [24] I vindrà a països de pau i d'abundància, i farà allò que no feren els seus pares, ni els seus avis; repartirà als seus botí, despulles i riquesa, i pensarà d'apoderar-se de les fortaleses, i això fins a un temps.

[25] I desplegarà la seva força i el seu cor contra el rei de migjorn amb un gran exèrcit, i el rei de migjorn s'aprestarà a la guerra amb un gran exèrcit molt nombrós i potent, i no es sostindrà, perquè li faran traïció. [26] Car el colpiran els seus mateixos comensals, i el seu exèrcit envairà i en cauran molts de ferits mortalment. [27] I els dos reis s'acordaran a fer mal, i asseguts a la mateixa taula, parlamentaran amb mentida, i no reeixiran, perquè la fi no serà encara fins al temps establert.

El príncep de l'aliança. Judas Macabeu, segons uns; Ptolomeu Filometor, segons altres; el gran sacerdot Onias, segons uns altres. Potser és una expressió general referent als aliats d'Antíoc.

23. — *En els pactes, procedirà fraudulentament.* La duplicitat d'Antíoc com a home públic. Vençuts els generals de son nebot, el noi Filometor, rei d'Egipte, Antíoc, sota el pretext de la tutela de Filometor, es féu l'amo de tot l'Egipte amb un exèrcit molt inferior al que hauria necessitat per a conquistar-lo.

24. — *Països de pau i d'abundància.* L'Egipte que havia estat sempre la cobdícia dels Selèucides, fou objecte, durant quatre anys seguits (171-168) de les incursions anuals d'Antíoc.

Allò que no feren els seus pares. Apoderar-se d'una bona bona part de l'Egipte i fins de governar-lo totalment amb el pretext de la tutela de son nebot Filometor.

Despulles i riquesa. Les que executà Antíoc en els temples de l'Egipte i en el de Jerusalem.

Pensarà d'apoderar-se de les fortaleses (d'Egipte). Prengué Pelesi i assetjà Naucratis i Alexandria.

Fins a un temps. Aquest estat de coses, el pillatge i el domini d'Antíoc sobre l'Egipte, no serà de llarga duració.

25. — *I desplegarà la seva força i el seu cor contra el rei de migjorn.* Altra vegada Antíoc marxa contra l'Egipte, contra son nebot Filometor, o, segons altres, contra els germans d'aquest, Fiscon i Cleopatra, el primer dels quals, mentre Filometor restava presoner d'Antíoc, fou proclamat a Alèdria, rei d'Egipte, en lloc de son germà.

I el rei de migjorn s'aprestarà a la guerra. Fiscon, de la seva part, muntà un exèrcit igual, o superior, al de son oncle Antíoc, però fou vençut per la traïció dels seus àulics predilectes, Lenneu i Eubeu (*els seus mateixos comensals*), els quals es deixaren subornar pel rei de Síria.

26. — *El seu exèrcit* (el d'Antíoc) *envairà* (l'Egipte).

27. — *Els dos reis.* El de Síria (Antíoc) i el d'Egipte (Filometor), els quals sovint *parlamentaren amb mentida* fent aliances i pactes hipòcrites, amb intenció mútua de trair-se.

La fi no serà encara fins al temps establert. Les lluites entre Síria i Egipte i les malvestats que indueixen sobre Israel, continuaran fins al temps establert en els designis de Déu.

La persecució d'Antíoc Epífanes

[28] I tornarà a la seva terra amb moltes riqueses, i posarà el seu cor
contra el pacte sant, i hi reeixirà, i se'n tornarà a la seva terra.
[29] Al temps estatuït tornarà a envair el migjorn, però aquesta dar-
rera expedició no serà com la primera. [30] Car vindran en contra d'ell
els vaixells de Cetim, i se'n tornarà abatut, i adreçarà la seva ira
contra el pacte sant, i reeixirà, i s'entendrà amb els desertors del
pacte sant. [31] I braços seran posats de part seva, i contaminaran el
santuari de la fortitud, i faran cessar el sacrifici continu, i induiran
l'abominació desoladora. [32] I amb afalacs farà contaminar els violado-
rs del pacte, però el poble que reconeix son Déu, es resistirà,

28.—*I tornarà* (Antíoc)... *contra el pacte sant.* No sols contra el poble hebreu, sinó també contra la mateixa teocràcia. La realització d'aquesta part de la profecia pot veure's en I Mac. I, 20; II Mac. V, 11-21.

29. — *Al temps estatuït* en els designis de Déu, Antíoc organitzà una altra expedició contra l'Egipte, on els dos germans Ptolomeus, Filometor i Fiscon, reconciliats per obra de llur germana Cleopatra, s'havien ajuntat contra llur oncle, el rei de Síria.

No serà com la primera. Car toparà amb l'entrebanc formidable i inesperat de Roma.

30. — *Els vaixells de Cetim* (literalment: de Xipre; pròpiament, de la part de la Mediterrània occidental). Són la flota romana, comandada per Popili Lenas que, després de la batalla de Pidnas (168), s'adreçà a l'Egipte per impedir que caigués en mans del rei de Síria. El general romà intimà a Antíoc l'ordre del Senat romà d'abandonar els seus projectes sobre l'Egipte. Antíoc demanà temps per a resoldre's. Aleshores P. Lenas marcà amb el bastó un cercle entorn d'Antíoc, i li vedà de sortir-ne abans de resoldre's. Antíoc s'esglaià davant del poder invencible de Roma, i marxà a desfogar el seu despit sobre el poble hebreu (I Mac. I, 30 i seg.).

I s'entendrà amb els desertors del pacte sant. Els jueus traïdors a la pàtria entraren en tractes amb Antíoc (II Mac. IV, 7 i seg.).

31. — *Braços* significa exèrcits (verset 22). Es refereix a la guarnició que Antíoc imposà a Jerusalem (I Mac. I, 35 i seg.).

Contaminaran el santuari (I Mac. I, 39-50; II Mac. VI, 1 i seg.) *de la fortitud.* Perquè hi era adorat el Déu fort, o bé perquè l'edifici era construït a manera de fortalesa.

Faran cessar el sacrifici (II Mac. I, 40 i seg.).

Abominació desoladora (I Mac. I, i seg.).

32. — *Amb afalacs farà contaminar.* Davant l'actitud d'Antíoc, dels càstigs a què subjectava els fidels, i dels avantatges que oferia als prevaricadors, alguns jueus traïren la Llei i la Pàtria llur. (I Mac. I, 12; ib. II, 16-18).

Els violadors del pacte. Els jueus traïdors.

El poble que reconeix son Déu. Els jueus fidels no es deixaran vèncer ni pels afalacs ni per les amenaces (I Mac. I, 65-67; II Mac. VII, 24-41).

i complirà. [33] I els savis del poble n'adoctrinaran molts, i cauran a
glavi, i a flama, i a captivitat, i a espoliació, per dies. [34] I en caure,
seran auxiliats amb socors humil, i molts se'ls ajuntaran fraudulen-
tament. [35] I dels savis també en cauran per a purificar-los, i nete-
jar-los, i blanquejar-los fins als temps prefixat, perquè encara n'hi ha
per a temps.

[36] I farà tot el que li plaurà, i s'exalçarà sobre tot déu, i parlarà
superbament contra el Déu de déus, i prosperarà fins a curullar la
indignació, car està determinat. [37] I no es preocuparà del déu de sos
pares, ni de l'amor de les dones, i de cap déu no farà cas, perquè
es posarà per damunt de tot. [38] I al Déu de les fortituds retrà culte

33. — *Els savis.* No precisament els doctors de la Llei, sinó els que són fidels a la Saviesa de la Llei de Déu (I Mac. II), els que saben la Llei pràcticament.

Cauran a glavi... (I Mac. I, 60-65; ib. II, 38; ib. III, 41; ib. V, 13; II Mac. VI, 11).

Per dies. Una temporada.

34. — *Socors humil.* Matatias i els seus fills, els quals en comparació de les forces d'Antíoc, són ben poca cosa.

Molts se'ls ajuntaran fraudulentament. Es refereix a aquells jueus que s'ajuntaven als heroics defensors de la Llei i de la Pàtria, quan aquests triomfaven, i se'n separaven quan els semblava que no els convenia d'ajuntar-s'hi (II Mac. VIII, 13).

35. — *I dels savis també en cauran.* Els jueus fidels que moriran no serà en càstig, sinó per a llur purificació i glòria de part de Déu.

Encara n'hi ha per a temps. La persecució no és acabada.

36. — *S'exalçarà sobre tot déu.* Serà tant el seu orgull, que es creurà un déu i fins superior als déus.

Aquest detall, segons no pocs comentaristes, es refereix directament a l'Anticrist (II Thes. II, 4).

Parlarà... prosperarà... (Cf. VIII, 25; VII, 20; II Mac. IX, 4; etc.).

Curullar la indignació de Déu, quan haurà arribat a la mesura dels crims que li tolera la Providència divina.

37. — *No es preocuparà del déu de sos pares.* Aquests, grecs d'origen, havien adoptat els déus orientals; Antíoc, però, els menyspreava i preferia, des de sa estada a Roma, els déus grecs i romans. Alguns pensen que aquest verset es refereix directament a l'Anticrist.

Ni de l'amor de les dones. Serà cruel fins amb les dones. Aquest sembla ésser el sentit obvi del text hebreu. El de la Vulgata és tot al revés. Alguns moderns creuen que es tracta del nom propi d'una divinitat femenina que Antíoc profanà; potser la temptativa d'espoliar el temple d'Afrodita a Elimaida. Segons altres, els detalls d'aquest verset s'han de referir directament a l'Anticrist, en el qual tenen plenitud de sentit.

38. — *Déu de les fortituds.* Hom s'acorda generalment a pensar que el mot hebreu *Ma'uzim,* que la Vulgata deixa intraduït, i alguns opinaven ésser el nom propi d'alguna divinitat predilecta d'Antíoc, no és un nom propi, sinó que deu traduir-se *de les fortituds.* ¿Qui és aquest Déu? Sembla que es refereix a l'estàtua de Júpiter Olímpic que Antíoc col·locà en el temple de Jerusalem (I Mac. I, 57; II Mac. VI, 2).

Malgrat l'escepticisme d'Antíoc expressat en el verset anterior (37), i suposant que tots aquests detalls s'hagin d'aplicar directament i plena al mateix rei perseguidor dels jueus, es veu que l'esperit escèptic que Antíoc aprengué

en el seu llocs, i homenatjarà el déu que no conegueren els seus pares, amb presents d'or i de plata, i amb pedres precioses, i amb presents de gran vàlua. [39] I construirà fortes muralles amb el déu foraster que introduirà, i en glorificarà molts, i els donarà poder, i, com a paga, els repartirà la terra.

[40] I, al seu temps, guerrejarà amb ell el rei de migjorn, però el rei del nord es llançarà contra d'ell, com una tempestat, amb carros i cavalls i amb multitud de vaixells, i envairà terres, i les inundarà, i passarà. [41] I vindrà a la terra de la glòria, i en cauran moltes, però aquestes se li escaparan de les mans: Edom i Moab i els fills d'Ammon. [42] I allargarà la mà a altres països, i la terra d'Egipte no se'n deslliurarà. [43] I s'apoderarà dels tresors d'or i de plata i de totes les riqueses de l'Egipte, i de la Líbia, i de l'Etiopia, en passar-hi. [44] I noves de l'Orient i del septentrió el trastornaran, i sortirà encès d'ira gran, per a causar estralls i moltes destruccions. [45] I plantarà les

probablement durant la seva llarga estada a Roma, no era incompatible (com no ho era, de fet, entre els romans) amb certs actes de culte supersticiós als déus de Grècia i de Roma.

39. — *Construirà fortes muralles amb el déu foraster.* Tot invocant supersticiosament la protecció del Déu dels forts (de Roma) fortificarà les seves ciutats. Antíoc alçà una muralla entorn del temple de Jerusalem, com per protegir l'ídol que hi havia erigit.

En glorificarà molts. Els jueus apòstates eren premiats amb honors i riqueses (I Mac. II, 18; II Mac. VII, 24).

40. — *Guerrejarà amb ell el rei de migjorn.* Alguns comentaristes admeten una nova invasió de l'Egipte per les tropes d'Antíoc, però la major part opinen que no es tracta d'una altra invasió, sinó que aquest verset i els següents són com una recapitulació de les gestes d'Antíoc expressades en els versets anteriors.

41. — *La terra de la glòria.* Palestina.

I en cauran moltes. Les indicades en els versets anteriors.

Edom i Moab i els fills d'Ammon. Aquests pobles es deslliuraren d'Antíoc potser perquè, enemics tradicionals del poble hebreu, ajudaren el rei de Síria contra Judà (I Mac. V, 3-8; ib. IV, 61); potser perquè estaven desviats de la ruta que els exèrcits de Síria havien de fer en llurs excursions a l'Egipte; potser per les dues raons alhora. Val a dir, però, que Moab en aquells temps, en els dies d'Antíoc, ja no existia com a poble. Si el profeta l'anomena (en temps de Daniel encara existia Moab) és per ajuntar, segons el costum de la literatura bíblica (Is. XI, 14; Ez. XXV, 1-14, etc.), els tres pobles tradicionalment enemics de l'hebreu.

44. — *Noves de l'Orient i del septentrió.* De tot arreu li vindran noves desagradables, de sublevacions, d'invasions dels seus enemics, de derrotes, etcètera.

I sortirà encès d'ira. Si s'ha de referir aquesta frase a una expedició concreta, podria ésser aquesta la que féu Antíoc l'any 166, poc abans de morir, contra dels Parts i dels Armenis.

tendes del seu palau, entre les mars, a la muntanya de la glòria santa; i li arribarà la seva fi, i ningú no l'auxiliarà.

El temps predeterminat per a l'acompliment de la profecia

(C. XII.) [1] I en aquell temps s'alçarà Miquel, el gran príncep, que està constituït sobre els fills del teu poble, i serà un temps de destret com no n'hi ha hagut cap fins aleshores, i en aquell temps serà deslliurat el teu poble, tots els que es trobaran escrits en el llibre. [2] I molts dels que dormen en la pols de la terra es desvetllaran; uns,

2, Mt. xxv, 46.

45.—*Entre les mars.* Expressió poètica que significa a la vora de la mar gran, la Mediterrània.

A la muntanya de la glòria santa. Ço és, a la muntanya del temple de Jerusalem. Té també un sentit que no és materialment exacte, sinó més aviat metafòric, en quant Antíoc dominà Jerusalem i tota la Palestina, i també entorn (materialment o metafòrica) de Jerusalem tindrà lloc la seva desfeta; el que ja és com un tòpic que la literatura profètica reserva als enemics de Déu. (Ez. XXXIX, 4; Is. IV, 2, 12 i seg.; Zach. XIV, 2).

Ningú no l'auxiliarà. La desfeta final d'Antíoc arribarà fatalment i serà definitiva.

1. — *En aquell temps.* Aquesta frase indica que el capítol XII no és més que una continuació, l'epíleg en diríem, del capítol anterior. No és cert, però, que tot el que s'anuncia en el present capítol s'ha de referir al temps immediat d'Antíoc. Hi ha molts detalls, que no tenen sentit veritable, més que referits a l'Anticrist i als seus temps, ço és, a la fi del món. I no pot ésser cap objecció seriosa el que suara anotàvem, que la frase inicial d'aquest capítol és una conjunció amb el capítol precedent, car en la literatura profètica de la Sda. Escriptura és un fet normal la unió de dos temps (el típic i l'antitípic), entre els quals hi ha segles de distància, amb una simple conjunció copulativa.

Temps... com no n'hi ha hagut cap fins aleshores. Els temps darrers del món (Mt. XXIV, 21) o, segons alguns, els de la presa de Jerusalem pels romans. Ens sembla, però, un sentit inadequat, aquest últim.

El teu poble. No és el poble hebreu, precisament, sinó el poble dels elegits en la Predestinació divina, com ho indiquen prou clar les paraules següents: *tots els que es trobaran escrits al llibre* de la vida. (Cf. Apoc. XX, 15; XXI, 27; XIII, 8). D'ací dedueixen els teòlegs, que la missió protectora del gran príncep Miquel, no es limita al poble hebreu estricte, sinó que també arriba al poble cristià, a l'Església que, al cap i a la fi, és la continuació millorada del poble d'Abraam.

2.— *Molts.* En sentit d'una multitud, ací equival perfectament a *tots,* malgrat de portar al darrera un partitiu. Hi ha qui vol limitar-ho als hebreus morts durant la tribulació, però el context anterior i posterior sembla exigir la universalitat absoluta. Altrament l'ús de *molts* en sentit de *tots* s'esdevé en molts altres indrets escripturístics, sobretot del Nou Testament (Mt. XX, 28; I Cor. XV, 22).

Que dormen en la pols de la terra es desvetllaran. Si hom no vol inferir una violència evident al sentit obvi del text sagrat, cal admetre que es tracta ací de la resurrecció de la carn, tal com l'entén el dogma catòlic.

per a la vida eterna, i altres, per a oprobi i humiliació perpètua. [3] I
els savis resplendiran com la resplendor del firmament, i els qui
ensenyen a molts la justícia, com estels, per segles eterns.
[4] I tu, Daniel, clou les paraules, i segella el llibre, fins al temps
darrer; hi passaran molts i es multiplicarà la saviesa.
[5] I vaig mirar, jo, Daniel, i vet ací uns altres dos que estaven,
l'un d'aquesta vora del riu, i l'altre, de l'altra vora del riu. [6] I fou
dit a l'home vestit de llenç que estava sobre les aigües del riu:
¿Fins a quan no es compliran aquestes meravelles? [7] I sentia jo
l'home vestit de llenç, que estava sobre les aigües del riu; alçant ell
la mà dreta i la mà esquerra al cel, jurava per Aquell que viu eter-
nament, que això seria pel temps i els temps i la meitat; i, en ésser
del tot dissipada la puixança del poble sant, s'acompliran totes aques-
tes coses. [8] I jo vaig sentir, però no vaig entendre. I diguí: ¿Com

3, Sap. III, 7. — 7, Apc. X, 5.

3. — *Els savis.* Cf. XI, 33.

Els qui ensenyen... la justícia, com estels. Aquestes paraules són l'elogi de la ciència sagrada esmerçada a salvar les ànimes. La justícia del rústic, diu sant Jeroni, és comparada a la resplendor del firmament: la del docte, a la dels estels, que hi brillen.

4. — *Clou les paraules, i segella el llibre.* Vol dir, en primer terme, que conservi purament la revelació, sense afegir-hi ni treure'n res. La frase que segueix (*fins al temps darrer*, ço és, fins a la realització del profetitzat) sembla incloure una indicació al profeta de no mostrar el llibre a ningú.

Hi passaran molts. El llegiran molts després del temps i se n'edificaran espiritualment (*es multiplicarà la saviesa*). Hom sap que molts detalls de la literatura profètica no són intel·ligibles fins després de l'acompliment.

5. — *Uns altres dos.* Els autors no s'acorden a identificar aquests dos personatges. La major part pensen que es tracta dels àngels protectors de Pèrsia i de Grècia (X, 20); d'altres, però, els prenen com a personatges simbòlics de la Llei i de la profecia, de la raó i de la imaginació, o bé com a representants de la totalitat dels que integren el regne de Déu.

El riu és el Tigris (X, 4).

6. — *I fou dit.* Per un dels àngels de la vora, o per una veu oculta.

L'home vestit de llenç que estava sobre les aigües (X, 5).

Aquestes meravelles. Aquestes visions meravelloses.

7. — *Alçant ell... al cel.* La mímica pròpia del jurament és alçar la mà al cel, com assenyalant Déu per testimoni (Gen. XIV, 22; Ez. XX, 5); ací, però, alça ambdues mans, com per donar més solemnitat al jurament.

Pel temps i els temps i la meitat. Tres anys i mig (VII, 25); nombre probablement indefinit.

Del poble sant. El poble hebreu, en sentit directe, i el poble cristià, en sentit típic.

8. — *I jo vaig sentir, però no vaig entendre.* Sembla referir-se al jurament del verset anterior. El profeta l'ha oït bé, però voldria saber-ne el sentit més concretament; per això insisteix a preguntar. Sant Jeroni ho refereix a les guerres anunciades al cap. XI entre diversos reis, els noms dels quals no entengué el profeta.

s'acabaran, Senyor meu, aquestes coses? [9] I digué: Vés, Daniel, que
les paraules són closes i segellades, fins al temps de la fi. [10] I molts
seran purificats i blanquejats i refosos, i els dolents continuaran en la
impietat, i cap d'ells no tindrà intel·ligència: els savis, però, sí que en
tindran. [11] I des del temps en què cessarà el sacrifici continu i pla-
narà l'abominació desoladora, mil dos-cents noranta dies. [12] Benau-
rats els qui tindran esperança, i arribaran als mil tres-cents trenta-
cinc dies! [13] I tu, vés-te'n a la teva fi, i descansa; i t'alçaràs a la fi
dels dies per a la teva benaurança.

9. — *Vés, Daniel.* Resposta evasiva de l'àngel. La revelació divina ja no diu res més sobre el temps del compliment de la profecia (*les paraules són closes i segellades*), fins al temps de la fi, ço és, quan els esdeveniments posteriors n'obriran el sentit.

11. — Aquest verset pot referir-se als temps d'Antíoc i als de l'Anticrist. En el primer sentit, i donant al nombre 1,290 un valor real i concret, el terme seria la nova consagració del temple; de manera que la interrupció del culte duraria tot aquest temps, que alguns redueixen als tres anys i mig del verset 7. Referida aquesta profecia a l'Anticrist, el terme seria la mort d'aquest.

12. — *1,335 dies.* 45 dies, doncs, de diferència amb els 1,290 del verset anterior. Aquests 45 dies referits a la persecució d'Antíoc vénen a ésser els que mitjançaren entre la restauració del culte i la mort d'Antíoc; referits a l'Anticrist, serien els que hi haurà des de la mort d'aquest fins a la segona vinguda de Jesucrist. Els quiliastes hi veuen una allusió al regne mil·lenari de l'Apocalipsi (XX).

13. — *Vés-te'n a la teva fi.* A la mort; ço és: moriràs, apresta't a morir.

T'alçaràs. Allusió a la resurrecció universal.

A la fi dels dies. No als temps de la restauració macabaica, ni als de Messias, sinó a la fi del món. Sols aleshores s'alçarà de la mort el profeta.

Per a la teva benaurança. Per a la felicitat eterna del cel.

APÈNDIX

(XIII, 1 - XIV, 42)

Història de Susanna

(C. XIII.) [1] Hi havia un home que habitava a Babilònia, anomenat Joaquim. [2] I prengué per muller una dona anomenada Susanna, filla d'Helcias, molt bella i temerosa de Déu. [3] Car els seus pares, com eren justos, instruïren llur filla segons la llei de Moisès. [4] I era Joaquim molt ric, i posseïa un verger tocant de la seva casa, i els jueus acudien a ell, perquè era el més honorable de tots.

Susanna i els vells calumniadors

[5] I aquell any foren constituïts jutges del poble, dos ancians, dels quals havia dit el Senyor: Que la iniquitat eixí de Babilònia per

XIII. — Cronològicament aquest capítol havia de seguir immediatament després del primer. Daniel encara era jove (verset 45). La versió grega dels LXX el porta davant de tot el llibre. Ja hem dit que aquest capítol i el següent no es troben en el text hebreu actual. Sant Jeroni els traduí de la versió grega de Teodoció.

1. — *Joaquim*. És un personatge destacat entre els jueus captius; no és, però, el rei d'aquest nom (Rg. XXV, 27 i seg.) ni Jeconias, el qual, si bé es trobà captiu a Babilònia, fou als darrers anys de Daniel.

2. — *Susanna*. Nom hebreu sinònim d'*assutzena*.

5. — *Dels quals havia dit el Senyor*. Alguns pensen que això es refereix a un text de Jeremias (XXIX, 22, 23; ib. XXIII, 14); sembla, però, que la coincidència no és gaire exacta. No és fàcil

jutges ancians, que semblaven governar el poble. [6] Aquests freqüentaven la casa de Joaquim i acudien a ells tots els que tenien qüestions. [7] I quan el poble se n'havia tornat, devers migdia, entrava Susanna i es passejava pel verger. [8] I tots els dies la veien els ancians que entrava i es passejava; i se n'encengueren de concupiscència. [9] I perderen el seny, i giraren els ulls per no veure el cel, ni recordar-se dels judicis justos. [10] Eren, doncs, tots dos tocats d'amor per ella, i no es digueren mútuament llur passió. [11] Car s'avergonyien de revelar-se llur concupiscència, i volien cada un posseir-la carnalment. [12] I espiaven cada dia sollícitament per veure-la. I digué l'un a l'altre: [13] Anem-nos-en a casa, que és l'hora de dinar. I havent sortit, es despartiren. [14] I com se'n van tornar, es retrobaren, i demanant-se mútuament la causa, es confessaren llur concupiscència, i aleshores, d'acord, fixaren el temps de poder-la trobar sola.

[15] I succeí que mentre ells espiaven un dia a propòsit, entrà ella, com els dies anteriors, amb dues minyones solament, i volgué banyar-se al verger, puix feia molta calor. [16] I no hi havia ningú més que els dos ancians amagats, que se la guaitaven. [17] I digué ella a les minyones: Porteu-me oli i perfums, i tanqueu les portes del verger, per a banyar-me. [18] I elles feren com els havia ordenat: tancaren la porta del verger i se'n sortiren per la porta del darrera, per a dur-li el que els havia manat, i elles no sabien pas que els ancians eren a dintre amagats.

d'identificar aquesta cita. Hi ha qui opina que es refereix a una tradició oral, i no a paraula escrita.

Semblaven governar. Expressió escaient per a remarcar la dissociació de llur conducta amb el càrrec, per al qual foren elegits.

6. — *Acudien a ells tots els que tenien qüestions.* Hom veu, doncs, que, malgrat el captiveri, els hebreus gaudien de certa autonomia o tolerància, de part de les autoritats babiloneses, a condició de no pertorbar l'ordre públic i de pagar religiosament els impostos. Aquesta autonomia s'estengué, com prova la història de Susanna, fins a poder imposar pena de mort.

7. — *Devers migdia.* L'hora de dinar entre els hebreus.

9. — *Perderen el seny...* Efectes naturals de la passió.

Judicis justos. Els de Déu, o bé els que ells havien de fer.

15. — *Volgué banyar-se.* Entre els hebreus i a tot l'Orient, s'estilava molt de prendre banys.

17. — *Oli i perfums.* És costum, entre els orientals de classe benestant d'untar-se, no amb oli pròpiament dit, sinó amb perfums, després del bany.

[19] I havent sortit les minyones, s'alçaren els dos ancians, i corregueren vers ella, i li digueren: [20] Mira, les portes del verger són tancades, i ningú no ens veu, i nosaltres sentim concupiscència per tu; consenteix, doncs, i lliura't a nosaltres. [21] Altrament, testificarem contra tu que tenies ací un jove, i per això acomiadares les minyones. [22] Suspirà Susanna, i digué: Pertot arreu em sento angustiada: car si consento, m'hi va la vida, i si no consento, no m'escaparé de les vostres mans. [23] Però més em val caure en les vostres mans sense culpa, que pecar davant del Senyor. [24] I féu Susanna un gran crit, i cridaren també els ancians contra d'ella. [25] I corregué un d'ells a les portes del verger, i les obrí. [26] En sentir, doncs, crits al verger, els criats de la casa hi entraren precipitadament, per la porta del darrera, per veure que passava. [27] En sentir l'explicació dels ancians, els servents se n'afrontaren molt, car mai cosa semblant no havia estat dita de Susanna. I arribà el dia següent.

[28] I en acudir el poble a casa del seu marit Joaquim, acudiren també els dos ancians plens d'intenció malvada contra Susanna, per fer-la morir. [29] I digueren davant del poble: Aneu a cercar Susanna filla d'Helcias, muller de Joaquim. I de seguida la cercaren. [30] I ella vingué amb son pare, i sa mare, i els seus fills, i tots els de la família. [31] Susanna era extraordinàriament graciosa i bella d'aspecte. [32] Aquells malvats, doncs, li manaren de treure's el vel (car anava tapada) per a fruir almenys de la seva bellesa. [33] Els seus parents ploraven i també tots els que la coneixien. [34] S'alçaren, llavors, els dos ancians, enmig del poble, i posaren les mans sobre el cap de

22. — *M'hi va la vida.* Sant Jeroni pensa que Susanna aHudeix la lapidació (i la mort que se'n segueix) que era la pena imposada als adúlters per la Llei de Moisès. Sembla, però, pel verset següent, que Susanna es refereix a la mort espiritual pel pecat.

27. — *Se n'afrontaren molt, car mai cosa semblant no havia estat dita de Susanna.* Testimoni magnífic de l'honestedat de Susanna i de la seva reputació entre els domèstics.

28. — *En acudir el poble.* Per tal de judicar el cas de Susanna fou convocada l'assemblea popular. El procés judicial és, a l'Orient, molt més ràpid i expedit que entre nosaltres. La sentència segueix l'acusació immediatament després de justificada.

32. — *Treure's el vel.* Les jueves, en públic, portaven ordinàriament un vel a la cara, però la dona acusada d'adulteri tenia la cara destapada durant el judici (cf. Nm. V, 18). Els ancians s'aprofitaren d'aquesta disposició legal.

34. — *Posaren les mans sobre el cap de*

Susanna. [35] I ella, plorant, alçà els ulls al cel, perquè el seu cor
confiava en el Senyor. [36] I digueren els ancians: Passejant nosaltres
sols pel verger, hi entrà aquesta amb dues minyones, i tancà les
portes del verger, i acomiadà les noies. [37] I vingué vers ella un
jove, que estava amagat, i pecà amb ella. [38] Nosaltres, que estàvem
a un recó del verger, en veure la iniquitat, hi acudírem corrent, i els
veiérem pecant. [39] I ell, francament, no poguérem detenir-lo, perquè
tenia més força que nosaltres; obrí les portes, i s'escapà. [40] Però a
aquesta, en detenir-la, li preguntàrem qui era aquell jove, i no volgué
manifestar-nos-ho: en som testimonis. [41] Se'ls cregué la multitud,
com a ancians i jutges del poble, i Susanna fou condemnada a mort.

Daniel prova la innocència de Susanna

[42] Però ella s'exclamà, i digué amb veu alta: Déu etern, que coneixeu les coses amagades, que ho sabeu tot abans que es faci. [43] Vós sabeu que m'han posat un fals testimoni: i ara em tocarà morir sense haver fet res del que aquests han inventat contra de mi pèrfidament. [44] I el Senyor escoltà la seva veu. [45] I quan la portaven a la mort, suscità el Senyor l'esperit sant d'un minyó, de nom Daniel. [46] I a crits exclamà: Jo sóc innocent de la sang d'aquesta dona. [47] I girant-se tot el poble envers ell, digué: ¿Què volen dir aquestes paraules? [48] I Daniel, posant-se dret al mig d'ells, digué: ¿Així són desassenyats els fills d'Israel, que, sense judicar i sense conèixer la veritat, condemnen una filla d'Israel? [49] Torneu al judici, que han posat fals testimoni contra d'ella.

Susanna. Quan es tractava d'imposar la pena capital els acusadors posaven la mà sobre el cap de l'acusat (Lev. 24, 14). Segons la Llei (Deut. XIX, 15) es requerien i bastaven dos testimonis per a la sentència.

41. — *Susanna fou condemnada a mort.* Era la pena que la Llei assenyalava als adúlters. (Lev. XX, 10; Deut. XXII, 22).

45. — *Suscità el Senyor l'esperit sant... de Daniel.* L'esperit de profecia per a descobrir la maldat dels ancians i la innocència de Susanna.

Un minyó. Daniel era aleshores un noi, com al capítol I (4, 13, 15, 17).

46. — *Sóc innocent de la sang.* Jo no sóc consentent a la mort d'aquesta dona; en protesto.

[50] Se'n tornà, doncs, tot el poble de seguida, i li digueren els ancians: Vina, i seu al mig de nosaltres, i ilustra'ns, car t'ha donat Déu l'honor de la vellesa. [51] I els digué Daniel: Separeu-me'ls l'un de l'altre, i els judicaré. [52] I havent estat separats l'un de l'altre, en cridà un, i li digué: Envellit de dies perversos, ara tornen els teus pecats que feies abans, [53] quan sentenciaves amb injustícia, i castigaves els innocents, i soltaves els malvats, havent dit el Senyor: No mataràs l'innocent i el just; [54] ara, doncs, si la veieres, digues sota quin arbre els veieres parlant-se. I ell digué: Sota un llentiscle. [55] Però li digué Daniel: Has mentit directament contra la teva testa; vet ací que l'àngel de Déu, en sentència dictada per Ell, et partirà pel mig. [56] I havent-se retirat aquest, féu venir l'altre, i li digué: Raça de Canaan i no pas de Judà, la bellesa t'ha enlluernat, i la concupiscència ha trastornat el teu cor: [57] així ho fèieu amb les filles d'Israel, i elles, per temor, us parlaven, però la filla de Judà

53, Ex. XXIII, 7.

50. — *Se'n tornà, doncs, tot el poble de seguida.* L'efecte fulminant de les paraules de Daniel sobre la multitud obeí, potser, a la seva qualitat reconeguda de profeta, o a la seva posició en la cort de Caldea, o bé a la mateixa estranyesa que inspirà la intervenció d'un noi tan jove, etc. També hi degué influir la simpatia i la compassió que el poble sentia per una senyora tan ben reputada i de tan bones qualitats, com Susanna.

Vina, i seu al mig de nosaltres... Aquestes paraules, en boca dels ancians, semblen irònniques, o bé són un afalac per captar-se el favor de Daniel. Alguns pensen que foren dites no pels ancians precisament, sinó per tota l'assemblea que ells presidien.

51. — *Els digué Daniel:* no als ancians, sinó als de l'assemblea popular.

52. — *Envellit de dies perversos.* Hebraisme equivalent a: t'has fet vell cometent iniquitats.

Ara tornen els teus pecats. Per a rebre el càstig que es mereixen.

53. — *Sentenciaves amb injustícia.* Així preferim de traduir l'hebraisme redundant que diu literalment: jutjaves judicis injustos.

Havent dit el Senyor. Ez. XXIII, 7.

55. — *L'àngel de Déu... et partirà pel mig.* Frase oratòria equivalent a la *justícia de Déu et farà morir.* Maldonat diu que un àngel del cel baixaria a matar els ancians, si el poble no gosés a fer-ho.

Cal advertir que en els versets 54, 55, 58, 59 el text grec conté un joc de paraules entre el nom de l'arbre i la sentència de l'àngel. Això ha donat peu a pensar que el text grec és l'original de la història de Susanna. L'argument, però, no és definitiu, car el joc de paraules, tal com el porta el text grec, podia ésser introduït en la versió sense estar en l'original, ni alterar-ne la fidelitat substancial. A més, desconeguts com són els noms hebreus dels arbres esmentats, hom no pot afirmar que en l'hebreu no es contingués també el mateix joc de paraules.

56. — *Raça de Canaan.* Raça maleïda. (Gen. IX, 25-27).

57. — *Les filles d'Israel... però la filla de Judà.* Els jueus són més observants de la Llei que els de les altres tribus separades.

ha rebutjada la vostra iniquitat. [58] Ara, doncs, digues-me sota quin arbre els atrapares parlant-se. El qual digué: Sota una alzina. [59] Però li digué Daniel: Justament tu també has mentit contra el teu cap: l'àngel del Senyor està prest, portant un glavi, per a tallar-te pel mig, per a matar-vos.

[60] Esclatà, doncs, tota l'assemblea en crits, i beneïren Déu que salva els qui esperen en ell. [61] I s'alçaren contra els dos ancians (car Daniel, havia palesat de llur pròpia boca, que havien posat fals testimoni), i els feren, segons el que ells havien fet iniquament contra el proïsme, [62] per tal d'aplicar-los la llei de Moisès, i els mataren, i es salvà en aquell dia una sang innocent. [63] Helcias, però, i la seva muller lloaren Déu per llur filla Susanna, amb Joaquim, el seu marit, i tots els parents, perquè res deshonest no fou trobat en ella. [64] I Daniel esdevingué gran davant del poble, d'aquell dia en avant.

Daniel palesa les enganyifes dels sacerdots de Bel

[65] I el rei Astiages fou agregat als seus pares i Cirus, el persa, s'encarregà del seu regne.

62, Dt. xix, 18.

58. — *Els atrapares parlant se.* En al·ludir l'acte del pecat, Daniel empra la paraula eufèmica: parlar-se (ací i versets 54 i 57); els ancians, en canvi, el signifiquen més directament (v. 37).

60. — *Esclatà, doncs, tota l'assemblea.* Convençuda de la innocència de Susanna en vista de la contradicció dels seus acusadors.

61. — *Els feren, segons el que ells havien fet.* Els aplicaren la llei del talió, segons el que ordenà Moisès (Deut. XIX, 16-19).

63. — *Perquè res deshonest no fou trobat en ella.* L'alegria de la família de Susanna es refereix directament a la seva innocència, més aviat que a l'evasió de la pena capital. Prova magnífica de virtut!

64. — És natural que un fet així conqueris per a Daniel un prestigi immens davant del seu poble. Ezequiel el cita com un dels homes més eminents, entre Noè i Job. (Ez. XIV, 14).

65. — Aquest verset 65 no pot pertànyer al cap. XIII com una indicació cronològica, car en els dies de Cirus el persa, Daniel no era un jove, com quan s'esdevingué el judici de Susanna. Els LXX el porten afegit a l'acabament del cap. XII després del verset 13 i li segueix tot el cap. XIV. Molts crítics opinen que pertany al capítol següent (XIV), en el qual es parla de fets esdevinguts al principi del regnat de Cirus.

Astiages fou el rei darrer de Mèdia, i avi matern de Cirus, el qual li féu la guerra i li prengué el regne, però que l'hi conservà *ad honorem* mentre va viure. A la seva mort, se n'encarregà Cirus definitivament.

Fou agregat als seus pares. Locució bíblica per a expressar la mort (cf. v. g. Gen. XXV, 8, 17; XLIX, 33, etc.).

(C. XIV.) [1] I Daniel era comensal del rei, i més honorat que tots els amics d'ell.

[2] I hi havia una ídola entre els babilonesos, anomenada Bel, i s'hi esmerçaven cada dia dotze artabes de flor de farina, i quaranta ovelles, i sis àmfores de vi. [3] El rei també la venerava, i tots els dies anava a adorar-la: Daniel, però, adorava son Déu. I li digué el rei: ¿Per què no adores Bel? [4] I ell respongué: Perquè jo no adoro les ídoles fetes a mà, sinó el Déu vivent, que creà el cel i la terra, i té potestat sobre tota carn. [5] I li digué el rei: ¿I et sembla que Bel no és un Déu vivent? ¿No veus tot el que es menja i es beu cada dia? [6] I Daniel, fent la mitja rialla, li digué: No us ho cregueu, rei; Bel, per dintre, és de fang, i per fora, de bronze, i no menja mai. [7] I indignat el rei cridà els seus sacerdots, i els digué: Si no em diuen qui és el que es menja aquests esmerços, morireu. [8] Però si em demostreu que s'ho menja Bel, morirà Daniel, perquè ha blasfemat contra Bel. I digué Daniel al rei: Que es faci segons la vostra paraula.

[9] Els sacerdots de Bel eren setanta, sense comptar les dones i els fills. I el rei anà amb Daniel al temple de Bel. [10] I digueren els sacerdots de Bel: Nosaltres surtim a fora, i vós, rei, poseu-hi menjar i vi mesclat, i tanqueu la porta, i segelleu-la amb el vostre

1. — *Comensal del rei.* Cirus, segons la generalitat dels comentaristes. Maldonado pensa que es tracta de Nabucodonosor; altres, de Baltasar.

2. — *Bel.* Contracció de Baal, és el déu principal dels babilonesos.

Artabes. L'artaba és una mesura persa, d'uns 55 litres de capacitat.

Àmfores. El text grec dels LXX diu mesures, ço és, l'*àmfora* àtica equivalent al *bath* dels hebreus, la capacitat del qual era, segons Fl. Josep, d'uns 39 litres, i segons els doctors jueus, d'uns 20.

Una de les inscripcions cuneïformes del temps de Nabucodonosor parla de les ofertes abundants de menjar i beure que aquest rei feia portar diàriament als déus de la seva preferència.

4. — *Sobre tota carn.* Sobre tots els éssers vivents.

6. — *Per dintre, és de fang, i per fora, de bronze.* A Caldea, mancada de pedra i escassa de fustes bones, es solia emprar l'argila com a matèria escultòrica; després era recoberta de metall.

9. — *Eren setanta, sense comptar les dones i els fills.* Segons el text grec dels LXX. (La Vulgata: dones, *nois* i fills). (Cf. versets 14 i 20). L'autor sagrat expressa el nombre dels individus de la família dels sacerdots de Bel, per tal d'explicar com desapareixien les viandes copioses que s'oferien a llur Déu.

10. — *Vi mesclat.* Els orientals preparaven el vi, mesclant-hi unes espècies o aromes. Alguns pensen que vi mesclat vol dir rebaixat amb aigua, com solien fer-ho els hebreus, segons testifica el Talmud.

I segelleu-la amb el vostre anell. Cf. VI, 18.

anell. [11] I demà al matí, quan hi entrareu, si no ho trobeu tot menjat per Bel, morirem irremissiblement nosaltres, o bé Daniel, que ha mentit contra nosaltres. [12] Ells, però, parlaven confiats, perquè havien obert sota la taula un entrador amagat, i per allí entraven sempre i s'ho menjaven.

[13] I el rei, després d'haver-ne sortit ells, posà menjar davant de Bel, i Daniel donà ordres als seus servents que li portessin cendra, i amb una criba, a presència del rei, l'escampà per tot el temple, i se'n sortiren, i tancaren la porta. [14] Els sacerdots, però, hi entraren de nit, com solien fer-ho, amb llurs dones i fills, i s'ho menjaren i s'ho begueren tot.

[15] Es llevà el rei de bon matí, i Daniel amb ell. [16] I digué el rei: ¿Estan intactes els segells, Daniel? Ell respongué: Intactes, rei. [17] I de seguida, en haver obert la porta, guaità el rei la taula, i exclamà cridant: Ets gran, Bel, i no hi ha en tu cap fraudulença. [18] Daniel féu la mitja rialla, i deturà el rei de passsar a dins, i li digué: Mireu el paviment, vegeu de qui són aquestes petjades. [19] I digué el rei: Veig petjades d'homes i de dones i de nois. I el rei s'enutjà. [20] Llavors féu agafar els sacerdots i llurs dones i fills, i li mostraren unes portetes amagades, per on entraven i consumien el que hi havia sobre la taula. [21] I el rei els féu matar, i lliurà Bel en poder de Daniel, el qual destruí l'ídola i el seu temple.

12. — *Un entrador amagat.* A molts temples pagans s'ha descobert, en el mur, una galeria que feia cap a l'indret mateix on estava situada l'estàtua de la divinitat. Avui són conegudes algunes de les trampes que es practicaven en certs cultes, per tal d'acreditar el poder taumatúrgic de llurs déus.

17. — *Guaità el rei la taula.* On es dipositaven les viandes ofertes a Bel.

21. — *Destruí l'ídola i el seu temple.* Alguns han trobat tan violenta l'acció de Daniel i la del rei, en lliurar-li Bel, que han pensat que potser es tracti d'una glossa posterior més aviat que d'un detall autèntic. No hi ha motiu. La decepció del rei fou pública i sorollosa, i el féu encendre en ira, i ja sabem del que eren capaços aquells tirans de l'antic Orient. Hom ha de tenir present també que, si el fet es situa, com sembla més probable, al temps del domini medo-persa, ni el poble, aclaparat per la desfeta de la dinastia de Nabucodonosor, el protector de la qual era Bel, ni menys els reis medoperses, no podien sentir un entusiasme illimitat pel culte de Bel. Tot i això, el fet tingué, efectivament, conseqüències d'ordre públic. Cf. 27 i seg.

Daniel mata el dragó sagrat

22 Hi havia també en aquell lloc un gran dragó, i els babilonesos
l'adoraven. 23 I digué el rei a Daniel: Vet ací que ara no pots dir
que aquest no sigui un Déu vivent: adora'l, doncs. 24 I digué
Daniel: Jo adoro el Senyor, mon Déu: ell sí que és el Déu vivent i
no pas aquest. 25 Doneu-me potestat, oh rei, i jo mataré el dragó
sense glavi ni bastó. I el rei li digué: Te la dono. 26 Aprestà, doncs,
Daniel pega i greix i cabells, i ho cogué barrejat, en féu boles i les
posà a la boca del dragó. I el dragó rebentà. I digué: Heus ací
el que adoràveu.

Daniel és condemnat novament a la sitja dels lleons

27 En saber-ho els babilonesos, s'indignaren molt i en conspiració
contra el rei, digueren: El rei s'ha fet jueu: ha destruït Bel; ha
rebentat el dragó i ha fet matar els sacerdots. 28 I en presentar-se el
rei, li digueren: Lliureu-nos Daniel, altrament us matarem a vós
i tota la vostra casa. 29 I el rei, davant de les amenaces dels con-
piradors, no tingué més remei que lliurar-los Daniel. 30 I el llen-
çaren a la sitja dels lleons, i allí el deixaren sis dies. 31 A la sitja

22. — *Hi havia... un gran dragó, i els babilonesos l'adoraven.* Hom sap que entre els caldeus i assiris la serp era l'animal sagrat, de gran importància en afers de màgia. Era considerada com el símbol del déu de la ciència. I no sols a Caldea, sinó en totes les terres de gentils, la serp fou objecte de superstició. És que el dimoni, com remarca sant Agustí, havent enganyat els homes, al començament, sota la forma d'aquest animal, prengué com a costum de presentar-se de la mateixa manera, per continuar enganyant-los.

23. — Els LXX porten aquest verset de la manera següent: *I el rei digué a Daniel: ¿També diràs que aquest és de bronze? Ve-te'l ací: viu, menja i beu; no pots dir que aquest no sigui un déu vivent; i adora'l.*

26. — *Pega i greix i cabells.* L'acció d'aquest preparat sembla que es reduí a què el dragó no se'l podia empassar, li obstruí la gorja i li tallà la respiració. El greix sols serví per enllepolir l'animal, fent-li apetitós el menjar que l'havia d'ofegar.

27. — *En conspiració contra el rei.* A Babilònia sovintejaven les revolucions, sobretot contra els reis de dinasties estrangeres, com en el cas present.

30. — *La sitja dels lleons.* Cf. VI, 17.

hi havia set lleons, i cada dia se'ls donava dos cossos i dues ovelles, i llavors no els en donaren, perquè devoressin Daniel.

Habacuc porta menjar a Daniel

[32] Hi havia a Judea un profeta, Habacuc, el qual havia cuit menjar, i havia desfet pa en una cassola, i anava al camp per portar-lo als segadors. [33] I digué l'àngel del Senyor a Habacuc: Porta el menjar que tens, a Babilònia, a Daniel, que està a la sitja dels lleons. [34] I Habacuc respongué: Senyor, mai no he vist Babilònia, i desconec la sitja. [35] I l'àngel del Senyor l'agafà per damunt del cap, i el portà pels cabells amb la velocitat del seu esperit, i el deixà a Babilònia sobre la sitja. [36] I cridà Habacuc dient: Daniel, servent de Déu, pren el menjar que Déu t'ha enviat. [37] I digué Daniel: Us heu recordat de mi, oh Déu, i no heu abandonat els qui us estimen. [38] I Daniel, s'alçà i menjà. Però l'àngel del Senyor retornà de seguida Habacuc al seu lloc.

El rei glorifica el Déu d'Israel

[39] Anà, doncs, el rei, el dia setè, per a plorar Daniel, i s'atansà a la sitja, i esguardà a dintre, i vet ací que Daniel seia enmig dels lleons. [40] I exclamà el rei a grans crits, dient: Sou gran, Senyor, Déu de Daniel. I el féu treure de la sitja dels lleons. [41] I hi féu tirar aquells que havien intentat de perdre'l, i, a l'instant, foren devorats a la seva presència. [42] Aleshores el rei digué: Que tots els habitants de la terra temin el Déu de Daniel, car ell és el salvador, que fa prodigis i meravelles sobre la terra; ell deslliurà Daniel de la sitja dels lleons.

35, Ez. VIII, 18.

31. — *Dos cossos*. Probablement condemnats a mort; potser dos cadàvers.

32. — *Habacuc*. ¿És aquest Habucuc el mateix classificat entre els dotze profetes menors? Els comentaristes s'inclinen per la negativa. Ho raonarem més endavant, en la biografia d'aquest profeta.

35. — *Amb la velocitat del seu esperit*. Una velocitat superior a totes les de la terra; com si diguéssim, amb la velocitat del pensament.

41. — *Hi féu tirar...* És la llei del talió; el mateix que VI, 24.

42. — Els LXX ometen aquest verset.

ELS DOTZE PROFETES MENORS

ELS PROFETES MENORS

Els dotze profetes menors, malgrat llur independència mútua, formen, en la Bíblia, un sol volum, des del temps més antics (cf. Eccli. XLIX, 10). La tradició talmúdica ho atribueix al perill de perdre-se'n algun, si haguessin estat separats, per la mateixa petitesa dels volums.

En el text hebreu i en la Vulgata estan ordenats d'aquesta manera: Oseas, Joel, Amós, Abdias, Jonàs, Miqueas, Nahum, Habacuc, Sofonias, Aggeu, Zacarias i Malaquias.[1] Discuteixen els crítics la llei que presideix aquest ordenament. És bastant general i ve de molt antic, gairebé podríem dir tradicional, l'opinió que l'ordre en què estan en la Bíblia és el cronològic de la confecció de cadascun d'aquests llibres profètics. Així ho estableix sant Jeroni. Dels crítics moderns, alguns opinen que aquesta hipòtesi tradicional és perfectament sostenible; però molts altres pensen que no és la cronologia (almenys no ho és exclusivament), sinó d'altres raons diverses (v. g.: el volum, el reialme al qual es refereixen, etc.), la norma o normes, segons les quals han estat ordenats els dotze llibres. La qüestió sembla un xic complexa; hom pot afirmar, però, que el criteri cronològic influí, si no exclusivament, almenys generalment, en l'ordenació dels profetes menors. En la *Notícia preliminar* de cadascun d'ells exposarem breument el que calgui remarcar especialment.

[1] En els LXX és diferent l'ordre dels sis primers: Oseas, Amós, Miqueas, Joel, Abdias, Jonàs. Els sis darrers estan ordenats com en el text hebreu.

La canonicitat i l'autenticitat d'aquests dotze llibres no presenta dificultats especials. Una tradició unànime, tant jueva com cristiana, n'és la garantia suficient per a la crítica objectiva. Si el racionalisme no se'n dóna per satisfet, és perquè té el criteri supeditat a raons purament apriorístiques. És per això que ja n'hi ha prou amb aquesta indicació global i no cal repetir la qüestió en la *Notícia preliminar* respectiva, fora del cas que dificultats especials i objectives ho exigeixin.

Malgrat el poc volum d'aquests llibrets, n'hi ha que tenen una gran importància com a documents profètics sobre el futur Messias. Sota aquest punt de vista, excel·leixen els més moderns, com si la llum de la profecia s'anés fent més clara i més intensa, així com, atansant-se la plenitud dels temps, era més a prop el sol d'on irradiava la llum profètica, i anava prenent cos la realitat del gran misteri de la redempció, on convergeixen totes les profecies.

OSEAS

NOTÍCIA PRELIMINAR

Les dades segures de la biografia del profeta Oseas (Salvador) es redueixen gairebé exclusivament a les que ell mateix consignà al començament del seu llibre, relatives a l'època de la seva missió profètica. Alguns crítics opinen que el verset primer no és escrit del profeta mateix, sinó que és una inscripció posada per Esdras, o millor, pel qui ordenà la col·lecció dels dotze profetes menors; però aquesta discussió és al marge del valor històric del verset esmentat. Fou, doncs, Oseas contemporani d'Isaïas (s. VIII a. C.).

Generalment se'l suposa fill d'Israel, el reialme del nord, al qual s'adreça gairebé sempre, llevat d'alguna allusió fugissera al reialme de Judà. Segons una tradició bastant antiga, nasqué a Belemòt, de la tribu d'Issacar.

Exercí el seu ministeri més de seixanta anys en dies de relativa prosperitat del reialme d'Israel, sota Jeroboam II, i en els dies turbulents i calamitosos dels successors d'aquest rei.

Res de cert no sabem del temps i del lloc de la seva mort. El martirilogi romà el commemora el dia 4 de juliol.

L'estil d'Oseas és concís i enèrgic, i com de frases soltes. Les imatges s'hi acumulen amb una abundància típicament oriental. Efecte d'aquestes dues condicions, el sentit de la frase resta sovint indeterminat i no gens fàcil de precisar a través de tants segles i en una civilització tan diferent de la nostra. La idea dominant és la prevaricació d'Israel per la idolatria i el càstig de Déu, que ja s'atansa; de tant en tant, però, es deixa entreveure la restauració final del poble de Déu.

La profecia d'Oseas no és com una col·lecció de profecies o discursos

pronunciats anteriorment, per l'estil dels continguts en els llibres dels profetes majors, sinó més aviat com un resum o esquema continuat de tot el que anuncià el profeta en el decurs de la seva vida.

El llibre té dues parts: I-III i IV-XIV. En la primera l'autor blasma simbòlicament la conducta idolàtrica d'Israel; la segona és com una exposició de la primera en forma descriptiva exhortatòria i comminatòria.

El lloc primer que ocupa Oseas en el volum dels dotze profetes menors, ja hem dit que és, segons l'opinió de sant Jeroni, per raó de cronologia; molts crítics moderns, però, el fan posterior a altres profetes, com Abdias i Joel, i suposen que la raó d'ocupar el primer lloc de la col·lecció és per tractar-se del més extens entre els que profetitzaren en els segles immediats a la separació de les tribus.

I. ACCIONS SIMBÒLIQUES D'OSEAS

(I, 1 - III, 5)

MATRIMONI SIMBÒLIC DEL PROFETA

(C. I.) [1] Paraula de Jahvè, que fou dita a Oseas, fill de Beeri, en els dies d'Ozias, Joatam, Acaz i Ezequias, reis de Judà, i en els dies de Jeroboam, fill de Joàs, rei d'Israel.

[2] Començament de la paraula de Jahvè a Oseas: I digué Jahvè a Oseas: Vés, pren-te una dona prostituta i fills de prostitució, car la terra es prostituirà, apartant-se de Jahvè. [3] I anà, i prengué Gomer,

1. — *Paraula... que fou dita.* No pas materialment a les orelles del profeta, sinó per revelació interior, probablement.

En els dies. Durant tot aquest temps el profeta anava rebent la paraula de Déu i la predicava als israelites. Finalment, en féu un resum, que és el llibre present. El fet de no citar altres noms de reis d'Israel, més que Jeroboam, sembla obeir, segons alguns, a que els successors de Jeroboam II no tingueren estabilitat, o foren intrusos i governaren entre revoltes i conspiracions, fins que caigueren en mans dels assiris. Pot dir-se que Jeroboam II fou el rei darrer d'Israel.

2. — *Començament de la paraula.* Sembla indicar que la primera revelació que Déu adreçà al profeta fou aquesta. Alguns han volgut deduir d'ací que el primer (cronològicament) profeta d'Israel fou Oseas. Sembla que no hi ha prou raó per afirmar-ho.

I fills de prostitució. Els hermeneutes discrepen a determinar el pare d'aquests fills de prostitució. Uns els tenen per fills del profeta, uns altres pensen que els tingué Gomer anteriorment, durant la vida de prostitució. El text hebreu semblaria imposar la segona interpretació, però el context afavoreix la primera que és la de la Vulgata (*fac tibi filios*).

La terra es prostituirà. Explicació del simbolisme de l'acció que Déu ordenà al profeta. Com la prostituta, que lliura el seu honor a qualsevol que es presenta, així Israel s'apartà de Jahvè, i adoptà les falses divinitats estrangeres. Aquesta allegoria no és nova en la literatura bíblica. V. g.: Ex. XXXIV, 15; Lev. XVII, 7; Ez. XVI.

3. — *Prengué Gomer.* De temps molt antic s'ha discutit si la unió del profeta amb Gomer fou real i corporal, o bé solament allegòrica. El context no indica el sentit allegòric, sinó que més

filla de Debelaïm, la qual concebé i li parí un fill. [4] I li digué Jahvè:
Posa-li de nom Jezrael, car no tardaré gaire a venjar les sangs de
Jezrael, sobre la casa de Jehú i acabaré el regnat de la casa d'Israel.
[5] I serà en aquell dia que trencaré l'arc d'Israel a la vall de Jezrael. [6] I
concebé novament i parí una filla; i li digué: Posa-li de nom Lô-
ruhamâ, perquè no tornaré a compadir-me de la casa d'Israel, sinó
que els trauré definitivament. [7] I tindré pietat de la casa de Judà, i
els salvaré en Jahvè, llur Déu, i no els salvaré amb arc, ni amb
glavi, ni amb guerra, ni amb cavalls, ni amb genets. [8] I alletà Lô-
ruhamâ, i concebé i parí un altre fill. [9] I digué: Posa-li de nom
Lô-ammí, perquè vosaltres no sou pas el meu poble i jo tampoc no
seré per a vosaltres.

PROMETENÇA DE RESTAURACIÓ

(C. II.) [1] I serà el nombre dels fills d'Israel com l'arena de la mar,

9, Rom. IX, 26.

aviat sembla refermar-ne el real, concretant detalls, noms, etc. No hi ha tampoc cap raó extrínseca que n'imposi el sentit allegòric. El profeta podia prendre per muller una dona, abans dolenta, i dignificar-la en traure-la de la vida de pecat. Això no és immoral, ni indigne d'un manament diví. Cert que devia haver-hi repugnància de part del profeta, però això mateix, en fer-se públic, devia ésser una nota impressionant, que predisposava el poble a comprendre les exhortacions del profeta i a reflexionar-hi.

Un fill. Aquest, fill del profeta.

4.—*Jezrael.* Etimològicament significa *Déu dissiparà,* o millor, *Déu sembrarà.* L'allusió del nom sembla referir-se a la ciutat d'Israel on Jehú accomplí les venjances de Déu sobre la casa d'Acab.

Les sangs de Jezrael. Jezrael és una ciutat de la tribu d'Issacar, situada en una muntanya que domina la plana d'Esdrelon. Era també residència reial d'Acab, i allí realitzà la muller d'aquest, Jezabel, el crim revoltant de la mort de Nabot (III Rg. XXI). Aquest crim és ací considerat com el resum i el tipus de totes les tiranies i crims dels reis d'Israel sobre llurs súbdits, i en general de llur conducta nefasta a induir el poble a la idolatria. Els llibres sagrats en parlen sovint (IV Rg. X, 29; ib. XIII, etc.).

Jehú vessà a *Jezrael* la sang dels fills d'Acab (IV Rg. IX); però li havia estat ordenat per Déu i és lloat expressament per aquesta matança (IV Rg. X, 30); però després d'un segle l'acció de Jehú era considerada més com un crim que com un mèrit.

Acabaré el regnat de la casa d'Israel. Cf. IV Rg. XV, 10, 19, 29, etc.

5. — *L'arc* (la força militar) d'Israel.

6. — *Lô-ruhamâ.* La Vulgata tradueix bé aquest nom *Absque misericordia;* però com que es tracta d'un nom personal, nosaltres preferim deixar-lo intraduït.

7. — *Tindré pietat de la casa de Judà,* perquè no s'ha lliurat a la idolatria tant com la d'Israel.

9. — *Lô-ammí.* La Vulgata en dóna la traducció exacta: *non populus meus.*

II.—Els dos primers versets d'aquest capítol són, segons els LXX i la Vulgata, els darrers del capítol anterior.

fora de mida i de compte, i s'esdevindrà que, en el lloc on els ha estat dit: Vosaltres no sou pas el meu poble, hom els dirà: Fills de Déu vivent. [2]I s'ajuntaran els fills de Judà i els fills d'Israel ensems, i es posaran un sol cap, i pujaran de la terra, perquè serà gran el dia de Jezrael.

Israel simbolitzat en la muller d'Oseas

[3]Digueu als vostres germans: Ammí! I a les vostres germanes: Ruhamâ!

[4]Judiqueu sobre la vostra mare, judiqueu,
car ella no és la meva dona,
i jo no sóc el seu home;
que es tregui del davant les seves prostitucions
i els adulteris d'entre els seus pits,
[5]no sigui cas que jo la despulli nua,
i la posi com el dia que va nàixer,
i la deixi com el desert,

1. — *Fills del Déu vivent.* El poble rebutjat per Déu en càstig dels seus pecats, serà reprès en el favor de Déu i serà restaurat. El sentit d'aquesta profecia es refereix immediatament a l'exili en terres d'Assíria i Caldea i al retorn a Palestina; plenament, però, sols es verificaria en els dies de la restauració messiànica (I Pet. II, 10) i encara, segons alguns hermeneutes, amb tota propietat, a la fi del món, quan Israel, en massa, es convertirà al Cristianisme. Vegi's Rom. XI, 25 i seg.

2. — *S'ajuntaran.* Aquesta unió dels dos reialmes també sembla referir-se directament als dies de retorn de l'exili (ho indica la frase *pujaran de la terra*, que significa, en el llenguatge bíblic, anar a Jerusalem) quan es constituïren sota Zorobabel, però també ací la plenitud del sentit ha de referir-se als dies del regne messiànic, i, potser, a les darreries del món.

Serà gran el dia de Jezrael. A *Jezrael* foren batuts els israelites pels assiris (1, 5), però el resultat final d'aquella desfeta fou una restauració gloriosa. Alguns pensen que Jezrael ací no és nom de lloc, sinó que més aviat té el sentit que marca la seva morfologia (*el dia de la sembra de Déu*) quan congregarà a Palestina els exiliats, o quan els farà entrar en el regne messiànic.

3. — *'Ammi, Ruhamd,* sense la negació *Lô,* equival a *poble meu, compadida,* noms que s'apliquen al poble jueu restaurat.

4. — *La vostra mare.* Ço és, Israel, que, com l'adúltera Gomer, es lliurà a amants forasters (els ídols) i abandonà el seu marit veritable (Jahvè). Aquesta comparació de la idolatria d'Israel amb l'adulteri, és bastant freqüent en la literatura profètica. Cf., v. g., Ez. XXIII.

D'entre els seus pits. Els penjolls (amulets) que les dones portaven penjats al coll, o bé les joies pròpies de les meretrius.

5. — *La despulli nua.* Era el càtig de les adúlteres i prostitutes (Ez. XVI, 39).

i l'assequi com la terra eixuta,
i la faci morir de set.
6 I no em compadiré ni dels seus fills,
perquè són fills de prostitució.
7 Que llur mare s'és prostituïda;
s'és deshonrada la que els portà al món,
perquè digué: Me n'aniré darrera dels meus amants,
que em donen el meu pa i la meva aigua,
i la meva llana, i el meu lli, i el meu oli, i la meva beguda.

Càstig de la muller infidel

8 Per això, vet ací que jo tancaré el teu camí amb punxes,
i la voltaré de marges, i no podrà seguir les seves petjades.
9 I seguirà els seus amants i no els atenyerà,
i els cercarà i no els trobarà,
i dirà: Aniré i me'n tornaré
al meu primer marit,
perquè m'anava millor llavors que ara.
10 I ella no reconegué que jo li donava
el blat, i el vi, i l'oli,
i li multiplicava l'argent i l'or,
amb què feren Baal.
11 Per això jo tornaré i prendré el meu blat, al temps de la [collita,
i el meu vi, al temps de la verema,
i m'enduré la meva llana, i el meu lli,
amb què tapava la seva nuesa.

7. — *Que em donen el meu pa.* Israel, en sa niciesa, s'arribà a creure que la prosperitat dels pobles veïns es devia a la protecció que els dispensaven llurs ídoles i fins a atribuir-les la seva prosperitat (Jer. XLIV, 17 i seg.).

9. — *No els trobarà.* Quan necessitarà l'auxili de les ídoles no les trobarà per ajudar-la, car són vanitat.

Me'n tornaré. Com el fill pròdig de l'Evangeli (Lc. XV, 18).

10. — *Amb què feren Baal.* Ço és, les ídoles d'or i argent, que representaven Baal (cf. VIII, 4).

12 I ara jo revelaré la seva turpitud
als ulls dels seus amants,
i ningú no la deslliurarà de la meva mà.
13 I faré cessar tota la seva joia,
les seves solemnitats, les seves neomènies, i els seus dis-
i totes les seves festes. [sabtes,
14 I li malmetré la vinya, i les figueres,
de què ella deia: Em són el preu de prostitució,
que m'han donat els meus amants,
i les ermaré,
i se les menjaran les bèsties del camp.
15 I la castigaré pels dies dels Baalim,
quan els encensava,
i adornava les seves arracades i les seves joies,
i anava darrera dels seus amants,
i s'oblidava de mi, diu Jahvè.

La muller indigna serà rehabilitada

16 A tot això, vet ací que jo me l'atrauré,
i me l'enduré al desert,
i li parlaré al cor.

12. — *La seva turpitud.* Hem traduït el mot *nabelut* amb la seva vaguetat de sentit. La Vulgata tradueix *estultícia*; hom podria traduir *maldat;* els hermeneutes moderns, però, li donen el sentit de *nuesa vergonyant*, en la que restarà la prostituta (Israel) davant dels seus amants, quan Jahvè li haurà pres el lli, la llana, etc., amb què es feia els vestits.

13.—*Les seves solemnitats.* Anuals, de Pasqua, Pentecostès i dels Tabernacles.

Les seves neomènies. Festes mensuals pel noviluni.

15.—*Pels dies dels Baalim.* Els dies que ha consagrat al culte de les ídoles. Baal era el déu principal dels cananeus i dels pobles que envoltaven Israel. Era el déu del sol. No és rar de trobar-lo en plural, com ací, designant el conjunt de falses divinitats, que adoraven els israelites prevaricadors.

16.—*Me l'atrauré.* Sortosament les amenaces són canviades en misericòrdia, com s'estila en la literatura profètica.

Al desert. Quan Déu volgué deslliurar el seu poble d'Egipte, se l'emportà, d'antuvi, al desert, i allí el prepará amb les seves revelacions per a la possessió de la terra santa. El desert, doncs, significa ací el periode preparatori de la restauració d'Israel, en el qual aquest posa seny i reconeix Jahvè.

[17] I li tornaré, d'allí mateix, les seves vinyes
i la vall d'Acor, per a refermar-li la confiança,
i allí cantarà, com en els dies de la seva jovenesa,
i com el dia que pujà de la terra d'Egipte.
[18] I serà en aquell dia, diu Jahvè,
que em cridaràs: Marit meu;
i no em diràs: Baalí.
[19] I trauré de la teva boca els noms dels Baalim,
i mai més no seran esmentats en llur nom.
[20] I amb ells establiré pacte, en aquell dia,
sobre les bèsties del camp,
i els ocells del cel,
i els rèptils de la terra;
i desterraré l'arc,
i el glavi, i la guerra,
i els faré jeure tranquillament.
[21] I t'esposaré per a sempre,
i t'esposaré en justícia, i en seny,
i en benignitat, i en misericòrdies.
[22] I t'esposaré en fidelitat;
i coneixeràs Jahvè.
[23] I serà en aquell dia,
diu Jahvè, que jo escoltaré;
escoltaré els cels,
i els cels escoltaran la terra.
[24] I la terra escoltarà el blat,
el vi, i l'oli,

24, Rom. IX, 25; I Ptr. II, 10.

17. — *La vall d'Acor.* Fou una de les primeres terres que posseí Israel (Jos. VII, 24-6); és a prop de Jericó. *Acor* significa *tristor, torbació,* com per a indicar que enmig del càstig, Israel recobrarà la confiança i l'alegria.

18. — *Baalí.* Jahvè vol que fins el nom *Baal* sigui bandejat d'Israel, malgrat que podia tenir un sentit igual a *Isí* (marit meu).

20. — Ni les bèsties, ni els homes, ningú no trencarà llur pau i benestar.

21. — *T'esposaré en justícia, i en seny, i en benignitat, i en misericòrdies,* com arres de les nostres esposalles.

23. — *Escoltaré els cels...* La terra demana aigua als cels i els cels demanen a Déu permís per a ploure (prosopopeia continuada en el verset següent).

i aquests escoltaran Jezrael.
[25] I me la sembraré en la terra,
i em compadiré de Lô-ruhamà,
i diré a Lô-ammí: Tu ets el meu poble;
i ell dirà: Déu meu.

Segon matrimoni simbòlic d'Oseas

(C. III.) [1] I em digué Jahvè: Vés una altra vegada, i estima una dona volguda de l'amic, i adúltera, com és l'estimació de Jahvè sobre els fills d'Israel, i ells s'adrecen a déus forasters, i els agraden les coques de panses.

[2] Jo me la vaig comprar amb quinze monedes d'argent, i un homer i mig d'ordi. [3] I li digui: Et reservaràs per a mi durant molts dies; no et prostituiràs, ni seràs de cap home, i jo també em reservaré per a tu. [4] Per molts dies estaran els fills d'Israel sense rei, ni príncep, i sense sacrifici, ni estàtua, i sense efod, ni terafim. [5] Després, tornaran els fills d'Israel, i cercaran Jahvè, llur Déu, i David, llur rei, i s'acolliran a Jahvè i a la seva bonesa, en la fi dels dies.

25, Ez. xxxiv, 23.

24. — *Jezrael.* El lloc d'on començà la maledicció de Déu és, ara, el punt de partida de les benediccions divines, és la *sembrada de Déu.*

25. — Aquest verset es refereix, segons alguns, al retorn d'Israel de la captivitat d'Assíria; la major part, però, dels hermeneutes catòlics el refereixen, almenys en la plenitud dels sentits, a l'Església.

1. — *Una dona.* Per alguns hermeneutes aquesta dona és la mateixa Gomer dels capítols anteriors; d'altres pensen ésser diferent i sembla que amb més raó. El simbolisme és igual en ambdues hipòtesis.

Coques de panses. Que es preparaven i es menjaven a honor d'Astarté, la divinitat femenina dels cananeus (Jer. VII, 18).

2. — *Me la vaig comprar.* Entre els orientals antics i moderns és conegut el matrimoni per compra de la dona. El preu que en donà el profeta és, justament, el d'un esclau. (Ex. XXI, 32.) Un homer d'ordi valia llavors 10 sicles (IV Rg. VII, 1) per a denotar la vilesa a què es lliurà Israel.

Monedes d'argent. Sicles, probablement.

Homer. Mesura hebrea per a àrids i líquids d'uns 3 hectolitres de capacitat.

4. — *Efod.* Ornament superior del gran sacerdot en les cerimònies; humeral, amb dues peces que penjaven pel pit i per l'espatlla.

Terafim. Ídoles domèstiques que solien consultar els israelites.

Anuncia el profeta que cessarà el culte de Jahvè (*ni sacrifici, ni efod*) i el de les ídoles (*ni estàtua, ni terafim*).

5. — *David, llur rei.* Es refarà la unitat d'Israel i Judà com en els temps de David, abans de la separació de Jeroboam.

En la fi dels dies. Aquesta expressió

II. SERMONS PROFÈTICS D'OSEAS

(IV, 1 - XIV, 10)

Corrupció general d'Israel

(C. IV.) [1] Escolteu la paraula de Jahvè, fills d'Israel,
que Jahvè pledeja amb els habitants del país,
perquè no hi ha veritat, ni misericòrdia,
ni ciència de Déu, en el país.
[2] Perjuris i mentides,
assassinats, i furts, i adulteris pertot arreu,
i unes sangs es toquen amb les altres.
[3] Per això plorarà la terra
i defalliran tots els seus habitants,
amb les bèsties del camp, i els ocells del cel
i, fins i tot, els peixos de la mar.
[4] I que ningú no discuteixi,
ni carregui la culpa al proïsme,
car el teu poble és com els que s'oposen al sacerdot.
[5] I cauràs tu, de dia,
i caurà també, amb tu, el profeta, a la nit,

sol denotar el temps messiànic, en la literatura profètica. Llavors es complí aquesta profecia, més perfectament que en l'època del retorn de l'exili. Molts hermeneutes la refereixen també als temps escatològics, en els quals Israel, en massa, es convertirà al Cristianisme (Rom. IX, 26).

1. — *Fills d'Israel.* Els de les deu tribus separades en temps de Jeroboam.

Pledeja. Ha cridat a judici els israelites per llurs pecats, indicats ací i expressats en el verset següent.

2. — *Unes sangs.* Els vessaments criminals de sang es succeeixen sense interrupció.

4. — *S'oposen al sacerdot.* Pecat especial d'orgull, de tossuderia sacrílega, condemnat expressament per la Llei (Dt. XVII, 12), semblant al dels israelites a discutir la justícia de Déu. La Vulgata hi dóna un sentit una mica diferent.

5. — *El profeta.* Ço és, els falsos profetes que t'enganyen i t'aparten de Déu.

i destruiré la teva mare.
[6] Serà destruït el meu poble per manca de ciència;
perquè tu has rebutjat la ciència,
jo et rebutjaré del meu sacerdoci,
i perquè t'has oblidat de la llei de ton Déu,
jo també m'oblidaré dels teus fills.
[7] Tant com s'han multiplicat, pecaren contra mi;
jo convertiré llur glòria en ignomínia.
[8] Es menjaran els pecats del meu poble,
i a llur iniquitat aixecaran l'ànima.
[9] I serà igual el poble que el sacerdot,
i visitaré contra d'ells els seus camins,
i li retribuiré les seves obres.
[10] I menjaran i no s'assaciaran;
fornicaran i no es multiplicaran,
perquè han abandonat Jahvè.

Idolatria i immoralitats anexes

[11] La fornicació, el vi i el most dominen el cor.
[12] El meu poble preguntarà a la seva fusta,

La teva mare. La capital del reialme, o bé tot aquest en conjunt.

6. — *Manca de ciència.* Ignorància i incompliment de la Llei de Déu.

El rebutjaré del meu sacerdoci. El poble hebreu era un poble sacerdotal (Ex. XIX, 6), no sols en quant en sortien sacerdots estrictament dits, sinó també en el sentit que tot ell fou triat per Déu per al seu servei i culte. Molts hermeneutes entenen dirigides als sacerdots pròpiament dits aquestes paraules; a aquells sacerdots que perseguien els profetes, i no feien honor a llur missió sagrada.

7. — *S'han multiplicat.* Com més creixen en nombre i en prosperitat, més pequen.

8. — *Es menjaran els pecats.* És a dir, les víctimes ofertes pels pecats del poble, o bé les que, pecant, s'oferien a les ídoles. En la darrera explicació hi ha oposició entre els dos hemistiquis d'aquest verset; en la primera, hi ha paral·lelisme.

Aixecaran l'ànima. Desitjaran, fomentaran els pecats del poble.

9. — *El poble que el sacerdot.* Igualment pervertits, seran castigats igualment.

Visitaré... els seus camins. Examinaré, castigaré el seu procedir.

10. — *Fornicaran.* S'ajuntaran carnalment, encara que sigui en legítim matrimoni.

12. — *A la seva fusta.* A les ídoles de fusta.

i la seva verga li respondrà;
perquè els seduí l'esperit de fornicació
i fornicaran de sota llur Déu.
13 En el cims de les muntanyes sacrificaran,
i sobre els turons cremaran encens,
i sota les carrasques i els àlbers i els roures,
perquè hi ha bona ombra,
per això hi fornicaran les vostres filles,
i hi adulteraran les vostres esposes.
14 No castigaré les vostres filles, quan fornicaran,
ni les vostres mullers, quan cometran adulteri;
perquè ells fan vida entre meretrius,
i sacrifiquen amb les prostitutes;
i el poble ignorant deperirà.
15 Si tu, Israel, forniques,
que no pequi Judà:
i no entreu a Gàlgala,
i no pugeu a Betaven,
i no jureu: Viu Jahvè!
16 Perquè com una vedella esquerpa
s'ha allunyat Israel;
ara els peixerà Jahvè,
com anyells, pels prats amples.
17 Donat és a ídoles Efraïm; deixa'l.
18 Ha desaparegut llur beguda,

I la seva verga. La verga d'endevinar (la vareta de la virtut) era una eina molt usada en les supersticions i pràctiques d'idolatria.

Fornicaran de sota llur Déu. S'apartaran de l'obediència i del culte de Déu.

13. — *En els cims.* La idolatria de Palestina acostumava celebrar els seus ritus en els cims i sota dels arbres (cf. Dt. XII, 2. Un esperit de luxúria solia presidir aquestes cerimònies.

14. — *Ells.* Els pares i els marits. Canvi de persona en sentit de menyspreu.

15. — *Gàlgala, Betaven* (abans Betel). Eren dos llocs cèlebres per les idolatries que hi practicaven els israelites (Os. IX, 15; XII, 11; III Rg. XII, 29).

Viu Jahvè! Fórmula de jurament.

16. — *Pels prats amples.* On seran atacats de llops i d'altres bèsties en càstig d'haver-se apartat de Déu (sant Jeroni).

17. — *Efraïm.* Equival a totes les deu tribus separades, entre les quals era la d'Efraïm la més potent.

18. — *Ha desaparegut llur beguda.* Passatge obscur i variadament inter-

han fornicat desenfrenadament,
llurs caps han volgut la ignomínia.
[19] El vent la lligà amb les seves ales,
i s'avergonyiran de llus sacrificis.

Allocució contra els caps (sacerdots, reis, magnats) d'Israel

(C. V.) [1] Escolteu això, els sacerdots;
presteu atenció, els de la casa d'Israel,
oïu, els de la casa del rei,
car per a vosaltres és el judici;
perquè heu estat un parany a Masfa,
i una xarxa parada sobre el Tabor.
[2] I sacrificant, s'apartaren profundament;
però jo els castigaré tots ells.
[3] Conec Efraïm,
i Israel no m'és desconegut;
que ara has fornicat Efraïm
i Israel s'ha contaminat.
[4] No faran de retornar a llur Déu,
car regna entre ells un esperit de fornicació,
i no han conegut Jahvè.
[5] I es manifestarà l'orgull d'Israel al davant seu,
i cauran Israel i Efraïm en llur iniquitat;
caurà també Judà amb ells.
[6] Amb llurs ovelles i amb llurs bous

pretat. La Vulgata és aci més entenedora. *Separatum est convivium eorum,* ço és, mengen amb les meretrius d'Astarté i s'han separat de la taula de Déu.

19. — *El vent la lligà.* S'emportà Efraïm i el dispersà per l'Assíria.

1.—*Sacerdots.* Aquells sacerdots instituïts per Jeroboam I, sense ésser de la tribu de Leví, ni descendents d'Aaron.

Masfa, Tabor. Són dues muntanyes, Transjordànica una, i Cisjordànica l'altra, notables, o bé perquè hi havia castells o altars idolàtrics, o com a llocs que dominen grans extensions.

2. — *Sacrificant, s'apartaren.* En la mateixa cerimònia del sacrifici, s'apartaren de les lleis de Déu.

6.—*Amb llurs ovelles i amb llurs bous.* Amb multitud de sacrificis tardans i oferts amb cor impenitent.

aniran cercant Jahvè,
i no el trobaran; s'ha allunyat d'ells.
7 Han prevaricat contra Jahvè
en engendrar fills estrangers:
ara, la lluna vinent se'ls menjarà;
ells i les seves possessions.
8 Toqueu el corn a Gàbaa,
i la trompeta a Rama;
crideu a Betaven;
al teu darrera, Benjamí!
9 Efraïm restarà desert el dia del càstig;
palesaré la veritat
a les tribus d'Israel.
10 Els prínceps de Judà han estat
com els que muden les fites;
sobre ells vessaré,
com aigua, la meva ira.
11 Efraïm és oprimit,
esmicolat en judici;
perquè volgué anar darrera de les sutzures.
12 I jo seré, com la tinya, per a Efraïm,
i, com la quera, per a la casa de Judà.
13 I veurà Efraïm la seva malaltia,

7.—*Fills estrangers* La llei de Moisès prohibia els matrimonis dels hebreus amb dones estrangeres (Dt. VII, 1-4). Podia referir-se també als fills de prostitució.

La lluna vinent. És dir, en poc temps. La justícia de Déu es valgué dels assiris per destruir Israel ràpidament.

8.—*El corn... la trompeta... crideu...* Són anuncis d'estrèpit guerrer, de la vinguda de l'enemic.

Gàbaa i *Rama* són, diu sant Jeroni, dues ciutats de la tribu de Benjamí no gaire llunyanes una de l'altra i situades en punts elevats.

Al teu darrera, Benjamí! El perill de la invasió enemiga amenaça també Benjamí, que amb la tribu de Judà forma el reialme del sud.

9. — *Desert.* Anunci de la deportació dels israelites a terres d'Assíria.

La veritat. De les profecies que anuncien el càstig.

10. — *Com els que muden les fites,* violen la justícia i els drets d'altri; així els jueus han violat els drets de Déu.

11. — *Les sutzures.* És a dir, les ídoles i llur culte indecent.

12. — *Com la tinya... com la quera,* van destruint la roba i la fusta, així es va minant interiorment l'esplendor d'Israel i el de Judà.

i Judà la seva nafra,
i s'adreçarà Efraïm a Assur,
i enviarà al rei venjador;
però aquest no podrà guarir-vos;
no us guarirà pas la nafra.
14 Que jo seré, com un lleó, per a Efraïm,
i com un lleó jove, per a la casa de Judà;
jo, jo, desfaré, i aniré,
i prendré, i ningú no us deslliurarà.

Misericòrdia de Déu sobre Israel

15 Me n'aniré i me'n tornaré al meu lloc,
fins que es reconeixeran culpables,
i cercaran el meu rostre;
en llur angoixa s'apressaran a cercar-me.
(C. VI.) 1 Eia! tornem a Jahvè
que ell ens ha nafrat i ell ens guarirà.
Ell ens ha ferit
i ell ens embenarà.
2 Amb dos dies ens vivificarà,
i al dia tercer ens ressuscitarà

13. — *S'adreçarà Efraïm a Assur.* El rei d'Israel Manahem demanà auxili a Ful rei d'Assíria (IV Rg. XV, 19; vegi's també ib. XVI, 7).

Al rei venjador. Segons uns, és el rei d'Assíria; segons altres el d'Egipte; altres, però, opinen que és un apellatiu, o bé el nom propi d'un rei desconegut anomenat *Jareb.*

14. — *Lleó... lleó jove.* És dir, un lleó en la plenitud de sa força, en ambdós casos.

15. — *Me'n tornaré al meu lloc.* Ço és, al cel; com retirant-los la meva protecció.

2. — *Amb dos dies.* Per a denotar la celeritat del guariment.

Al dia tercer. En la literatura bíblica el dia tercer té una significació remarcable.

El guariment i la resurrecció *(ens vivificarà i ressuscitarà)* de què es parla en aquest verset, es refereixen directament al poble hebreu i no a la persona del Crist futur, redemptor d'Israel; els hermeneutes catòlics, però, des dels temps patrístics, hi solen veure l'anunci de la resurrecció de Jesucrist al tercer dia. Efectivament, aquesta successió de tres dies, en el darrer dels quals es realitza la resurrecció, no es verifica, presa en sentit propi, en tota la història d'Israel; si hom vol, doncs, sostenir el sentit propi, com sembla exigir-ho el text *(dos dies, dia tercer),*

i veurem la seva faç.
3 I coneixerem, i insistirem
a conèixer Jahvè;
com l'aurora, serà clara la seva eixida,
i vindrà a nosaltres, com la pluja;
com pluja primaveral i de tardor a la terra.

Queixes de Déu sobre Israel

4 ¿Què faré per tu, Efraïm?
¿què faré per tu, Judà?
La vostra pietat, com núvol de matinada,
i com el rou que es presenta a la matinada.
5 Per això he tallat amb els profetes,
els he matat amb la paraula de la meva boca,
i els teus judicis sortiran com la llum.
6 Perquè misericòrdia vull i no sacrifici,
i coneixement de Déu, més que holocaustos.
7 Ells, com Adam, han traspassat el pacte;
allí prevaricaren contra mi.
8 Galaad, ciutat d'obradors d'iniquitat,

3, I Cor. xv, 4. — 6, I Sm. xv, 22; Ecl. iv, 17; Mt. ix. 13; xii, 7.

sembla que aquesta dita profètica no té realització plena més que en la resurrecció de Jesucrist. I no hi fa res que, com hem dit, es refereixi directament al poble hebreu la susdita resurrecció, car la identificació moral del Messias amb el seu poble, la persona del qual representa davant la justícia de Déu, avala la transferència dels resultats de l'un a l'altre, màximament en la literatura profètica. Sembla que sant Pau aludí aquest verset en parlar de la resurrecció de Jesús, segons les Escriptures (I Cor. XV, 4).

3. — *Com pluja primaveral i de tardor.* Les pluges de primavera i tardor són més estimades a Palestina perquè són més rares.

4. — *Com núvol... com el rou,* s'esvaeix, no té durada.

5. — *Sortiran com la llum.* En la traducció d'aquesta frase bastant obscura hem adoptat la de la Vulgata, que ens sembla més viable i la més entenedora. El sentit sembla ésser: Per mitjà dels profetes els he anunciat el càstig; ara es veurà clarament la iniquitat de llurs pensaments i la meva justicia. Els LXX i altres versions antigues per compte de *els teus judicis* diuen *el meu judici.*

6. — L'amor a Déu i al proïsme val més que els sacrificis (*holocaustos*) purament externs.

7. — *Allí.* En la terra mateixa (Palestina) que Déu els havia donat.

tacada de sang.
[9] Com bandolers en emboscada,
les colles de sacerdots assassinen
pel camí de Siquem,
car cometen el crim.
[10] He vist coses repugnants en la casa d'Israel;
allí les fornicacions d'Efraïm;
s'ha tacat Israel.
[11] També tu, Judà, prepara't la sega,
per a quan tornaré la captivitat del meu poble.

Pecats d'Israel

(C. VII.) [1] En guarir jo Israel,
es manifestà la iniquitat d'Efraïm
i la maldat de Samaria,
perquè practiquen mentida;
el lladre irromp,
i el bandoler envaeix de part de fora.
[2] I no els diu el cor
que em recordo de tota llur maldat;
ara els envolten llurs obres;
allí són davant meu.
[3] Amb llur maldat alegraran el rei,
i amb llurs mentides, el príncep.
[4] Tots ells adulteren,
semblants al forn encès pel flequer:

11. — Passatge obscur i diversament exposat. Alguns posen *fins que* per compte de *quan*. El sentit, així, seria: Prepara't, Judà, a ésser segat fins al retorn del captiveri. Altres ajunten el segon hemistiqui (*quan tornaré,* etc.) al verset següent.

1.—*Bandoler... de part de fora*. Israel patirà dels seus homes perversos (reis, jutges, sacerdots, etc.) i dels estrangers que l'envairan (els assiris).

2.—*Allí són* (llurs obres) a la meva presència.

ell cessa d'atiar-lo,
des de que ha pastat la massa fins que fermenta.
5 El dia del nostre rei,
els prínceps s'emmalalteixen amb veires de vi;
ell estén la seva mà als joglars.
6 Car han posat el cor a insidiar,
semblants a un forn;
el forner dorm tota la nit;
al dematí el forn crema a flama encesa.
7 Tots ells estan encesos com el forn,
i han devorat llurs jutges;
tots llurs reis han caigut;
i ningú d'ells no m'invocà.

Han demanat auxili als estranys i no a Déu

8 Efraïm s'ha barrejat amb els pobles;
Efraïm s'ha fet com el pa que no es tomba.
9 Es menjaren els estranys la seva substància,
i no se n'adonà;
la canície s'escampava pels seus cabells
i no se n'adonà.
10 I testificarà la supèrbia d'Israel en contra d'ell,
i no tornarà a Jahvè llur Déu,
i a tot això ni el cercaran.

4.—*Fins que fermenta.* Frase obscura i diversament traduïda. El sentit és que: així com el llevat va envaint la massa fins a la fermentació total, àdhuc sense pastar, així la idolatria anava envaint el poble, àdhuc sense els mals exemples i imposicions dels de dalt.

5.—*Ell estén la seva mà.* Ço és, fa burla; o bé es barreja, pren part en la disbauxa.

6.—*Semblant a un forn.* A dins del forn el foc va encenent-se tota la nit silenciosament i dissimulada; al matí la flama és encesa del tot. Així són les insídies.

8.—*S'ha barrejat amb els pobles.* Pels matrimonis i per a l'adopció dels costums dels pobles veïns.

El pa que no es tomba en ésser posat al forn, es crema d'una banda i resta cru de l'altra.

[11] I fou Efraïm com un colom
incaut i desassenyat;
cridaren l'Egipte i acudiren a l'Assíria.
[12] Quan hi aniran,
pararé damunt d'ells el meu filat,
i els agafaré com ocells del cel,
els puniré com ho han sentir dir en llur assemblea.
[13] Ai d'ells! que s'apartaren de mi;
seran devastats perquè se'm rebellaren;
jo volia redimir-los,
però ells parlaren mentides en contra meu.
[14] I no reclamaren a mi de cor,
sinó que udolaven sobre els llits;
per al blat i per al vi novell patiran,
apartant-se de mi.
[15] I jo els vaig adoctrinar i vaig enfortir llur braços,
i ells pensaren maldat contra mi.
[16] Es giraran, però no pas a dalt;
foren com un arc enganyós;
cauran a coltell llurs princeps
per la malignitat de la llengua;
així seran escarnits en terra d'Egipte.
(C. VIII.) [1] A ta boca la trompeta!
com àliga sobre la casa de Jahvè;
perquè han traspassat el meu pacte

11. — *Com un colom incaut.* Situat Israel entre les dues potències rivals, Egipte i Assiria, demanava auxili adés a una, i ara a l'altra; amb el qual era vexat i espoliat dels uns i dels altres.

12. — *Quan hi aniran...* A cercar l'auxili dels estrangers.

En llur assemblea. On llegien la Llei i els càstigs per als infractors (v. g., Lev. XXVI, 14 i seg.) i les amenaces dels profetes (IV Rg. XVII, 13).

16. — *No pas a dalt.* No es converiran a l'Altíssim. — *Arc enganyós.* Frase proverbial (Ps. LXXVII, 57). Sembla tenir força i no en té.

Seran escarnits en terra d'Egipte. Els egipcis als quals havien demanat auxili contra Assíria, ara en veure'ls vençuts els escarneixen (vegi's IV Rg. XVII).

1. — *Com àliga.* Que vola damunt la casa de Jahvè i hi escampa la veu de la trompeta, o bé l'enemic ve com àliga sobre Israel.

i han faltat a la meva llei.
2 M'invoquen: Déu meu!
et reconeixem els d'Israel.
3 Israel ha rebutjat el bé;
l'enemic el perseguirà.
4 Ells han proclamat reis
i no de part meva;
han constituït prínceps sense jo saber-ho;
de l'argent i de l'or que tenien se n'han fet ídoles,
per a ésser destruïts.

Les ídoles destruïdes i Israel sota l'opressió estrangera

5 Fou rebutjat el teu vedell, Samaria!
s'encengué contra d'ells la meva ira.
¿Fins a quan no us podreu purificar?
6 Perquè ell també és d'Israel;
un artista el va fabricar
i no és pas Déu;
per això serà trossejat
el vedell de Samaria.
7 Perquè sembraren vent
i colliran cicló;
no tindran collita;
la sembra no donarà farina;
i si en dóna, s'ho engoliran els estranys.
8 Israel serà consumit;
ara esdevindrà entre les nacions,
com un vas repugnant.
9 Perquè ells pujaren a Assur;

5. — *El teu vedell, Samaria!* Ací el nom de la capital es posa per tot el regne. Els vedells eren adorats a Dan i a Betel.

l'ase feréstec resta solitari;
Efraïm es va llogar amadors.
[10] Però encara que es llogui les nacions,
ara els congregaré
i descansaran una mica de la càrrega del rei i dels prínceps.
[11] Puix erigí Efraïm molts altars per a pecar,
els altars li han estat ocasió de pecat.
[12] Per a ells vaig escriure la multitud de les meves lleis;
han estat reputades com a estranyes.
[13] Sacrificis que m'ofrenen
immolen carn i en mengen;
Jahvè no els acceptà;
ara es recordarà de llurs iniquitats
i llurs pecats castigarà;
ells se'n tornaran a Egipte.
[14] S'oblidà Israel del seu autor
i edificà palaus,
i Judà bastí moltes ciutats emmurallades;
jo calaré foc a les seves ciutats
i devorarà els seus palaus.

Imminència de l'exili

(C. IX.) [1] No t'alegris Israel
amb exultació com les nacions,
perquè has fornicat de ton Déu,
has volgut salari
sobre totes les eres de blat.

9. — *L'ase feréstec resta solitari.* Seguint l'impuls de la seva natura; Israel, en canvi, cerca la companyia d'Assur, contra els consells de Déu. Altres hermeneutes apliquen a Assur la qualificació d'ase feréstec.

10. — *Descansaran... de la càrrega del rei i dels prínceps.* És un sarcasme llançat contra Israel, que cerca l'ajut del rei d'Assíria. Aquest els oprimirà.

13. — *A Egipte.* Anunci d'una nova captivitat, per l'estil de la que havien patit a Egipte en els temps de Moisès.

1. — *Les eres de blat.* Israel fornicà (s'apartà) de son Déu i adorà les ídoles,

2 Ni de l'era, ni del trull, no en tastaran,
i el most els farà falla.
3 No viuran a la terra de Jahvè,
i Efraïm tornarà a Egipte,
i en l'Assíria menjarà coses immundes.
4 No libaran vi a Jahvè,
ni li seran agradables;
llurs sacrificis els seran com pa de dol;
tots els que en menjaran, seran contaminats;
llur pa, doncs, per a ells mateixos;
no entrarà a la casa de Jahvè.
5 ¿Què fareu el dia de la solemnitat,
el dia de la festa de Jahvè?
6 Perquè vet ací que se n'anaren de la devastació.
Egipte els acollirà; Memfis els enterrarà;
el millor de llur riquesa ho heretarà l'ortiga;
en llurs tendes creixerà l'herba punxenca.
7 Han vingut els dies de càstig,
han vingut els dies de retribució;
coneixerà Israel que és neci el profeta,
boig l'home d'esperit
a causa de les moltes iniquitats teves
i del gran odi.
8 Efraïm guaita amb mon Déu;
el profeta és com trampa de caçador en tots els seus camins;
bogeria en la casa de son Déu.
9 Han arribat al fons de la corrupció,

9, Idc. 19.

a les quals atribuïa les bones collites i els celebrava festes joioses, com els pobles pagans.

3. — *Coses immundes.* Menjars prohibits per la Llei, o oferts a les ídoles.

4. — *Pa de dol.* El pa que es menjava a la casa d'un mort, que és immund, segons la Llei (Nm. XIX, 14).

7. — *El profeta... l'home d'esperit.* Els falsos profetes i els homes que falsament es deien posseïts de l'esperit de Déu; els quals anunciaven al poble prosperitats enganyoses.

8. — *Efraïm guaita...* Efraïm guaita per tal d'albirar l'esdevenidor com Déu; però els seus profetes són falsos, i es donen a la disbauxa (*bogeria*) en llurs temples.

com en els dies de Gàbaa;
es recordarà de llur iniquitat
i castigarà llurs pecats.

Israel obstinat en la idolatria

10 Vaig trobar Israel com els raïms del desert,
com les figues de flor primerenques,
vaig veure els vostres pares;
ells entraren a Beelfegor
i es lliuraren a la vergonya
i esdevingueren abominables, com allò que estimaven.
11 Efraïm com ocell volarà.
Llur glòria, des del part, i des de l'úter, i des de la concepció.
12 I si arriben a grans els seus fills,
jo els trauré d'entre els homes,
i, ai! d'ells també, en apartar-me'n.
13 Vaig veure Efraïm, com Tir,
bellament situada,
però Efraïm portarà els seus fills al matador.
14 Doneu-los, Jahvè, ¿què els donareu?,
doneu-los ventre avortiu
i pits eixuts.
15 Tota llur maldat a Gàlgala
que allí vaig avorrir-los;

15, I Sm. 8.

9. — *Com en els dies de Gàbaa.* En el cap. XIX del llibre sagrat dels Jutges es narra el pecat abominable de Gàbaa.

10. — *Com els raïms... com les figues.* Jahvè féu d'Israel l'objecte de les seves predileccions.

Entraren a Beelfegor En terra de Moab (Nm. XXV, 1 seg.) on hi havia una ídola que rebia un culte abominable de prostitucions; verament els seus adoradors *es lliuraven a la vergonya.*

11. — *Des del part...* La glòria d'Efraïm, la seva potència s'esvairà abans de néixer: o bé no li naixeran fills i es reduirà el nombre d'israelites.

13. — *Tir, bellament situada.* Sobre la bellesa i opulència de la ciutat de Tir, vegi's Ez. XXVII i XXVIII.

15. — *Tota llur maldat a Gàlgala.* Ja en els temps antics, la idolatria dels israelites es manifestà a Gàlgala (Jud. III, 19), i continuà en els temps posteriors (XII, 11).

per la maldat de llurs obres els foragitaré de la meva casa;
no tornaré a voler-los;
llurs prínceps tots em són infidels.
16 Efraïm ha estat ferit;
les seves arrels s'han assecat;
ja no fructificarà més;
si tenen fills,
jo mataré el fruit estimat de llurs entranyes.
17 Mon Déu els rebutjarà,
perquè no l'escoltaren;
i vagaran errant entre les nacions.
(C. X.) 1 Vinya ufanosa, Israel
i carregada de fruit;
segons l'abundància del seu fruit,
ha multiplicat els altars;
com més bona la seva terra,
més sumptuosos han fet els ídols.

El càstig de Déu

2 Llur cor està dividit,
ara són culpables;
ell els arrasarà llurs altars
i els enderrocarà els ídols.
3 Perquè ara diran: No tenim rei;
car sense el temor de Jahvè
¿de què ens serveix el rei?
4 Diran paraules vanes,
jurant en fals;
concloent aliances,
com metzina florirà el judici

17.—*Vagaran errant entre les nacions.* És el càstig amb què els havia comminat Jahvè (Dt. XXVIII, 64).

2.—*Llur cor està dividit.* Entre Jahvè i Baal.

en els solcs del guaret.
[5] Per les vedelles de Betaven
temeran els habitants de Samaria,
perquè plora sobre ell el seu poble
i els sacerdots s'exclamaran sobre ell,
sobre la seva glòria, perquè se li és esvaïda.
[6] Encara serà portat ell a Assíria,
en obsequi al rei venjador;
Efraïm serà afrontat,
i Israel s'avergonyirà del seu procedir.
[7] Samaria ha estat destruïda;
el seu rei, com l'escuma damunt de l'aigua.
[8] I seran arrasats els cims d'Aven,
el pecat d'Israel;
el card i l'herba punxenca pujaran sobre llurs altars;
i diran a les muntanyes: Tapeu-nos;
i als turons: Caigueu-nos a sobre.
[9] Des dels dies de Gàbaa has pecat, Israel;
i allí perseveraren
¿no els atraparà a Gàbaa la guerra contra els fills d'iniquitat?
[10] I em rabejaré a castigar-los;
els pobles s'ajuntaran contra d'ells en lligar-los a les dues [iniquitats llurs.
[11] Efraïm, vedella ensenyada,
bona per a trillar;
jo passaré sobre el seu bescoll esplèndid,

8, Is. II, 19; Lc. XXIII, 30; Apc. VI, 16. — 9, Idc. 20.

5. — *Les vedelles de Betaven.* (III Rg. XII, 28, 32).

6. — *Serà portat ell.* L'idola de Betaven, o el mateix poble d'Israel.

8. — *Els cims d'Aven.* Els altars a honor de les ídoles solien erigir-se sobre els colls i turons.

Diran a les muntanyes... Expressió magnífica de confusió i de vergonya. Jesús pel camí del Calvari l'emprà literalment per anunciar la destrucció de Jerusalem (Lc. XXIII, 30), i sant Joan l'aplicà als temps escatològics (Ap. VI, 16).

9. — *Dels dies de Gàbaa* (IX, 9). Fins avui no han cessat de pecar d'idolatria.

No els atraparà...? Una guerra com la que fou feta aleshores contra la tribu de Benjamí (Jud. XX).

10. — *Les dues iniquitats.* Semblen ésser les dues ídoles de Betel i Dan. Altres comentaristes ho interpreten diversament.

m'asseuré sobre Efraïm;
Judà llaurarà,
desfarà els seus terrossos Jacob.
[12] Sembreu per a vosaltres amb justícia,
segueu a tall de misericòrdia;
arrabasseu l'erm;
és temps de cercar Jahvè,
fins que vindrà i us ensenyarà la justícia.
[13] Heu llaurat dolenteria,
heu collit iniquitat,
heu menjat fruit de mentida,
perquè t'has refiat dels teus designis
i de la multitud dels teus potents.
[14] I s'armaran avalots en els teus pobles,
i totes les teves fortaleses seran arrasades,
com Salman arrasà Betarbel el dia de la guerra;
la mare fou rebatuda sobre els fills.
[15] Heus ací el que us féu Betel
en proporció de les vostres dolenteries.
Ve l'albada, i és finit el rei d'Israel.

Els beneficis de Déu menyspreats

(C. XI.) [1] Quan era minyó Israel, jo me l'estimava
i de l'Egipte vaig cridar el meu fill.
[2] Els cridaren, així i tot fugiren de llur presència;
sacrificaven als Baals i encensaven els ídols.
[3] I jo conduïa Efraïm,
el prenia en els meus braços

12, Ir. IV, 3. — 14, Idc. VIII, 11. — 1, Mt. II, 15.

14. — *Com Salman arrasà Betarbel.* Els descobriments moderns de l'assiriologia semblen explicar satisfactòriament aquesta devastació de Betarbel, que en els temps d'Oseas era recordada com un exemplar de ferocitat. Salman era un rei de Moab; Betarbel, o Arbela, un poble situat a Galilea, prop de Tiberíades, o bé a la Transjordànica, prop de Pella.

2. — *Els cridaren.* Els profetes anaven repetint la crida de Déu sobre el seu poble, iniciada per Moisès.

3. — *En els meus braços.* La lliçó

i no reconegueren que jo els havia salvat.
4 Els atrauré amb cordes humanes,
amb cordes d'amor,
i seré per a ells, com el que els lleva el jou de sobre la testa,
i els portaré menjar.
5 No tornarà a la terra d'Egipte,
però Assur, ell, serà llur rei,
perquè no han volgut convertir-se.
6 Brandarà el glavi en les seves ciutats
i en trencarà les tanques i destruirà
per causa de llurs designis.
7 I el meu poble es decanta a rebellar-se contra meu,
i hom els crida endalt;
però no seran enlairats.

Déu perdonarà Israel

8 ¿Com et deixaré, Efraïm?
¿et lliuraré, Israel?
¿Podré deixar-te com Adama
i posar-te com Zeboïm?
Em sobreïx el cor
i s'encenen les meves misericòrdies.
9 No esplaiaré el furor de la meva ira,
no tornaré a destruir Efraïm;
perquè sóc Déu jo, i no pas home,
el Sant enmig de tu,
i no entraré a la ciutat.

8, Gn. XIX, 24.

massorètica (*en llurs braços*) sembla equivocada.

4. — *Com el que els lleva el jou.* Imatge presa de la pagesia. Finida la llaurada, hom treu el jou de la testa dels bous i se'ls dóna menjar.

8. — *Adama* i *Zeboïm.* Dues viles destruïdes pel foc junt amb Sodoma i Gomorra (Dt. XXIX, 23).

9. — *No entraré a la ciutat.* Per destruir-la.

[10] Aniran darrera de Jahvè,
rugirà com un lleó,
perquè ell rugirà
i els fills acudiran tremolosos de l'Occident.
[11] I acudiran com ocells, de l'Egipte
i, com els coloms, de la terra d'Assíria,
i els faré habitar en llurs cases, diu Jahvè.

Exhortacions

(C. XII.) [1] Efraïm m'envoltà amb mentida
i la casa d'Israel fraudulentament;
Judà, però, encara es sosté amb Déu
i és fidel amb els sants.
[2] Efraïm pastura vent
i segueix el llevant;
la mentida i la destrucció augmenten cada dia,
i estableixen pacte amb Assíria,
i exporten oli a l'Egipte.
[3] I Jahvè posarà plet a Judà
i castigarà Jacob, segons els seus camins;
li retribuirà segons les seves obres.
[4] En el ventre agafà el peu a son germà,

3, Gn. xxv, 25; xxxii, 26.

10. — *De l'Occident* i de les terres llunyanes acudiran els fills d'Israel, quan Déu els cridarà a la restauració.

Aquesta restauració és, segons uns, la tornada de Babilònia; d'altres, v. g. sant Jeroni, la refereixen als temps messiànics; potser el més raonable és referir-la als dos esdeveniments: al primer en sentit històric, i en sentit ple i típic, al segon. I encara cal tenir present, que la restauració perfecta d'Israel no s'esdevindrà fins als temps escatològics.

1. — La segona part d'aquest verset *Judà però...* és molt obscura, tant en el text massorètic com en la Vulgata. Ens limitem a donar la traducció que ens ha semblat més pròpia del text hebreu; no gaire concordant, però, amb el context (verset 3).

2. — *Pastura vent.* Frase proverbial, equivalent a fer coses vanes i nècies.

El llevant, bufa a Palestina huracanat i ardent, i per això és desagradable i esdevé perniciós a les plantes i als animals. Ve del desert de l'Aràbia.

3. — *Camins.* Hebraisme molt usat; *procediments, conducta,* n'és la traducció exacta.

i amb sa força lluità amb Déu.
[5] Lluità amb l'àngel i el vencé,
i plorà i li demanà clemència,
el trobà a Betel, i allí parlà amb nosaltres.
[6] I Jahvè és el Déu dels exèrcits,
Jahvè és el seu nom.
[7] I tu tornaràs a ton Déu,
observa la misericòrdia i la justícia,
i confia tostemps en ton Déu.
[8] Canaan, en ses mans balança fraudulenta;
li abelleix d'oprimir.
[9] I digué Efraïm: M'he fet ric de bo,
he trobat la meva puixança;
en cap dels meus guanys no trobaran que hagi estat pervers
ni que hagi pecat.
[10] Jo sóc Jahvè, ton Déu,
des de la terra d'Egipte;
novament et faré habitar en tendes,
com en els dies de festa.
[11] I he parlat damunt dels profetes
i he prodigat les visions
i per mitjà dels profetes he parlat en paràboles.

4. — *Amb Déu.* La lluita de Jacob no fou amb Déu, sinó amb l'àngel. (Cf. Gen. XXXII.) Es diu ací i allí, *Déu*, a malgrat d'intervenir-hi els àngels en les teofanies de l'Antic Testament.

5. — *Parlà amb nosaltres.* Car les prometences de Déu es referien a tota la nissaga de Jacob.

6. — El nom propi (heb. *recordatori*) sota del qual l'hem de recordar (Ex. XIII, 15).

8. — *Canaan.* Israel, mancat de justícia i de misericòrdia, és anomenat pel profeta Canaan, ço és, comerciant en el sentit despectiu del mot.

9. — *No trobaran...* Israel no sols peca, sinó que en el mateix pecat es té per just!

10. — *Com en els dies de festa.* Durant la festa dels tabernacles o *scenopegia*, els hebreus habitaven en tendes, en record de les antigues jornades d'Egipte a la Terra Santa. Sembla, doncs, aquest verset més aviat un anunci de restauració que de càstig.

11. — *Paràboles.* Déu alliçonà el seu poble per mitjà dels profetes amb llurs ensenyaments en forma de paràboles i amb el simbolisme de llurs actes, com en Oseas.

AMENACES

12 Si a Galaad hi hagué idolatria, ja no en quedarà res:
a Gàlgala immolaren als bous,
llurs altars ja són munts d'enderroc
sobre el guaret del camp.
13 I Jacob fugí a la terra d'Aram;
Israel fou servent per una dona
i per una dona féu de pastor.
14 I per mitjà d'un profeta Jahvè conduí Israel des de l'Egipte,
i per mitjà d'un profeta fou custodiat.
15 Efraïm m'ha indignat amargament;
la seva sang li caurà al damunt;
el Senyor li retornarà el seu oprobi.
(C. XIII.) 1 En parlar Efraïm, esglai;
ell s'enlairà a Israel,
però pecà pel Baal i morí.
2 I ara han afegit més pecats:
i de llur argent han fet estàtues de fosa;
ídoles segons llur indústria;
tot obra d'artistes.
Hom diu d'ells: Sacrificadors d'homes
besin els vedells.
3 Per això seran com els núvols del matí
i com la rosada matutina que s'esvaeix,
com l'aresta que el vent arrenca de l'era,

12, Gn. XXVIII, 5. — 13, Ex. XIV, 21 s. — 14, Is. XLIII, 11.

12.—*Galaad* i *Gàlgala*. Representen les dues parts del reialme d'Israel, la Tranjordànica i la Cisjordànica.

13.—*La terra d'Aram*. És la Mesopotàmia. (Cf. Gen. XXIV, 10; XXV, 20).

14.—*Per mitjà d'un profeta*. Moisès.

1. — *Efraïm* era la tribu més potent d'Israel; la seva força s'imposava a les altres (*produïa esglai*).

Pecà pel Baal. Adorar Baal (III Rg. XVI, 32; ib. XVIII, 40, etc.).

2. — *Segons llur indústria*. Vol dir que l'existència dels ídols es deu a la intel·ligència de l'home.

Sacrificadors d'homes. La immolació de víctimes humanes, de part d'Israel, consta positivament (IV Rg. XVII, 17).

i com el fum del fumeral.
4 I jo, Jahvè, sóc ton Déu des de la terra d'Egipte,
i cap altre Déu no reconeixeràs fora de mi,
i ningú no et salvarà més que jo.
5 Et vaig conèixer en el secà del desert.
6 S'atiparen de llurs pastures;
s'assaciaren, i se'ls ensuperbiren els cors;
per això m'oblidaren.
7 I seré per a ells com un lleó;
els espiaré vora el camí com un lleopard.
8 Els sortiré al davant,
com un ós, que li han pres els cadells,
i els esquinçaré la caixa del cor,
i els devoraré com una lleona;
les bèsties del camp els destroçaran.

PROMETENCES

9 La teva perdició, Israel,
perquè has anat contra mi, contra el teu auxili.
10 ¿On és, doncs, el teu rei
i et salvarà en totes les teves ciutats?
¿i els teus jutges, dels quals havies dit:
Posa'm un rei i prínceps?
11 En la meva ira li vaig posar un rei,
i, indignat, el vaig prendre.
12 Està lligada la iniquitat d'Efraïm,
i escondit el seu pecat.
13 Li vindran dolors de part;
i no serà un fill estordit,
perquè no eixirà a temps a la llum.

10, 1 Sm. VIII, 5

9.—*Contra mi.* El text és obscur i la traducció dubtosa.

10.—*Posa'm un rei.* (Cf. I Rg. VIII, 5-7).

12.—*Està lligada... i escondit.* Les malifetes d'Efraïm estan com en dipòsit, davant de Déu; com lligades i tancades en un sac, per treure-les a llum i castigar-les oportunament.

13.—*No eixirà a temps.* La mateixa

[14] Els trauré de les mans del Xeol
i els deslliuraré de la mort;
¿on és, mort, la teva pesta?
¿on és, Xeol, la teva destrucció?
El penediment s'amagarà dels meus ulls.

Després del càstig, la restauració

[15] Perquè creixerà més que els altres germans,
vindrà el llevant,
vent de Javhè que puja del desert,
i li estroncarà les deus i li eixugarà les fonts,
i ell s'endurà el tresor de totes les seves joies.
(C. XIV.) [1] Samaria serà castigada
perquè ha estat rebel a son Déu;
cauran a coltell llurs infantons;
seran rebatuts a terra,
i les mares esclafades abans del part.
[2] Israel, torna a Jahvè ton Déu,
perquè has caigut per la teva iniquitat.
[3] Proveïu-vos de pregàries
i torneu a Jahvè,
i dieu-li: Lleveu-nos tota la iniquitat
i accepteu el bé,

14, I Cor. xv, 54; Hbr ii, 14. — 15, Ez. xix, 12.

allegoria expressa Isaïas XXXVII, 3.

14. — *Del Xeol.* Aquest mot és freqüent en la literatura bíblica de l'Antic Testament, i significa, generalment, el lloc on habiten les ànimes després de la mort, les bones i les dolentes. La Vulgata el tradueix «Infern» i en resulten sovint frases dissonants del lèxic cristià. Nosaltres preferim deixar-lo intraduït.

On és, mort...? Sant Pau (I Cor. XV, 55) addueix aquestes paraules i les aplica a la resurrecció de la carn, que s'esdevindrà a la fi del món. I, certament, sols aleshores tindran una realització plena. El sentit immediat es refereix a la restauració de la teocràcia, al retorn de l'exili.

El penediment s'amagarà... No me'n penediré mai: sostindré la meva paraula de restaurar el meu poble.

15. — *El llevant.* Que asseca i devasta la terra i se n'enduu la riqueza *(el tresor)*, simbolitza ací l'exèrcit d'Assíria.

3. — *Proveïu-vos de pregàries.* Més aviat que de bèsties i objectes materials preciosos, per a oferir-les a Déu en sacrifici de penitència.

i us retrem els vedells dels nostres llavis.
4 Assíria no ens salvarà pas,
no muntarem a cavall,
i mai no tornarem a anomenar Déu nostre
el que és obra de les nostres mans,
perquè en vós l'orfe trobarà misericòrdia.
5 Jo guariré la llur apostasia,
i els voldré de cor,
perquè ja s'ha apartat d'ells la meva ira.
6 Seré per a Israel com la rosada
i brotarà com l'assutzena
i escamparà arrels com el Líban.
7 S'expandiran les seves branques
i esdevindrà perdurable com l'olivera
i la seva aroma s'assemblarà a la del Líban.
8 Tornaran i s'asseuran a l'ombra ;
s'alimentaran de blat, i brotaran com la vinya,
i el seu deix com el del vi del Líban.
9 Efraïm, ¿què em fa ja de les ídoles?
Jo l'escoltaré i el guaitaré,
jo, com a un xiprer ufanós;
és per mi que fructificaràs.
10 ¿Qui és savi i entendrà això?
¿Qui és intelligent i ho comprendrà?
Car dreturers són els camins de Jahvè,
i els justos hi caminaran,
i els pecadors hi ensopegaran.

Una traducció cenyida i material del text hebreu *(prenen entre (o amb) vosaltres paraules)* podria ésser aquesta: *enraoneu-ne.* El parer general dels hermeneutes, però, accepta, d'acord amb el context, el sentit que hem expressat.

Els vedells dels nostres llavis. El sacrifici de les nostres pregàries en contraposició als sacrificis materials de bèsties.

4. — *No muntarem a cavall.* Per a anar a l'Egipte, o a l'Assíria, a demanar auxili; o bé no ens refiarem de la força militar.

9. — *¿Què em fa ja de les ídoles?* Frase obscura. Sembla que vol dir que d'ara en avant, Déu ja no es preocupa de les ídoles, perquè Efraïm ja les ha rebutjat definitivament. — *Jo, com a un xiprer.* Jo el tindré verd i ufanós com un xiprer; no el deixaré assecar.

JOEL

NOTÍCIA PRELIMINAR

Joel (Jahvè és Déu) és el segon en la sèrie dels profetes menors, tal com la porten el text massorètic i la Vulgata.

Són molt poques les dades biogràfiques que posseïm d'aquest profeta. Hom admet generalment que exercí la seva missió en el reialme de Judà, i més concretament, a la mateixa ciutat santa. Alguns el suposen sacerdot. Res no sabem de la seva mort. El martirilogi romà el porta el dia 13 de juliol i els grecs l'honoren a 18 d'octubre.

Joel va escriure arran d'una invasió formidable de llagostes, que devastà el país i hi sembrà la fam i la miséria; hom no pot, però, situar cronològicament aquesta invasió, ni precisar el temps en què va viure el profeta. Hi ha sobre això una gran varietat d'opinions. Mentre uns el tenen com el més antic dels profetes coneguts i el remunten als temps de Roboam (s. x a. C.), altres opinen que fou el darrer de tots, que escriví després del retorn de Babilònia, i fins hi ha qui el relega als temps dels macabeus. Aquesta última posició és insostenible, si no és per al racionalisme bíblic, que, per tal de no veure's obligat a admetre profecies veritables, retrassa lògicament la data de la composició del llibre de Joel. Això, però, no té cap força davant la crítica objectiva. Tampoc no hi ha cap raó seriosa per situar Joel en els dies posteriors a l'exili. Sembla el més racional de collocar-lo en els dies d'Oseas i d'Amós, i potser encara un xic anteriorment, en els dies de la joventut de Joàs, rei de Judà (s. IX).

L'estil de Joel és viu, fluid i elegant; a voltes arriba al sublim. Fóra d'Isaïas i Habacuc, cap profeta no el supera en aquest sentit. És magnífica la descripció de la invasió de les llagostes.

Tot el llibre es divideix en dues parts: I-II, 17 i II, 18-III.

I. DUES RAONS DE PENITÈNCIA

(I, 1-II, 17)

Devastació del país

(C. I.) [1] Paraula de Jahvè que fou dita a Joel, fill de Fatuel.

[2] Escolteu això, els vells;
pareu les orelles tots els habitants del país,
¿ha passat cosa semblant en els vostres dies,
o en els dels vostres pares?
[3] Conteu-ho als vostres fills,
i els vostres fills als fills llurs,
aquests a l'altra generació.
[4] El que es deixà l'eruga s'ho ha menjat la llagosta
i el que es deixà la llagosta s'ho ha menjat el cuc,
i el que es deixà el cuc s'ho ha menjat el pugó.

4.—*Eruga... llagosta... cuc... pugó...* En el text hebreu els quatre mots signifiquen, o poden traduir-se, *llagosta*. Segons això, es tractaria d'una perífrasi retòrica, per a dir que la llagosta amb invasions successives ha devastat el camp. D'altres, però, opinen que es tracta de varietats distintes de llagostes, o bé de distints estats en la metamorfosi d'aquest insecte, o bé més generalment, de quatre espècies distintes d'animals devoradors del verd de les plantes. Aquest últim sentit, que és el de la Vulgata, hem adoptat nosaltres com a més acceptable.

¿Quin és el sentit d'aquestes invasions de llagosta? Els hermeneutes moderns s'inclinen al sentit literal estricte; els antics, però, v. g. sant Jeroni, hi veuen més aviat un símbol dels exèrcits estrangers que envairan i devastaran la Palestina (assiris, caldeus, perses, romans). Potser hi cabria una conciliació raonable entre aquestes dues interpretacions, admetent que les invasions es refereixen al camp i a les bestioles en sentit propi i directament, però que el profeta hi veu un indici típic del càstig futur de Déu sobre el seu poble.

5 Desperteu-vos, embriacs, i ploreu,
i udoleu tots els bevedors de vi,
perquè el most se us ha esvaït de la boca.
6 Car una gent ha pujat a la meva terra,
forta i innombrable ;
llurs dents són dents de lleó,
i de lleona tenen els queixals.
7 Ha deixat devastada la meva vinya,
i m'ha destroçat el figueral;
l'ha despullat completament i l'ha aterrat;
els seus brancs blanquegen.
8 Plora, com una verge vestida de sac,
per l'espòs de la seva joventut.
9 Han cessat, a la casa de Jahvè,
les ofertes i les libacions;
ploren els sacerdots,
ministres de Jahvè.
10 Fou devastat el camp;
la terra plora
perquè és destruït el blat,
assecat el most

5.—*Udoleu.* L'udol, pròpiament, és un cridar especial del llop, del gos, etc. Ens sembla, però, molt apropiat per a expressar aquell crit mig articulat, mig senglotant, que s'escapa dels homes en els moments de gran dolor. La Vulgata tradueix *ululate.*

Se us ha esvaït de la boca. No en tastareu, car tot ho ha devastat la llagosta.

6. — *Una gent.* Es refereix a les llagostes, com es veu pel context (v. 7).

7. — *L'ha aterrat.* Els residus del menjar de les llagostes (els pedunclés dels pàmpols i fulles) estan per terra.

8.—*Com una verge... per l'espòs de la seva joventut.* Les esposalles constituïen entre els hebreus, matrimoni veritable (Dt. XXII, 23). Es tracta, doncs, d'una verge en sentit propi, que plora la mort de l'home dels seus primers amors, amb el qual estava ja desposada, sense haver arribat a conviure-hi. D'altres ho entenen simplement del primer marit, ço és, d'aquell al qui es lliurà verge.

Vestida de sac. Roba basta i aspra en senyal de dol i aflicció.

9. — *Ofertes... libacions* sacrificials. La misèria conseqüent a la invasió de la llagosta és tan gran que no poden oferir-se a Déu els sacrificis incruents del pa i del vi. Alguns limiten la cessació a la dels sacrificis particulars i no la fan extensiva als sacrificis públics prescrits per la Llei.

Ploren els sacerdots. Pel doble motiu del culte de Déu extingit, o minvat, i de la pèrdua dels emoluments que percebien dels sacrificis.

i esllanguit i minvat l'oli.
[11] Assequeu-vos, camperols,
udoleu, vinyaters,
pel blat i per l'ordi,
perquè s'ha perdut la collita del camp.
[12] S'ha assecat la vinya
i les figueres s'han esllanguit,
els magraners també, i les palmeres, i les pomeres,
i tots els arbres del camp s'han assecat;
per això s'ha estroncat el goig dels fills de l'home.

Planys i deprecacions a Jahvè

[13] Cenyiu-vos i ploreu, sacerdots;
udoleu, ministres de l'altar,
veniu, dormiu amb sacs,
ministres de mon Déu,
perquè s'han extingit a la casa del nostre Déu
les ofertes i les oblacions.
[14] Santifiqueu dejuni,
convoqueu una assemblea, congregueu els ancians,
tots els habitants de la terra
a la casa de Jahvè Déu vostre,
[15] i clameu a Jahvè. Ai aquell dia!
que ja s'atansa el dia de Jahvè
i vindrà l'Omnipotent, com una devastació.
[16] ¿Que no ens ha estat destruït el menjar,
davant dels nostres ulls,

14, Inf. II, 15.

11. — *Assequeu-vos.* De tant plorar.
13. — *Cenyiu-vos... dormiu amb sacs.* Poseu-vos vestits de dol i penitència, i no us els lleveu ni per a dormir.
14. — *Santifiqueu dejuni.* Establiu dejuni a honor de Déu, per a propiciar-vos-el.
16. — *Destruït el menjar, davant dels nostres ulls.* Per la invasió de les llagostes, que han arrasat els ceps i els arbres.

i el goig i l'alegria de la casa del nostre Déu?
17 El gra s'ha podrit sota la gleva,
són buits els graners,
els dipòsits es malmeten,
perquè el blat s'assecà.
18 Com gemegaven les bèsties,
i els ramats de bous s'esgarriaven
perquè no hi havia pastura;
també deperiren els ramats de bestiar menor.
19 A vós, Jahvè, clamaré,
perquè el foc ha devorat les pastures del prat
i la flama ha cremat tots els arbres del camp.
20 També les bèsties del camp clamaran a Vós,
perquè s'han estroncat les deus d'aigua,
i el foc ha cremat les pastures de la prada.

Invasió de llagostes

(C. II.) 1 Toqueu la trompeta a Sion,
i feu-la ressonar a la muntanya santa,
i que tremolin tots els habitants del país;
que s'atansa el dia de Jahvè; que ja és a prop!
2 Dia de fosca i de calitja,
dia de núvols i de boira;
un poble nombrós puixant com l'aurora que s'estén damunt [de les muntanyes;
mai en els segles no n'hi hagué cap com ell,
ni n'hi haurà pels anys, en generacions i generacions.

L'alegria de la casa del nostre Déu. Les ofertes sagrades que han cessat per la destrucció de la collita.

19. — *El foc... la flama.* No és foc pròpiament tal, sinó la seca terrible que acompanya la invasió de les llagostes.

1. — *Toqueu la trompeta a Sion.* Per a congregar el poble a la solemnitat, al temple situat sobre la muntanya de Mòria.

2. — *Un poble nombrós.* És l'exèrcit de llagostes; d'altres però, pensen que es tracta d'un càstig futur de Déu sobre el seu poble (cf. I, 4).

3 Al davant d'ell el foc abrusarà,
i al seu darrera abrusarà la flama.
Davant d'ell, el país era com un jardí de l'Edèn;
darrera d'ell, com un desert de desolació;
i res no se n'escaparà.
4 El seu aspecte, l'aspecte de cavalls,
corren com a cavallers.
5 Saltarà pels cims de les muntanyes;
amb un estrèpit, com de carros de guerra,
com la remor de la flama del foc,
quan devora l'estopa;
com un poble vigorós
aparellat al combat.
6 A la seva presència tremolaran els pobles;
les cares es tornaran lívides.
7 Correran com els herois,
com els guerrers escalaran les muralles;
caminaran cada un en el seu rengle,
sense retòrcer la ruta.
8 L'un no encalçarà l'altre;
cada un anirà pel seu camí
i es llançaran entre les armes
i no es faran mal.
9 S'escamparan per la ciutat,
correran per les muralles,
pujaran a les cases
i fins entraran per les finestres, a tall de lladres.
10 Davant d'elles tremolarà la terra
es commouran els cels;
el sol i la lluna s'enfosquiran,

10, Is. XIII, 10; Ez. XXXII, 7; Inf. III, 15; Mc. XIII, 24; Lc. XXI, 25.

3. — *Foc... flama.* Cf. I, 19.

4. — *El seu aspecte... de cavalls.* La imaginació dels orientals ha trobat semblances remarcables entre la testa del cavall i la de la llagosta.

8. — *Es llançaran entre les armes i no es faran mal.* Ni que hom les ataqui amb armes, les llagostes continuen impertèrrites llur camí.

10. — *El sol i la lluna s'enfosquiran,*

i els estels retrauran llur resplendor.
[11] I Jahvè parlarà davant del seu exèrcit,
perquè és molt gran el seu campament,
i són forts els que estan a les seves ordres;
perquè és gran el dia de Jahvè i molt terrible i ¿qui el re-
[sistirà?

Exhortació a la penitència

[12] Així, doncs, encara — diu Jahvè,
torneu a mi, de tot el vostre cor,
i amb dejuni, i amb plor, i amb gemec.
[13] I esquinceu-vos els cors i no els vestits,
i torneu a Jahvè Déu vostre,
perquè és benigne i misericordiós,
tardà a aïrar-se i gran en la benignitat,
i li sap greu de castigar.
[14] Qui sap si retornarà, i es penedirà,
i deixarà al seu darrera benediccions,
ofertes i oblacions a Jahvè Déu vostre!
[15] Toqueu la trompeta a Sion,
santifiqueu dejuni, crideu al temple.
[16] Aplegueu el poble,
santifiqueu assemblea,
feu acudir els vells,
reuniu els nois,
aquells i tot que encara mamen;
que surti l'espòs de la seva alcova,
i l'esposa, del seu tàlem!
[17] Entre el vestíbul i l'altar que plorin els sacerdots,
ministres de Jahvè, i diguin:

11, Ir. xxx, 7; Am. v, 18; Soph. i, 15. — 13, Ps. lxxxv, 5; Ion. iv, 2. — 14, Ion. iii, 9. — 15, Sup. i, 14.

i els estels... Hom sap que els vols de llagostes han arribat a voltes a tapar el sol, com un núvol espès.

16. — *Santifiqueu assemblea.* Reuniu assemblea santa.

Perdoneu, oh Jahvè, el vostre poble,
i no doneu a oprobi la vostra possessió,
i perquè la senyoregin les gents,
car els pobles dirien: ¿On és llur Déu?

II. DOS FRUITS DE LA PENITÈNCIA

(II, 18 - III, 2)

El perdó generós de Déu

18 I zelarà Jahvè, per la seva terra,
i perdonarà el seu poble.
19 I respondrà Jahvè, i dirà al seu poble:
Heus ací que jo us envio el blat,
i el most, i l'oli,
i us n'atipareu,
i no vos exposaré més a vituperi entre les gents.
20 I allunyaré de sobre vosaltres el del nord,
i el desviaré a una terra seca i deserta;
l'adreçaré a la mar oriental i farà cap a l'altra mar,
i exhalarà pudor,

19. — *No vos exposaré més a vituperi entre les gents.* Aquesta prometença tan freqüent en les sagrades lletres, sol tenir en l'estil profètic un sentit condicional: mentre romanguin fidels a la Llei. Res, doncs, no pot objectar-se contra aquest passatge pel fet de la subjecció posterior d'Israel als caldeus i als romans.

20. — *El del nord.* Alguns pensen que alludeix la invasió de llagostes, però aquestes a Palestina hi solen penetrar pel sud. Altres diuen que es tracta del rei de Caldea o d'Assíria que envaïen pel nord la Palestina. Altres, en fi, modernament, tradueixen *el de l'infern* (per comptes de *el del nord)* i ho apliquen a les llagostes que vénen del desert (terra ardent com un infern) d'Egipte. — *La mar oriental* és la Mar Morta i *l'altra mar* és la Mediterrània. Sant Jeroni remarca el realisme d'aquesta descripció, pel que ell mateix havia vist: ço és, les vores de la Mar Morta i de la Mediterrània cobertes materialment de llagostes en putrefacció.

i pujarà el seu podriment i corrupció,
perquè s'ensuperbí a obrar.
21 No temis, terra,
exulta i alegra't,
perquè Jahvè farà grandeses.
22 No temeu, animals del camp,
perquè rebrotaran les pastures del desert;
els arbres llevaran fruit,
les figueres i la vinya carregaran de ferm.
23 I vosaltres, fills de Sion,
exulteu i alegreu-vos en Jahvè, Déu vostre,
perquè us donarà doctor de justícia
i us farà davallar la pluja primerenca i la tardana, des del [principi.
24 I les eres s'ompliran de blat
i els trulls sobreeixiran de vi i d'oli.
25 I us refaré els anys,
que se us han menjat l'eruga i la llagosta i el cuc i el pugó,
el gran exèrcit que vaig enviar contra vosaltres.
26 I menjareu abundant, i us atipareu,
i lloareu el nom de Jahvè vostre Déu,
que ha fet amb vosaltres coses admirables,
i mai més dels segles no serà afrontat el meu poble.
27 I coneixereu que jo estic enmig d'Israel
i que jo, Jahvè, sóc el vostre Déu,
i no n'hi ha pas d'altre,
i mai més dels segles no serà afrontat el meu poble.

23. — *Doctor de justícia.* Ço és, un que ensenya justícia. El sentit ple d'aquesta expressió no es realitzaria més que en la persona del Messias, Jesús-mestre; altres opinen que no té sentit personal i concret, sinó que es refereix als profetes en general, o bé als doctors de la ciència sagrada a Israel.

El temps messiànic

(C. III.) [1] I serà després d'això,
que vessaré el meu esperit sobre tota carn,
i profetaran els vostres fills i les vostres filles;
els vostres ancians somniaran somnis,
i els vostres joves veuran visions.
[2] I àdhuc sobre els servents i les serventes
vessaré el meu esperit en aquells dies.
[3] I donaré senyals en el cel i en la terra,
sang i foc i columnes de fum.
[4] El sol s'enfosquirà,
i la lluna es posarà sagnosa,
abans d'arribar el dia de Jahvè, gran i terrible.
[5] I succeirà que tots els que invocaran el nom de Jahvè
seran deslliurats,
perquè la salvació estarà en la muntanya de Sion
i a Jerusalem, com ha dit Jahvè;
i en els altres que Jahvè haurà cridat.

Déu castiga els enemics de Judà

(C. IV.) [1] Perquè vet ací que en aquells dies, i en aquell temps,
quan tornaré la captivitat de Judà i de Jerusalem,

1. 2. — *Després d'això.* Temps a venir. El dia de la primera Pentecosta cristiana es realitzà complidament, aquesta profecia, com ho manifestà sant Pere. (Act. II, 16). Realment, mai en tota la història d'Israel hom no pot determinar un moment en el que es verifiqui aquesta efusió i profusió de l'Esperit de Déu, no sols *sobre els fills*, sinó també *sobre els servents*, ço és, no sols sobre els jueus, sinó també sobre els gentils.

3. — Aquests *senyals* futurs són els anteriors a la catàstrofe de Jerusalem (cf. Lc. XXI, 11) o bé a la fi del món (ib. 25).

5. — *Tots els que invocaran el nom de Jahvè.* (Cf. Rom. X, 12, 13).

Els altres. O bé són els jueus fidels de la diàspora antiga, que tornen a Jerusalem en els dies messiànics (cf. Act. II, 9-11), o bé els que, a la fi del món, es convertiran, en massa, a Jesucrist.

1. — *Aquells dies... aquells temps.* Semblen referir-se, segons el context, als immediats a la captivitat babilònica. Cal advertir, però, que el mot captivitat pot tenir un sentit ample d'estat miserable, opressió, dejecció, etc.; així, doncs, per aquesta part, res no obsta que siguin referits al judici universal

2 reuniré totes les gents,
i les faré baixar a la vall de Josafat,
i entaularé judici amb elles sobre el meu poble
i la meva possessió, Israel, que dispersaren entre les gents,
i es repartiren la meva terra.
3 I es sortejaren el meu poble,
i donaren un minyonet per una prostituta,
i vengueren una donzella pel vi que s'han begut.
4 I bé, ¿què em sou Tir i Sidó,
i totes les contrades de Palestina?
¿És que em faríeu la paga?
Que si em provoquéssiu
a l'instant jo us en tornaria la paga, sobre el vostre cap.
5 Car heu furtat el meu argent, i el meu or,
i us heu emportat les meves joies més preades
als vostres palaus.
6 I heu venut als fills de Javan,
els fills de Judà i de Jerusalem,
per a allunyar-los de damunt llurs termes.
7 Vet ací que jo els cridaré del país
on els vengueren
i us en tornaré la paga sobre el vostre cap.
8 I vendré els vostres fills i les vostres filles
a mans dels fills de Judà,
que ells els vendran als sabeus, gent llunyana,
perquè Jahvè ho ha dit.

de Déu, a la fi del món; i no són pocs, ni menyspreables, els hermeneutes que els hi refereixen.

2. — *La vall de Josafat,* no és, probablement, una vall a prop de Jerusalem, que porta aquest nom. No hi ha raó sòlida, ni bíblica ni de tradició patrística, que ho avali. *Josafat* (Déu judica) sembla ésser més aviat una expressió figurada del judici de Déu, que un nom geogràfic. — *Es repartiren la meva terra.* Ho feren els pobles veïns, sobretot els idumeus, quan els jueus foren emmenats a Babilònia per Nabucodonosor.

8. — *Els sabeus* eren un poble molt ric i comerciant de l'Aràbia feliç, entre la Mar Roja i l'estret de Bab-el-Mandeb.

El compliment d'aquesta profecia alguns el situen als temps d'Azarias (II Par. XXVI, 6) o Ezequias (IV Rg.

Victòria esclatant de Déu sobre els seus enemics

9 Anuncieu això entre les gents:
aparelleu la guerra,
desvetlleu els herois,
que s'acostin, que pugin tots els homes de guerra.
10 De les vostres aixades, feu-ne espases,
i feu llances de les vostres falçs;
el feble que digui: Jo sóc un valent!
11 Cuiteu, i veniu totes les gents del voltant, i reuniu-vos;
feu acudir allí, Jahvè, els vostres prohoms.
12 Que es desvetllin les nacions, i que pugin a la vall de Josafat,
que allí seuré per a judicar totes les nacions del voltant.
13 Cop de falç!
que la collita ja està madura;
veniu, pitgeu,
que el trull està ple,
les trulloles sobreïxen,
perquè és gran llur maldat.
14 Multituds, multituds,
a la vall de la decissió,
perquè ja s'acosta el dia de Jahvè,
a la vall de la decissió.
15 El sol i la lluna s'enfosquiren,
i els estels retragueren llur resplendor.

13, Apc. xiv, 15. — 15, Sup. ii, x, 31.

XVIII, 8); altres als d'Alexandre que reduí a esclavitud més de tretze mil habitants de Tir, després d'haver presa a ciutat, etc.

13. — *Cop de falç!* Vegeu la paràbola de Jesucrist (Mt. XIII, 29-42).

Pitgeu. Conculqueu amb els peus la verema.

14. — *La vall de la decissió* (o bé de separació, judici). És la vall de Josafat, on Jahvè judicarà els enemics del seu poble.

16 I Jahvè, des de Sion, rugirà,
i des de Jerusalem llançarà la seva veu,
i tremolaran els cels i la terra,
i Jahvè serà el refugi del seu poble
i la fortalesa pels fills d'Israel.

La glòria futura de Judà

17 I coneixereu que jo sóc Jahvè, el vostre Déu,
que habito a Sion, la meva muntanya santa,
i Jerusalem serà tota santedat,
i cap estranger no passarà més per ella.
18 I serà en aquell dia que les muntanyes rajaran most,
i els turons fluiran llet,
i tots els barrancs de Judà portaran aigua,
i sortirà una font de la casa de Jahvè,
i abeurarà la vall de Xitim.
19 L'Egipte serà devastat
i la Idumea assolada, com un desert,
per les violències que han fet als fills de Judà,
i perquè en la seva terra vessaren sang innocent.
20 I Judà serà habitada eternament,

16, Ir. xxv, 30; Am. i, 2. — 18, Am. ix, 13.

18. — *Les muntanyes rajaren most, i els turons fluiran llet.* Ço és, hi haurà a la terra una fertilitat inoïda, conseqüència de les aigües abundants que arribaran a fertilitzar fins les terres estèrils de la vall de Xitim. Aquesta vall està situada a la Transjordànica, a les planes de Moab, prop de la Mar Morta. Altres opinen que *la vall de Xitim*, més que un nom geogràfic, és una terra deserta i estèril, en general.

Aquesta abundància s'ha de prendre en sentit metafòric. La font que surt de la casa de Jahvè és l'abundància de gràcies que pel Crist i la seva Església inundaran la terra i la fertilitzaran.

19. — *Egipte serà devastat.* La Història ens diu que l'Egipte, malgrat la seva potència, fou envaït i devastat diverses vegades, principalment per Cambisses. L'Egipte també persegui el poble de Déu, v. g. III Rg. XIV, 25.

La Idumea assolada. Cf. I Mac. V, 65; II Mac. X, 16 i seg.

La seva terra. La terra de Judà.

20. — *Eternament... de generació en generació.* La perpetuïtat i la universalitat són, en la literatura profètica, característiques del regne messiànic.

i Jerusalem de generació en generació.
21 I rentaré llur sang que no havia pas rentat encara,
i Jahvè habitarà a Sion.

N. B. — Són molt pocs els hermeneutes catòlics que veuen en aquest capítol de Joel una descripció del judici final.

Alguns hi veuen més aviat un símbol de la tristor universal.

L'abundància de fruits (verset 18) l'estabilitat del regne jueu (verset 20), semblen indicar directament els dies del regne messiànic.

Altres finalment, troben la realització d'aquestes prediccions en certs esdeveniments anteriors a l'època del Messias, v. g., la desfeta de l'exèrcit de Sennaquerib davant de Jerusalem i altres que hem detallat en les notes. Entre opinions tan diverses, cal convenir que es tracta del judici que Déu exercirà sobre els enemics i perseguidors del seu poble. Certs càstigs, com el de Sennaquerib, el d'Idumea, etc., són com una preformació parcial del gran càstig que, a la fi del món, s'executarà sobre els enemics de Déu. Així també l'opulència espiritual de l'Església per relació a la Llei Antiga és un avanç de la felicitat i la glòria del cel.

Els versats en l'estudi de la literatura profètica saben la importància que tenen les idees de tipus i de realitat mediata i immediata en la interpretació ortodoxa de les profecies.

AMÓS

NOTÍCIA PRELIMINAR

Amós (el que porta) és un personatge diferent de l'Amós (Is. I, 1), pare del profeta Isaïas. La grafia d'aquests dos noms, idèntica en la nostra Vulgata, és perfectament distinta en l'original hebreu.

El profeta Amós fou de la vila de Tècue, situada, segons sant Jeroni, a sis milles de Betlem i a dotze de Jerusalem. Terra de males condicions per al conreu agrícola, és abundant de ramaderia, i els seus habitants són, gairebé tots, pastors. Un d'aquests fou Amós, com diu ell mateix expressament (I, 1) i, segons sembla, d'humil condició social (VII, 14).

El coneixement que palesa de les sagrades escriptures no és estrany en un hebreu piadós, i la bellesa literària, que es manifesta en alguns indrets del seu llibre, s'explica perfectament en un home de bona imaginació i en contacte constant amb la natura; cal afegir-hi també la influència dels coneixements bíblics. Aquestes causes determinen l'estil d'Amós, simple i sobri ordinàriament, a voltes viu i penetrant; majestuós, i fins sublim, com la natura; descurat en alguns detalls ortogràfics, com l'estil d'un camperol.

Visqué en els dies d'Ozias i Jeroboam II (s. VIII a. C.), i fou contemporani d'Oseas i d'Isaïas. Cridat per Déu a profetar contra el reialme d'Israel (VII, 15), es traslladà a la ciutat de Betel, un dels centres de la idolatria israelítica. Allí, Amasias el sacerdot del vedell, el denuncià al rei, com a conspirador, i li ordenà de tornar-se'n a la seva terra de Judà; el profeta, però, continuà el seu ministeri amenaçador en el reialme del nord (VII, 10 i seg.)

Aquest reialme estava aleshores en un període de prosperitat relativa

sota el govern de Jeroboam II; però aquesta prosperitat ho era sols en l'ordre material; en l'espiritual, la idolatria, sota la protecció reial, continuava fent estralls i induint sobre Israel el càstig imminent.

De la resta de la seva vida res no se'n sap de cert. Sant Jeroni diu que en el seu temps es venerava a Tècue la tomba del profeta, i el martirilogi romà el commemora el dia 31 de març. Una legenda, reproduïda per sant Isidor de Sevilla, diu que un fill d'Amasias li colpejà el cap amb una massa i el deixà mig mort; transportat així al seu poble nadiu, s'hi morí al cap de dos dies.

El llibre d'Amós sembla redactat quan el profeta ja havia acomplert la seva missió a Betel. S'hi destaquen tres parts distintes: I-II, III-VI i VIII-IX.

I. JUDICI DE DÉU SOBRE ISRAEL I ELS REIALMES VEINS

(I, 1 - II 5)

(C. I.) [1] Paraules d'Amós, que fou d'entre els pastors de Tècue: del que va veure sobre Israel, en els dies d'Ozias, rei de Judà, i en els de Jeroboam, fill de Joàs, rei d'Israel, dos anys abans del terratrèmol.

[2] I va dir:

Jahvè rugirà des de Sion,
i llançarà la seva veu des de Jerusalem
i s'endolaran els pasturatges dels pastors
i s'assecarà el cim del Carmel.

CONTRA SÍRIA

[3] Així ha dit Jahvè:

Per tres crims de Damasc
i per quatre, no ho deturaré,

1, Zach. XIV, 5. — 2, Ir. XXV, 30; Xoel III, 16.

1. — *Dos anys abans del terratrèmol.* Avui no és possible determinar exactament la data d'aquest terratrèmol, que devia ésser conegut en els dies d'Amós. Zacarias (XIV, 5) també en parla. Fl. Josep diu que s'esdevingué quan el rei Ozias pretengué exercir funcions sacerdotals (II Par. XXVI, 16 i seg.).

2. — *Jahvè rugirà...* (Cf. Joel, III, 16).

El cim del Carmel. El Carmel és una muntanya situada a la vora de la mar Mediterrània, prop de Ptolemaida, cèlebre per la gesta del profeta Elias (III Rg. XVIII). És terra fèrtil i abundant de pastures.

3.- *Per tres crims... i per quatre.* Ço és, pels molts crims de Damasc. Aquesta expressió es repeteix diverses vegades en els versets següents; no sembla referir-se a un nombre determinat de crims.

No ho deturaré. Es refereix al càstig amb què l'amenaça en els versets posteriors.

perquè trituraren Galaad
amb trills de ferro;
[4] calaré foc a la casa d'Hazael
i devorarà els palaus de Ben-Hadad.
[5] I trencaré les tanques de Damasc
i exterminaré els habitants de Bikat-Aven
i els que governen a Bet-Eden
i el poble d'Aram anirà captiu a Quir,
ha dit Jahvè.

Contra els filisteus

[6] Així ha dit Jahvè:

Per tres crims de Gaza
i per quatre, no ho deturaré,
perquè deportaren tot un estol de captius
per a lliurar-los a Edom;
[7] calaré foc a les muralles de Gaza
i devorarà els seus palaus.
[8] I exterminaré els habitants d'Asdod
i els que governen a Ascalon
i giraré la meva mà sobre Accaron
i moriran les restes del Filisteus:
ha dit el Senyor Jahvè.

Trituraren Galaad. Sembla que es refereix a les crueltats que executà Hazael, rei de Síria, sobre els israelites (IV Rg. X, 32; VIII, 12; XIII, 7).

4. — *Ben-Hadad,* fill d'Hazael, rei de Síria, fou el successor de son pare en el regnat. Molts reis de Síria portaren aquest nom.

5. — *Trencaré les tanques de Damasc.* Ço és, obriré les portes de la ciutat a l'enemic. Vegi's el compliment de la profecia en IV Rg. XVI, 9.

Bikat-Aven. Sembla que és una vall prop de Damasc, avui anomenada Elbukaa.

Bet-Eden. La identificació d'aquest lloc és atribuïda a tres o quatre punts de l'antiga Síria.—*Aram* equival a Síria.

Quir sembla ésser un país, prop de la mar Càspia (potser l'Armènia) que dominaven els assiris. Els autors no s'acorden a identificar-lo.

6. — *Gaza.* Capital del regne dels Filisteus.

Edom. Idumea, nació tradicionalment enemiga d'Israel. Cf. II Par. XXI, 16 i seg. on, segons alguns, es consigna el fet a què alludeix ací el profeta.

8. — *Asdod, Ascalon, Accaron.* Són tres de les ciutats principals dels Filisteus.

Contra Fenícia

9 Així ha dit Jahvè:

Per tres crims de Tir
i per quatre, no ho deturaré,
perquè lliuraren a Edom tot un estol de captius,
i no es recordaren del pacte de germans;
10 calaré foc a les muralles de Tir
i devorarà els seus palaus.

Contra Idumea

11 Així ha dit Jahvè:

Per tres crims d'Edom
i per quatre, no ho deturaré,
perquè ell ha perseguit a glavi el seu germà,
i ha trencat la seva benevolença,
i ha desfermat sempre la seva ràbia,
i ha guardat ira eternament;
12 calaré foc a Teman
i devorarà els palaus de Bozra.

Contra els ammonites

13 Així ha dit Jahvè:

Per tres crims dels fills d'Ammon

9. — *Tir*. Capital de la Fenícia.

Perquè lliuraren a Edom. El crim dels fenicis és semblant al dels filisteus (verset 6; cf. Joel. III, 3), però és més greu per l'amistat i germanor que els havia lligat als hebreus (II Rg. V, 11; III Rg. V, 1-88; ib. IX, 11, etc.); per això el text afegeix com un agravant que *no es recordaren del pacte de germans*.

11. — *Ha perseguit a glavi el seu germà*. Allusió a Esaú (pare dels idumeus) perseguidor de son germà Jacob (Israel). Els idumeus continuaren *sempre, eternament* l'actitud de llur pare vers Israel. (Cf., v. g., Nm. XX, 15, seg.; Ez. XXXV, 5.

12. — *Teman*. Regió meridional de la Idumea; segons altres, una ciutat del mateix país.

Bozra. Ciutat idumea al sud de la Mar Morta, avui el *Buisereh*, on es veuen les ruïnes d'una gran ciutat.

13. — *Ammon*. Els pobles dels ammonites descendents de Lot (Gen. XIX, 38) que habitaven a la part oriental del Jordà.

i per quatre, no ho deturaré,
perquè esquinçaren les dones de Galaad en estat de prenys,
per tal d'eixamplar-se el territori;
14 calaré foc a les muralles de Rabba
i devorarà els seus palaus, amb l'estrèpit d'un dia de batalla,
amb la tempesta d'un dia d'huracà.
15 I el seu rei marxarà a exili,
ell i els seus magnats ensems,
ha dit Jahvè.

CONTRA ELS MOABITES

(C. II.) 1 Així ha dit Jahvè:
Per tres crims de Moab
i per quatre, no ho deturaré,
per haver ell cremat els ossos del rei d'Edom,
fins a calcinar-los.
2 I calaré foc a Moab
i devorarà els palaus de Cariot,
i morirà Moab en el brogit
i amb estrèpit, a so de trompeta.
3 I arrabassaré de dintre seu el jutge,
i mataré, amb ell, tots els prohoms,
ha dit Jahvè.

Esquinçaren les dones. Aquesta crueltat esgarrifosa no és un cas únic en la història de l'antic Orient. És difícil de precisar el fet a què alludeix el text present. (Cf. IV Rg. VIII, 12).

14.—*Rabba.* Ciutat, capital dels ammonites, a la vora del riu Nahr Amman, que aflueix al Jaboc, avui Nahr ez-zerka.

15. — *El seu rei.* La Vulgata posa *Melchom,* nom propi de la divinitat protectora dels ammonites, que alguns identifiquen amb *Moloc.*

1.—*Per haver ell cremat els ossos.* És difícil de determinar el fet a què alludeix el text. Sant Jeroni reporta una tradició hebrea, que els moabites per a venjar-se del que es diu en IV Rg. III, desenterraren els ossos del rei d'Edom i els cremaren. La profanació dels sepulcres era tan abominable que, tot i tractar-se d'un poble enemic de l'hebreu (Edom), mereix els anatemes del profeta.

2. — *Cariot.* Ciutat principal de Moab.

Morirà Moab. Després que Nabucodonosor se n'apoderà, Moab ja no tornà a existir com a poble.

Amb estrèpit, a so de trompeta. De l'exèrcit que envairà Moab i el destruirà definitivament.

3. — *El jutge.* El rei de Moab, o el que hi exercia el govern.

CONTRA JUDÀ

4 Així ha dit Jahvè:

Per tres crims de Judà
i per quatre, no ho deturaré,
car menysprearen la llei de Jahvè,
i no guardaren els seus preceptes,
i els seduïren llurs vanitats,
darrera les quals ja havien anat llurs pares;
5 calaré foc a Judà
i devorarà els palaus de Jerusalem.

CONTRA ISRAEL

6 Així ha dit Jahvè:

Per tres crims d'Israel
i per quatre, no ho deturaré,
perquè vengueren per argent el just,
i el freturós al preu d'un parell de tapins.
7 Aixafen el cap dels pobres contra la pols de la terra,
i fan tòrcer el camí dels humils;
el fill i el pare usaren la mateixa noia,
per a profanar el meu sant nom.
8 I sobre els vestits penyorats s'acotxen
davant de qualsevol altar

4. — *Llurs vanitats.* Són els déus falsos que, com a falsos, són vanitat i mentida, com els anomena el text hebreu.

5. — El compliment d'aquesta profecia fou obra de Nabucodonosor (cf. v. g. Jer. XXXIX, 8).

6. — *Vengueren per argent el just.* La venalitat dels jutges d'Israel és sovint denunciada en els llibres profètics.

7. — *Fan tòrcer el camí dels humils.* Els fan anar pels camins tortuosos de la iniquitat.

El fill i el pare. Aquest pecat és expressament prohibit per la Llei de Moisès (Lev. XVIII, 15). Vegi's Lev. XXII, 32, sobre *profanar el nom de Déu.*

8. — *Els vestits penyorats,* s'havien de retornar als propietaris abans de la nit (Ex. XXII, 26-7; Dt. XXIV, 12-3); els israelites, però els retenien i els feien servir de seient en els àpats sacrificials que celebraven als santuaris de Dan i Betel *(la casa de llur déu)* a honor del vedell sagrat. És allí també que *bevien el vi de l'extorsió,* ço és, adquirit amb penes i multes injustes.

i beuen el vi de la extorsió
en la casa de llur déu.
9 Tanmateix jo vaig destruir davant d'ells l'amorreu,
que era alt com els cedres,
i robust com la carrasca;
vaig destruir, per dalt, els seus fruits
i, per sota, les seves arrels.
10 Tanmateix jo us vaig pujar de la terra d'Egipte,
i us vaig portar pel desert quaranta anys,
a possessionar-vos de la terra de l'amorreu.
11 I dels vostres fills n'he elevat a profetes,
i dels vostres joves, a nazareus.
¿No és així, fills d'Israel?
diu Jahvè.
12 Però vosaltres heu fet beure vi als nazareus
i heu intimat als profetes, dient-los: No profetitzeu.

Càstig d'Israel

13 Vet ací que jo us atapeeixo cap avall,
com s'atapeeix el carro ple de garbes.
14 I no reeixirà a fugir el que és lleuger,
i el fort no es podrà valer de la seva força,
i el valent no salvarà la seva vida.
15 I l'arquer no resistirà,

9, Nm. XXI, 24; Dt. II, 24. — 10, Ez. XIV, 21; Dt. VIII, 2.

9. — *L'amorreu.* Una de les races que habitaven la terra de Canaan, abans de conquistar-la els israelites. Eren homes de gran estatura, *alts com els cedres, robustos com les carrasques.* (Cf. Nm. XIII, 38).

Per dalt... per sota. L'amorreu fou destruït completament i definitiva.

11. — *Nazareus.* Persones consagrades a Déu especialment; no bevien vi, ni es tallaven els cabells, etc. (Cf. Nm. VI).

12. — *Heu fet beure vi... no profetitzeu.* Han pervertit i inutilitzat els profetes i els nazareus.

13. — *Com s'atapeeix el carro.* Metàfora naturalíssima (molts hermeneutes no acaben de trobar-li el sentit) presa de la vida agrícola: Déu, irat, trepitja i oprimeix Israel pels seus pecats.

ni s'escaparà el lleuger de peus,
ni el genet salvarà la seva vida.
16 I el coratjós entre els valents fugirà nuet
en aquell dia, diu Jahvè.

II. SERMONS PROFÈTICS D'AMÓS

(III, 1 - VI, 15)

És imminent el judici de Déu

(C. III.) 1 Escolteu la paraula que diu Jahvè,
contra vosaltres fills d'Israel, contra tota la nació
que he pujat de la terra d'Egipte; diu així:
2 De tots els pobles de la terra
només he conegut a vosaltres;
us demanaré comptes, doncs, de totes les vostres maldats.
3 ¿Aniran dos ensems,
sense que s'hagin entès?
4 ¿Rugirà el lleó en la selva,
si no ha fet presa?
¿Llançarà la seva veu des de la cova el cadell del lleó,
si no ha fet caça?
5 ¿Caurà l'ocell en el llaç d'en terra,

16. — *En aquell dia*. Quan Déu castigarà Israel.

2. — *He conegut*. Us he pres sota la meva protecció especial com a poble meu.

3. — *¿Aniran dos ensems ..?* D'aquests dos, l'un és Jahvè i l'altre el profeta mateix, o bé, el poble d'Israel. En el primer cas, el profeta inculca l'autenticitat de les seves profecies; en el segon, la necessitat que el poble posi la seva conducta d'acord amb la llei de Déu.

4. — *¿Rugirà el lleó...?* El lleó rugeix quan té la presa agafada, o quan la veu. Jahvè en llançar la seva veu pel profeta, vol significar la proximitat del càstig amb què amenaça.

5. — Déu ha parat a Israel un *llaç* en càstig dels seus pecats, i Israel no s'escaparà del càstig que Déu li ha preparat.

sense haver-li estat parat?
¿Alçarà hom el llaç d'en terra,
si res no s'hi ha agafat?
6 ¿Sonarà la trompeta en la ciutat,
i el poble no es bellugarà?
¿Hi haurà malvestats a la ciutat,
i no ho haurà fet Jahvè?
7 Perquè no farà res el Senyor Jahvè,
que no en reveli el secret
als seus servents, els profetes.
8 Ha rugit el lleó ¿qui no temerà?
Ha parlat el Senyor Jahvè ¿qui no profetarà?

Devastació d'Israel

9 Crideu pel palaus d'Asdod
i pels de la terra d'Egipte,
i dieu: Aplegueu-vos a les muntanyes de Samaria,
i veieu les grans pertorbacions
i els oprimits que hi ha enmig d'ella.
10 I no saberen obrar rectament, diu Javhè,
atresorant, en llurs palaus, violències i depredacions.
11 Per això, ha dit el Senyor Jahvè:
Heus ací l'enemic, envolta el país,
i abatrà la teva força,
i seran destruïts els teus palaus.

6.—Quan *sona la trompeta,* tot el poble es posa en moviment; però quan parla el profeta, que és la veu, o trompeta de Jahvè, no li'n fan cas.

Déu causa els mals (no pas, però, els mals morals, els pecats), com a càstig dels pecats del poble.

8.—*¿Qui no profetarà?* Havent-li-ho intimat Déu, el poeta no pot estar-se d'anunciar al poble les paraules de Déu, malgrat ésser un anunci desagradable.

9.—*Crideu pels palaus.* Els magnats de les terres paganes.

Muntanyes de Samaria. Samaria està envoltada de muntanyes com Garizim, Ebal, etc. des de les quals s'albira el que hi ha dins d'ella.

10.—*Atresorant, en llurs palaus,* el producte de les *violències i depredacions* que cometen.

[12] Així ha dit Jahvè:
Com el pastor deslliura de la boca del lleó dues garretes,
o la punta de l'orella,
així s'escaparan els fills d'Israel,
que viuen a Samaria, en un cantó de llit,
o al canapè de domàs.
[13] Escolteu i testifiqueu-ho contra la casa de Jacob,
diu el Senyor Jahvè, Déu dels exèrcits.
[14] Que en el dia de la meva venjança sobre Israel,
per les seves prevaricacions,
visitaré els altars de Betel,
i seran escantellats els corns de l'altar,
i cauran a terra.
[15] I percudiré les cases d'hivern
ensems amb les cases d'estiu;
i seran enderrocades les cases de vori,
i nombroses cases deperiran, diu Jahvè.

Contra la impietat de Samaria

(C. IV.) [1] Escolteu aquesta paraula, vaques de Basan
que sou en la muntanya de Samaria,

12. — El lleó sols deixa de l'anyell els ossos de *les cuixes i els extremis de les orelles;* així el que es salvarà de Samaria serà poc, insignificant i encara macat.

En un cantó del llit... Denota la mollesa i luxúria dels samaritans.

13. — *Testifiqueu-ho contra la casa de Jacob.* Perquè el càstig li serveixi d'escarment.

14. — *Visitaré.* Castigaré, em venjaré.

Els corns de l'altar. Ço és, els quatre angles, que eren les parts més sagrades de l'altar, on es feia l'aspersió de la sang de les víctimes.

15. — *Les cases d'hivern ensems amb les cases d'estiu.* Els reis i els magnats tenien cases diverses per a les diverses estacions (Jer. XXXVI, 22).

Les cases de vori (cf. III Rg. XXII, 39). Hom havia suposat que aquesta frase d'Amós era més aviat una metàfora, per expressar l'aspecte de les pedres tan ben treballades que semblarien de vori. Investigacions recentissimes, però (a. 1933), han descobert, entre les ruïnes de Samaria, quantitat considerable de peces de vori en baix relleu, que servirien de plafons magnífics per adornar les parets del palau d'Acab.

Per al compliment d'aquesta profecia, vegi's IV Rg. XVII.

1. — *Vaques de Basan.* Basan era una regió cèlebre per l'abundància i excelència de les seves pastures (Nm. XXXII). Vaques de Basan, doncs, equival a dir, com tradueix la Vulgata, *vaques grasses.* El profeta es refereix principalment, si no exclusivament, a les dones de Samaria.

que oprimiu els pobres,
que escanyeu els freturosos
i dieu als vostres marits:
Porteu i beurem.
2 Ha jurat el Senyor Jahvè per la seva santedat:
Vet ací que vénen dies sobre vosaltres
i que us trauran fora amb ganxos,
i les vostres deixalles amb hams de pescar.
3 I pels portells sortireu l'una davant l'altra,
i sereu llançades a Harmon: diu Jahvè.
4 Aneu a Betel i prevariqueu;
a Gàlgala, i augmenteu la prevaricació,
i porteu-hi pel matí els vostres sacrificis,
i, cada tres dies, els vostres delmes.
5 I feu cremar en perfum pa fermentat,
per ofrena de lloança,
i anuncieu a crits les oblacions voluntàries;
ja que així us abelleix, fills d'Israel,
diu el Senyor Jahvè.

Samaria no fa cas dels càstigs de Déu

6 I per bé que us vaig deixar netes les dents en totes les vos-
i mancats de pa en tots els vostres pobles, [tres ciutats,

2. — *Per la seva santedat.* Jurament solemnissim.

Ganxos... hams de pescar. Enganxats i presos; vençuts i esclaus.

Les vostres deixalles. El que restarà de la presa primera.

3. — *Pels portells,* oberts a la muralla pel vencedor.

Harmon. Mot obscur que molts interpreten Armènia. Efectivament, captius de Samaria foren emmenats a l'Armènia.

4. — *Aneu a Betel... i a Gàlgala.* Ironia sarcàstica del profeta. Hom sap que eren aquests dos, els llocs de la idolatria d'Israel. — *Pel matí.* Cada dia.

Cada tres dies. Continua la ironia. No basta portar els delmes cada any; feu-ho cada tres dies!

5. — *Ofrena de lloança.* El sacrifici que expressa el text *(todà)* era pels beneficis rebuts de Déu, en acció de gràcies (eucarístic), o per a obtenir-ne de nous (impetratori).

Les oblacions voluntàries es feien espontàniament (Ex. XXXV, 29; Lev. XXII, 18-28) i no per indicció pública. El profeta parla irònicament, com en el verset anterior.

6. — *Netes les dents.* Sense menjar.

malgrat això no heu tornat a mi, diu Jahvè.
7 I per bé que us he deturat la pluja,
tres mesos abans de la collita,
i a una ciutat he fet ploure, i a una altra no;
una part s'assaonà i l'altra, sobre la qual no he fet ploure,
[s'assecà.
8 I dues o tres ciutats acudien a una altra per a beure aigua,
i no se'n saciaren;
malgrat això no heu tornat a mi, diu Jahvè.
9 Us he castigat, amb eixut i amb mascaró,
els molts horts que teniu;
i les vostres vinyes, i les vostres figueres, i els vostres olivars
els ha devorat la llagosta;
i no heu retornat a mi, diu Jahvè.
10 Us he enviat la pesta, com a l'Egipte;
he matat a glavi els vostres joves;
us han estat presos els cavalls;
i us he fet pujar fins als nassos la pudor dels vostres cam-
i no heu retornat a mi, diu Jahvè. [paments;
11 Us he enderrocat, com Déu enderrocà Sodoma i Gomorra,
i heu quedat com un tió tret del foc;
i no heu retornat a mi, diu Jahvè.
12 Així, doncs, et faré, Israel, i perquè et faré això,
prepara't a venir a l'encontre de ton Déu, Israel!

9, Agg. II, 18. — 11, Gn. XIX, 24.

7. — *Tres mesos abans de la collita.* Precisament quan l'aigua és més necessària perquè la collita acabi en bé.

8. — *Dues o tres* (moltes, diverses) *ciutats.*

10. — *Com a l'Egipte.* L'Egipte era envaït sovint de pestes terribles. Alguns opinen que és alusió a les plagues d'Egipte. (Cf. Ex. IX, 3 i seg.).

He matat a glavi... presos els cavalls... la pudor dels vostres campaments (per la putrefacció dels cadàvers). Sembla aludir a les guerres d'Israel amb la Síria, sobretot en els dies d'Hazael (cf. IV Rg. XIII).

11. — *Us he enderrocat...* Alguns pensen que es refereix a algun terratrèmol que enderrocà ciutats d'Israel; sembla, més aviat, una alusió a l'estat de misèria en què deixà Israel l'aludida guerra amb Síria: *com un tió tret del foc;* minimitzat i a punt de consumirse (Zac. III, 2).

12. — *Així, doncs, et faré.* Es refereix, no als càstigs enunciats en els versets immediatament anteriors, els quals ja han estat realitzats, sinó als del començament del capítol present i en els capítols anteriors.

13 Perquè vet ací el que ha format les muntanyes i ha creat el
el que declara a l'home quin sigui el seu pensament, [vent,
el que fa de l'alba tenebres,
el que camina sobre els cims de la terra:
Jahvè, Déu dels exèrcits, és el seu nom.

Samaria devastada

(C. V.) 1 Escolteu aquesta paraula,
complanta que jo aixeco sobre vosaltres,
casa d'Israel.
2 Caigué i no tornarà a alçar-se;
la verge d'Israel
fou gitada en terra seva
i no hi ha qui l'aixequi.
3 Que això ha dit el Senyor Jahvè:
La ciutat que en treia mil,
serà deixada a cent,
i la que en treia cent, serà deixada a deu,
en la casa d'Israel.

Cal cercar Déu omnipotent

4 Que això ha dit Jahvè a la casa d'Israel:
Cerqueu-me i viureu.
5 I no cerqueu Betel,
ni aneu a Gàlgala,
ni passeu a Bersabé,
perquè Gàlgala serà dispersada
i Betel s'esvairà.

1. — *Casa d'Israel.* La ciutat, o el poble d'Israel. Cf. Jer. XVIII, 13; Is. XLVII, 1.

3. — *La ciutat que en treia mil.* Que podia subministrar mil homes, per a la guerra.

5. — *Bersabé* era una ciutat de la tribu de Simeon, que, com *Betel* i *Gàlgala,* era un centre d'idolatria.

Gàlgala serà dispersada. En el text hebreu hi ha un joc de paraules difícil de traduir. Com si diguéssim: Banyoles serà banyada.

Betel s'esvairà. Joc de paraules sem-

[6] Cerqueu Jahvè i viureu;
no sia que envaeixi, com el foc, la casa de Josep,
i la devori,
sense que Betel tingui qui apagui.
[7] Vosaltres que mudeu en absenta el judici
i tireu a terra la justícia.
[8] El que ha fet les Plèiades i l'Orion,
i converteix en matí les tenebres,
i en nit enfosqueix el dia;
el que crida les aigües de la mar
i les vessa sobre la faç de la terra,
Jahvè és el seu nom.
[9] El que fulmina devastació sobre el fort
i ve la devastació sobre la fortalesa.

Els escanya-pobres castigats

[10] Han avorrit els que repta a la porta,
i han abominat els que parlen amb integritat.
[11] Per tal, doncs, com oprimiu el pobre
i li preneu la càrrega del blat;
us heu edificat cases de pedra picada
i no hi habitareu;
us heu plantat vinyes delicioses

8, Inf. IX, 6. — 11, Soph. I, 13.

blant a l'anterior. La casa de Déu (Betel) serà casa buida (Betaven) Cf. Os. IV, 15.

6. — *La casa de Josep.* Fill de Josep, fou Efraïm, la tribu del qual, com a preponderant, servia per anomenar el reialme d'Israel.

7. — *Mudeu en absenta el judici.* El feu amarg, pervers, injust.

8. — *Les Plèiades i l'Orion.* Sembla ésser la traducció veritable de l'hebreu *quimd uquesil* (cf. Job. IX, 9). Són els estels més notables pel nord i pel sud respectivament. El sentit ve a ésser, doncs, *el que fa els estels i les constel·lacions.*

9. — *Fortalesa.* Fortificació, amurallament, castell, etc.

10. — *Han avorrit els que repta a la porta.* Els antics hebreus solien tenir els judicis d'alguna importància a les portes de la ciutat. (Dt. XXII, 15). També hi predicaren els profetes (cf. Jer. XVII, 19).

i no us en beureu el vi.
[12] Perquè conec la multitud de les vostres prevaricacions
i l'enormitat dels vostres pecats;
oprimiu el just, accepteu obsequis
i a la porta no feu cas dels pobres.
[13] Per això el savi callarà en aquest temps,
perquè és un temps dolent.

Exhortació a la penitència

[14] Cerqueu el bé i no el mal,
per tal que visqueu,
i així serà amb vosaltres,
Jahvè, Déu dels exèrcits, com aneu dient.
[15] Detesteu el mal i ameu el bé,
i restaureu el dret a la porta;
potser s'apiadarà Jahvè, Déu dels exèrcits,
de la resta de Josep.
[16] Això, doncs, ha dit Jahvè
Déu dels exèrcits, el Senyor:
Per totes les places hi haurà plors
i per tots els carrers diran: Ai! ai!;
i cridaran el pagès al dol
i a plorar tots els qui en saben.
[17] I per totes les vinyes hi haurà plors,
perquè passaré pel mig teu, diu Jahvè.

15, Ps. xcvi, 10; Rom. xii, 9.

12. — *Accepteu obsequis i a la porta no feu cas del pobre.* Jutges venals, amatents a fer la part dels rics, pels obsequis que en reben, i a condemnar els pobres, malgrat la justícia de llur causa.

13. — *És un temps* tan *dolent* que els homes de seny veuran que és en va de predicar i exhortar que hom torni al bon camí.

14. — *Com aneu dient.* Els israelites es gloriaven de tenir Jahvè per protector; i a dreta llei, quan eren fidels al pacte; altrament, era una provocació.

15. — *La resta de Josep.* No es refereix el profeta a l'estat d'Israel en els seus dies, els de Jeroboam II, que eren de prosperitat relativa, sinó als del càstig de Jahvè (verset 6) que reduirà Israel.

16. — *El pagès.* L'home del camp també plorarà, com el que habita en la ciutat, perquè també el camp serà arrasat. — *Els qui en saben.* Els ploradors i ploradores que es llogaven per a les cerimònies fúnebres.

El dia de Jahvè

18 Ai dels que desitgen el dia de Jahvè!
Car, ¿què us serà el dia de Jahvè?
Dia de fosca i no de llum.
19 Com el que fuig del lleó
i li surt al davant un ós;
o se n'entra a casa i, en ficar la mà a la paret,
li mossega una serp.
20 ¿Ès que no serà de fosca el dia de Jahvè,
i no de llum? ¿De tenebres, sense claror?
21 He detestat i he menyspreat les vostres festes
i no em plauen els perfums de les vostres cerimònies.
22 Perquè si m'oferíssiu holocaustos
i oblacions, no els acceptaré,
ni miraré les vostres grasses víctimes pacífiques.
23 Treu-me del davant el soroll dels teus càntics,
i no escoltaré les melodies dels teus instruments.
24 Ans llisqui el dret, com les aigües,
el judici, i la justícia, com un barranc impetuós.
25 ¿M'oferíreu sacrificis i oblacions
quaranta anys en el desert, casa d'Israel?
26 I portàreu el tabernacle del vostre rei,

18, Ir. xxx, 7; Ioel II, 11; Soph. I. 15. — 21, Is. I, 11; Ir. VI, 20; Mal. I, 12. — 25, Act. VII, 42.

19. — *Com el que fuig del lleó... se n'entra a casa...* Semblen proverbis per a indicar la inseguritat i els perills d'aquell dia.

22. — *Holocaustos* (golà), *oblacions incruentes* (minhà) i *víctimes pacífiques* (xélem), eren els tipus principals dels sacrificis que s'oferien a Jahvè.

23. — *Soroll,* estrèpit *(Hamon),* en diu el profeta despectivament dels cants dels levites al temple.

25. — *¿M'oferíreu sacrificis... en el desert?* Alguns racionalistes hi veuen una prova que la legislació mosaica no es coneixia aleshores. Més aviat és una prova del contrari, car si no hagués existit la Llei, el profeta no els acusaria d'incompliment. La frase té quelcom d'hiperbòlic, com és corrent en les reprensions dels profetes.

Alguns exegetes moderns li donen sentit afirmatiu: *No m'oferíreu...?* En aquest sentit, s'esvaeix *a radice* l'objecció racionalista. Però aquesta traducció, si bé s'adiu amb el context del verset que segueix (malgrat d'oferir-me sacrificis, portàveu les vostres ídoles), sembla inferior críticament a la de sentit afirmatiu, que nosaltres hem adoptat.

26. — *Vostre rei.* Alguns tradueixen

i Kaivan, ídoles vostres; l'estel dels vostres déus,
que vosaltres us fabricàreu.
[27] I us faré emigrar enllà de Damasc,
ha dit Jahvè, anomenat Déu dels exèrcits.

Contra els prohoms de Samaria

(C. VI.) [1] Ai! dels que estan cofois a Sion,
i dels que confien en la muntanya de Samaria,
anomenats prínceps de les nacions i als quals acuden els de [la casa d'Israel.
[2] Passeu a Calne i vegeu,
i d'allí aneu a Hamat la gran,
i baixeu a Get dels filisteus;
¿no valien més que el vostre aquests reialmes?
¿o era més gran el terme llur que el vostre terme?
[3] Els qui allunyeu el dia de la malaurança,
i feu atansar el seient de la violència.
[4] Jeieu en llits de vori
i us esteneu sobre llurs blanors,
i us mengeu els anyells del ramat

1, Lc. VI, 24.

Moloc, nom propi de la coneguda divinitat moabita. Així també el mot *tabernacle (siccut)* hi ha qui el pren diversament, com el nom d'una divinitat assíria, i tradueix: *Siccut, el vostre rei.*

Kaivan (i no *Kijum,* com porta el text massorètic), era una divinitat babilonesa, equivalent a Saturn.

L'estel dels vostres déus. Sembla referir-se al culte dels astres, del qual es contagiaren els israelites.

27. — *Enllà de Damasc.* Ço és, a l'Assíria. Sant Esteve, en la peroració davant del Sanedrí, cita textualment (Act. VII, 42-3) els darrers versets d'aquest capítol, segons els LXX. La particularitat de posar *Babilònia* per comptes de *Damasc,* no altera el sentit i palesa una citació, més aviat *ad sensum,* com ja notà sant Jeroni.

1. — *Confien en la muntanya de Samaria.* La situació de Samaria la feia gairebé inexpugnable.

2. — *Calne.* Ciutat opulenta situada dellà de l'Eufrates (Is. X, 9).

Hamat. Ciutat vora l'Orontes, capital del regne de Síria, que portava el seu nom.

Get. Ciutat de les principals dels filisteus.

3. — *Allunyeu.* Ço és, preteneu que sigui lluny *el dia dolent,* quan, en realitat, s'atansa l'establiment de la violència dels assiris sobre Israel.

4. — *Llurs blanors.* La dels llits, o, millor dit, la dels bancs on jeien per a menjar.

i els vedells d'engreix d'enmig de l'estable.
5 Canteu al compàs de la cítara;
us aparelleu, com David, instruments de música.
6 Beveu copes de vi
i us ungiu d'olis exquisits,
i no us preocupeu de la plaga de Josep.
7 Per això, ara emigraran davant dels exiliats,
i s'extingirà la gatzara dels luxuriants.

La puixança de Samaria convertida en desolació

8 El Senyor Jahvè ho ha jurat per la seva ànima;
Jahvè, Déu dels exèrcits, ho ha dit:
Abomino l'altivesa de Jacob
i odio els seus palaus,
i desallotjaré la ciutat i tot el que enclou.
9 I si queden deu homes a una casa,
moriran els deu.
10 I cada un el prendrà el seu parent
i el cremarà per a traure de casa els ossos;
i dirà al que està a dintre de la casa:
¿En tens més encara?
I respondrà: No cap;
i dirà: Calla;
no esmentis el nom de Jahvè.

8, Ir. LI, 14.

5. — *Citara* (heb. *Nabel*). Instrument musical de deu o dotze cordes.

6. — *La plaga de Josep.* Ço és, del reialme de les deu tribus, que estava a punt de caure en les mans dels assiris.

7. — *Emigraran davant...* Ells, els prohoms de Samaria (verset 1) aniran davant del poble, al captiveri d'Assíria.

10. — *El cremarà.* En aquells temps no era desconeguda entre els israelites la pràctica de cremar els cadàvers (I Rg. XXXI, 12-13; II Par. XVI, 14), sobretot en temps de guerra i pestilència. Segons alguns, també es podria traduir *el seu enterrador* per comptes de *el cremarà.*

No esmentis el nom de Jahvè. Aquesta frase és obscura i molt diversament interpretada. El context del verset següent sembla indicar que, essent Jahvè l'autor del càstig, sembla inútil d'invocar el seu nom per tal d'evadir la desgràcia.

[11] Perquè vet ací que Jahvè ho ordena,
i colpirà la casa gran amb ruïnes
i la petita amb enderrocaments.
[12] ¿Correran els cavalls damunt les roques?
¿hi llauraran els bous?
Perquè haveu convertit el judici en metzina
i el fruit de la justícia en amargor.
[13] Els qui es glorien de no-res i diuen:
¿No és amb el nostre esforç
que ens hem creat una situació potent?
[14] Perquè vet ací, casa d'Israel,
que jo suscitaré sobre vosaltres una gent,
diu Jahvè, Déu dels exèrcits, i us oprimirà,
des de l'entrada d'Hamat fins al torrent del desert.

III. VISIONS SIMBÒLIQUES D'AMÓS

(VII, 1 - IX, 15)

Visió de les llagostes

(C. VII.) [1] Això m'ha fet veure el Senyor Javhè:
Vet ací que formava les llagostes,

11. — *La casa gran... i la petita.* Totes les cases; serà, doncs, universal la desfeta. Alguns entenen per *la casa gran* el reialme d'Israel, i per *la petita,* el de Judà.

12. — *¿Correran els cavalls damunt les roques?* Els dels antics encara ho podien fer menys que els d'ara, car anaven desferrats.

13. — *Es glorien de no-res.* La puixança relativa d'Israel als temps de Jeroboam II, és pura aparença, és no-res, i s'esvairà de seguida. Altres per *no-res* entenen les idoles vanes.

Situació potent. Així traduïm l'hebreu *dues banyes* que, com és sabut, denoten la potència en la literatura profètica. La traducció pròpia ací desentonaria massa.

14. — *Una gent.* Els assiris.

L'entrada d'Hamat. És la frontera septentrional d'Israel.

Torrent del desert, representa la frontera meridional. Els hermeneutes no s'acorden a identificar aquesta dada geogràfica. Segons l'opinió de sant Jeroni, no és el límit del reialme septentrional, sinó el del meridional; hi són compresos, doncs, els dos reialmes, Israel i Judà.

quan començà a créixer el farratge tardà,
i vet ací el farratge, després de la sega reial.
[2] I fou en acabar de menjar-se l'herba de la terra,
que diguí: Senyor Jahvè, tingueu compassió;
¿qui aixecarà Jacob? Car és feble
[3] Jahvè se'n penedí: No serà, va dir Jahvè.

Visió del judici a foc

[4] Això m'ha fet veure el Senyor Jahvè:
Vet ací que convocarà a judici de foc el Senyor Jahvè,
i el foc devorava el gran abisme
i consumí una part.
[5] I diguí: Prou, Senvor Jahvè
¿qui aixecarà Jacob? Car és feble.
[6] Jahvè se'n penedí:
Tampoc això no serà, va dir el Senyor Jahvè.

Visió de la plomada

[7] Això m'ha fet veure
i vet ací el Senyor que estava sobre un mur aplomat,

1. — *La sega reial* D'aquest passatge sembla deduir-se que el rei, o el fisc reial, tenia el dret de la primera sega en alguns prats.

El farratge, després de la sega reial. La llagosta ve a devorar el farratge que ha rebrotat i l'acaba definitivament.

3. — *Jahvè se'n penedí.* En Déu no hi cap penediment veritable. És un antropomorfisme, com el que li atribueix ira, son, etc. Les amenaces de Déu són condicionals, no en si, sinó de part nostra. Déu les aplica o no, del tot o en part, segons la nostra conducta.

4. — *El gran abisme.* Alguns hermeneutes entenen *la mar gran, la Mediterrània.* Podria significar una gran extensió (vista d'un punt elevat; el punt de visió del profeta), el reialme d'Israel, la gran plana; i el foc, la invasió assíria. Cal pensar, però, que es tracta d'un flagell deturat per la pregària del profeta (verset 5). Alguns entenen pel foc la ira divina en sentit metafòric i en general sense concretar-la a cap esdeveniment històric.

7. — *Un mur aplomat.* Construït a plom, sòlid. Així era la casa d'Israel, i Déu que l'havia construït, redreçava amb la seva plomada les posicions defectuoses (desplomades) que pel decurs de la història adoptava el poble d'Israel amb els seus pecats (verset 8). Ara ja

i en la seva mà una plomada.
[8] I em va dir Jahvè: ¿Què veus, Amós?
I vaig respondre: Una plomada.

I va dir el Senyor:

Vet ací que jo tiro la plomada enmig del meu poble Israel;
ja no l'hi passaré més.
[9] I seran aterrats els cims d'Isaac,
i cauran els santuaris d'Israel,
i m'alçaré amb glavi sobre la casa de Jeroboam.

Amasias i Amós

[10] I el sacerdot de Betel, Amasias, envià dir a Jeroboam, rei d'Israel: Amós conspira entre el poble d'Israel, contra vós; el país ja no pot aguantar més les seves paraules. [11] Perquè això és el que ha dit Amós: A glavi morirà Jeroboam, i Israel captiu emigrarà de la seva terra.

[12] I digué Amasias a Amós: Vident, fuig, vés-te'n a la terra de Judà, i allí menja't el pa, i profetitza. [13] I no tornis més a profetitzar a Betel, perquè és el santuari del rei i el casal del reialme. [14] I respongué Amós, i digué a Amasias: Jo no sóc profeta, ni fill de profeta; sóc pastor i fendeixo sicomors. [15] I Jahvè em va prendre de

no vol redreçar-lo més. Aquesta explicació ens sembla ajustar-se perfectament amb el context del verset 9. Altres hermeneutes entenen un mur llisat i recobert de plom o d'estany.

9. — *Cims d'Isaac.* Israel era fill d'Isaac. La Vulgata posa *els altars de l'idola.* Alguns crítics rebutgen el nom propi Isaac i tradueixen els *altars de riure,* o ridículs.

10. — *El sacerdot de Betel, Amasias.* Probablement el gran sacerdot del santuari de Betel. El nom d'Amasias era bastant comú entre els israelites.

Envià dir a Jeroboam. El qual deuria habitar a Samaria.

11. — *A glavi morirà Jeroboam.* Amasias desfigura les paraules del profeta, per tal de fer-les més odioses al rei.

13. — *Betel... santuari del rei.* Cf. III Rg. XII, 28 i seg.

Casal del reialme. La capital religiosa del reialme.

14. — *No sóc profeta,* d'ofici.

Ni fill de profeta. Ço és, ni alumne de les escoles de profetes (cf. I Rg. XIX, 20).

Sicomors. Mena de figues bordes, abundants al país d'Amós, de les que se'n fa, del juny al gener, fins a set collites a l'any. Hom solia fer-hi incisions per madurar-les.

darrera del ramat, i em va dir Jahvè: Vés, profetitza al meu poble
Israel. [16] I ara escolta el que diu Jahvè:

Tu em dius: No profetitzis sobre Israel,
i no escampis oracles sobre la casa d'Isaac.
[17] Per tant, això diu Jahvè:
La teva dona fornicarà en la ciutat,
i els teus fills i les teves filles cauran a glavi,
i la teva terra serà dividida a corda,
i tu moriràs sobre la terra impura,
i Israel, captiu, emigrarà de la seva terra.

Visió del cistell de fruita

(C. VIII.) [1] Això m'ha fet veure el Senyor Jahvè:
Vet ací un cistell de fruita d'estiu.
[2] I digué: ¿Què veus Amós?
I li vaig respondre: Un cistell de fruita d'estiu.
I em va dir Jahvè:
És arribada la fi del meu poble Israel;
jo no li'n passaré més.
[3] I en aquell dia seran gemecs els cants del temple,
diu el Senyor Jahvè;
molts cadàvers seran llençats,
pertot arreu, silenciosament.

Els avars

[4] Escolteu això els que us engoliu els pobres,
i escanyeu els humils de la terra.

17. — *La teva dona fornicarà.* Serà lliurada públicament (en la *ciutat*) a la lascívia dels soldats assiris. Aquestes malvestats anunciades a Amasias sembla que es realitzaren en la invasió assíria de Teglatfalasar (IV Rg. XV, 29).

1. — *Fruita d'estiu.* El text hebreu conté un joc de paraules entre el mot *Kais: fruita d'estiu* i el mot *Kez: fi.*

3. — *Seran gemecs.* Els cants del temple es convertiran en gemecs i en plors.

5 I aneu dient: ¿Quan passarà el noviluni,
per vendre la collita?
¿I el dissabte per obrir el graner,
i rebaixarem la mesura, i apujarem el preu,
i falsejarem les balances per enganyar?
6 Per tal de comprar amb diners el pobre
i l'humil, per un parell de tapins,
i vendrem el rebuig del blat.

Dol i dispersió de Samaria

7 Ha jurat Jahvè, per la glòria de Jacob:
No m'oblidaré mai de llurs obres.
8 ¿No tremolarà per això la terra,
i ploraran tots els seus habitants,
i pujarà tota com un riu,
i sobreeixerà, i minvarà, com el riu d'Egipte?
9 I serà en aquell dia, diu el Senyor Jahvè,
que faré pondre el sol a mig jorn,
i enfosquiré la terra en plena llum del dia.
10 I canviaré les vostres festes en dol,
i els vostres cants en lamentació,

10, Tob. II, 6; I Mcc. I, 41.

5.—*¿Quan passarà...?* Era tanta llur gasiveria que els sabia greu dels novilunis i dels dissabtes, perquè no podien feinejar ni mercadejar.

El noviluni o neomènia: el primer dia de cada mes que era dia festiu (Nm. X, 10) i en el qual, almenys pràcticament, estava prohibit de treballar (Neh. X, 31).

El dissabte també pot significar l'any sabàtic, durant tot el qual no es podia treballar.

6. — *El rebuig del blat.* Tot el solatge que comporta (terra, pallús, etc.) abans d'ésser porgat. Aquells avars i fraudulents tot ho venien com a blat bo.

7. — *Per la glòria de Jacob.* Per l'esplendor i opulència de Jacob, o millor per aquell (Jahvè mateix) que n'és la seva glòria. (Os. V, 5).

8. —*¿Sobreeixirà, i minvarà, com el riu (Nil) d'Egipte?* Els israelites coneixien perfectament les inundacions periòdiques del Nil.

9. — *Faré pondre el sol... enfosquiré.* Alguns hermeneutes ho prenen en sentit propi, i hi veuen l'anunci d'un eclipsi; generalment, però, es pren en sentit metafòric; ço és: al bell mig de la glòria de Samaria li vindrà la desfeta.

i tots els lloms faré cobrir de sac,
i faré raure cada testa
i la posaré com en dol per l'unigènit.
[11] Vet ací, diu el Senyor Jahvè,
que vénen dies en els que enviaré fam a la terra,
no pas fam de pa, ni set d'aigua,
sinó d'oir les paraules de Jahvè.
[12] I aniran vagant d'una mar a l'altra,
i del nord fins a l'Orient;
s'acuitaran a cercar la paraula de Jahvè,
i no la trobaran.
[13] En aquell dia defalliran les donzelles ben plantades
i els joves, de set.
[14] Els que juren pel pecat de Samaria,
i diuen: Visca ton déu, oh Dan, i visca el camí de Bersabé!
Cauran i no se n'alçaran mai més!

Ningú no s'escaparà de la justícia de Déu

(C. IX.) [1] He vist el Senyor, que estava sobre l'altar,
i em va dir: Derroca els capitells
i seran somoguts els llindars
i trenca'ls sobre el cap de tots;

10. — *Sac... faré raure cada testa.* Senyals de dol que serà tan rigorós, com el de la mort del fill únic: *dol per l'unigènit.*

11. — *Fam de pa, ni set d'aigua, sinó d'oir les paraules de Jahvè.* Israel ara no fa cas de les paraules de les profetes. Déu, en càstig, retirarà els seus profetes, i aleshores Israel desitjarà sentir-los, i no podrà.

12. — *Vagant d'una mar a l'altra, i del nord...* Descripció vigorosa de la situació futura d'Israel, sense patria, ni terra, freturós de profetes i amatent a estrafer la paraula de Déu amb les nicieses rabíniques i talmúdiques.

14. — *Pel pecat de Samaria.* Ço és, els vedells de Betel i de Dan (III Rg. XII, 28) els quals adoraven i pel nom dels quals juraven els idòlatres d'Israel.

Visca ton déu! Fórmula de jurament per la vida del déu de la tribu de Dan.

El camí de Bersabé. El culte idolàtric que s'hi practicava. Altres pensen que és una allusió a les pelegrinacions que es feien a Bersabé, per adorar-hi Jahvè amb culte idolàtric.

1. — *Sobre l'altar.* Segons alguns, l'altar idolàtric de Betel; segons altres, els dels sacrificis de Jerusalem. Es tracta d'una visió interna del profeta que anuncia la ruïna completa de la teocràcia d'Israel.

els restants els mataré a glavi;
no en fugirà ni un;
ningú no se n'escaparà.
2 Si s'enfonsen fins al xeol,
d'allí els treurà la meva mà,
i si se'n pugen fins al cel,
d'allí els aterraré.
3 I si s'amaguen al cim del Carmel,
allí els albiraré, i els en trauré;
i si s'oculten dels meus ulls, al fons de la mar,
allí, ho manaré a la serp, i els mossegarà.
4 I si marxen a captivitat davant de llurs enemics,
allí ho manaré al glavi i els matarà,
i els posaré els meus ulls a sobre per a mal i no per a bé.
5 El Senyor Jahvè dels exèrcits
toca la terra i es fon
(i ploren tots els seus habitants)
i sobreïx tota com un riu
i minva com el riu d'Egipte.
6 Bastí en els cels les grades del seu tron
i estengué el firmament sobre la terra;
crida les aigües de la mar i les vessa sobre la faç de la terra;
Jahvè és el seu nom.
7 ¿Què sou per a mi, fills d'Israel,
més que els fills dels etíops? diu Jahvè.
Si vaig portar Israel de la terra d'Egipte,
¿no vaig portar també els filisteus de Caftor,

2, Ps. CXXXVIII, 8. — 4, Ir. XLIV, 11. — 6, Sap. V, 8.

2. — *Fins al xeol.* El xeol jueu (cf. Os. XIII, 14) es suposa estar al centre de la terra (cf. Ps. CXXXVIII, 7).

3. — *Cim del Carmel.* És abundant de boscos i de coves, per poder amagar-s'hi.

La serp. És aci qualsevol animal danyós dels que hi ha a la mar.

5. — *Sobreïx... minva.* Cf. VIII, 8.

7. — *Els etíops* de color negre, eren també considerats com a negres d'esperit, ço és escassos de vàlua intellectual i moral. Eren, a més, de la raça de Cam.

Caftor. Uns identifiquen aquest país amb l'illa de Creta, altres amb la de Xipre i altres amb el delta del Nil.

i de Quir els arameus?
[8] Vet aci la mirada del Senyor Jahvè
contra el reialme pecador,
i el desfaré de damunt la terra;
però no desfaré del tot la casa de Jacob, diu Jahvè.
[9] Perquè vet ací que jo ho decretaré,
i la casa d'Israel serà sacsejada
entre tots els pobles,
com es sacsa el blat amb la criba,
i no en caurà, ni un gra, a terra.
[10] A coltell moriran tots els pecadors del meu poble,
que diuen: No vindrà ni caurà sobre nosaltres la malvestat.

Restauració de la casa de David

[11] En aquell dia aixecaré el tabernacle caigut de David
i restauraré els seus esvorancs i reconstruiré les seves ruïnes
i el reedificaré, com en els dies antics.
[12] Perquè posseeixin la resta d'Idumea
i tots els pobles sobre els quals serà invocat el meu nom;

11. Act. xv, 16.

Aquesta immigració dels filisteus sembla anterior a la dels israelites (cf. Dt. II, 23).

Quir. Cf. I, 5.

10. — *La malvestat* que els anunciaven els profetes com a càstig de Déu.

11. — *En aquell dia*. Després d'haver estat castigat Israel.

El tabernacle (o tenda) de David. Sembla indicar que l'esplendor de la casa reial de David havia minvat molt: de palau al tabernacle.

12. — *La resta d'Idumea*. Com David dominà la Idumea, així en la restauració del regne de David hi entrarà també la Idumea, almenys la part que en restà del càstig que Déu els envià (I, 11, 12).

Tots els pobles (en) *sobre els quals*... Indica prou clarament la vocació dels gentils al reialme restaurat de David, i en aquest sentit adduí aquest lloc St. Jaume en el concili de Jerusalem (Act. XV, 16, 17). Els qui volen limitar l'acompliment d'aquesta profecia als temps de la restauració jueva realitzada per Zorobabel, caldria que posessin esment a aquesta vocació dels gentils i a l'eternitat d'aquest regne davídic restaurat (verset 15). Són dues condicions característiques del regne messiànic. La tradició jueva també acceptà com a messiànic aquest passatge i anomena el Messias *bar nofelim* (fill dels caiguts), ço és, fill de la família de David, en els dies en què es troba caiguda, vinguda a menys.

Els quiliastes o milenaristes troben aci una de les expressions del regnat terrenal del Messias.

paraula de Jahvè, que fa tot això.
13 Vet ací, diu Jahvè, que vénen dies
en què el llaurador atenyerà el segador
i el trepitjador de raïms, el sembrador,
i les muntanyes rajaran most i tots els turons es fondran.
14 I tornaré la captivitat del meu poble Israel,
i reedificaran les ciutats aterrades, i hi viuran, i plantaran [vinyes,
i se'n beuran el vi, i es faran horts i se'n menjaran les fruites.
15 I els plantaré sobre llur terra,
i no els arrencaré mai de la terra
que els he donat;
ho ha dit Jahvè, ton Déu.

13, Ioel III, 18.

Paraula de Jahvè. És com el segell de la profecia.

13. — *El llaurador atenyerà el segador...* Serà tanta la fecunditat de la terra que la collita vindrà de seguida un cop feta la sembra; i així de la verema i de les altres collites.

Es fondran. Ço és, rajaran vi, oli, mel, etc. (Cf. Joel IV, 18).

Aquesta abundància de fruits i de collites referida al temps messiànic, s'ha de prendre en sentit metafòric; són els fruits de santedat que ha produït i produeix l'Església del Crist.

ABDIAS

NOTÍCIA PRELIMINAR

Abdias (servent de Jahvè) és l'autor del quart llibre dels petits profetes; el llibre més curt entre tots els de la Biblia (un sol capitol de vint-i-un versets).

És un personatge del qual posseïm notícies escasses i incertes. Alguns l'identifiquen amb aquell Abdias que en temps d'Acab amagà cent profetes (III Rg. XVIII, 3-4), o bé amb el cap de la cinquantena, el tercer dels enviats a Elias per Ocozias (IV Rg. I, 13-16). Una tradició el suposa prosèlit idumeu; sembla, més aviat, pertànyer al reialme de Judà.

És també incert el temps en què va viure. Són molts els crítics que el reputen el més antic de tots els profetes; altres, però, el situen als dies de la captivitat babilònica. El que sembla indiscutible és que la profecia d'Abdias és anterior a la destrucció de Jerusalem pels caldeus, i que ni hi fa referència.

L'estil d'Abdias no és gaire retòric; és viu i concís; hi abunden els apòstrofs; no està mancat de poesia.

Entre Abdias i Jeremias hi ha una semblança tal en alguns indrets (cf. Jer. XLIX, 7, 9, 12, 14-16 i Ab. I, 3, 5, 6, 8), que és inexplicable sense la dependència entre ells. Els crítics generalment pensen que és Jeremias qui depèn d'Abdias, i no viceversa.

No sabem res de la seva mort. El martirilogi romà el commemora el dia 19 de novembre.

[1] Visió d'Abdias.

Això ha dit el Senyor Jahvè a Edom:
Hem sentit un anunci de part de Jahvè,
un missatger ha estat enviat als pobles:
Dempeus! i aixequem-nos en guerra contra d'ell.
[2] Vet ací que t'he fet petit entre els pobles;
ets tingut en gran menyspreu.
[3] La ufana del teu cor t'ha enganyat;
tu que habites en les clivelles dels roquissars;
l'altíssim seient teu;
i dius en el teu cor:
¿Qui m'abatrà a terra?
[4] Encara que t'enlairis com l'àliga,
i posis el teu niu en les estrelles;
d'allí t'abatré, diu Jahvè.
[5] Si et vinguessin lladres,
o bandolers nocturs,

1, Ir. XLIX, 14.

1. — *Hem sentit.* En plural, car no és sols Abdias qui ha estat inspirat per Déu a profetitzar contra Idumea. (Cf. Is. XXXIV; Jer. XLIX, 7-22; Ez. XXV, 12-14; Am. I, 11; Ps. CXXXVI, 7, etc.).

Un missatger. Pot entendre's en sentit material, car es tracta d'una visió. Alguns crítics posen entre parèntesis tot aquest verset, des de «hem sentit», car és el verset 2 on comença d'expressar-se el que Jahvè ha parlat.

3. — *En les clivelles dels roquissars.* Idumea era un país eriçat de muntanyes molt elevades i feréstegues; hi abundaven les coves (Dt. II, 12, 22). Com a detall especialment coherent amb la visió d'Abdias, anotem que, a Petra, capital d'Idumea, hi havia cases tallades a la roca.

com hauries estat desfet!
¿no et prendrien el que els convingués?
Si et vinguessin veremadors,
¿no et deixarien cap raïm?
6 Com han estat escorcollats els d'Esaú;
han estat regirats llurs amagatalls!
7 T'han llençat fins al confí;
t'han traït tots els homes de la teva aliança;
els homes de la teva pau t'han atacat;
els que es menjaven el teu pa,
t'han posat ensopecs a sota teu;
ell no ho sap veure.
8 En aquell dia ¿no destruiré els savis d'Edom, diu Jahvè,
i la saviesa de la muntanya d'Esaú?
9 I s'espantaran els teus valents, Teman,
per tal com serà exterminat tothom de la muntanya d'Esaú,
[per la mortaldat.

Edom enemic d'Israel

10 Per la violència al teu germà Jacob, et cobrirà la vergonya
i seràs exterminat per a sempre.

8, Is. xxix, 14. — 10, Gn. xxvii, 41.

5. — *El que els convingués.* Els lladres, quan entren a una casa, prenen el que els convé, o els fa goig, i deixen el restant; els veremadors també es deixen als ceps algun raïm; Idumea, però, serà *escorcollada* i despullada fins als *amagatalls* més íntims; no li deixaran res.

7. — *Llençat fins al confí* (de la terra). Ço és, emmenat a exili.

Homes de la teva aliança... de la teva pau (hebraismes). Els teus aliats, aquells amb els que tenies pau.

8. — *Els savis... la saviesa.* A Idumea hi havia homes cèlebres per la saviesa, reconeguda generalment (Jer. XLIX, 7).

9. — *Teman.* Cf. Amós I, 12.

Per la mortaldat. En la Vulgata va al verset següent.

10. — *El teu germà.* Essent Esaú (pare dels idumeus) germà de Jacob (pare dels israelites), l'odi entre aquests dos pobles era més abominable (cf. Dt. XXIII, 8). Potser alludeix especialment el profeta l'ajut que prestaren els idumeus a Caldea en les incursions d'aquesta en terres d'Israel.

Seràs exterminat per a sempre. Idumea, destruïda per Nabucodonosor en la seva expedició contra Egipte, refeta i tornada a destruir pels macabeus i Joan Hircan, fou liquidada definitivament pels romans; els pocs idumeus sobre-

[11] Un dia tu te li posares al davant;
aquell dia que els estrangers portaven captiu el seu exèrcit,
i penetraven els forasters per les seves portes,
i tiraven sorts sobre Jerusalem,
tu també eres un d'ells.
[12] No t'estiguis a mirar, doncs, en el dia de ton germà,
en el dia de la seva deportació,
i no t'alegris dels fills de Judà
en el dia de llur desfeta,
i no eixamplis la boca
en el dia de l'angoixa.
[13] No entris en la porta del meu poble
en el dia de llur derrota,
ni t'estiguis a mirar la seva malaurança
en el dia de la seva malvestat,
ni t'apoderis de la seva riquesa
en el dia de la seva desgràcia.
[14] I no et posis a les cruïlles
per a matar els fugitius,
i no lliuris els seus sobrevivents
en el dia de la desgràcia.
[15] Perquè s'atansa el dia de Jahvè
sobre tots els pobles;
com tu hauràs fet, et faran a tu;
la teva obra et recaurà sobre la testa.
[16] Car així com heu begut sobre la meva santa muntanya,

vivents a la desfeta, es perderen entre els àrabs i desaparegueren per a sempre com a poble.

11. — *Tu també eres un d'ells.* En aquest verset el profeta alludeix esdeveniments futurs i com si fossin passats. En els següents ('2, 13, 14) exhorta els idumeus a evitar-los; sentit perfectament inútil, si es tractés de fets ja consumats.

12. — *No t'estiguis a mirar.* Amb fruïció. — *No eixamplis la boca.* Rient de satisfacció, amb sarcasme.

15. — *El dia de Jahvè.* És el dia de la victòria de Jahvè sobre els seus enemics i els enemics del seu poble.

16. — *Heu begut sobre la meva santa muntanya.* Es refereix a Edom i als altres pobles, que celebraren la desfeta d'Israel embriacs de satisfacció, o bevent materialment en la mateixa muntanya de Sion.

així beuran tots els pobles sense parar,
i beuran, i xuclaran
i esdevindran com si no fossin.

Jerusalem refeta i triomfant dels seus enemics

17 Però en la muntanya de Sion n'hi hauran de salvats
i ella serà santa
i els de la casa de Jacob adquiriran llurs possessions.
18 I serà foc la casa de Jacob,
i la de Josep flama,
i la casa d'Esaú estopa;
els encendran i els consumiran
i res no quedarà de la casa d'Esaú,
perquè ho ha dit Jahvè.
19 I dominaran els meridionals la muntanya d'Esaú,
i els de la terra baixa, els filisteus,
i s'apoderaran del país d'Efraïm
i del país de Samaria;
i els de Benjamí, de Galaad.
20 I els exiliats d'aquest exèrcit dels fills d'Israel
dominaran el país dels cananeus fins a Sarepta,
i els desterrats de Jerusalem a Sefarad

Així beuran... i xuclaran. El profeta fa un joc de paraules amb el verb beure: els qui han begut d'alegria, beuran el calze de la ira de Déu fins a esgotar-lo; seran anorreats.

17. — *Adquiriran llurs possessions.* O bé que recobraran les que tenien antigament, o bé que s'apoderaran de les dels idumeus i altres pobles enemics.

19. — *Els meridionals.* Són els de la terra de Judà. El profeta anuncia la restauració gloriosa de la teocràcia israelita, en una extensió més gran que la de l'etapa primera. Aquesta profecia s'acomplí ja en els temps dels macabeus (I Mac. V); però la verificació total i plena, segons l'esperit de la profecia, es refereix a la catolicitat del regne messiànic.

20. — *Els exiliats.* Havent finit l'exili, el poble hebreu s'eixamplarà per les terres veïnes.

El país dels cananeus. És la Fenícia; els fenicis eren de raça cananea.

Sarepta, ciutat fenícia, vora de la mar, entre Tir i Sidó.

Sefarad. Lloc difícil d'identificar. Ate-

posseiran les ciutats del migdia.
[21] I pujaran els salvadors a la muntanya de Sion
per a jutjar la muntanya d'Esaú;
i el regnat serà de Jahvè.

nent-nos a les inscripcions perses on s'alludeix. *Sparad* o *Sparda*, sembla ésser *Sardes*, capital de la Lídia. Altres prefereixen *Esparta*.

21.—*Els salvadors*. Són, en sentit immediat i parcial, els macabeus; en sentit ple i remot, Jesucrist, el qual, a la fi, destruïdes les potències adverses, regnarà sol i eternament; aleshores *el regnat serà de Jahvè*.

JONÀS

NOTÍCIA PRELIMINAR

El profeta Jonàs (colom), fill d'Amittai, era de la tribu de Zabulon, del poble de Get-Hefer, i va viure en els dies del regnat de Jeroboam II, a les darreries del segle IX, o al VIII a. C. (vegi's IV Rg. XIV, 25). Fou, doncs, contemporani d'Oseas, d'Amós i d'Isaïas. Així ho afirma la tradició dels jueus, i així ho admeten generalment els crítics moderns, si bé alguns el fan un xic anterior. La vida del profeta, després de la seva missió a Nínive, ens és desconeguda. El martirilogi romà el commemora el dia 21 de setembre.

El llibre de Jonàs està collocat entre els profètics, no pas per l'índole del llibre, que és de caràcter històric, sinó per la condició del seu autor. Val a dir, però, que també sota el punt de vista profètic té una gran importància. La història de Jonàs manifesta l'extensió de la misericòrdia de Déu fins als pobles pagans; és un preludi ben significatiu de la vocació dels gentils al regne de Déu, a desgrat de les pretensions exclusivistes dels jueus. És també, i sobretot, una profecia típica del gran miracle de l'Evangeli: la resurrecció de Jesús al dia tercer de la seva mort.

En remarcar el caràcter històric del llibre de Jonàs, ens referim no sols a l'estil literari, sinó també a la veritat històrica del seu contingut. Els fets meravellosos i naturalment inexplicables no són, intervenint-hi l'Omnipotència divina, una raó per dubtar de la historicitat del llibre. Les mofetes que la incredulitat ha prodigat, en tots els temps, sobre la història de Jonàs, no constitueixen una objecció seriosa. Per altra banda, les allusions expresses que hi féu Jesucrist, són tota una garantia (cf. Mt. XII, 40-XVI, 4; Lc. XI, 29). Això pel que fa referència a l'estada del pro-

feta en les entramenes del peix. Altres detalls del cap. IV, que d'antuvi semblen impossibles, són perfectament coherents amb les dades de la Geografia, Història, Botànica, etc. sobre l'Assíria, com anotarem oportunament.

Tampoc no hi ha raó sòlida per dubtar de l'autenticitat del llibre de Jonàs, en el sentit que és el mateix profeta l'autor del llibre. La tradició jueva i cristiana ho consignen i ni la història, ni la lingüística, ni cap altra disciplina científica, no hi oposen arguments de gran vàlua.

I. PRIMERA MISSIÓ DEL PROFETA

(I, 1-II, 11)

Vocació i fugida de Jonàs

(C. I.) [1] I hi hagué paraula de Déu a Jonàs, fill d'Amittai, dient: [2] Alça't, vés-te'n a Nínive, la ciutat gran, i predica-hi, que llur maldat és pujada fins al davant meu. [3] I s'alçà Jonàs, per a fugir a Tarsis, de la presència de Jahvè, i baixà a Joppe, i trobà una nau que anava a Tarsis, i pagà el seu passatge, i s'embarcà per anar-se'n amb ells a Tarsis, fora de la presència de Jahvè.

[4] I Jahvè suscità en la mar una ventada forta, i hi hagué gran tempesta a la mar, i el vaixell semblava trencar-se. [5] I temeren els ma-

2. — *Nínive.* Era la capital de l'Assíria, situada a la vora del Tigris.

La ciutat gran. Nínive fou la ciutat més gran de l'antic Orient; més que la mateixa Babilònia en els dies del seu esplendor. (Cf. Dan. IV, 27). Formava un rectangle de 80 milles de perímetre. Segons Herodot, el diàmetre tenia més de 55 Km. Les muralles, de 100 peus d'altura, eren flanquejades per 1,500 torres, altes de 200 peus, i l'amplària de les muralles era tal, que hi podien passar tres o quatre carros alhora. Cal advertir, segons les dades de l'assiriologia, que la ciutat de Nínive estrictament dita, venia a ocupar el lloc que actualment es diu Kuyundjik i Nebbi-Junus; però en sentit ample, comprenia l'àmbit de quatre ciutats (cf. Gen. X, 12).

És pujada fins al meu davant. Els pecats dels ninivites són tan enormes i freqüents, que han provocat la ira de Déu a castigar-los de seguida.

3. — *Fugir... de la presència de Jahvè.* Significa marxar de la terra santa on té Jahvè la seu, per no veure's obligat a complir un manament tan exposat i probablement tan inútil, o bé desagradable. (Cf. IV, 2).

Joppe. La moderna Jaffa, el port de la Mediterrània que freqüentaven els israelites.

Tarsis. S'ha discutit bastant la identificació d'aquest nom. Els moderns s'inclinen a situar Tarsis a l'Espanya bètica. No ha mancat crític que l'ha identificat amb la nostra Tortosa; sembla, però, que sense cap més fonament que la semblança toponomàstica.

riners, i reclamaven cada un a llur Déu, i llençaren a la mar el carregament del vaixell, per alleugerir-lo; Jonàs, però, havia baixat a dins del vaixell, i es gità, i s'adormí.

Jonàs culpable de la tempesta

6 I se li atansà el capità del vaixell, i li digué: ¿Com és que dorms?
Alça't, i invoca ton Déu, potser ens serà propici i no deperirem.
7 I es digueren els uns als altres: Veniu i sortegem-nos, i coneixe-
rem per culpa de qui ens ha vingut aquesta malvestat. I es sortejaren, i caigué la sort sobre Jonàs. 8 I li digueren: Explica'ns per què
ens ha vingut aquesta malvestat; ¿quin és el teu ofici, i d'on véns?
¿Quina és la teva terra, i de quin poble ets? 9 I els respongué: Jo
sóc hebreu, i temo Jahvè, Déu del cel, que ha fet la mar i la terra.
10 I temeren aquells homes amb temor gran, i li digueren: ¿Per
què ho has fet? Car saberen ells que fugia de la presència de Jahvè,
perquè ell els ho descobrí.

És gitat a la mar i engolit per un peix

11 I li digueren: ¿Què et farem perquè se'ns calmi la mar? Car,
a tot això, la mar anava creixent. 12 I els respongué: Agafeu-me i
llanceu-me a la mar, i se us tranquil·litzarà, perquè jo sé que és per
culpa meva, que us ha vingut aquesta gran tempesta.
13 I aquells homes pugnaren en tornar a terra, i no pogueren,

5. — *S'adormí.* De por i de tristor, com els deixebles de Jesús a Getsemaní (Lc. XXII, 45).

7. — *Caigué la sort a Jonàs.* La sort de si no té cap valor per a descobrir les coses ocultes, però Déu es valgué d'aquest costum dels orientals, com es valgué de la tempesta marítima, per a complir els seus designis.

9. — *Temo Jahvè.* Ço és, el reconec com a Déu veritable, l'adoro.

10. — *Temeren aquells homes.* El nom de Jahvè s'havia conquerit un respecte i una por entre els pobles veïns d'Israel.

12. — *Llanceu-me a la mar.* Potser coneixia Jonàs per revelació els designis de Déu; potser ho digué sols perquè es sentia reu davant la Justícia divina.

13. — *Pugnaren en tornar a terra.* Abans de llançar Jonàs a la mar, proven de fugir de la tempesta.

perquè la mar anava i pujava per sobre d'ells. [14] I invocaren Jahvè, i digueren: No permeteu, Jahvè, que deperim nosaltres per l'ànima d'aquest home, i no feu caure sang innocent sobre nosaltres, car vós, Jahvè, haveu obrat com us ha estat plaent. [15] I agafaren Jonàs, i el llançaren a la mar, i la mar amainà la seva fúria.

[16] I temeren Jahvè aquells homes amb gran temor, i oferiren sacrificis a Jahvè, i li feren prometences.

(C. II.) [1] I Jahvè prepará un peix gros, perquè s'engolís Jonàs, i estigué Jonàs en les entramenes del peix, tres dies i tres nits.

Oració de Jonàs

[2] I pregà Jonàs a Jahvè, son Déu, des de les entramenes del peix.
[3] I digué:

He invocat Jahvè des de la meva tribulació,

1, Mt. XII, 40; XVI, 4; Lc. XI, 30; I Cor. XV, 4. — 3, Ps. CIX, 5.

14. — *L'ànima.* Ço és, la vida.

Sang innocent sobre nosaltres. Protesten els mariners que, si es veuen obligats a matar un home (i un profeta), és perquè ha prevaricat contra Déu, i demanen que Déu no els ho tingui en compte.

16. — *Oferiren sacrificis.* Allí dins la la nau mateixa, i ensemis *feren prometences* per quan desembarcarien; com s'acostuma entre la gent de mar en les hores de perill.

1. — *Un peix gros.* No sabem de quina espècie, car el text no en diu res més. Hom pensà que es tractava d'una balena, però l'estretor de la gola d'aquest cetaci no li permet d'engolir se un home sencer. Generalment s'accepta que aquest peix gros era com un tauró de l'espècie *squalus charcharis Linnaei,* que abunda a la Mediterrània i pot engolir-se un home sencer i fins un cavall i un bou, com s'ha comprovat positivament.

Cal no oblidar, però, que el caràcter d'aquesta narració és, evidentment, miraculós, sobretot pel que fa referència a l'estada llarga del profeta *(tres dies i tres nits)* a les entramenes del monstre. El mateix Jesucrist indica el caràcter miraculós *(signum Ionae prophetae)* d'aquesta narració, i en destaca el sentit tipic, prefiguratiu de la seva mort, sepultura i resurrecció (Mt. XII, 39-41). I, certament, no és estrany que el gran miracle de la resurrecció de Crist fos prefigurat amb un altre miracle gran, com observa sant Agustí. Quant a la historicitat del fet, no pot fer-s'hi cap objecció seriosa, des del moment que es situa en el terreny del miracle. La frase *tres dies i tres nits* s'ha de prendre, no en el sentit literal estricte, que sembla tenir (72 hores completes), sinó en el que li donaven els hebreus, ço és, al dia tercer, com Jesús al sepulcre. (Cf. Est. IV, 16; V, 1; I Rg. XXX, 12-13; Tob. III, 10-12, etc.).

2. — *Pregà Jonàs.* Des de dins del peix, com diu expressament el text, i no abans ni després d'ésser-hi.

L'oració ve a ésser gairebé un teixit de frases tretes dels salms. No és estrany, tractant-se d'un home familiaritzat amb la lectura i amb l'ús dels salms en la seva pregària.

i ell m'ha respost;
del ventre del Xeol he clamat;
heu escoltat la meva veu.
4 M'heu llançat a l'abisme, al cor de la mar,
i les correnties m'han envoltat,
i la vostra maror i les vostres onades em passen per sobre.
5 I jo diguí: He estat gitat de davant dels vostres ulls,
però encara tornaré a veure el vostre sant temple.
6 Les aigües m'han rodejat fins a l'ànima;
m'ha envoltat l'abisme,
i les falgues se m'entrellacen pel cap.
7 He davallat a les arrels de les muntanyes;
la terra ha clos, sobre mi, les seves tanques per a sempre;
però vós alçareu de la fossa la meva vida,
Jahvè, Déu meu.
8 Quan l'ànima se m'esvaïa,
m'he recordat de Jahvè,
i s'ha adreçat a vós la meva oració,
al temple de la vostra santedat.
9 Els qui observen les vanitats mentideres,
s'aparten de la seva misericòrdia.
10 Però jo sacrificaré a vós, amb càntics de lloança,
i compliré totes les prometences.
La salvació, de Jahvè.

6, Ps. LXVIII, 2.

3. — *Xeol.* Cf. Os. XIII, 14; Am. IX, 2.

5. — *Gitat de davant dels vostres ulls.* Deixat de la protecció divina i llançat a la mort.

7. — *Les arrels de les muntanyes.* Són les profunditats de la mar, d'on arrenquen les muntanyes.

8. — *Quan l'ànima se m'esvaïa.* A la vora de la mort.

9. — *Vanitats mentideres.* Les ídoles.

10. — *Amb càntics de lloança.* Oferint sacrificis d'acció de gràcies (cf. Lev. VII, 12, 13), o bé cantant d'agraïment en oferir el sacrifici.

II. SEGONA MISSIÓ DEL PROFETA

(III, 1 - IV, 11)

Jonàs va a predicar a Nínive

[11] I Jahvè ho manà al peix, i aquest vomità Jonàs a terra.

(C. III.) [1] I novament s'adreçà a Jonàs la paraula de Jahvè, dient: [2] Alça't, vés-te'n a Nínive, la ciutat gran, i anuncia-hi el que jo et mano d'anunciar-hi. [3] I s'alçà Jonàs, i se n'anà a Nínive, segons la paraula de Jahvè; i Nínive era ciutat gran, per Déu! de tres dies de camí. [4] I començà Jonàs a ficar-se dins la ciutat un dia de camí, i predicà, i digué: D'ací a quaranta dies, Nínive serà destruïda.

Els ninivites fan penitència

[5] I cregueren a Déu els homes de Nínive, i publicaren dejuni, i es

5, Mt. XII, 41; Lc. XI, 32.

11. — *A terra.* El text no diu en quin indret de la terra fou gitat el profeta; sembla que a la mateixa ribera de Palestina.

1. — *Novament.* Hom suposa generalment que Jonàs, en trobar-se a terra, s'adreçà al temple de Jerusalem per complir les prometences fetes en les entramenes del peix, i que allí rebé la nova revelació.

3. — *Ciutat gran, per Déu!* Expressió literal del text hebreu que té sentit també en les nostres llengües; vol dir immensament gran.

De tres dies de camí. Segons alguns, s'entén que calien tres dies per recórrer els carrers principals de la ciutat i predicar-hi la paraula de Déu; generalment, però, els hermeneutes refereixen aquestes dimensions al perímetre de la ciutat que, segons hem dit abans (I, 2), era de 90 milles, més de 100 km.

4. — *Un dia de camí.* Sembla indicar que Jonàs, en haver entrat a Nínive, no s'hi posà d'antuvi a predicar, sinó quan s'hi havia endinsat com una jornada.

Nínive serà destruïda. Aquesta amenaça no té caràcter d'un decret absolut i irrevocable; és condicionat, segons la conducta d'obstinació, o de penitència, de part dels ninivites.

5. — *I cregueren... els homes de Nínive.* Ben mirat, aquesta docilitat dels ninivites no fa tan estrany com volen suposar els adversaris de la historicitat de Jonàs. L'evidència pública dels pecats denunciats pel profeta, i reconeguts forçosament a dins de la consciència de cada un; la credulitat supersticiosa dels assiris; l'eloqüència del profeta, corroborada per una assistència especial de Déu que l'havia enviat, i potser també aureolada pels esdeveniments de la seva missió, que havien pogut arribar a coneixement dels ninivites, forneixen una explicació suficient dels èxits de la predicació de Jonàs. A més, sembla

vestiren de sac, des del més gran fins al més petit. [6] I arribà la brama al rei de Nínive, i s'alçà del seu tron, i es tragué els seus vestits magnífics, i es cobrí de sac, i s'assegué sobre la cendra. [7] I féu proclamar i anunciar a Nínive per ordre del rei i dels seus magnats, dient: Ni els homes, ni les bèsties, ni els bous, ni les ovelles no tastaran res, ni se'ls donarà menjar, ni beuran aigua. [8] I es cobriran de sac els homes i les bèsties, i a crits clamaran a Déu, i es retraurà tothom de son camí dolent i de la injustícia de les seves mans. [9] Potser Déu es repensarà, i es penedirà, i deturarà el furor de la seva indignació, i no deperirem.

[10] I veié Déu llur conducta, que es convertiren de llur camí dolent, i es penedí Déu del mal que havia anunciat de fer-los, i no ho va fer.

Enuig de Jonàs per la misericòrdia de Déu

(C. IV.) [1] I això caigué molt malament a Jonàs, i s'enutjà. [2] I clamà a Jahvè, i li va dir: ¿No és això, Jahvè, el que jo deia, quan estava a la meva terra? Per això em vaig prevenir fugint a Tarsis, perquè sabia que vós sou Déu clement i misericordiós, tardà per a aïrar-vos, i de gran benignitat, i us penediu del mal. [3] I ara, Jahvè,

9, Ir. XVIII, 11; Ioel II, 14.

que en els dies que predicà Jonàs a Nínive, l'esplendor de l'imperi d'Assíria sofria un eclipsi inquietant, per les rebellions i pestes que el flagellaven. I això contribuïa a fer més impressionants i a donar versemblança a les amenaces de Jonàs.

6. — *La brama.* Potser també hi arribà la veu del profeta directament!

El rei de Nínive. Devia ésser aleshores, segons les dades de la cronologia assíria, Rammannirar III, que regnà des de l'any 812 al 783 a. C. D'altres, però, més probablement, ho reculen vers la meitat del segle VIII.

7.—*Les bèsties.* Així com van, sobretot entre els orientals, adornades de joia en els dies de festa, i fúnebrement en els dies de dol, així també portaven roba de sac, com els homes, en els dies de penitència, i s'associaven a l'abstinència dels homes; llurs brams i mugits i bels de fam i de set completaven magníficament els clams de penitència dels homes.

1.—*Caigué molt malament a Jonàs* (que Déu perdonés tan fàcilment els assiris). La raó sembla ésser que Jonàs detestava Nínive, com a enemiga del seu poble, i que havia de destruir el regne d'Israel. Altres pensen que és perquè Jonàs quedava malament, com a profeta, en frustar-se l'acompliment de la seva predicció sobre la destrucció de Nínive. Altres suposen que entrellucava la destrucció futura de Judà per la seva obstinació, mentre els gentils es convertien i feien penitència; i això li desplaïa.

2. — *Us penediu del mal.* Del mal amb què amenaceu castigar els pecadors.

preneu-me la meva ànima, perquè m'estimo més morir que viure.
[4]I va dir Jahvè: ¿Està ben fet d'enutjar-te?

Justificació de la misericòrdia de Déu

[5]I se'n sortí Jonàs de la ciutat, i es situà a la part oriental, i allí es féu una cabana, i s'hi assegué sota l'ombra, fins a veure el que passaria en la ciutat. [6]I prepará Jahvè, Déu, una planta d'ombreig, i s'enramà per damunt de Jonàs per fer-li ombra sobre el cap, i per deslliurar-lo del seu mal, i Jonàs s'alegrà molt de la planta d'ombreig. [7]I en l'endemà, de bon matí, prepará Déu un cuc, el qual rosegà la planta d'ombreig, i aquesta s'assecà. [8]I a la sortida del sol alçà Déu un vent de llevant, xafogós, i caigué el sol sobre el cap de Jonàs, i es desmaiava, i es demanà la mort, i digué: Més me val morir que viure. [9]I digué Déu a Jonàs: ¿Està ben fet d'aïrar-te per la planta d'ombreig? I respongué: Ben fet està d'aïrar-me, fins a la mort. [10]I digué Jahvè: Tu t'has agreujat per la planta d'ombreig, en la qual no has treballat, ni l'has feta créixer; que en una nit brotà i en una nit s'assecà. [11]¿I jo no perdonaré Nínive, la ciutat gran, en la qual hi ha cent vint mil homes, que no saben distingir llur dreta de l'esquerra, i molts animals?

2, Ps. LXXXV, 5; Ioel II, 13.

6. — *Una planta d'ombreig.* Hem deixat en sentit gèneric la traducció del mot hebreu *Kikaion.* La Vulgata tradueix *cucurbita;* sant Jeroni posà *hedera* i hagué de defensar-se, com d'un sacrilegi, d'aquesta innovació, que arribà a produir excitacions populars. Avui els hermeneutes s'acorden a identificar *kikaion* amb l'espècie de ricí anomenada *palma Christi*, arbust de fulles grans i que creix molt ràpidament. — *Del seu mal* humor i dels raigs del sol.

7. — *Un cuc.* En els dies de calor i humitat apareixen en la *palma Christi* multitud d'erugues negres que, en poques hores, es mengen les fulles i deixen les branques pelades.

8. — *Vent de llevant.* És el vent Xerki (d'on ve el *scirocco* italià i el *xaloc* català) que envaeix la terra assíria de l'est al nordest; és un vent asfixiant, i que asseca les plantes.

11. — *No saben distingir llur dreta de l'esquerra.* Segons tots els hermeneutes la frase denota els infants que eren en nombre de 120,000 a la ciutat de Nínive. ¿A quina edat es refereix estrictament? Si hom pren la frase en un sentit general i ample, com a expressiva simplement de la manca d'ús de raó, podríem referir-la fins a l'edat de set anys; però si la prenem en sentit estricte, no es pot negar que abans dels set anys, potser als tres o als quatre, els infants ja saben distingir entre dreta i esquerra.

Quant a computar pel nombre d'infants el total dels habitants de Nínive; depèn del sentit de l'esmentada frase, per a uns és de 600,000, mentre que els altres l'apugen a dos milions.

MIQUEAS

NOTÍCIA PRELIMINAR

Miqueas (qui com Jahvè), va néixer a la petita vila de Morexet, o Morasti, del regne de Judà, no gaire lluny d'Eleuteròpolis. El nom Miqueas apareix diverses voltes en les pàgines sagrades (Jud. XVII, 1 i seg.; III Rg. XXII, 18 i seg.; II Par. XIII, 2; ib. XVII, 7; Jer. XXXVI, 11-13); per això el nostre profeta porta com a cognom, per a distingir-lo dels altres homònims, el del seu poble d'origen, Miqueas de Morexet (Miq. I, 1; Jer. XXVI, 18). Va profetitzar en els dies de Joatan, Acaz i Ezequias; fou, doncs, contemporani d'Isaïas, i, com ell, també va viure a Jerusalem.

Fora d'aquestes dades i altres consignades en el llibre, res no sabem de la vida de Miqueas, car no són acceptables les del pseudo-Epifani, basades principalment en la confusió del nostre Miqueas amb el seu homònim fill de Jemlah (III Rg. XXII, 38). El martirilogi romà el commemora el dia 15 de gener.

El llibre de Miqueas, com el d'Oseas, és un resum, fet a les darreries, de les prèdiques esmerçades sobre el poble de Judà, durant els molts anys del seu ministeri profètic.

El seu estil és generalment elevat i ric d'imatgeria, pur i elegant de llenguatge, i abundant en paranomàsies; a voltes, però — efecte, potser, del seu caràcter de resum, — esdevé bastant obscur.

El llibre de Miqueas es divideix naturalment en tres parts, cada una de les quals comença «Escolteu» (I, 2; III, 1; VI, 1).

I. L'AMENAÇA DEL PROFETA MIQUEAS

(I, 1 - III, 12)

(C. I.) [1] Paraula de Jahvè, que fou adreçada a Miqueas, el de Morasti, en els dies de Joatam, Acaz i Ezequias, reis de Judà; el que va veure sobre Samaria i Jerusalem.

Jahvè es presenta per a jutjar el seu poble

[2] Escolteu, tots els pobles,
i que posi esment la terra i la seva plenitud,
i el Senyor Jahvè serà testimoni contra vosaltres;
el Senyor, des del temple de la seva santedat.
[3] Perquè vet ací que Jahvè surt del seu lloc,
i baixarà, i trepitjarà els cims més elevats de la terra.
[4] I les muntanyes es fondran a sota d'ell,
i es fendiran les valls, com la cera davant del foc,
com les aigües que s'estimben per la cascada.
[5] Tot això, per l'apostasia de Jacob

2, Dt. xxxii, 1; Is. i, 2. — 3, Is. xxvi, 21.

1. — *Morasti* (o Morexet). Poblet al SO. de Jesusalem, en la plana de Judà, d'on era el profeta Miqueas.

2. — *La terra i la seva plenitud.* Tota la terra i tot el que hi ha sobre ella. Alguns ho restringeixen a la terra santa. Sembla arbitrària aquesta restricció i oposada al context (*tots els pobles*), i fins al sentit obvi i corrent de la frase mateixa en la literatura bíblica. — *Del temple de la seva santedat.* És el de Jerusalem.

3. — *Del seu lloc.* El context anterior semblaria importar que es tracta del temple de Jerusalem; però el posterior indica més aviat el cel, del qual davalla Jahvè caminant pels cims de les muntanyes.

i pels pecats de la casa d'Israel;
¿quina és l'apostasia de Jacob?
¿no és Samaria?
¿i quins els cims de Judà?
¿no es Jerusalem?

Càstig de Samaria

6 I posaré Samaria com un bancal del camp,
per a plantar-hi vinya,
i faré rodolar per la vall les seves pedres,
i destaparé els seus fonaments.
7 I seran trencades totes les seves estàtues,
i seran cremats al foc tots els seus guanys,
assolaré totes les seves ídoles;
puix aplegà guanys de meretriu,
guanys de meretriu es tornaran.
8 Per això, jo ploraré, i udolaré,
i aniré despullat i nu,
i faré gemecs com els xacals,
i planys com els estruços.

Amenaces contra les ciutats de Judà

9 Perquè la seva nafra és inguarible,
perquè arriba fins a Judà;

5. — *Samaria... Jerusalem.* Capitals respectives dels dos reialmes, foren també, sobretot la primera, centres principals d'idolatria.

Els cims. Les muntanyes sobre les quals adoraven les ídoles.

6. — *Destaparé els seus fonaments.* La destrucció de Samaria serà tan completa, que arribarà als fonaments de les cases i muralles.

7. — *Guanys de meretriu.* La idolatria d'Israel és expressada sovint en la literatura profètica sota la metàfora d'una prostitució. Totes les riqueses i les ofertes dels temples idolàtrics de Samaria són *guany de meretriu* i es tornaran guanys *de meretriu,* quan els assiris s'ho enduran tot per al culte de llurs divinitats.

8. — *Despullat i nu.* Gairebé sense roba, com els captius.

Xacals... estruços. Els xacals, abundants a Palestina, udolen de nit d'una manera que semblen gemegar i plorar. Cosa semblant podem dir dels estruços.

9. — *Perquè la seva nafra.* L'apostasia idolàtrica de Samaria està molt arrelada i s'estén *fins a Jerusalem.*

perquè han pervingut fins a la porta del meu poble,
fins a Jerusalem.
[10] No ho digueu en Get;
no ploreu en Acco;
rebolca't en la pols a Bet-Afra.
[11] Surte-te'n, habitadora de Safir, amb les vergonyes nues,
no sortirà pas la que viu a Tsoanan;
el plany de Bet-Haetzel; ell vos ha pres la seva defensa.
[12] Es daleja pel benestar l'habitadora de Marot,
perquè la malvestat davalla des de Jahvè a la porta de Jeru-
[13] Juny els corsers al carro, habitadora de Laquis; [salem.
ella fou per a la filla de Sion el principi del pecat,
perquè en tu es trobaren les prevaricacions d'Israel.
[14] Per això renunciaràs Morexet de Get;
les cases d'Aczib seran una decepció per als reis d'Israel.
[15] Et portaré un altre hereu,
habitadora de Maresa;
la glòria d'Israel anirà fins a Odoḥam.

10. — *Get.* Ciutat filistea; una de les principals (cf. II Rg. I, 20).

Acco. Ciutat fenicia (Jutg. I, 31).

Bet-Afra. Ofra, poble de la tribu de Benjamí (Jos. XVIII, 23).

En el text hebreu hi ha paronomàsia a base d'aquests noms propis i dels següents.

11. — *Safir.* Poble entre Ascalon i Eleuteròpolis. — *Tsoanan.* Alguns l'identifiquen amb *Tsenan* (Jos. XV, 37).

Bet-Haetzel. Sembla que és Azel (Zac. XIV, 5), lloc a prop de Jerusalem.

Ell vos ha pres la seva defensa. Passatge obscur que hem traduït literalment. Segons uns, vol dir: el dol públic de Bet-Haetzel us impedirà de refugiar-vos-hi; segons altres: el plany, en haver entrat a Bet-Haetzel, s'hi establirà, per la vostra desgràcia.

12. — *Es daleja pel benestar.* Que ha perdut. Enyora els dies de felicitat.

Marot. Poble situat, segons alguns, a la muntanya de Judà (Jos. XV, 59).

13. — *Juny els corsers al carro.* Per tal de fugir ràpidament de l'enemic.

Laquis. Ciutat meridional de Judà (IV Rg. XVIII, 13 i seg.) la qual, segons el text, induí Jerusalem a la idolatria; no es pot determinar, però, històricament.

14. — *Morexet-Get.* La pàtria del profeta, que la filla de Sion haurà de cedir a l'enemic.

Aczib. Poble de la plana de Judà, que, en caure sota l'enemic, enganyarà la confiança (*serà decepció*) que els reis d'Israel tenien de posseir-la.

15. — *Un altre hereu.* Serà l'enemic que conquerirà la terra santa.

Maresa. Poble situat també en la plana de Judà, pàtria del profeta Elieser (II Par. XX, 37).

Odoḥam. Ciutat de la tribu de Judà on es refugià David en dies de tribulació (I Rg. XXII, 1; II Rg. XXIII, 13); així seran vençuts i humiliats els prohoms, *la glòria d'Israel.*

[16] Xolla't i rapa't pels fills de les teves delícies;
eixampla, com el voltor, la teva calva,
perquè han estat exiliats de tu.

LES INJUSTÍCIES CASTIGADES

(C. II.) [1] Ai dels que pensen dolenteries
i maquinen maldats dintre l'alcova;
de bon matí ja ho acompleixen,
perquè tenen el poder en mà.
[2] I cobegen terres, i les furten,
cases i les prenen,
i oprimeixen l'home i la seva casa,
la persona i la seva herència.
[3] Això diu, doncs, Jahvè:
Vet ací que jo preparo sobre aquesta raça una malvestat,
de la qual no en traureu el coll,
i no caminareu amb arrogància,
perquè serà un temps dolent aquell.
[4] En aquell dia una dienda correrà sobre vosaltres
i hom entonarà una complanta;
diran: Hem estat destruïts totalment;
ha traspassat l'herència del meu poble;
com me l'ha llevat!
reparteix els nostres camps als forasters!
[5] Per això, no hi haurà qui et tiri cordill de partició
en l'assemblea de Jahvè.

16. —*Xolla't i rapa't.* Senyals de dol i de pena (cf. Is. XII, 12; Jer. VII, 29; XVIII, 6). El sentit d'aquesta exhortació és sols metafòrica, car la Llei ho prohibia expressament (cf. Lev. XIX, 27; Deut. XIV, 1).—*Pels fills de les teves delícies.* Els fills que són la delícia dels pares. — *Com el voltor.* El mot hebreu *nèxer* significa àliga, però també era usat per a designar el voltor. Ací *la calva* sembla que exigeix de traduir voltor. Alguns, però, ho apliquen a l'àliga quan muda la ploma i es queda pelada.

1.—*Dintre l'alcova.* Sant Jeroni, ho refereix als adulteris i pecats carnals que s'hi fan. Sembla més aviat referir-se als projectes malvats, que es formen en la quietud de la nit i que s'executen ràpidament (*de bon matí*) per homes potents i violents (*que tenen el poder en mà*).

2. — *La seva casa.* La seva família.

5. — *Cordill de partició.* Les heretats es partien a cordill (cf. Jos. XVII,

CERTESA DEL CÀSTIG

[6] No profetitzeu pas, diuen ells;
que hom profetitzi o no,
no s'evitaran els oprobis.
[7] La que et diuen casa de Jacob:
¿s'ha escursat l'esperit de Jahvè?
¿són aquests els seus procediments?
¿no fan bé les meves paraules al que va per camí recte?
[8] Ahir el meu poble s'aixecà com enemic,
prengueren gosadament la capa de sobre el vestit,
als que passaven tornant de la guerra.
[9] Heu foragitat les dones del meu poble
de llurs cases, on vivien gustosament;
heu pres els seus infants, la meva glòria sempiterna.
[10] Alceu-vos i marxeu,
que no és aquesta terra del descans,
perquè es contaminà, es perdrà amb gran ruïna.
[11] Un home que anés darrera del vent

14). Vol dir, doncs, la frase *no tindràs qui tiri cordill de partició,* que perdrà totes les seves possessions.

6.—*No profetitzeu.* El sentit d'aquest verset és bastant obscur i diversament exposat. Sembla que els pseudo-profetes que anunciaven una prosperitat falsa (cf. Jer. XXVIII, I, 2; Ez. X, 16), s'adrecen als profetes veritables i els diuen que no anunciïn càstigs de Déu; ells, però, no poden profetitzar ni evitar el càstig futur.

7. — *La que et diuen...* Ironia. Supleixi's, o *tu,* o bé *escolta* o altre mot semblant.

¿S'ha escursat...? Déu és ara tan misericordiós com sempre.

¿Aquests... procediments? ¿És que Déu castiga sistemàticament, i no més aviat quan no pot passar per altre?

8. — *Com enemic.* Contra Jahvè.

Tornant de la guerra. Ço és, tranquils i confiats; es tracta, doncs, d'un atac a traïció (cf. II Par. XXVIII, 6 i seg.).

Advertim que el sentit d'aquest verset és obscur i diversament interpretat.

9.—*Les dones del meu poble... els seus infants.* Aquest crim podria ésser el que es narra en II Par. XXVIII, 8.

La meva glòria. Déu sovint es manifesta com a protector dels infants (Ex. XXII; 22-3; Deut. X, 18, etc.). Arrabassar-los, doncs, i tractar-los malament i sobretot induir-los a idolatria, és rebaixar la glòria de Déu, interessada a que siguin ben tractats i es mantinguin fidels a la Llei.

10. — *Marxeu.* A exili.

Terra del descans. Hauria estat per als israelites la terra santa, segons els designis de Déu (Dt. XII, 9; I Rg. VIII, 56).

11.—*Darrera del vent.* Un home va.

i fingís mentides:
—et faré rajar vi i sidra—
aqueix fóra profeta per aquest poble.

La restauració futura

12 Sí, et reuniré tot sencer, oh Jacob;
congregaré les restes d'Israel,
l'ajuntaré com les ovelles de Bosra,
com el ramat a dins la pleta;
faran avalot per la multitud dels homes.
13 Puja al davant d'ells el que romp la bretxa;
irrompran i passaran la porta,
i entraran a dins, i llur rei passarà al davant,
i Jahvè al cap d'ells.

Pecats dels prohoms

(C. III.) 1 I vaig dir: Escolteu, els magnats de Jacob
i els prohoms de la casa d'Israel;
¿no pertoca a vosaltres de saber jutjar?
2 Vosaltres que odieu el bé i voleu el mal,
els robeu la pell de sobre,
i la carn de damunt del ossos.

12. — *Bosra*. Ciutat idumea, abundant de pastures i de ramats. Alguns, d'acord amb la Vulgata i els hermeneutes antics, pensen que no es tracta d'un nom propi, sinó de l'apellatiu *corral* o *pleta*, en paral·lelisme amb la frase següent.

Aquest verset i els següents expressen amb estil brillant la restauració d'Israel després del càstig. ¿És la restauració messiànica? És discutible: almenys, quant al sentit directe i immediat. El profeta no determina el temps ni expressa aquelles dues condicions, universalitat i eternitat, que en la literatura profètica caracteritzen principalment el regne messiànic; no n'hi manquen, però, altres de secundàries que s'adapten millor a la restauració messiànica, que a la que vingué després de la captivitat de Babilònia. El més probable és que s'ha de referir directament a aquesta última restauració, presidida per Zorobabel, però, de retop, al·ludeix a la messiànica, en la qual es compleix més plenament, i fins a la que s'esdevindrà, segons sant Pau (Rom. XI, 25) a la fi del món.

1. — *Saber jutjar*. Ço és, fer justícia en els actes judicials.

3 Us mengeu la carn del meu poble,
i els espelleteu,
i els trenqueu els ossos,
i els trossegeu, com el que és en un perol,
i com la carn dins de l'olla.
4 Llavors clamaran a Jahvè
i no els respondrà,
i els escondirà sa faç en aquells temps,
per tal com llurs obres foren dolentes.

Contra els falsos profetes

5 Això ha dit Jahvè contra els profetes
que enganyen el meu poble,
que amb les dents mosseguen
i prediquen la pau,
i als que no els posen quelcom a la boca els declaren la guerra.
6 Tindreu, doncs, nit per comptes de visió,
i fosca per comptes d'endevinament
i es pondrà el sol sobre els profetes
se'ls enfosquirà el dia.
7 I s'afrontaran els visionaris,
i s'avergonyiran els endevinaires,
i tots es taparan la boca,
perquè Déu no els respondrà.
8 Jo, però, em sento ple de fortalesa

5. — *Mosseguen i prediquen la pau.* Antitesi: anuncien pau i fan guerra. Altres li donen un sentit idèntic, per oposició al de la frase següent: mentre els donen menjar, anuncien pau; si no els en donen, la guerra.

6. — *Nit per comptes de visió... fosca... es pondrà el sol.* Els hermeneutes hi solen veure l'anunci de grans calamitats sobre els pseudo-profetes; sembla, però, que es refereix a l'ofuscació de llur habilitat natural d'endevinar i al desmentiment que els fets posteriors donaran a llurs preteses profecies.

7. — *Es taparan la boca* (heb.: *Es taparan el mostatxo*). En senyal de confusió i de pena (Lev. XIII, 45; Ez. XXIV, 17). Potser també en senyal de silenci...

per l'esperit de Jahvè,
i de judici, i de coratge,
per anunciar a Jacob la seva prevaricació,
i a Israel el seu pecat.

Destrucció del regne teocràtic

9 Escolteu això els caps de la casa de Jacob
i els prohoms de la casa d'Israel,
que detesteu la justícia,
i pervertiu tot el que és recte.
10 Que edifiqueu Sion amb sang,
i Jerusalem amb iniquitat.
11 Els seus jutges judiquen per presents,
i els seus sacerdots ensenyen a preu fet,
i els seus profetes endevinen per diners,
i s'estintolen sobre Jahvè per a dir:
¿No està Jahvè enmig de nosaltres?
No ens vindrà cap mal.
12 Per això, per causa de vosaltres,
Sion serà llaurada com bancal,
i Jerusalem serà un munt de desferres,
i la muntanya del temple un coll de malesa.

11, Ez. XXII, 27; Soph, III, 3. — 12, Ir. XXVI, 18.

9. — *Pervertiu tot el que és recte.* Apliqueu el dret perversament.

10. — *Edifiqueu Sion amb sang.* Construïu palaus, edificis, etc. amb el que us donen les injustícies i crims.

11. — *Judiquen per presents.* Cf. Deut. XVI, 19.

Ensenyen a preu. Els sacerdots tenien la missió d'ensenyar la Llei (Lev. X, 11; Deut. XXXIII, 10); es veu, però, que en feien un comerç.

¿Jahvé enmig de nosaltres? Pel sol fet de tenir un temple, en el qual habitava Jahvè, ja es consideraven assegurats.

12. — *Sion serà llaurada...* L'acompliment d'aquesta profecia pertany a la invasió dels caldeus.

II. LA CONSOLACIÓ DEL PROFETA MIQUEAS

(IV, 1 - V, 14)

La muntanya de Jahvè

(C. IV.) [1] I s'esdevindrà en els darrers dies
que serà la muntanya de la casa de Jahvè
refermada damunt de les muntanyes
i més alta que tots els turons,
i hi acudiran els pobles.
[2] I vindran multituds de gents, i diran:
Veniu, i pugem a la muntanya de Jahvè,
i a la casa del Déu de Jacob,
i ens alliçonarà dels seus camins
i anirem per les seves senderes;
perquè de Sion eixirà la llei
i la paraula de Jahvè, de Jerusalem.
[3] I judicarà entre multitud de pobles
i confondrà gents nombroses i llunyanes
i convertiran en eixades llurs glavis
i les llances en falçs;

1, Is. II, 2

1.— *En els darrers dies.* Aquesta expressió en la literatura profètica es refereix generalment als temps messiànics. A més, la universalitat (*els pobles, multitud de gents*) i l'eternitat (versets 5 i 7) són les característiques més destacades del regne del Messias. Afegiu-hi, encara, l'esperit pacifista (verset 3) i de santificació (verset 2) que regnarà en les multituds de gents, i trobareu suficientment justificada l'opinió de la major part dels hermeneutes, que veuen en aquest passatge una figura directa de l'Església del Crist.

Els tres primers versets d'aquest capítol es troben igualment en Is. II, 2-4. Els crítics ho expliquen diversament. Hi ha qui concedeix el primat a Isaïas, però generalment hom opina el contrari: que és Isaïas qui ha copiat Miqueas. I fins s'ha suposat que l'un i l'altre dels profetes ho derivà d'un document anterior i avui desconegut de la crítica.

cap poble no prendrà espasa contra un altre,
i no s'assajaran a guerrejar.
4 I els homes s'asseuran sota la parra
i sota la figuera,
i ningú no els amenaçarà,
perquè ho ha dit la paraula de Jahvè dels exèrcits.
5 Perquè tots els pobles aniran
cada un en nom de son Déu,
i nosaltres anirem en nom de Jahvè,
el nostre Déu, pels segles eterns.

Sion rehabilitada i triomfant

6 En aquell dia, diu Jahvè,
recolliré la coixa,
i aplegaré la descarrerada i la que havia castigat.
7 I reservaré la coixa per a llavor,
i la dispersa per a nissaga robusta,
i regnarà Jahvè sobre ells,
en la muntanya de Sion, des d'ara fins a l'eternitat.
8 I tu, torre del ramat,
turó de la filla de Sion,
sobre tu vindrà novament el senyoriu d'abans;
el regnat per a la filla de Jerusalem.
9 Ara ¿per què crides tant?
¿és que no tens rei?

7, Soph. III, 19; Dn. VII, 14; Lc. I, 32.

4. — *Sota la parra i sota la figuera.* Imatges tretes de la realitat de la vida palestinenca i significatives d'un estat de pau i de tranquil·litat. Les vinyes emparralades o bé criades en forma d'arbre, projectaven, juntament amb les figueres, ombres delicioses.

5. — *En nom de son Déu.* Sota la protecció de son Déu nacional.

6. — *La coixa... la descarrerada* (ovella). La restauració d'Israel es presenta sota la imatge d'un ramat. Jahvè recull les ovelles disperses i malaltisses; d'elles rebrotarà el nou ramat, el poble del Crist.

8. — *Torre del ramat.* La torre de la muntanya de Sion (II Rg. V, 7), d'on eixirà el nou ramat. Altres opinen que *migdaleder* (*torre del ramat*) és el nom propi d'un lloc no gaire lluny de Betlem (Gen. XXXV, 21).

9. — *Rei... conseller.* Probablement

¿o has perdut el conseller,
perquè t'han envaït dolors, com de partera?
10 Pateix i forceja,
filla de Sion, com una partera,
perquè ara eixiràs de la ciutat,
i viuràs al camp, i arribaràs fins a Babilònia;
allí seràs deslliurada;
allí et salvarà Jahvè de les mans dels teus enemics.
11 Ara, s'han ajuntat contra tu molts de pobles, i diuen:
Profanem-la, i que vegin Sion els nostres ulls.
12 Ells, però, no conegueren els pensaments de Jahvè
i no entengueren els seus designis;
que els amuntegà com les garbes a l'era.
13 Alça't i trilla, filla de Sion,
perquè et faré banyes de ferro i ungles de bronze,
i destroçaràs multitud de pobles,
i oferiràs a Jahvè la llur presa,
i llur opulència per al Senyor de tota la terra.
14 Ara aplega't en escamots,
filla d'esquadres;
ací ens han assetjat;
amb una verga colpiran la galta del jutge d'Israel.

signifiquen el mateix, si no és que l'últim s'hagi de prendre per *prohom, magnat, jutge,* etc. En aquells dies governaven Israel els estrangers vencedors. Alguns hermeneutes ho entenen en sentit contrari, com una exhortació de consol.

10. — *Eixiràs de la ciutat...* Predicció acurada de l'exili babilònic i de la deslliurança per Cirus. En aquells dies (els de Miqueas) la potència de l'Imperi oriental estava en mans dels assiris, i no a Babilònia.

11. — *Que vegin Sion els nostres ulls.* Complaent-se en la seva desfeta (cf. Lament. I, 10).

12. — *Ells.* Els pobles enemics no s'adonen que són instruments de la justícia de Jahvè; el qual, després, els posarà *com les garbes a l'era,* per a desfer-los.

14. — *Aplega't en escamots.* Mobilitza els teus soldats, que els enemics t'han posat setge.

Filla d'esquadres. Que tens exèrcits ordenats en esquadres (hebraisme).

Colpiran la galta. Una de les injúries més greus i humiliants.

En la Vulgata aquest verset 14 del capítol IV, és el primer del capítol següent.

De Betlem sortirà el Messias

(C. V.) [1] I tu Betlem, Efratà,
petita per a ésser entre els milers de Judà,
de tu en sortirà el que ha de dominar en Israel;
i les seves sortides, des d'abans,
des dels dies de l'eternitat.
[2] Per això els lliurarà fins al temps en què la partera infan-
i tornaran als fills d'Israel [tarà,
les restes de llurs germans.
[3] I amatent peixerà en força de Jahvè,
i en la majestat del nom de Jahvè, son Déu;
i s'asseuran, perquè ara creixerà
fins als extrems de la terra.

2, Mt. II, 6; Io. VII, 42.

1. — *Efratà.* Nom antic de Betlem (Gen. XXXV, 16, 19; Rut, IV, 11).

Per a ésser (comptada). Per a figurar.

Els milers de Judà. Alludeix a l'organització dels hebreus en agrupaments de mil homes sota un cap. (Cf. Ex. XVIII, 21). Amb això significa el profeta que el cens de Betlem no arribava a mil ànimes, o més probablement, mil homes, o mil famílies.

Les seves sortides... dels dies de l'eternitat. Aquesta frase no obté plenitud de sentit, si no suposem el dogma cristià de la Sma. Trinitat.

El Messias que és Déu-Fill sortí, més ben dit, surt constantment (*sortides*) del Pare, des de tota l'eternitat. Alguns ho refereixen a les manifestacions anteriors, des del temps antics, que féu el Messias entre els homes; en mutilen, però, el sentit ple i integral.

Sant Mateu (II, 6) posa aquest text en boca del Sanedrí en la resposta a Herodes, i la forma gramatical de l'Evangeli (*no ets la més petita entre les principals de Judà*) sembla, d'antuvi, precisament la contrària del text hebreu. És evident, però, que no hi ha oposició veritable. Betlem és petita en si (hebreu), però no ho és, ni pot ésser-ho, la que és pàtria del Messias (St. Mateu).

La messianitat d'aquest text fou ja reconeguda pels antics jueus, com ho prova la narració esmentada de sant Mateu (II, 6). A més, no hi manquen algunes notes característiques del regne messiànic: universalitat (versets 3, 6, 7), pacificació (verset 4), etc.

2. — *La partera* que *infantarà* no pot ésser altra que la mare del Messias, dominador d'Israel (v. 1); és la mateixa partera-verge alludida per Isaïas (VII, 14), Maria, mare de Jesús. Amb aquest part començarà la restauració d'Israel.

Les restes de llurs germans. Els jueus, rebels primerament al Messias, es convertiran a la fi, amb els fills d'Israel (Jer. III, 18; Ez. XXXVII, 19).

Altres hermeneutes entenen la tornada material dels jueus dispersos, a llur pàtria, per obra del Messias.

3. — *S'asseuran.* Viuran tranquils sota el Messias, el regnat del qual va estenent-se per tot el món.

4 I aquest serà la pau;
quan els d'Assur vindran a la nostra terra
i petjaran els nostres palaus,
nosaltres aixecarem contra d'ells set pastors i vuit prohoms.
5 I peixeran amb l'espasa la terra d'Assur,
i la terra de Nemrod amb les armes d'ella;
i ens deslliurarà d'Assur,
car vindrà a la nostra terra
i petjarà les nostres contrades.
6 I seran les restes d'Israel,
entre la multitud dels pobles,
com la rosada de Jahvè,
com les gotes de pluja damunt l'herba,
que no espera l'home, ni es deu als fills dels homes.
7 I seran les restes d'Israel,
en les nacions, entre la multitud dels pobles,
com el lleó entre les bèsties del camp,
com el cadell del lleó en un ramat de bestiar,
que, quan passa i trepitja i destroça,
ningú no se'n deslliura.
8 S'alçarà la teva mà sobre els teus enemics,
i tots els teus adversaris seran destroçats.

La pau messiànica

9 I serà en aquell dia que et mataré els cavalls que posseeixes
i et destruiré els carros.

4. — *Aquest* (el Messias) *serà,* no sols un rei pacífic, com Salomó i el príncep de la pau d'Isaïas (IX, 6), sinó la *pau* mateixa. — *Set pastors i vuit prohoms.* La pau messiànica es realitzarà a base de vèncer els enemics d'Israel (ací sintetitzats en *Assur*), contra dels quals el poble de Déu mobilitzarà un exèrcit immens sota el guiatge de *set* (nombre perfet) *pastors i vuit prohoms.*

5. — *La terra de Nemrod.* Babilònia.

6. — *No espera l'home.* Ni la rosada, ni la pluja; car són obres de Déu.

9. — *Mataré els cavalls... destruiré els carros* i tot aparell bèl·lic, car seran dies de pau.

[10] I destruiré les ciutats de la teva terra,
i abatré totes les teves fortaleses.
[11] I acabaré les fetilleries de la teva mà,
i no hi haurà en tu cap fetiller.
[12] I destruiré les teves estàtues
i les imatges que tens,
i no adoraràs mai allò que han fet les teves mans.
[13] I extirparé de dins de tu les teves soques,
i arrasaré les teves ciutats.
[14] I em venjaré amb furor i amb ira de les nacions
que no m'han escoltat.

III. ELS ADVERTIMENTS DEL PROFETA

(VI, 1 - VII, 20)

Israel ingrat a les bondats de Jahvè

(C. VI.) [1] Escolteu ara el que diu Jahvè:
Alça't, i crida a plet les muntanyes,
i que escoltin el turons la teva veu.
[2] Escolteu muntanyes el plet de Jahvè,
i fonaments incommovibles de la terra,
perquè Jahvè pledeja amb el seu poble,

10. — *Destruiré les ciutats* (amurallades). No seran necessàries, perquè hi haurà pau. Els versets 10 i 11 del text hebreu en formen un tot sol (el 11) de la Vulgata.

13.—*Les teves soques* (heb.: *Axereca*). Sembla que es tracta de les soques o troncs d'arbres que s'erigien a honor de la divinitat femenina *Asera,* o bé de les estàtues que se'n feien. Altres tradueixen *boscos* per comptes de *soques* i ho entenen dels boscos que envoltaven, o estaven a prop, dels altars d'Asera, per exercir-hi el culte abominable d'aquella deessa (cf. III Rg. XIV, 23; IV Rg. XXIII, 7).

Les teves ciutats. (Cf. verset 10). Alguns tradueixen *els teus enemics.*

1.—*Crida a plet les muntanyes.* Com a testimoni de les guerres de Jahvè contra Israel.

vol contendre amb Israel.
[3] Poble meu, ¿què t'he fet?
¿o en què t'he agreujat? Respon-me.
[4] Car et vaig pujar de la terra d'Egipte,
i et vaig redimir de la casa dels esclaus,
i al davant teu vaig enviar Moisès, Aaron i Maria.
[5] Poble meu, recorda, si et plau,
el que intentava Balac, rei de Moab,
i el que li respongué Balaam fill de Beor,
des de Setim fins a Gàlgala
a fi que reconeguis les justícies de Jahvè.
[6] ¿Amb què em presentaré davant Jahvè,
i adoraré el Déu excels?
¿Ens hi presentarem amb holocaustos
i vedells d'un any?
[7] ¿S'aplacarà Jahvè amb milers d'anyells
i amb moltes riuades d'oli?
¿Donaré el meu primogènit per la meva prevaricació,
el fruit de les meves entranyes pel pecat de la meva ànima?
[8] Ell t'ha dit, home, el que és bo
i el que de tu demana Jahvè;
això és: obrar justícia,
i tenir misericòrdia,
i procedir humilment pel camí de ton Déu.

3, Io. II, 5. — 5, Mt. XXII, 23.

4. — *La casa dels esclaus.* És Egipte (Ex. XX, 2).

5. — *Balac... Balaam...* Cf. Nm. XXII).

De Setim fins a Gàlgala. Setim a l'est i Gàlgala a l'oest del Jordà, són dues estacions de l'emigració d'Israel d'Egipte a la terra santa.

A Setim, Israel pecà greument (Nm. XXV) i malgrat això, Jahvè el portà a Gàlgala, passant el Jordà miraculosament (Jos. III).

6. — *Em presentaré.* Hom pensa generalment que el subjecte d'aquest verb és el poble hebreu penedit dels seus pecats.

Vedells d'un any (Lev. IX, 2, 3).

7. — *Riuades d'oli.* Expressió hiperbòlica. L'oli servia per a les oblacions incruentes (Nm. XXVIII, 5-12).

El meu primogènit. No es segueix d'ací que s'estilessin els sacrificis humans. Es simplement una altra expressió hiperbòlica.

Les impietats i les injustícies castigades

9 La veu de Jahvè clama a la ciutat
i la saviesa guaita el vostre nom;
escolteu la verga i qui l'estableix.
10 ¿Hi ha encara tresors d'iniquitat a la casa de l'impietós,
i la maleïda mesura curta?
11 ¿Pot hom estar net amb balances fraudulentes,
i amb cistell de pesos falsos?
12 Amb el qual els seus rics s'ompliren d'opressió,
i els seus habitants parlaren mentides,
i a la boca tenien llengua de falsedat.
13 Jo també et minvaré,
colpint-te i devastant-te pels teus pecats.
14 Menjaràs i no et saciaràs,
ni et trauràs de dins la debilitat;
et faràs reserves i no les salvaràs,
i el que hauràs aconseguit de salvar, ho donaré a l'espasa.
15 Sembraràs i no colliràs:
moldràs olives, però no t'ungiràs d'oli,
i faràs most i no beuràs vi.
16 I han estat observats els manaments d'Amrí,
i tota l'obra de la casa d'Acab,

15, Dt. XXVIII, 38; Agg. I, 6.

9. — *La saviesa guaita.* El savi té els ulls en Déu. La Vulgata expressa un sentit diverg.

La verga. És el càstig que Déu *estableix* sobre els prevaricadors.

10. — *Tresors d'iniquitat.* Riqueses adquirides injustament.

La maleïda mesura curta. Les exhortacions dels profetes palesen que aquesta mena de furt era molt usat entre els israelites.

12. — *S'ompliren d'opressió.* De riqueses adquirides injustament.

13. — *Jo també et minvaré.* Així com tu minves els altres, defraudant-los.

14. — *Menjaràs i no et saciaràs.* És un dels càstigs anunciats per Déu anteriorment (Lev. XXVI, 26; Os. IV, 10).

Et faràs reserves. De fruits o de diners, per a les necessitats ulteriors.

15. — *Sembraràs... moldràs...* Cf. Deut. XXVIII, 38-40).

16. — *Amrí, Acab.* Els reis més perversos d'Israel (cf. III Rg. XVI, 25, 30).

i s'han guiat per llurs consells,
perquè jo et donés a desolació
i els teus habitants a ludibri.
Portareu, doncs, l'afront del meu poble.

ELS JUSTOS ESCASSEGEN

(C. VII.) [1] Ai de mi! que m'han deixat com les collites d'estiu,
com la verema, els raïms;
sense raïms per a menjar,
ni figues-flor que tant m'agraden.
[2] Manquen els bons a la terra,
i no hi ha homes rectes;
tothom daleja sang;
els germans es cacen mútuament.
[3] Del mal que fan llurs mans, en diuen fer bé;
el príncep exigeix, i el jutge està per la retribució,
i el prohom parla la maldat de la seva ànima;
i ells l'ordeixen ensems.
[4] El millor d'ells és com un esbarzer;
el més recte, pitjor que una romeguera;
s'atansa el dia del teu registre,
de la teva visitació;
ara els vindrà l'afront.
[5] No us refieu de l'amic,
ni confieu en el cabdill;
a la que jau al teu costat,
tanca-li les portes de la teva boca.
[6] Perquè el fill traeix el pare,

6, Mt. x, 21; Mt. x, 36.

1. — *Les collites... la verema.* Deixen el camp sense fruits.

3. — *Del mal.* Aquest verset és sumament obscur i probablement desfigurat en el text hebreu.

4. — *Com un esbarzer... pitjor que una romeguera.* Que punxen i no fan fruit.

6. — *El fill traeix el pare, la filla... la nora...* Cf. Mt. X, 35, 36.

la filla s'alça contra sa mare,
la nora contra la sogra,
i els enemics de l'home són els de casa seva.

La restauració messiànica

7 Jo guaitaré vers Jahvè,
esperaré el Déu de la meva salvació;
mon Déu m'escoltarà.
8 No et gaudeixis de mi, enemiga meva;
si he caigut, m'aixecaré;
si m'assec en tenebres,
Jahvè serà la meva llum.
9 Suportaré la indignació de Jahvè,
perquè he pecat contra d'ell,
fins que jutjarà la meva causa
i em farà judici;
em traurà a la llum;
veuré la seva justícia.
10 I ho veurà la meva enemiga
i es cobrirà de vergonya;
ella que em deia: ¿On és Jahvè, ton Déu?
Els meus ulls la veuran;
ara serà trepitjada com el fang dels carrers.
11 El dia que s'edificaran les teves muralles,
aquell dia s'allunyarà la llei.

8.— *Enemiga meva.* Els pobles enemics d'Israel.

9.— *Suportaré la indignació de Jahvè.* Els càstigs que m'imposa.

Jutjarà la meva causa i em farà judici. Em defensarà i em deslliurarà dels meus enemics, car si bé en les relacions amb Déu, sóc jo qui ha pecat, i sota aquest punt de vista el càstig és just, la conducta dels meus enemics amb mi és cruel i injusta.

10. — *La meva enemiga... trepitjada.* Babilònia retuda pels medes i perses.

Pot entendre's també de tots els enemics del poble de Déu i del Messias, i àdhuc, com insinua sant Jeroni, de cada una de les ànimes justes maltractades per la impietat.

11.— *S'allunyarà la llei.* En els dies del regne messiànic, així com s'eixamplara el territori (verset 12), així també s'eixamplaran els àmbits espirituals i

[12] En aquell dia vindran a tu des d'Assíria
i de les ciutats d'Egipte, i de l'Egipte fins al riu,
i de mar a mar, i de muntanya a muntanya.
[13] I la terra serà devastada dels seus moradors,
per causa del fruit de llurs obres.
[14] Pastura el teu poble amb la teva gaiata,
el ramat de la teva possessió
que campa sol pel bosc, a dins del Carmel;
pasturaran a Basan i a Galaad, com en els temps antics.
[15] Com quan vas eixir de la terra d'Egipte,
jo faré veure meravelles.
[16] Els pobles ho veuran i s'afrontaran de tota llur potència;
es posaran la mà sobre la boca,
i es taparan les orelles.
[17] Rosegaran la pols, com les serps,
com els rèptils de la terra;
tremolaran dins llurs cataus;
temeran Jahvè, Déu nostre,
i et temeran a tu.
[18] ¿Quin Déu hi ha, com vós,
que lleveu la perversitat,
que perdoneu la prevaricació a les restes de la vostra herència?
No ha guardat indefinidament la seva ira,
perquè li plau la misericòrdia.
[19] Tornarà i ens perdonarà,
suprimirà les nostres iniquitats,

18, Ir. x, 6; Act. x, 43.

seran abolides les estretors de la Llei mosaica. Altres entenen que la llei de l'enemic ja no dominarà sobre els israelites.

12. — *D'Assíria... d'Egipte... de mar a mar... de muntanya a muntanya.* De tot el món; la catolicitat de l'Església.

Fins al riu. L'Eufrates.

14. — *Pastura el teu poble.* És Déu mateix qui pasturarà el poble, segons els precs del profeta.

El Carmel... Basan... Galaad. Llocs ubèrrims de pasturatge.

16. — *S'afrontaran.* En veure que *tota llur potència* és no-res comparada amb els prodigis de Jahvè, i restaran muts (*es posaran la mà sobre la boca*) i ni hi sentiran (*es taparan les orelles*) d'esglai.

17. — *Et temeran a tu.* Uns pensen que es refereix al poble hebreu, i altres a Jahvè.

i llençarà al fons de la mar tots els nostres pecats.
20 Guardareu a Jacob la fidelitat,
i a Abraam la misericòrdia,
que juràreu als nostres pares,
des dels temps antics.

20. — *La fidelitat... la misericòrdia.* Són els camins de Jahvè (Ps. XXIV, 10).

NAHUM

NOTÍCIA PRELIMINAR

De Nahum (consolador), el setè dels profetes menors, gairebé no sabem res mès que el lloc d'on provenia, Elcox, petit vilatge de Galilea, segons sant Jeroni.

Alguns crítics han suposat, fundats en certs indicis del mateix llibre, que Nahum va viure a l'Assíria, i fins que hi va néixer, fill d'israelites captius; cap argument, però, no addueixen, ni històric ni filològic, per a provar-ho. Probablement residí al reialme de Judà; hom ignora, però, el lloc i la data de la seva mort. El martirilogi romà el commemora el dia 1 de desembre.

Les descobertes modernes de l'assiriologia permeten, avui, de fixar l'época en què va viure Nahum. Al verset 8 del capítol III parla, com d'un esdeveniment viu en la consciència de tothom, de la caiguda de la ciutat de Nò-Amon (Tebes) en mans dels assiris. Ara bé, les inscripcions cuneïformes relaten l'expedició de l'exèrcit d'Assurbanipal, i la presa de Tebes, situant-la vers l'any 665 a. C. És, doncs, per aquells dies que Nahum escrivi el seu llibre, mentre el seu poble estava captiu sota el poder de l'Assíria. La profecia de Nahum s'adreça a la ciutat de Nínive, capital de l'imperi de l'Assíria, anunciant-li la ruïna. L'estil és de poesia brillant i rica d'imatgeria. Alguns el col·loquen, sota aquest aspecte, en el primer lloc entre els profetes menors.

L'oracle de Nahum es divideix en tres parts, que es corresponen amb els tres capítols en què està dividit el llibre.

(C. I.) [1]Malvestat de Nínive. Llibre de la visió de Nahum, el d'Elcox.

El poder de Déu és formidable

[2]Déu gelós i venjador és Jahvè,
venjador Jahvè i sabedor d'ira,
venjador Jahvè sobre els seus enemics,
ell se la guarda per als seus contraris.
[3]Jahvè tardà per a la ira i gran en força
no deixa impunit el culpable.
Jahvè camina en el torb i en la tempesta
i els núvols són la pols de les seves petjades.
[4]Increpa la mar i l'asseca
i eixuga tots els rius,
s'emmustiga Basan i el Carmel
i es marceix la flor del Líban.
[5]Les muntanyes tremolen d'ell
i es fonen els turons;
la terra cruixeix a la seva presència

1. — *Malvestat.* Aquesta és la traducció que ens ha semblat més escaient del mot hebreu *massa;* té el sentit de predicció, pesada, terrible. Molts hermeneutes moderns tradueixen simplement *oracle.*

Elcox. És una vila de Galilea, segons sant Jeroni, pàtria de Nahum.

2. — *Gelós* de la seva glòria i del bé del seu poble; per això és *venjador* i *es reserva* la venjança sobre els seus enemics.

3. — *Tardà per a la ira. Pacient,* com diu la Vulgata, espera la conversió del pecador; però quan aquest s'obstina i arriba el temps de la justícia, ja no deixa impunit el culpable, ja no *restitueix la netedat* de l'ànima pecadora.

4 — *Basan i el Carmel i el Líban.* Terres de fecundidat i ufanor.

i l'orbe i tots els que hi habiten.
6 ¿Qui aguantarà la seva faç indignada?
¿qui es sostindrà al furor de la seva ira?
Com el foc es vessa la seva indignació
i les roques s'esberlen davant d'ell.
7 Benigne és Jahvè
i conforta en el dia d'angoixa
i reconeix els que confien en ell.

Nínive serà destruïda

8 En una inundació abassegadora destruirà el lloc d'ella
i tenebres encalçaran els seus enemics.
9 ¿Què us penseu de Jahvè?
Ell farà una destrucció definitiva;
no s'alçarà dues voltes la tribulació.
10 Perquè com les punxes afeixades
i com els embriacs de vi
seran devorats com la palla resseca.
11 De tu ha sortit el que trama impietats contra Jahvè,
conseller malvat.
12 Això ha dit Jahvè:
Quan seran al comble i molt nombrosos,
seran segats i s'esvairan.

8. — *Lloc d'ella.* Alguns ho prenen en sentit estricte, de la destrucció del lloc mateix on estava emplaçada Nínive i addueixen, amb poca fortuna, dades històriques que serien l'acompliment d'aquesta profecia. Sembla que es tracta d'un hebraisme: *el lloc d'ella* per *ella mateixa.*

I tenebres encalçaran. Altres tradueixen: empaitarà els seus enemics fins en les tenebres.

9. — *Ell farà una destrucció definitiva.* Portarà a cap el que ha promès, la destrucció de Nínive.

No s'alçarà dues voltes. Nínive ha destruït Israel, però no destruirà el que resta del poble de Déu, Judà. O bé, la destrucció de Nínive serà tan completa i definitiva que no hi haurà lloc a una altra destrucció.

10. — *Les punxes afeixades i la palla resseca,* són molt inflamables. *Els embriacs* no tenen resistència.

11. — *De tu ha sortit.* No es refereix, sembla, a cap persona determinada, sinó als reis d'Assíria que a nom de llurs déus volen destruir Jahvè i el seu poble.

12. — *S'esvairan.* El subjecte d'aquest verb és un col·lectiu, el poble d'Assíria.

T'he afligit; no t'afligiré més.
[13] I ara trencaré el jou que t'he posat a sobre
i rompré les teves cadenes.
[14] Però contra tu ha decretat Jahvè:
El teu nom s'extingirà;
de la casa de ton déu trencaré
les escultures tallades i les de fosa,
i t'obriré el sepulcre, perquè no fas el pes.

Nínive és atacada per l'exèrcit enemic

(C. II.) [1] Heus ací dalt les muntanyes
els peus del missatger de les bones novelles,
d'aquell que anuncia la pau;
celebra, doncs Judà, les teves festes,
i compleix les teves prometences,
perquè ja no tornarà belial a passar per tu;
ha deperit totalment.
[2] Ja puja el que t'ha de destruir, oh Nínive,
guarda bé la fortalesa;
vigila el camí, aferma't els lloms
i pren molt de coratge.
[3] Puix refarà Jahvè la glòria de Jacob
i la glòria d'Israel,

1, Is. LII, 7; Rom. X, 15.

Aquest verset és un xic obscur. Generalment hom creu que s'adreça a Israel, però també tindria sentit prou coherent adreçat a Assur; el qual rebrà un càstig definitiu; ja no li'n caldrà cap més *(no t'afligirè més)*.

13. — El profeta s'adreça a Judà.

14. — *Contra tu.* Ara s'adreça a Nínive la paraula del profeta.

El teu nom s'extingirà. La història de Sennaquerib assassinat pels seus fills al temple de son déu (cf. Is. XXXVII, 38) ha fet pensar a alguns hermeneutes que les paraules d'aquest verset s'adrecen a ell personalment; sembla, però, més encertat de referir-les a l'Imperi d'Assíria.

No fas el pes. Cf. Dan. V, 27.

Alguns entenen que des del final del verset 12 *(T'he afligit)*, la paraula del profeta s'adreça a Judà totalment i no a Nínive.

1. — *Belial (Beliyaal).* El pervers, el prevaricador. Ací és Assur. Ja es pren com el nom propi de *l'homo nequam*.

2. — *Vigila... aferma't... pren molt de coratge.* El profeta exhorta Nínive sarcàsticament.

perquè els saquejadors la devastaren,
i malmeteren llurs ceps.
4 L'escut dels seus potents roenteja;
els homes de guerra vesteixen d'escarlata;
els carros, com a tions de foc;
el dia que es mobilitza,
tremolen els arbres corpulents.
5 Els carros es llançaran esbojarrats per les vies,
envairan les places;
l'aspecte llur com de tions;
correran com els llamps.
6 Es recordarà dels seus braus,
ensopegaran pel camí,
es precipitaran a la muralla
i serà preparada la defensa.
7 Les portes dels rius seran obertes,
i el palau arrasat,
8 i la reina posada nua i emmenada a exili;
les seves serventes l'acompanyaran amb gemecs

3.—*Malmeteren llurs ceps.* Israel és anomenat sovint *la vinya del Senyor.*

4. — *Roenteja.* L'hebreu *meadam* té el sentit de lluïssor vermella que ve a coincidir amb el roent.

Carros, com a tions de foc. Els carros de guerra dels assiris i dels altres pobles orientals portaven una munió d'accessoris de metall. Al sol, resplendien com a tions encesos. La proximitat dels vestits d'escarlata arrodonia l'efecte de tions.

6. — *Es recordarà.* Ninive *dels seus braus* que tantes victòries li han guanyat i els convocarà. Ells hi acudiran tan precipitadament que fins *ensopegaran pel camí.*

7.—*Les portes dels rius seran obertes.* Hom entén generalment aquesta frase en el sentit que, romputs, o superats, els dics, les aigües del Tigris inunden la ciutat. La història sembla confirmar-ho: després de dos anys de setge vingué, segons Etesias, una inundació del Tigris, i el rei d'Assíria, prenent-ho com un mal averany, féu calar foc al palau i a la ciutat; i Barahebreus dui que, quan els perses prengueren Nínive, trencaren els dics del riu i la inundaren.

8. — *La reina.* És la mateixa ciutat de Nínive, o bé la reina, muller del rei, que entre els assiris assolia una importància extraordinària, o bé la deessa principal de Nínive. En aquest cas *les serventes* serien les sacerdotesses. — *Posada nua.* Despullada dels vestits reials.

Advertim que és molt obscur el sentit del mot hebreu *hutsab* (reina) i se n'han fet traduccions variades i discrepants. Nosaltres hem adoptat la que ve a ésser tradicional entre els jueus i adoptada per no pocs hermeneutes moderns. Una traducció bastant acceptada modernament és: *Està decretat,* prenent el mot *hutsab* com la forma hofal del verb *natsab.*

semblants als de colomes
i colpint-se el pit.
[9] I Nínive fou, de temps antic, com un estany d'aigües
i ells en fugen... atureu-vos, atureu-vos,
i ningú no es gira.

NÍNIVE SAQUEJADA I DEVASTADA

[10] Saquegeu l'argent, saquegeu l'or;
no té fi ni compte el que hi ha acumulat;
opulència de tot objecte preciós.
[11] És buidada, és saquejada, és desolada,
els cors defalleixen i tremolen els genolls,
i massegament en tots els lloms,
i tots llurs rostres com la negror d'una olla.
[12] ¿On és la demora dels lleons,
i la pastura de llurs cadells,
on anava el lleó i la lleona i els cadells,
sense que ningú els estemordís?
[13] El lleó depredava per al consum dels seus cadells,
i degollava per a les lleones,
i omplia els cataus de rapinya,
i de presa les seves lludrigueres.
[14] Vet ací que jo vaig contra tu,
diu Jahvè dels exèrcits,
i encendré a fum els teus carros,
i els cadells dels teus lleons se'ls menjarà l'espasa,
i acabaré amb les teves rapinyes per la terra,
i no es sentirà mai més la veu dels teus ambaixadors.

9. — *Com un estany d'aigües.* Ciutat de gran població (cf. Apoc. XVII, 15).

10. — *No té fi ni compte.* Les riqueses de tota mena acumulades a Nínive, de tot el món, que havien depredat els assiris, eren immenses, tant en joies com en metalls preciosos.

12. — *Dels lleons.* Són els assiris; i *els cadells* els magnats d'Assíria. L'aptitud d'aquesta metàfora és no sols per la gran força de l'Imperi d'Assíria, sinó també perquè entre els assiris eren conegudíssims aquests animals, i abundaven en totes les manifestacions de l'art assiri.

Els pecats i el càstig de Nínive

(C. III.) [1] Ai de tu, ciutat de sangs!
tota plena de falsedat i extorsió;
de la que no es departeix mai la rapinya.
[2] Brunzir de fuets,
terrabastall de rodes,
trotejar de cavalls,
i trepidació de carros.
[3] Cavallers enarborats,
i lluïssor d'espases, i fulgor de llances,
i multitud de ferits, i munts de cadàvers;
un sens fi de cossos morts
i hom hi ensopegarà.
[4] Per la multitud de les fornicacions de la bella prostituta,
mestressa d'embruixaments,
la que s'enduia els pobles amb les seves fornicacions,
i les nacions amb les seves males arts.
[5] Vet ací que jo vaig contra tu, diu Jahvè dels exèrcits,
i t'aixecaré les faldes sobre la cara,
i descobriré davant les nacions la teva nuesa,
i davant dels regnes la teva ignomínia.
[6] I vessaré sobre tu abominacions,
i t'afrontaré, i et deixaré com el fem.
[7] I succeirà que tots els que et veuran,
s'apartaran de tu, i diran:

1, Ez. XXIV, 9; Hab. II, 12. — 5, Is. XLVII, 3.

1. — *Ciutat de sangs!* Cf. Hab. II, 11; Ez. XXIV, 6, 9.

4. — *La bella prostituta.* El sentit d'aquesta metàfora aplicat a Nínive (Mich. I, 7) sembla ésser el que té, aplicat a Israel, ço és, la idolatria, com ha estat dit en les notes a Oseas. Efectivament, Nínive, pel seu imperialisme, fou també un fogar d'idolatria mundial. Justifica, a més a més, la metàfora el caire luxuriós que obtenia a Nínive el culte idolàtric. La prostitució era obligatòria per totes les dones, almenys una volta a la vida.

5. — *Aixecaré les faldes... descobriré la nuesa.* És el càstig de les prostitutes. (Cf. Oseas, II, 5, 12).

Nínive és devastada;
¿qui es compadirà d'ella?
¿on cercarem qui t'aconsoli?

L'EXEMPLE DE TEBAS

8 ¿Ets tu millor que Nô-Amon
plantada entre rius,
voltada d'aigües,
que té la força en la mar
i és la mar la seva muralla?
9 Etiopia era la seva fortalesa
i l'Egipte immens;
Put i la Líbia acudiren a auxiliar-te.
10 I també ella fou emmenada a exili i a captivitat,
també els seus fills foren rebatuts pels cantons de tots els [carrers,
i sortejaren els seus prohoms,
i encadenaren els seus magnats.
11 Així tu seràs embriagada i humiliada;
tu també cercaràs refugi davant l'enemic.
12 Totes les seves muralles seran com figueres amb figues-flor;
si hom les sacsa, li cauen a la boca i se les menja.

8. — *Nô-Amon.* És la ciutat de Tebas, capital d'Egipte, presa i saquejada per les tropes assíries d'Assurbanipal, vers la meitat del segle VII a. C., segons consta en les inscripcions cuneïformes, que ens diuen que el rei d'Egipte Urdaman, vençut pels voltants de Memfis, es retirà a Tebas, on el perseguiren els assiris, i prengueren la ciutat i la saquejaren. Tebas estava situada a una i altra banda del Nil. Aquest riu és anomenat sovint mar entre els indígenes i en la literatura bíblica (Job. XLI, 23; Is. XIX, 5). Ho sembla en els períodes de les seves inundacions.

9. — *Etiopia.* En aquells dies estava unida a l'Egipte.

Put. Indica l'Àfrica egípcia en general, o millor, un país situat a la vora occidental de la Mar Roja.—*Líbia.* País estès de la Mediterrània a l'Etiopia, a l'occident d'Egipte.

10. — *Ella* (Tebas) *també* caigué, malgrat tants i tan valuosos ajuts.

11. — *Embriagada.* Beuràs a la força i copiosament, la copa de la ira de Déu.

Davant l'enemic. Hem deixat la traducció indeterminada, com en el text hebreu. Tant pot ésser *cercaràs qui et defensi de l'enemic,* com *demanaràs al mateix enemic que et doni ajut.*

12. — *Les figues-flor,* quan estan madures, com són més grosses que les altres, cauen més fàcilment de la figuera, sacsant-la; així seran aquelles formidables muralles de Nínive. Vegi's la nota a Jonàs I, 2.

[13] Vet ací que el teu poble serà com les dones, enmig de tu;
s'obriran de bat a bat a l'enemic
les portes de la teva terra;
el foc devorarà les tanques.
[14] Proveeix-te d'aigua per al setge;
reforça les teves muralles;
entra al fangar, trepitja el fang, adoba el forn dels maons.

La desfeta de Nínive serà total i definitiva

[15] Allí et devorarà el foc,
et tallarà l'espasa;
com la llagosta se't menjarà,
ni que abundis com la llagosta, ni que et multipliquis com [ella.
[16] Els teus marxants són més nombrosos
que les estrelles del cel;
la llagosta s'ha escorregut i se n'ha volat.
[17] Els teus caporals abunden com la llagosta,
i els teus escrivans com núvols de llagostes,
que acampen en els closos, en els dies de fred;
en sortir el sol, se'n van,
i no es coneix el lloc on es posaren.

13. — *Com les dones,* esdevindran de fluixos els guerrers de Nínive.

14. — *Proveeix-te d'aigua.* Nínive situada a la vora del Tigris, i en la confluència d'altres rius, no calia que es preocupés de l'aigua. Fa, doncs, estrany aquesta allocució del profeta. Alguns suposen que el profeta aplica a Nínive les condicions en què estan les altres ciutats assetjades i sense aigües naturals; altres suposen un sistema de canals per a la defensa de Nínive.

Fangar,... forn. Els assiris empraven (no tan exclusivament, però, com els caldeus) rajoles d'argila cuita al foc o al sol, per a les construccions. A això alludeix irònicament el profeta.

15. — *Et devorarà el foc.* Les dades de l'assiriologia confirmen el que deien els historiadors antics: que Nínive fou destruïda pel foc.

16. — Així com *la llagosta s'escampa i vola,* així els marxants de Nínive s'escampaven pertot arreu.

17. — Els mots del text *mintsar* (caporal) i *tipsar* (escrivà), són mots d'origen assiri, i els traduïm aproximadament. Una ciutat, on només els caporals o caps inferiors de l'exèrcit i els *escrivans* són tan nombrosos com les *llagostes,* ha d'ésser molt populosa. Malgrat això, no en quedarà ni rastre.

[18] S'adormiren els teus pastors, oh rei d'Assur;
jauen els teus magnats;
el teu poble va dispers per les muntanyes,
i no hi ha qui el reuneixi.
[19] No hi ha guariment per a la teva nafra;
la teva ferida és dolorosa;
tots els que sabran el teu destí picaran de mans sobre tu;
perquè ¿qui hi ha que no li hagi passat per sobre contínua-
[ment la teva perversitat?

18. — *S'adormiren.* Del son de la mort; segons altres, d'indolència, de mollesa.

19. — La destrucció de Nínive fou tan completa, que arribà a perdre's la memòria del lloc on estava situada, fins que devers la meitat del segle XIX s'iniciaren les excavacions de les seves ruïnes immenses. S'esdevingué la destrucció devers l'any 606, per l'exèrcit reunit dels caldeus i dels medes, sota el comandament de Nabopolassar i Ciaxares, després d'un setge de més de dos anys.

HABACUC

NOTÍCIA PRELIMINAR

Habacuc (el que abraça, o el que lluita), fou per a l'Imperi caldeu, el que Nahum per al de l'Assíria, com remarca sant Jeroni: l'encarregat d'anunciar als opressors d'Israel el càstig de Jahvè.

Les dades biogràfiques d'Habacuc són poques i insegures. Hom el suposa de la tribu de Leví; les raons, però, són dubtoses: un text dels LXX, que sembla confusionari, i una interpretació discutible de la frase final del mateix llibre.

Per criteris interns, més que per proves externes, cal situar cronològicament la profecia d'Habacuc abans de la invasió dels caldeus i deportació dels jueus a Babilònia, car el profeta en parla com d'una malvestat futura; tot sembla portar-nos a concretar els seus dies en els últims anys de Manassès, o poc després: vers l'any 640 a. C.

Amb aquesta fixació cronològica es fa molt difícil d'identificar el nostre profeta amb el seu homònim, també profeta, de què ens parla el llibre de Daniel (XIV, 32), si no el volem suposar arribat a una edat inversemblant. El martirilogi romà el commemora el dia 15 de gener.

L'estil d'Habacuc, sobretot en el càntic del capítol III, és d'una magnificència lírica i d'una audàcia grandiosa d'imatges tal, que són molts els qui el reputen el model suprem de la poesia hebraica. Potser caldria, però, rebaixar una mica l'elogi (tot i deixant-n'hi, encara, una bona part), si hom el comparava amb altres peces bíbliques anteriors, de les quals Habacuc rebé, sens dubte, la influència, v. g. Isaïas i alguns salms.

Les iniquitats dels jueus

(C. I.) [1] La malvestat que va veure Habacuc el profeta:

[2] ¿Fins a quan, oh Jahvè, cridaré
i no m'oïreu;
clamaré a vós en la desgràcia, i no me'n deslliurareu?
[3] ¿Per què em feu veure la iniquitat,
i em feu espectador de la malvestat?
Devastació i violència davant de mi;
i hi ha plets, i s'armen baralles.
[4] Perquè s'ha afluixat la llei,
i no s'observa el judici,
perquè el dolent assetja el just;
per això en surten judicis perversos.

La invasió dels caldeus

[5] Guaiteu als gentils i veieu
i meravelleu-vos i resteu esbalaïts,
perquè coses faré en els vostres dies,
que no les creureu, quan us les contaran.
[6] Car vet ací que jo suscito els caldeus,

5, Act. XIII, 41.

2. — *En la desgràcia.* En què està ficat el meu poble.

L'hebreu diu literalment *violència;* podria prendre's, doncs, com una exclamació (Knabenbauer), o bé com un adverbi d'intensitat del verb *clamaré.*

5. — *Guaiteu als gentils,* d'on us vindrà el càstig. Hi ha diversitat de sentits entre els hermeneutes.

nació aspra i furienta,
que camina per les amplàries de la terra,
per apoderar-se de ciutats, que no són seves.
7 És esveradora i feréstega;
d'ella mateixa procedeix el seu dret i la seva grandesa.
8 Els seus cavalls seran més ràpids que els lleopards,
i més rapicers que els llops en el capvespre,
i s'escamparan arreu els seus genets;
els seus genets vindran de lluny,
i volaran com l'àliga que es llança sobre la presa.
9 Ve només que per a oprimir;
la seva presència, com vent xafogós;
com l'arena, aplegarà els captius.
10 I ella se'n riurà dels reis,
i farà escarni dels capitans;
ella es burlarà de tota fortalesa;
amuntegarà terra i la prendrà.
11 Llavors el vent es mudarà,
i ella traspassarà i serà destruïda;
aquesta serà la força del seu Déu.

Javhè és invocat contra els caldeus

12 ¿No sou vós, des del principi,
Jahvè, mon Déu, el meu sant?
Nosaltres no morirem. Jahvè, l'heu posada com a judici,

6. — *Nació aspra (cruel, despòtica) i furienta* (que es presentarà molt aviat). *Camina per les amplàries... per apoderar-se.* L'imperialisme abassegador del segon Imperi caldeu en els dies de Nabopolassar i de son fill Nabucodonosor.

7. — *D'ella* (la nació caldea) *procedeix...* No té més norma de justícia que la seva voluntat, i la seva ambició és ilimitada.

8. — Els *llops en el capvespre* van més famolencs i amb més audàcia.

10. — *Amuntegarà terra* per escalar la fortalesa i prendre-la.

12. — *Com a judici.* Els caldeus executaran sobre Israel la sentència de Jahvè. El castigaran durament *(com a*

i vos, Pedra, l'heu establerta, per a castigar.
[13] Els vostres ulls són massa purs per a veure el mal,
i no poden mirar la iniquitat;
¿per què, doncs, mireu els pèrfids,
i calleu quan el dolent s'engull el just?
[14] ¿I tractareu els homes com si fossin peixos de la mar,
o com els rèptils que ningú no els governa?
[15] Els atraurà tots a l'ham,
els agafarà amb el seu filat,
i els aplegarà en la seva xarxa,
i se'n folgarà, i se n'ufanarà.
[16] Per això sacrificarà a honor del seu filat,
i cremarà encens a la seva xarxa,
perquè amb ells engrandí la seva possessió,
i féu abundós el seu menjar.
[17] ¿Continuarà, doncs, a buidar el filat,
i a matar tostemps més gent sense compassió?

Certesa del judici de Jahvè

(C. II.) [1] M'estaré a la meva talaia,
i m'estaré dempeus sobre la muralla,
i albiraré per veure què em dirà
i què respondré al que em serà objectat.
[2] I va respondre Jahvè, i va dir:
Escriu la visió, i posa-la en les taules,

pedra), però no el desfaran definitivament. *(No morirem)*.

14. — *Com si fossin peixos... com els rèptils*. Com a cosa de poca vàlua.

15. — *Ham, filat, xarxa*. Els caldeus, com els pescadors, agafen els israelites i s'enorgulleixen de la pesca.

16. — *A honor del seu filat*. El filat és el mitjà de què es val la Caldea per captivar els pobles, ço és: la força. La frase sembla tenir sentit metafòric: per als caldeus no hi més déu que la força (cf. verset 11). D'altres, però, li donen sentit propi: que els caldeus adoraven una divinitat que personificava (com el Mart de Roma i Grècia) la força militar; caldria, però, concretar el nom d'aquesta divinitat, i la relació del seu culte amb les xarxes i filats de pescar.

1. — *Què em dirà*. Jahvè.

2. — *Escriu... posa-la en les taules*.

perquè l'entenguin bé els que la llegiran.
3 Perquè la visió no es realitzarà fins al temp estatuït;
s'apressa, però, vers la fi, i no mentirà;
si es retarda, espera-la,
que de venir, vindrà; no tardarà.
4 Vet ací el que s'enlaira dintre seu no és pas en el camí dret;
el just, però, viurà per la seva fe.
5 I també pel vi peca l'home superb i no romandrà;
el qual eixampla la seva ànima com el xeol,
i és com la mort, que mai no es sacia,
i ha reunit a si totes les gents i s'ha agregat tots els pobles.

AMENACES

6 ¿No formaran sobre ell diendes i ironies
tots aquells? I diran:
Ai del que acumulà el que no era seu!
¿Fins a quan es carregarà de penyoraments?
7 ¿No s'alçaran de sobte els teus creditors,
i no es desvetllaran els que t'han de sacsar i et depredaran?
8 Perquè tu has espoliat moltes gents,
t'espoliaran a tu tots els altres pobles;
pels homicidis i per les violències fetes al país,

4, Io. III, 36; Rom. I, 17; Gal. III, 11; Hbr. X, 38.

Alguns opinen que és una metàfora per ponderar la importància de la profecia; generalment, però, es pren en sentit propi, com un manament d'escriure, intimat per Déu a Habacuc.

3. — *Espera-la*. El terme, o compliment de la visió. Alguns, fundats en la cita que en fa sant Pau (Heb. X, 37), ho refereixen al Messias. Sembla, però, que la cita de l'Apòstol té, en aquest punt, un sentit més aviat acomodatici.

5. — *El xeol* mai no s'omple, *i la mort* mai no es cansa de fer víctimes.

6. — *Tots aquells*. Els pobles captius de Caldea.

Penyoraments. Els furts acumulats per la depredació dels caldeus sobre els altres pobles, són com a hipoteques contra el depredador.

7. — *Els teus creditors*. Generalment hom tradueix *els teus mossegadors*. Essent, però, legítima la traducció *creditors* l'hem preferida com a més coherent amb el final del verset anterior, i perfectament lligada amb el següent. Aquests *creditors*, o *mossegadors*, són, històricament, els medo-perses debellADors de l'Imperi caldeu.

a la ciutat i a tots els seus habitants.
[9] Ai, del que fa negocis bruts per a casa seva,
per tal de posar ben alt el seu niu,
per a deslliurar-se del poder de la malaurança!
[10] Has pres mal consell per a la teva casa;
has desfet molts de pobles
i la teva ànima ha esdevingut culpable.
[11] Car les pedres de la paret clamaran
i de la fusta els respondrà l'enteixinat.
[12] Ai, del que edifica una ciutat amb sang,
i la funda sobre la iniquitat!
[13] No és certament de Jahvè dels exèrcits
que els pobles treballin per al foc,
i les gents s'esmercin vanament.
[14] Perquè la terra s'omplirà del coneixement de la glòria de
com les aigües cobreixen la mar. [Jahvè,
[15] Ai, del que dóna beure a l'amic,
posant-hi metzina,
i l'embriaga, per a mirar les seves nuditats!
[16] T'has omplert d'ignominia, més que de glòria;
beu tu també i se't descobreixi el prepuci;
el calze de la dreta de Jahvè es vessarà sobre tu;
vòmit repugnant damunt la teva glòria.
[17] Perquè les rapinyes del Líban et tornaran,
la devastació d'animals t'esglaiarà,
pels homicidis i per les violències en la terra,

12, Ez. IV, 9; Nah. III, 1.

9. — *Posar ben alt el seu niu.* Com l'àliga, per a seguretat. És també senyal de supèrbia.

10. — *La teva casa.* El teu Imperi. Així també en el verset anterior.

11. — *Les pedres... l'enteixinat.* Tota la casa (la constitució de l'Imperi) esdevindrà una acusació contra els caldeus.

13. — *Treballin per al foc.* Edifiquen ciutats que el foc ha de destruir.

14. — *La terra s'omplirà...* La glòria de Jahvè es farà palesa al món, en enfonsar l'Imperi caldeu. És també aquest enfonsament el camí per a la glòria del regne messiànic. (Cf. Dan. II, 44).

17. — *Rapinyes del Líban.* Els caldeus havien destroçat els boscos del Líban, per a prendre'n els arbres. Les bèsties no hi trobaven refugi: vet ací *la devastació d'animals.*

Et tornaran. Es vessaran sobre tu.

en la ciutat, i en tots els seus habitants.
18 ¿De què serveix l'estàtua que féu l'escultor?
¿la imatge de fundició i el que ensenya mentides?
Perquè, ¿hi creu el mateix que les ha formades, havent fet [imatges mudes?
19 Ai, del que diu a la fusta:
Desvetlla't; i a la pedra: Alça't; ¿és que pot parlar?
Ací la teniu coberta d'or i d'argent,
però dins d'ella, no hi ha vida.
20 Altra cosa és Jahvè en el temple de la seva santedat;
que calli davant d'ell tota la terra.

Càntic d'Habacuc

(C. III.) 1 Oració d'Habacuc, el profeta; a guisa de ditirambe:
2 Jahvè, he sentit la vostra paraula, i m'he esglaiat;
Jahvè, la vostra obra enmig dels anys; feu-la viure;
enmig dels anys la fareu conèixer;
en la ira, recordeu-vos de la misericòrdia.
3 De Teman vindrà Déu.
i el Sant, de la muntanya de Faran; (Sela)
la seva glòria cobreix els cels,

20, Ps. x, 5.

1.-*A guisa de ditirambe.* Poesia grandiosa, hiperbòlica. Traduïm així, segons el parer més general dels hebraistes moderns, la frase *al xigionoth.* Aquesta inscripció, que es troba també al títol del salm setè, és, per a nosaltres, obscura. Sant Jeroni la tradueix *pro ignorantiis;* altres *a tall de complanta;* altres, en fi, pensen que es tracta dels instruments que havien d'acompanyar el cant d'aquest himne, etc., etc. Podria ésser una indicació d'acomodar aquest càntic a l'estil musical o litúrgic del salm VII, que porta la mateixa inscripció: *a tall* (o per l'estil) *de xigion.*

2. — *La vostra obra.* El judici de Déu sobre els enemics del seu poble, i també l'obra de restauració, mitjançant el Crist. — *Enmig dels anys.* En el temps estatuït, o a través dels anys. Els LXX porten: *enmig de dos animals.*

3.—*Teman.* És la regió austral d'Idumea.

Faran. Cf. Gen. XXI, 28; Nm. X, 12; Dt. XXXIII, 2.

Sela. Aquest mot surt tres vegades en el càntic d'Habacuc i molt sovint en els salms. És una indicació, com un parèntesi, el sentit exacte del qual és difícil de precisar. Generalment hom pensa que és una indicació musical (pausa total, o de veus soles, mentre continuen tocant els instruments; canvi de to, o de ritme, o d'intensitat, o de massa coral, etc.).

i la terra és plena de les seves lloances.
[4] Resplendirà com la llum del dia,
als seus flancs portarà banyes,
el secret de la seva força.
[5] Davant d'ell anirà la mortaldat,
i dels seus peus sortiran espurnes de foc.
[6] S'aturà, i amidà la terra;
esguardà i féu tremolar els pobles,
i les velles muntanyes s'esvaïren,
els turons seculars es doblegaren,
sota les seves passes eternes.
[7] He vist humiliades les tendes de Cusan,
els pavellons de la terra de Madian tremolaven.
[8] ¿Va contra els rius la ira de Jahvè?
¿és contra els rius la vostra indignació?
o bé ¿gireu el furor contra la mar?
Car heu montat sobre els vostres cavalls,
sobre els vostres carros triomfals.
[9] Traureu l'arc vostre,
jurament n'heu fet a les tribus. (Sela).
Amb els rius solcareu la terra,

4. — *Banyes.* Les traduccions modernes (Knabenbauer, Trochon, Vigouroux, Hoonacker, Valera, etc.) diuen *raigs* per comptes de *banyes.* Nosaltres preferim la traducció *banyes* que és la de la Vulgata *(cornua);* la qual, ultra d'ésser més coherent amb el context i més expressiva (*banyes a les mans* significa el poder incontrastable de la mà de Jahvè), sembla ésser exigida per la forma gramatical, *carnaim,* que és dual.

6. — *Amidà.* Els moderns solen traduir: *feu tremolar.* Ens sembla més expressiu *amidar* i més escaient en el paral·lelisme continuat i progressiu: *d'un cop de vista amidà tota la terra; i en mirar-la, féu tremolar els pobles.*

7. — *Cusan.* Etiopia. Com Jahvè va venint del migdia, són els pobles meridionals (Madian, Etiopia), els que senten primerament els efectes de la presència triomfal de Jahvè.

8. — *Contra els rius... contra la mar.* Sembla al·ludir el pas miraculós del Jordà i de la Mar Roja. (Jos. III; Ex. XIV).

9. — *Traureu l'arc vostre.* Ja és, com una frase feta entre els hermeneutes, que els dos primers membres d'aquest verset són la tortura dels que els interpreten. No cal dir que les interpretacions (i les rectificacions textuals i tot) abunden.

Amb els rius. Aquest membre (el tercer del verset) sembla pertànyer al verset següent. Ho indica el context i el Sela ho confirma.

[10] les muntanyes, en veure-us, tremovalen;
passaven les aigües en inundació,
l'abisme ha fet sentir la seva veu;
les altures han alçat les mans.
[11] El sol i la lluna es deturaren en llur estatge,
s'esvaïren a la claror de les vostres sagetes,
a la resplendor fulgurant de la vostra llança.
[12] Trepitjareu, irat, la terra;
furiós, triturareu els pobles.
[13] Heu sortit per salvar el vostre poble,
per salvar amb el vostre Crist;
heu colpit la testa de la casa del pervers,
fins al coll li heu despullat els fonaments. (Sela).
[14] Amb llurs bastons heu foradat el cap dels seus guerrers,
que es llençaven, com una tempesta, per dispersar-me,
cridant d'exultació,
com qui devora l'humil, ocultament.
[15] Passàreu sobre la mar,
els vostres cavails pel fang de les grans aigües.
[16] Ho vaig sentir, i em tremolaven les entranyes,
de la veu em cruixien els llavis;
els ossos se'm desfeien,
i per dins de mi trontollava;
quant sofriré el dia de l'angoixa,
en pujar al poble l'invasor!
[17] Ja no floriran les figueres,

11. — *El sol i la lluna es deturaren.* No gosaren a treure la seva llum, enlluernats de la resplendor de les armes de Jahvè.

13. — *El vostre Crist.* Sembla que no es tracti d'una persona determinada, sinó de la mateixa institució teocràtica. Dels que li donen sentit personal, uns ho refereixen a Moisès, altres a Cirus (Is. XLV, 1), altres a la persona de Jesucrist. Els crítics moderns tendeixen a corregir el text massorètic. Una correcció ben escaient és la que tradueix: *per a la victòria del vostre Crist.*

La casa del pervers. És l'Imperi caldeu, opressor d'Israel.

14. — *Com qui devora...* Com el lleó, quan es menja la presa, rugint dintre la cova.

15. — *Sobre la mar.* Aquest verset alludeix el pas de la Mar Roja.

16. — *De la veu.* De Jahvè, que anunciava coses formidables.

ni fruitaran les vinyes;
serà fallada la mostra de les oliveres;
els guarets no produiran pitança;
la pleta serà buida de ramats,
i no hi haurà bous en els corrals.
[18] Però jo, confiat en Jahvè,
exultaré en el Déu de la meva salvació.
[19] Jahvè, Senyor, la meva fortalesa,
donarà als meus peus l'agilitat del cérvol,
i em farà caminar per les altures.
Al Cap dels cantors, sobre instruments de corda.

19.—*Al cap dels cantors, sobre instruments de corda.* La majoria dels moderns tradueixen així la frase última del càntic d'Habacuc. La raó és que l'esmentada frase es troba en el títol d'alguns salms, i hom la tradueix generalment en aquest sentit. Val a dir, però, que hi ha diferències remarcables entre la frase final d'Habacuc i el títol dels salms aludits, v. g. el sufix de primera persona que manca en els salms. D'altres tradueixen: *Per a cantar amb la meva cítara,* i aquesta traducció ultra ésser un final més escaient, respon millor a les exigències del paral·lelisme.

SOFONIAS

NOTÍCIA PRELIMINAR

Sofonias, o Zefanià, segons el text massorètic (protegit de Jahvè), és tingut per alguns, segons la inscripció del llibre, com a descendent del rei Ezequias; d'altres, però, opinen que l'Ezequias aludit en el primer verset de la profecia de Sofonias, com a ascendent del profeta en quarta generació (Hizkià), no és el rei célebre del temps d'Isaïas, sinó un personatge vulgar, que portava aquell nom, altrament usual entre els jueus.

La vida profètica de Sofonias es desplegà en els dies del rei Josias, segons diu ell mateix (I, 1), vers la segona meitat del segle VII a. C.; hom discuteix, però, a quina època de la vida d'aquest rei pertany l'actuació de Sofonias. Per a molts crítics, els indicis interns del mateix llibre suposen l'època anterior a la reforma religiosa realitzada per Josias (cf. II Par. XXXIV); d'altres, però, opinen tot el contrari.

L'estil de Sofonias, sense elevar-se a grans altures líriques ni literàries, és expressiu, i no està mancat, sovint, de força i de vivacitat. És poc original; hi abunden les allusions i els manlleus als profetes anteriors. Hom ignora els anys que durà la vida de Sofonias; així també la data i el lloc de la seva mort. El martirilogi romà el commemora el dia 3 de desembre.

I. VENJANÇA DEL SENYOR

(I, 1 - III, 7

El judici de Déu sobre Judà

(C. I.) [1] Paraula de Jahvè, que fou dita a Sofonias, fill de Cusí,
fill de Godolias, fill d'Amarias, fill d'Ezequias, en els dies de Josias,
fill d'Amon, rei de Judà:

[2] Vaig a arrasar-ho tot de per damunt la terra,
ha dit Jahvè.
[3] Trauré els homes i les bèsties,
trauré els ocells del cel i els peixos de la mar;
i els escàndols i els pecadors;
i rauré els homes de damunt la faç de la terra, ha dit Jahvè.
[4] I estendré la mà sobre Judà,
i sobre tots els habitants de Jerusalem,
i hi arrasaré el que resta de Baal,
i fins el nom dels ministres i dels sacerdots.
[5] I els que sobre els terrats es dobleguen
a l'exèrcit del cel,
i els que, inclinant-se, juren per Jahvè,

4.—*Estendré la mà.* Castigaré greument. — *El que resta de Baal.* Importa una destrucció completa del culte idolàtric, sense deixar-ne cap resta.

5. — *Es dobleguen.* S'inclinen en actitud d'adoració, davant dels estels, que són *l'exèrcit del cel* en el llenguatge bíblic. Aquest culte idolàtric solia practicar-se *sobre els terrats* de les cases. Cf. Jer. XIX, 13.

i juren per llur rei.
[6] I els que es decanten de Jahvè,
ni el cerquen, ni se'n preocupen.

Tots els pecadors seran castigats

[7] Calleu en la presència del Senyor Jahvè,
perquè s'acosta el seu dia;
Jahvè ha preparat el sacrifici
i ha santificat els convidats.
[8] I serà en el dia del sacrifici de Jahvè,
que castigaré els prínceps i els fills del rei,
i tots els que vesteixen vestit estranger.
[9] I els que passen el llindar en aquell dia,
els que omplen la casa de llurs senyors de frau i de violència.
[10] I en aquell dia, ha dit Jahvè,
de la porta dels peixos es sentiran veus de clamor,
i udols, de la segona,
i gran capgirament, dels turons.
[11] Udoleu, habitants de Mortex,

Per llur rei. Així ho diu el text massorètic, i sembla referir-se a Baal, que en altres indrets és anomenat, com ací, rei. La Vulgata porta (potser més encertadament) *Melcom,* ço és, Moloc, déu dels ammonites, el qual també tenia els seus fidels en terra d'Israel.

7. — *Calleu.* En senyal de temor i de reverència.

Jahvè ha preparat el sacrifici. Ço és, els pecadors, la nació jueva, que serà la víctima en el sacrifici de Jahvè, i *ha santificat* (ha triat i determinat) els convidats, ço és, els caldeus, instruments de la Justícia divina, en el carnatge de Judà.

8. — *Vestit estranger.* Els prohoms de Judà havien adoptat el costum de vestir a la caldea, o bé a l'egípcia, enlluernats per l'esplendor d'aquests Imperis pagans, i en menyspreu manifest dels costums jueus. El rei Josias no és amenaçat personalment, sinó sols els prínceps, per tal com fou bona la seva conducta (cf. IV Rg. XXII, 2).

9. — *Els que passen el llindar.* De les cases humils i s'apoderen del que hi ha, pel frau i la violència, i ho porten a la casa del rei, o de llurs senyors.

10. — *La porta dels peixos.* Estava vers el nord, en les muralles de Jerusalem, per on sembla que van entrar-hi els caldeus. A prop d'ella hi havia una peixeteria.

La segona. Era una barriada, part secundària de la ciutat de Jerusalem, vers el nord.

Dels turons. De Morià i de Sion, etc. dins la ciutat.

11. — *Mortex.* Nom propi d'una barriada de Jerusalem, o d'una vall pròxima.

perquè és exterminat tot el poble de Canaan,
tots els que porten argent.
12 I serà en aquell temps que escorcollaré Jerusalem amb llu-
[meners,
i castigaré els homes que s'asseuen sobre llurs excrements,
i van dient a dintre del seu cor:
Jahvè no ens farà ni bé ni mal.
13 I llurs riqueses seran posades a saqueig,
i llurs cases seran assolades;
es faran cases, i no les habitaran;
plantaran vinyes, i no se'n beuran el vi.

El dia terrible

14 Ja és a prop el dia gran de Jahvè;
és a prop i s'atansa de pressa.
Hom el sent venir el dia de Jahvè;
allí els potents s'exclamaran amargament.
15 Dia de furor aquell dia,
dia de tristor i angoixa,
dia de desolament i devastació,
dia de tenebres i de fosca,
dia de núvols i de boira.
16 Dia de trompeta i d'estrèpit
sobre les ciutats amurallades i sobre els angles elevats.
17 Assetjaré els homes i aniran com orbs,

13, Am. v, 11. – 15, Ir. xxx, 7; Ioel II, 11; Am. v, 18.

El poble de Canaan. Els jueus que, a tall de fenicis, no pensen més que en els diners i en el negoci.

12. — *S'asseuen sobre llurs excrements.* Frase proverbial, per designar els pecadors empedreïts (Jer. XLVIII, 11).

En dir: *Jahvè no ens farà ni bé ni mal,* neguen la Providència de Déu.

13. — *Es faran cases, i no les habitaran; plantaran vinyes...* Aquesta amenaça es deriva de la mateixa Llei (Deut. XXVIII, 30, 39) i es repeteix més d'una vegada en els profetes. (Amós, V, 11; Miqueas, VI, 15).

14. — *La veu del dia de Jahvè,* ja es deixa sentir: veu de tempesta i de grans malvestats.

16. — *Trompeta* bèllica i *estrèpit* militar.

Els angles elevats. Són les torres emplaçades en els angles de la muralla i més elevats que ella.

17. — *Asseljaré... com orbs.* Cf. Deut. XXVIII, 29, 52.

perquè han pecat contra Jahvè;
i serà vessada llur sang
com la pols, i llur carn, com els fems.
[18] Ni l'argent, ni l'or, que posseeixen,
no podrà deslliurar-los,
en aquell dia, de la ira de Jahvè;
amb el foc del seu furor, tota la terra serà devorada;
perquè destruirà ràpidament tots els habitants de la terra.

Exhortació a penitència

(C. II.) [1] Aplegueu-vos i veniu ensems,
raça desplaent!
[2] Abans que es compleixi el que està decretat
(com el pallús, ve corrent el dia);
abans que vingui sobre vosaltres el furor de la indignació de [Jahvè,
abans que vingui sobre vosaltres el dia de la ira de Jahvè.
[3] Cerqueu Jahvè, tots els humils de la terra,
que heu complert els seus preceptes;
cerqueu justícia, cerqueu mansuetud!
Potser sereu dissimulats el dia de la ira de Jahvè.

El càstig dels filisteus

[4] Perquè Gaza serà abandonada
i Ascalon, desolada;

18, Ez. VII, 19.

Com la pols... com els fems. Com a cosa de poc valor i en abundància.

18. — *Tota la terra* (de Judà en sentit immediat). El sentit complet, però, sembla exigir-ne l'extensió a tot el món. (Cf. versets 2-4).

2. — *Com el pallús...* Aquest verset és obscur literàriament en els dos membres, i diversament traduït pels hermeneutes. El pallús corre com el vent, que se l'emporta; així el dia de la ira de Jahvè s'atansa ràpidament.

3. — *Potser sereu dissimulats.* Passats per alt davant dels càstigs de Déu.

4. — *Gaza, Ascalon, Asdod, Accaron.* Ciutats filistees.

En el text hebreu hi ha un joc de paraules intraduïble.

Asdod serà foragitada en ple migdia
i Accaron, desarrelada.
5 Ai, dels que habiten vora la mar,
de la nació dels Cretencs!
L'amenaça de Jahvè sobre vosaltres, Canaan,
terra de filisteus;
t'exterminaré, fins que no et resti cap habitant.
6 I esdevindrà la vora de la mar lloc de descans per als pastors,
i pleta per als ramats.
7 I serà la costa per a la resta de la casa de Judà;
allí pasturaran, al vespre descansaran en les cases d'Ascalon,
perquè els visitarà Jahvè, llur Déu,
i els tornarà de la captivitat.

El càstig dels moabites i ammonites

8 He sentit els vituperis de Moab
i les contumèlies de la filla d'Ammon,
amb què insultaren el meu poble,
i s'ensuperbiren damunt del seu terme.
9 Per això, com jo visc!
ha dit Jahvè dels exèrcits, Déu d'Israel:
Moab esdevindrà com Sodoma,
i els fills d'Ammon, com Gomorra:
ermot de punxes, i clot de sal, i solitud perpètua.
La resta del meu poble els espoliarà,

8, Inf. III, 3.

5. — *La nació dels Cretencs.* Segons alguns, els *Keretim* són una branca dels filisteus; altres pensen, d'acord amb el LXX, que s'alludeix l'illa de Creta, d'on eren originaris. No són incompatibles aquestes dues explicacions.

7. — *Per a la resta de la casa de Judà.* Aquest eixamplament del reialme de Judà s'acomplí en part al temps dels macabeus (cf. I Mac. X, 89; XI, 60-63). El sentit ple, però, de la profecia es verifica amb la catolicitat de l'Església, que ocupa el terreny dels enemics debellats del Crist.

8. — *Moab, Ammon.* Els moabites i els ammonites, eterns enemics dels jueus, insultaven el poble de Judà en els dies de la invasió caldea i consumaren la depredació en la terra dels vençuts.

i la resta de la meva gent els senyorejarà.
10 Això els vindrà per llur supèrbia,
perquè insultaren el poble de Jahvè dels exèrcits,
i s'ufanaren contra d'ell.
11 Terrible serà Jahvè contra d'ells,
perquè esmicolarà tots els déus de la terra,
i tothom, des del seu lloc,
l'adorarà: totes les illes dels pobles.

El càstig de l'Assíria

12 Vosaltres també, els etíops,
sereu travessats per la meva espasa.
13 I estendrà la seva mà vers el nord,
i destruirà Assur,
i deixarà Nínive devastada,
eixuta com el desert.
14 I jauran enmig d'ella els ramats,
totes les bèsties dels pobles,
també el pel·lícan,
també l'eriçó pernoctaran en els seus atris;
una veu cantarà en les finestres;
solitud en les cornises,
perquè seran aterrats els cedres.
15 Aquesta és la ciutat de la joia,
la que vivia confiada,
la que deia en el seu cor:
Jo, i fora de mi, no res.

14, Is. xxxiv, 11.

9. — *Els senyorejarà.* Per l'acompliment d'aquesta profecia, cf. I Mac. V, 6-8.

11. — *Les illes dels pobles.* Són les terres llunyanes dels gentils, enllà de la mar (Europa); hi ha ací, doncs, una allusió clara a la catolicitat de l'Església.

14. — *Una veu* (la de les òlibes i altres aus semblants) cantarà en les finestres; nota de tristor i de solitud.

Seran aterrats els cedres. De les bigues i de les portes i dels plafons dels edificis.

Com ha estat desolada, reduïda a corral de bèsties!
Tots els que hi passaran,
xiularan i agitaran les mans.

Amenaces contra Jerusalem

(C. III.) [1] Ai, de la ciutat rebel i contaminada,
la ciutat opresora!
[2] No ha escoltat la veu,
ni ha posat seny,
ni ha confiat en Jahvè,
ni s'ha acostat a son Déu.
[3] Dins d'ella els seus prohoms bruelen, com a lleons;
els seus jutges, com els llops al vespre,
que res no han menjat pel matí.
[4] Els seus profetes temeraris,
homes pèrfids els seus sacerdots;
han profanat el santuari,
han falsejat la llei.
[5] Just, però, Jahvè dins d'ella,
no farà injustícia;
cada matí treurà a la llum el seu judici,
i mai no mancarà;
però l'inic no coneix la vergonya.
[6] He exterminat les nacions,
i estan aterrades llurs fortaleses,
i deserts els carrers,
i ningú no hi passa;
foren desolades llurs ciutats,
fins a no deixar-hi cap home, ni cap habitant.

3, Ez. XXII, 27; Mch. III, 11.

15. — *Xiularan i agitaran les mans.* Actitud de sarcasme. Jer. XIX, 8; Miq. VI, 16.

1. — *La ciutat rebel.* Ço és, Jerusalem.

2. — *No ha escoltat la veu.* De Jahvè, predicada pels profetes.

3. — *Bruelen, com a lleons... com els llops al vespre.* Són els animals més terribles i de més ferocitat.

7 Vaig dir, però:
Em temeràs, posaràs seny i no serà destruït el seu estatge,
per tot allò que ja l'he castigat;
però s'afanyaren a fer obres dolentes.

II. LA SALVACIÓ OBRADA PER DÉU

(III, 8 - 20)

8 Per tant, ha dit Jahvè, espereu-me,
el dia que m'aïçaré a espoliar,
perquè el meu pensament és de congregar els pobles,
i amuntegar els reialmes,
per a vessar sobre d'ells la meva ira,
tot el furor de la meva indignació;
car amb el foc de la meva venjança
serà devorada tota la terra.

Santedat i humilitat de la teocràcia restaurada

9 Perquè llavors purificaré els llavis dels pobles,
perquè tots invoquin el nom de Jahvè
i el serveixin unànimement.
10 D'enllà dels rius d'Etiopia,

8, Sup. I, 18.

8. — *Congregar els pobles.* Aquest verset i els següents semblen alludir directament els dies del retorn de l'exili babilònic. La realització plena, però, s'ha de referir als dies del reialme messiànic i àdhuc als esdeveniments finals del món. Observació que ja hem fet manta vegades i que cal tenir sempre present per a interpretar la literatura profètica.

10. — *D'enllà dels rius d'Etiopia.* El Nil i els seus afluents que, segons les idees geogràfiques dels jueus, representaven les terres més apartades del món. Hi ha, doncs, una allusió a la catolicitat de l'Església.

els meus adoradors;
la filla dels meus escampats,
em portaran obsequis.
11 En aquell dia, no t'afrontaràs de cap de les teves obres,
amb què has prevaricat contra mi;
perquè aleshores trauré de dins de tu els exaltadors de la teva [supèrbia,
i mai més no tornaràs a vanar-te en la muntanya de la meva [santedat.
12 I deixaré enmig de tu un poble humil i pobre,
i confiaran en el nom de Jahvè.
13 Els que restaran d'Israel no cometran iniquitats,
ni parlaran mentides;
llengua d'engany no es trobarà en llur boca,
perquè pasturaran i jauran tranquil·lament.

La joia i la glòria en la restauració d'Israel

14 Canta, filla de Sion,
crida de joia,
alegra't i enlaira el cor,
filla de Jerusalem.
15 Jahvè ha esvaït la teva sentència,
ha foragitat els teus enemics;
Jahvè, el rei d'Israel, és a dins de tu;
mai més ja no et vindrà cap mal.
16 Aleshores hom dirà a Jerusalem, no tinguis por;

La filla dels meus escampats. Hebraisme que significa els jueus escampats per tot el món, o els cristians que habiten per tota la terra; els quals en el temps messiànics s'adreçaran al Déu veritable.

11. — *No t'afrontaràs.* Allusió a la santedat de l'Església militant i triomfant. — *Vanar-te en la muntanya.* L'orgull de raça dels jueus (cf. Lc. III, 8).

12. — *Un poble humil.* El reialme del Messias no serà d'esplendor humà.

13. — *No cometran iniquitats.* Nova allusió a la santedat de l'Església.

Pasturaran i jauran tranquil·lament. Allusió a la pau que regnarà en l'economia de la restauració messiànica. Aquesta pau s'iniciarà amb la tornada de Babilònia, però d'una manera molt incompleta.

16. — *No tinguis por.* Exhortació que sovinteja en la literatura evangèlica (cf.

Sion, no afluixis les mans.
[17] Jahvè, ton Déu, poderós, és a dintre teu;
ell et salvarà, es gloriarà sobre tu amb alegria;
en el seu amor callarà,
esclatarà en cançó exultatòria.
[18] Aplegaré els que es dalegen per les solemnitats;
foren teus;
els era oprobi la teva desgràcia.
[19] Vet ací que jo acabaré tots els teus opressors en aquell temps,
i salvaré aquella que coixejava,
i recolliré la que anava descarrerada,
i els posaré en lloança i renom per tota la terra,
on foren afrontats.
[20] En aquell temps, us conduiré, i aleshores us reuniré,
car us posaré en lloança i renom per tots els pobles de la terra,
quan tornaré els vostres captius a la vostra presència,
ha dit Jahvè.

vg. g. Lc. I, 13, 30; II, 10; VIII, 50; XII, 7, 32, etc.).—*No afluixis les mans.* En gest de descoratjament i de por.

17. — *Callarà, esclatarà...* L'amor vehement de Jahvè vers el seu poble restaurat es manifesta, com l'amor humà, quan és intens: tantost amb el silenci, tantost amb cançons exultatòries.

18. — *Els que es dalegen.* Els hebreus exiliats i sense temple, per poder celebrar-hi llurs festes. — *La teva desgràcia.* La de la ciutat santa.

19. — *Aquella que coixejava... la que anava descarrerada* (cf. Miq. IV, 7). Imatges preses de la vida pastoril, per expressar la cura de Jahvè sobre el seu poble afligit, per a restaurar-lo després de la captivitat. Alguns ho apliquen a la conversió d'Israel a la fi del món.

20. — *Quan tornaré els vostres captius.* Allusió clara al retorn dels jueus de la captivitat de Babilònia. No es limita, però, a això la profecia, sinó que anuncia també la catolicitat de l'Església: *per tots els pobles de la terra.*

AGGEU

NOTÍCIA PRELIMINAR

Ja hem remarcat que la sèrie dels profetes menors, tal com estan ordenats en la Bíblia, seguia generalment l'ordre cronològic. Aggeu pertany amb els dos altres que el segueixen, a l'època *postexílica*, en la qual els jueus, retornats de Babilònia, malden per refer llur nacionalitat, llur teocràcia.

Aggeu (festiu, home de festa), va viure i va profetitzar en els dies de Darius, fill d'Histaspes, ço és, vers l'any 520 a. C. Una tradició patrística el suposa un dels captius en terres de Caldea i retornat a Palestina, amb Zorobabel (Esd. II). El Talmud, el fa membre de la gran Sinagoga. Tot això, però, és incert, com ho són també les altres dades relatives a la vida d'Aggeu, fóra de les consignades en el seu llibre i en els primers capítols del d'Esdras.

Retornats els jueus de l'exili babilònic, sota el comandament de Zorobabel, començaren tot seguit la reconstrucció del temple en el regnat de Cirus; els samaritants, però, amb llur hostilitat bèllica, i amb llurs intrigues en la cort de Pèrsia, aconseguiren de fer suspendre l'obra. Uns anys després, en el regnat de Darius, fill d'Histaspes, Aggeu (i també Zacarias) instà els seus compatriotes a reprendre l'obra del temple, el qual fou dedicat l'any 515.

L'estil d'Aggeu es ressent de la decadència general de la literaratura hebrea en aquell temps. Tot el llibre consta de quatre oracles clarament destriables: I; II, 1-10; II, 11-20; II, 21-24.

I. EXHORTACIÓ A BASTIR EL TEMPLE

(I, 1 - II, 1)

Exhortació a reedificar el temple

(C. I.) [1] L'any segon del rei Darius, el mes sisè, el primer dia del mes, hi va haver paraula de Jahvè, per mitjà d'Aggeu, el profeta, a Zorobabel, fill de Salatiel, governador de Judà, i a Jesús, fil de Josedec, el gran sacerdot, dient: [2] Així ha parlat Jahvè dels exèrcits: Aquest poble diu: No és arribat encara el temps d'edificar la casa de Jahvè.

[3] Hi hagué, doncs, paraula de Jahvè per mitjà d'Aggeu, el profeta, dient:

[4] ¿És que per a vosaltres és temps
de viure en cases enteixinades,
mentre aquesta casa és enrunada?
[5] Ara, doncs, heus ací el que ha dit Jahvè dels exèrcits:

1, Esr. v, 1.

1. — *Darius* (Histaspes). Que regnà en els anys 521-486 a. C.

El mes sisè. Segons el calendari lunar dels hebreus, s'anomenava *Elul,* i coincidia amb les darreries d'agost i el començament de setembre del calendari nostre.

Zorobabel, fill de Salatiel. Aquesta filiació, expressada ací i en altres indrets del Vell i del Nou Testament, sembla desmentida per I Par. III, 19, on es diu que el pare de Zorobabel era Pedaià. Per a conciliar-ho, s'han formulat diverses hipòtesis. La més acceptada és la que invoca la llei del levirat (cf. Deut. XXV, 5-10) segons la qual Zorobabel seria fill natural de l'un (Pedaià) i legal de l'altre (Salatiel).

4. — *Cases enteixinades.* S'estilava, entre els jueus de bona posició, recobrir les parets i els sostres de les cases amb plafons de cedre o altres fustes precioses. Cf. Jer. XXII, 14.

Aquesta casa. El temple de Jahvè.

Poseu el cor a meditar sobre els vostres camins.
6 Sembreu molt i colliu poc;
mengeu i no us sacieu;
beveu i no us embriagueu;
aneu vestits i no us abrigueu;
i el que treballa a sou posa la paga en bossa foradada.
7 Ara, doncs, heus ací el que ha dit Jahvè dels exèrcits:
Poseu el cor a meditar sobre els vostres camins.
8 Pugeu a la muntanya, i porteu fusta,
i edifiqueu la casa;
i m'hi complauré, i seré honorat, ha dit Jahvè.
9 Heu aspirat a molt, i us ha resultat poc;
i ho heu portat a casa, i jo ho he esventat.
Per què? ha dit Jahvè dels exèrcits:
perquè la meva casa és desolada,
mentre cada un de vosaltres corre per a la seva casa.
10 Per això el cel ha tancat la rosada sobre vosaltres,
i la terra deté els seus rendiments.
11 I he cridat l'eixut sobre la terra i sobre les muntanyes,
i sobre el blat,
i sobre el most, i sobre l'oli,
i sobre tot el que produeix la terra,
i sobre els homes, i sobre les bèsties,
i sobre tots els treballs de les vostres mans.

El profeta és escoltat

12 I escoltà Zorobabel, fill de Salatiel, i Jesús, fill de Josedec,
el gran sacerdot, i tota la resta del poble, la veu de Jahvè llur Déu,

6, Dt. XXVIII, 38; Meh. VI, 15.

5. — *Vostres camins* (hebraisme). Vostra conducta, vostres accions.

6. — *Sembreu molt i colliu poc.* (Cf. Deut. XXVIII, 38). Aquestes expressions fan l'efecte d'ésser ja com a refranys.

8. — *La muntanya* (de Sion, segons alguns; del Líban, segons altres). Sembla més aviat que no es refereix a cap muntanya particular, sinó a les que tenen boscos en general, per a tallar-hi fusta.

9. — *Heu aspirat a molt.* Sembrant i plantant molt, però la collita és escassa.

i totes les paraules d'Aggeu, el profeta, com a enviat de Jahvè llur Déu, i el poble va témer a la presència de Jahvè. [13] I parlà Aggeu, missatger de Jahvè, en legació de Jahvè, al poble, dient: Jo estic amb vosaltres, ha dit Jahvè.

[14] I excità Jahvè l'esperit de Zorobabel, fill de Salatiel, cap de Judà, i l'esperit de Jesús, fill de Josedec, el gran sacerdot, i l'esperit de tota la resta del poble, i vingueren, i obraren la casa de Jahvè dels exèrcits, llur Déu.

[15] El dia vint-i-quatre del mes sisè, l'any segon del regnat de Darius.

Cal tenir confiança en la protecció de Javhè

(C. II.) [1] En el mes setè, a vint-i-un del mes, hi hagué paraula de Jahvè, per mitjà del profeta Aggeu, dient:

II. CONSOLACIÓ PELS QUE TREBALLEN EN L'EDIFICACIÓ DEL TEMPLE

(II, 2 - 24)

[2] Parla, doncs, a Zorobabel fill de Salatiel, cap de Judà, i a Jesús, fill de Josedec, el gran sacerdot, i als altres del poble, dient:

[3] ¿Qui resta entre vosaltres dels que veieren
aquesta casa en la seva glòria anterior?

13. — *Jo estic amb vosaltres.* Frase bíblica equivalent a: Jo us protegeixo.

15. — En la Vulgata aquest verset és el primer del capítol següent. El text hebreu, en canvi, el porta més encertadament en aquest lloc. El més lògic sembla de començar el capítol II amb les paraules «L'any segon...» d'aquest verset.

1. — *El mes setè* (Etanim), comprenia la segona meitat del nostre setembre i la primera d'octubre.

Hi hagué paraula de Jahvè. Es produí la revelació divina, com en el verset 3 del cap. I.

3. — *En la seva glòria anterior.* El temple de Zorobabel era per molts conceptes inferior al temple de Salomó.

¿i què és el que veieu ara vosaltres?
¿no apareix aquesta, com no-res, als vostres ulls?
4 Ara, doncs, pren coratge Zorobabel, ha dit Jahvè,
i tu també, Jesús, fill de Josedec, gran sacerdot,
i tot el poble del país, ha dit Jahvè, i poseu-vos a l'obra;
que jo estic amb vosaltres, ha dit Jahvè dels exèrcits.
5 Per la paraula que vaig pactar quan eixíreu d'Egipte,
i el meu esperit estarà enmig de vosaltres; no temeu.

La glòria del temple novell

6 Perquè això ha dit Jahvè dels exèrcits:
Encara una altra volta, dintre poc,
commouré el cel, i la terra,
i la mar, i els continents.
7 I commouré totes les nacions,
i vindrà el més preat de totes les gents,
i ompliré de glòria aquesta casa,
ha dit Jahvè dels exèrcits.
8 Meva és la plata, i meu és l'or,
ha dit Jahvè dels exèrcits.

7, Hbr. XII, 26.

5. — *La paraula que vaig pactar.* De triar-vos com a poble destinat a exercir el meu culte a perpetuïtat (Ex. XIX, 5 i seg.; Lev. XXVI, 11).

6.—*Encara una altra volta.* Aquesta frase obté traduccions diverses i esdevé obscura. El sentit sembla ésser: en l'esdevenidor pròxim, aquest temple serà humil, com ara, en comparació del salomònic; però més avant Jahvè el glorificarà.

Commouré el cel i la terra. Aquesta commoció es refereix, segons alguns, a la que es realitzà en la mort de Jesucrist (Mt. XXVII, 45 i seg.); altres la refereixen als esdeveniments de la fi del món; altres, finalment, ho interpreten en sentit més o menys metafòric.

7. — *Commouré totes les nacions.* Els profetes anteriors ja havien anunciat l'agitació dels pobles, afluint al regne messiànic (cf. Is. LX).

El més preat de totes les gents. La Vulgata i alguns hermeneutes protestants i catòlics, ho refereixen a la persona del Messias (*Desideratus cunctis gentibus*). El sentit directe del text hebreu, tal com el posseïm, s'ha de referir a les riqueses i preciositats que portaran els pobles en afluir a Sion.

Ompliré de glòria. Amb les ofertes dels gentils.

[9] Serà gran la glòria d'aquesta darrera casa,
més que la de l'anterior,
ha dit Jahvè del exèrcits,
i en aquest lloc donaré la pau, ha dit Jahvè dels exèrcits.

El poble jueu contaminat

[10] El dia vint-i-quatre del mes novè, l'any segon de Darius, hi hagué paraula de Jahvè, per mitjà del profeta Aggeu, dient: [11] Això ha dit Jahvè dels exèrcits: Demana ara la llei als sacerdots, dient: [12] Si algú porta carn sagrada en els replecs del seu vestit, i toca amb els seus replecs el pa, o el recapte, o el vi, o l'oli, o qualsevol altra vianda, ¿serà santificat tot això? Respongueren els sacerdots, i digueren: No.

[13] I demanà Aggeu: Si un contaminat per cadàver, toca qualsevol d'aquestes coses ¿esdevindran contaminades? Respongueren els sacerdots i digueren: Seran contaminades. [14] I respongué Aggeu, i digué:

Així està aquest poble,
i aquesta gent en la meva presència, ha dit Jahvè,
i així són totes les obres de les seves mans;
i tot el que m'ofereixen, també és contaminat.

Càstigs i benediccions

[15] I ara penseu dins del vostre cor el que ha esdevingut fins [avui,

9. — *Donaré la pau.* La pau aquella, que el món no pot donar, que és la pau de l'ànima. Es refereix el profeta al temps messiànic. La pau és una de les característiques del Messias més destacades (cf. v. g. Mich. V, 5). I en aquest sentit, serà més gloriós el nou temple (on acudirà el rei de la pau) que no pas el de Salomon.

12. — *Carn sagrada.* La que restava de la víctima en certs sacrificis. Segons la Llei (Lev. VI, 20) el vestit en qüestió restava santificat pel contacte de la carn del sacrifici, i no es podia emprar per a serveis profans, sense execrar-lo prèviament; però no trametia la santificació a tot l'altre que tocava.

13. — *¿Esdevindran contaminades?* Segons la Llei (Nm. XIX, 22).

abans de muntar, pedra sobre pedra, en el temple de Jahvè.
16 Aleshores hom anava a un munt de vint mesures,
i n'hi havia deu;
i hom anava a la boca del trull,
per treure'n cinquanta càntirs, i n'hi havia vint.
17 Us he castigat amb eixut, i amb mascaró, i amb calamarsada,
tota obra de vostres mans,
i ningú de vosaltres no s'ha girat a mi, ha dit Jahvè.
18 Penseu dins del vostre cor, d'avui en avant,
des del dia vint-i-quatre del mes novè,
des del dia que foren posats els fonaments del temple de [Jahvè;
penseu-ho dins del vostre cor.
19 ¿Hi ha encara llavor al graner?
I ni la vinya, ni la figuera,
ni el magraner, ni l'olivera no han florit;
des d'avui, ho beneiré.

Zorobabel, segell de Déu

20 I novament hi hagué paraula de Jahvè a Aggeu, a vint-i-quatre d'aquell mes, dient: 21 Parla a Zorobabel, governador de Judà, i digues-li:

Jo commouré el cel i la terra.
22 I bolcaré el soli dels reialmes,
i trencaré la potència dels regnes de les nacions,
i bolcaré el carro i els que hi van a dalt,
i cauran els cavalls i els genets;
cada un pel glavi de son germà.

18, Am. IV, 9.

16.—*Vint... i n'hi havia deu; cinquanta... vint.* Frases que expressen la pobresa i decadència d'aquells dies.

20. — *Vint-i-quatre d'aquell mes.* El mateix dia que es produí la revelació anterior.

22.—*Bolcaré el soli... trencaré la potència de les nacions.* Aquesta predicció es refereix al temps messiànic (cf. Dan. II, 44) i potser també alludeix la fi del món.

23 En aquell dia, ha dit Jahvè dels exèrcits,
et prendré, Zorobabel, fill de Salatiel,
mon servent, ha dit Jahvè,
i et posaré, com un segell;
perquè t'he triat, ha dit Jahvè dels exèrcits.

23, Sir. XLIX, 13.

23. — *Zorobabel*. Ací representa, més aviat que la seva pròpia persona i el seu temps, el temps i la persona del Messias en la primera, i (segons altres) en la segona vinguda al món.

Com un segell. Com a legat meu. El segell és el senyal d'autenticitat personal. Segons altres, el segell és ací una cosa preciosa i curosament guardada. Per comprendre l'escaiença d'aquesta profecia, cal tenir en compte que Jeconias, avi de Zorobabel, era com un anell rebutjat. (Cf. Jer. XXIII, 24). Zorobabel és la rehabilitació de la nissaga, de la qual havia de nàixer el Messias.

ZACARIAS

NOTÍCIA PRELIMINAR

L'onzè dels profetes menors, Zacarias (record de Déu), fill de Baraquias i nét d'Addo, sembla que fou de família sacerdotal (cf. Neh. XII, 4, 16).

Alguns, fundats en el mateix text (II, 4), el suposen dedicat, des de molt jove, a la missió de profeta; però una tradició recollida entre els escriptors cristians antics, el suposa ja vell quan tornà de Caldea. El que podem assegurar és que fou contemporani d'Aggeu, car començà la seva missió dos mesos després del primer oracle d'aquest profeta, com exposa el mateix llibre (I, 1).

Han discutit molt els crítics la identificació del nostre profeta amb el seu homònim que l'Evangeli (Mt. XXIII, 35) esmenta, com assassinat entre l'altar i el temple (II Par. XXIV, 20-22). Malgrat l'autoritat de sant Jeroni i de sant Joan Crisòstom, la crítica moderna s'inclina a establir distinció real entre aquests dos personatges homònims. Ni en el llibre d'Esdras, ni en el de Nehemias, ni en el del profeta Malaquias, ni en els de Fl. Josep, no deixaria de trobar-se consignada una acusació contra un crim tan recent i tan greu, com l'haver assassinat en el mateix temple un sacerdot-profeta.

El nostre Evangeli de sant Mateu (*l. c.*) fa fill de Baraquias el Zacarias assassinat en el temple; sembla, però, que és obra de les preocupacions del traductor grec, car l'original arameu, com afirma sant Jeroni, el fa fill de Jòiada.

El martirilogi romà commemora el profeta Zacarias el dia 6 de setembre.

El llibre de Zacarias es divideix en tres grans parts: 1.ª, I-VI; 2.ª, VII-VIII; 3.ª, IX-XIV. Les dues primeres parts són acceptades unàni-

mement com a autèntiques, però la tercera ha estat objecte de discussions. Alguns crítics la suposen anterior a la captivitat de Babilònia, i d'altres, catòlics i tot, la fan de l'època grega, o dels macabeus.

Indiscutibles, per a la crítica ortodoxa, la canonicitat i el caràcter sincerament profètic d'aquests sis capítols, i situant la qüestió en el terreny de l'autenticitat històrica, no trobem, en els que la impugnen, raons de prou pes per a rebutjar l'opinió tradicional jueva i cristiana.

Una forta garantia d'autenticitat d'aquests sis darrers capítols la forneixen conjuntament tots els textos i totes les versions antigues, en les quals la profecia de Zacarias forma, invariablement, un llibre, amb el contingut dels catorze capítols, de què consta actualment en les nostres Bíblies. I cal remarcar que el cànon hebreu, que segueixen les versions antigues, fou ordenat poc temps després de la mort de Zacarias, quan era viu encara el record del profeta. A més, en els sis capítols esmentats hi ha molts indicis que palesen haver estat escrits en els dies posteriors no gaire llunyans a la captivitat, i la semblança d'idees teocràtiques i messiàniques i àdhuc de certes frases literals entre les tres parts, no s'expliquen prou, si no s'admet la unitat d'autor de tot el llibre. Altrament, no és una objecció sòlida la que es basa en certes diferències d'estil entre la tercera part i les altres dues. Les diferències hi són; però s'expliquen perfectament per la diversitat de matèries que hi són tractades.

L'estil de Zacarias esdevé, sovint, obscur, sobretot en les visions simbòliques; generalment, però, és viu i animat i el llenguatge bastant pur, si hom té en compte l'època decadent i influïda de barbarismes en què fou escrit el llibre.

PRIMERA PART

PROMETENÇA DE SALUT

(I, 1 - VI, 15)

Introducció

(C. I.) [1] En el mes vuitè de l'any segon de Darius hi hagué paraula de Jahvè a Zacarias, fill de Baraquias, fill d'Addo, dient:

[2] Jahvè s'indignà molt contra els vostres pares.
[3] Els diràs, doncs: Això ha dit Jahvè dels exèrcits:
Torneu a mi, diu Jahvè dels exèrcits,
i jo tornaré a vosaltres, ha dit Jahvè dels exèrcits.
[4] No sigueu com els vostres pares,
als quals els profetes anteriors cridaven, dient-los:
Això ha dit Jahvè dels exèrcits:
Au, torneu dels vostres camins dolents i de les vostres males [obres;
i no en feren cas, ni m'escoltaren, diu Jahvè dels exèrcits.

3, Mal. III, 7. — 4, Is. XXI, 12; XXXI, 6; XLV, 22; Ir. III, 12; Ez. XVIII, 30; XX, 7; XXXIII, 11; Os. XIV, 2; Ioel II, 12.

1. — *El mes vuitè.* És el de Bul en el calendari hebreu, que s'estén de mig octubre a mig novembre. — *L'any segon de Darius.* Dos mesos, doncs, després de la primera revelació feta a Aggeu.

3. — *Torneu a mi.* El poble jueu, sota l'escarment terrible de la captivitat de Babilònia, havia començat a comprendre que la causa de totes les seves malvestats era la idolatria. No és, doncs, la conversió de la idolatria el que Jahvè demana, sinó una adhesió més perfecta i més confiada al culte de Déu, una conversió *ex toto corde.*

[5] ¿On són els vostres pares?
¿i els profetes viuran eternament?
[6] Les meves paraules, però,
i els meus decrets, que vaig ordenar als meus servents, els [profetes,
no atenyeren els vostres pares i es convertiren i digueren:
Com decretà Jahvè dels exèrcits de fer sobre vosaltres,
segons els nostres camins i segons les nostres obres,
¿així ens ho ha fet?

I. SIGNIFICADA EN VUIT VISIONS SIMBÒLIQUES

(I, 7 - VI, 8)

Visió del cavaller entre les murtreres

[7] El dia vint-i-quatre del mes onzè, que és el mes de Sabat, l'any segon de Darius, hi hagué paraula de Jahvè a Zacarias, fill de Baraquias, fill d'Addo, profeta, dient: [8] He tingut en la nit una visió, i vet ací un home muntat sobre un cavall vermell, i aquest estava entre unes murtreres, que hi havia al cap d'avall, i darrera d'ell, cavalls

5-6. — *Els vostres pares... els profetes* (generalment, contra sant Jeroni, hom entén ací els profetes veritables), ja no existeixen, però les paraules profètiques s'acompliren sobre *els vostres pares* i ells *es convertiren* i reconegueren la mà de Déu (cf. Dan. IX, 5 i seg.; ib. III, 27 i seg.).

7. — El mes *Sabat* corresponia a la darrera quinzena de gener i a la primera de febrer, de lluna a lluna.

8. — *En la nit.* Alguns opinen que aquesta visió la tingué Zacarias dormint i somniant; el text, però, no ho diu, i la visió nocturna tant pot realitzar-se dormint el profeta, com estant despert.

Un home muntat sobre un cavall vermell. Els hermeneutes generalment identifiquen aquest cavaller amb l'àngel de què parla el verset 11, el qual estava també entre les murtreres. Aquest àngel és Miquel, que té cura especial del poble hebreu. Quant al color (vermell) del cavall, uns pensen que significa la ira de Déu (cf. Apoc. VI, 4), mentre que altres ho consideren un detall sense importància ni sentit especial.

Unes murtreres, que hi havia al cap d'avall. Aquestes paraules han estat traduïdes diversament. Alguns les esmenen.

Cavalls (sols, o més probablement, amb sengles genets), representen els

vermells i d'altres colors i blancs. [9] I jo vaig dir: ¿Qui són aquests,
Senyor meu? I em respongué l'àngel que parlava en mi: Jo et mos-
traré qui són aquests.

[10] I respongué l'home que estava entre les murtreres, i digué:
Aquests són els que Jahvè ha enviat a recórrer la terra. [11] I respon-
gueren a l'àngel de Jahvè que estava entre les murtreres, i digueren:
Hem recorregut la terra, i vet ací que tota la terra reposa i està tran-
quilla. [12] I respongué l'àngel de Jahvè, i va dir: Jahvè dels exèrcits,
¿fins a quan no us compadireu de Jerusalem i de les ciutats de Judà,
que teniu avorrides? Aquest és l'any setanta. [13] I va respondre
Jahvè a l'àngel que parlava en mi, paraules bones, paraules de
consol.

[14] I em digué l'àngel que parlava en mi:

Crida, dient: Això ha dit Jahvè dels exèrcits:
Amb gran zel he zelat Jerusalem i Sion.
[15] I estic irat de gran indignació contra les nacions superbes,
car jo estava una mica irritat,
i ells encara han contribuït al mal.
[16] Per tant, això ha dit Jahvè:
M'he girat a Jerusalem amb misericòrdia;

14, Inf. VIII, 2.

diversos reialmes del món o bé els àngels custodis d'aquests reialmes.

D'altres colors. El mot hebreu *(serukim)* també és objecte de traduccions diverses. Sembla indicar un color concret (potser el gris), però difícil d'identificar.

9. — *Parlava en mi.* Segons alguns *parlava dins de mi*; segons altres, *amb mi.*

10. — *I respongué.* Contra el que alguns opinen es tracta d'una *resposta*, car a ell s'havia adreçat la pregunta del verset 9.

11. — *La terra reposa i està tranquilla.* Sols els jueus no tenen encara ni ciutats, ni muralles, ni independència veritable. I com els profetes anteriors havien anunciat la ruïna dels pobles pagans i la glòria d'Israel (v. g. Aggeu II, 8-24), segueix l'exclamació natural de l'altre verset *fins a quan Jahvè?*

12. — *Aquest és l'any setanta.* No es refereix, segons els hermeneutes, als setanta anys de captivitat a Babilònia, anunciats per Jeremias (XXV, 11, 12) i que ja havien passat. Probablement es tracta d'un nou cicle de setanta anys. Sembla, però, que podria tenir un sentit de plusquamperfet, ço és: ja són passats, de molt, els setanta anys de Jeremias.

13. — *Parlava en mi.* Cf. verset 9.

15. — *Ells... han contribuït al mal.* Jahvè ja estava indignat contra les nacions paganes, a causa de llurs pecats; però, amb els mals tractes infligits al poble jueu, la ira de Jahvè ha curullat.

la meva casa hi serà edificada — paraula de Jahvè dels exèr-
i hom alinearà sobre Jerusalem. [cits —
17 Torna a cridar dient: Això ha dit Jahvè dels exèrcits:
Tornaran a sobreeixir de riquesa les meves ciutats,
i Jahvè encara consolarà Sion,
i encara Jerusalem serà elegida.

Visió de les quatre banyes

(C. II.) 1 I alcí els ulls, i vaig mirar, i vet ací quatre banyes. 2 I vaig preguntar a l'àngel que parlava en mi: ¿Què és això? I em digué: Aquestes són les banyes que han esventat Judà i Israel i Jerusalem. 3 I em mostrà Jahvè quatre obrers. 4 I vaig demanar: ¿Què vénen a fer aquests? I em respongué, dient: Aquestes són les banyes que han esventat Judà, talment que ningú no alçava el cap; aquests, però, han vingut per a esglaiar-les, per aterrar les banyes de les nacions, que han alçat la banya contra la terra de Judà, per esventar-la.

Visió d'un home amb el cordill

5 I alcí els ulls, i vaig mirar, i vet ací un home que portava, a les

16. — *Hom alinearà.* Es tiraran línies divisòries per a procedir a la reedificació.

17. — *Jerusalem serà elegiaa.* Jerusalem serà la ciutat de la predilecció de Jahvè; la seva ciutat.

1. — *Quatre banyes.* Hom sap que la banya, en la literatura bíblica, és el símbol de la potència. ¿Quines són, doncs, aquestes quatre potències? Sant Jeroni ho relaciona amb les quatre bèsties del capítol setè de Daniel, i diu que són els quatre grans Imperis caldeu, medo-persa, macedònic i romà. Altres hermeneutes, però, opinen que no hi ha cap referència a Imperis determinats, sinó que el quatre és un nombre rodó, que abasta tots els Imperis pagans de les quatre parts del món.

3. — *Quatre obrers.* Ço és, homes de treball. La identificació històrica d'aquests obrers depèn de la interpretació de les quatre banyes del verset 1. Alguns pensen que no es tracta de personatges històrics, sinó de símbols de la destrucció de les quatre banyes. Molts entenen que són quatre àngels, encarregats per Déu de castigar les nacions paganes.

4. — *Talment que ningú no alçava el cap.* Significa la desfeta total que les banyes infligiren a Judà.

Els quatre obrers d'antuvi *feren tremolar* les banyes; després *les aterraren.*

5. — *Un home.* Ço és, un àngel en forma d'home, probablement l'àngel tutelar de la teocràcia jueva, Miquel.

mans, una corda d'amidar. [6]I li vaig dir: On vas? I em va respondre: A amidar Jerusalem, per veure quina és la seva amplària i la seva llargada.

[7]I vet ací que sortia l'àngel que parlava en mi, i un altre àngel li eixí al davant. [8]I li digué: Corre, parla a aquest minyó, dient: Eixamples ocuparà Jerusalem per la multitud d'homes i de bèsties a dintre seu. [9]I jo li faré — paraula de Jahvè — de muralla de foc pel voltant i seré glorificat dins d'ella.

Humiliació de Babilònia i glòria de Sion

[10]Au, au! i fugiu de la terra del nord, diu Jahvè,
perquè us he escampat vers els quatre-vents del cel, diu Jahvè.
[11]Au, Sion, deslliura't,
la que vius filla de Babilònia.
[12]Perquè això ha dit Jahvè dels exèrcits:
Després de la glòria, m'enviarà a les nacions,
que us han espoliat;
car el que us toca, li toca la nineta de l'ull.
[13]Perquè vet ací que jo alço la meva mà damunt d'ells,
i seran presa de llurs servents,

Una corda d'amidar. Indica els treballs per a reconstruir Jerusalem.

8. — *Aquest minyó*. És el profeta.

9. — *Muralla de foc*. A la que l'enemic no podrà ni acostar-se. Aquestes paraules profètiques 8 i 9, si bé referides immediatament a la reconstrucció de la ciutat santa, sembla que en llur sentit ple alludeixen l'Església catòlica, protegida de Déu.

10. — *La terra del nord*. És la Caldea (cf. Jer. IV, 6; XXV, 9, etc.) on encara restaven molts jueus, després del decret de Cirus, concedint-los permís de tornar a Palestina.

Us he escampat vers els quatre vents. Aquesta frase és un xic obscura. Els hermeneutes en fan traduccions i fins esmenes diverses. Donant al pretèrit (*he escampat*) el sentit de futur (*escamparé*), cosa freqüent en la literatura profètica, en resulta un sentit prou acceptable: l'extensió del reialme hebreu per tot el món, la catolicitat de l'Església.

11. — *Filla de Babilònia*. Habitant a Babilònia (cf. Jer. XLVI, 19). Hom pot entendre també la mateixa ciutat. El sentit és igual.

12. — *Després de la glòria*. Sembla referir-se al verset 3, en el qual es diu que Jahvè habitarà a Jerusalem per a la seva glòria, i després l'àngel de Jahvè, visitarà les nacions per a castigar-les. La frase és obscura.

13. — *Seran presa de llurs servents*. Els pagans, que havien captivat els jueus, seran fets captius per aquests. És evident el sentit espiritual d'aquesta profecia. Vegi's el verset 11.

i coneixereu que Jahvè dels exèrcits m'ha enviat.
[14] Canta i alegra't, filla de Sion,
perquè vet ací que vinc, i habitaré a dintre teu — paraula de [Jahvè—.
[15] I s'adheriran a Jahvè moltes nacions en aquell dia,
i seran el poble meu,
i habitaré dins de tu,
i coneixeràs que Jahvè dels exèrcits m'ha enviat a tu.
[16] I Jahvè posseirà Judà,
la seva heretat sobre la terra santa
i continuarà Jerusalem essent l'elegida.
[17] Calli tothom davant Jahvè,
que s'ha despertat del seu sant estatge.

Visió del gran sacerdot

(C. III.) [1] I em fou mostrat Jesús, el gran sacerdot, que estava a la presència de l'àngel de Jahvè, i el satan a la seva dreta, per fer-li la contra. [2] I va dir Jahvè al satan: Jahvè t'increpi, satan; que t'increpi Jahvè, que ha elegit Jerusalem; ¿no és aquest un tió, arrancat del foc?

[3] I Jesús anava vestit amb ornaments sutzes, i estava a la presència de l'àngel. [4] I respongué i ordenà als que estaven al seu da-

15. — *Moltes nacions.* Aquest verset expressa clarament la vocació dels gentils i la catolicitat de l'Església.

16. — Malgrat que el reialme messiànic serà universal, Judà serà la nació predilecta *(l'heretat)* de Jahvè, i Jerusalem la ciutat *elegida* i predilecta, la capital de la teocràcia.

17. — *S'ha despertat.* Jahvè sembla dormir, quan deixa el seu poble en mans de l'enemic; es desperta, quan fa sentir als enemics la seva potència.

A remarcar la sublimitat cenyida d'aquest verset.

1. — *Em fou mostrat.* En hebreu està en forma activa *(em mostrà)*, però sense indicar el subjecte de l'oració, el qual és Jahvè, segons alguns, i segons altres, l'àngel del capítol anterior.

El satan vol dir literalment *l'adversari.* És un personatge que fa la contra a l'àngel de Jahvè, i es posa a la dreta d'ell, com per a deturar-li la mà. S'adapta perfectament al Satanàs de l'angelogia cristiana.

3. — *Amb ornaments sutzes.* Indiquen els pecats personals del gran sacerdot o, bé els de tot el poble, o més probablement, els de l'estament sacerdotal tantes vegades aludit en els profetes.

4. — *I respongué.* A la demanda tàcita del sacerdot, que estava amb la roba sutza, davant de l'àngel. Aquest *ordenà* als àngels inferiors *que estaven al seu davant.*

vant, dient: Traieu-li de sobre les vestidures sutzes. I digué a ell:
Mira, he foragitat de sobre teu la teva iniquitat, i t'he fet posar vestits de festa. [5] I afegí: Poseu-li sobre el cap una tiara neta. I li
posaren al cap una tiara neta, i el vestiren dels ornaments, i l'àngel
de Jahvè ho presenciava.

Significat d'aquesta visió

[6] I testificà l'àngel de Jahvè a Jesús, dient:

[7] Això ha dit Jahvè dels exèrcits:
Si vas pels meus camins, i ets amatent a custodiar-me,
tu també regiràs la meva casa,
i tu també custodiaràs els meus atris;
i et faré caminar entre aquests, que estan aci.
[8] Escolta, doncs, Jesús, gran sacerdot,
tu i els teus collegues, que viuen amb tu;
car són homes simbòlics;
perquè vet ací que faig venir el meu servent Germen.
[9] Perquè vet ací la pedra que vaig posar davant de Jesús;

8, Lc. 1, 78.

5. — *Una tiara.* El mot *tsanif* no és el terme propi de la tiara sacerdotal; significa més aviat *turbant, faixa al voltant del cap:* però com que es tracta de vestidures sacerdotals, hem posat *tiara,* així com (també en el verset 3) *ornaments.*

7.—*Els amatent a custodiar me* (heb.: *si guardes la meva guarda*). El mateix pot significar el que generalment se li atribueix: si observes els meus preceptes, que: si procures que tothom els observi, respectant el temple, complint els preceptes religiosos, etc.

La meva casa. El temple, o bé en un altre sentit més ample, tot el poble de Jahvè.

Els meus atris. Els del temple.

Et faré caminar (heb.: *et donaré camins*) *entre aquests.* Els àngels t'acompanyaran i et protegiran en l'exercici del ministeri sacerdotal.

8.—*Els teus collegues, que viuen amb tu.* Els altres sacerdots, membres del collegi sacerdotal que presidia Jesús.

Homes simbòlics. El sacerdoci aaronític era una preformació típica del sacerdoci del Crist i de la Llei nova.

El meu servent Germen. El servent de Déu, per antonomàsia, és el Messias (cf. Is. LII, 13; LIII, 11; Ez. XXXIV, 23 i seg.). També la idea de *Germen* s'empra sovint per designar el Messias (cf. II Rg. XXIII, 2-5; Is. IV, 2; Jer. XXIII, 5; ib. XXXIII, 15). Es fa difícil d'aplicar aquest títol a Zorobabel, com volen alguns hermeneutes, a part d'altres raons, perquè Zorobabel ja havia vingut i el personatge de Zacarias encara havia de venir.

9.—*La pedra.* Designa també sovint el Messias (Ps. CXVII, 22; Rom. IX, 33; I Cor. X, 4). Ací més aviat sembla expressar la teocràcia restaurada, i al

set ulls sobre una pedra;
vet ací que jo gravaré la seva escultura,
diu Jahvè dels exèrcits,
i en un dia treuré la iniquitat d'aquesta terra.
[10] En aquell dia, diu Jahvè dels exèrcits,
cada un cridarà el seu amic, sota la parra i sota la figuera.

Visió del canelobre d'or

(C. IV.) [1] I tornà l'àngel que parlava en mi, i em despertà, com un home que és despertat de dormir. [2] I em digué: ¿Què veus tu? I vaig respondre: He mirat, i vet ací un canelobre, tot d'or, i el llantió al cap de dalt, i set llums a sobre d'ell, i set conductes per a les llums que sosté. [3] I dues oliveres a la part de dalt, l'una a la dreta i l'altra a l'esquerra del llantió. [4] I jo vaig enraonar i vaig demanar a l'àngel que parlava en mi, dient: ¿Què és això, missenyor? [5] I va respondre l'àngel que parlava en mi, i em digué: ¿No coneixes què és això? I vaig dir: No, missenyor.

Simbolisme de la visió

[6] I respongué i em parlà, dient: Aquesta és la paraula de Jahvè

capdavall, l'obra messiànica. Entre els moderns, alguns entenen la pedra primera dels fonaments del temple; altres, la clau superior; altres, la de l'altar, etc.

Set ulls. La vigilància acurada de Déu sobre l'obra messiànica (set sembla un nombre rodó) o bé els set àngels que hi serveixen (Tob. XII, 15; Apoc. V, 6; VIII, 2, 6; Zac. IV, 10).

Gravaré la seva escultura. La nova teocràcia serà tallada i polida per Déu, com l'escultor treballa la pedra per fer-ne una estàtua. Alguns hermeneutes ho apliquen a la persona del Messias, gravada i treballada en el seu cos, amb els assots, espines, claus, etc. de la passió.

En un dia trauré la iniquitat d'aquesta terra. Potser aquesta expressió té un sentit inicial aplicada a la restauració zorobabèlica, però en sentit perfecte expressa la redempció pel Messias, segons la teologia cristiana.

10. — *Sota la parra i sota la figuera.* Cf. Miq. IV, 4.

1. — *Tornà.* Sembla que no es tracta de moviment local, sinó de l'assistència profètica de l'àngel *que parlava en el profeta.* Aquest, finides les visions anteriors, restava com a les fosques i adormit per a percebre la revelació divina. L'àngel el *desperta* d'aquest ensopiment.

2. — *Un canelobre* Per l'estil del que descriu Moisès (Ex. XXV, 31-40; XXXVII, 17 i seg.) amb un *llantió,* o dipòsit d'oli, que alimentava *els set llums* per altres tants *conductes* (*set i set;* segons altres 7 × 7).

a Zorobabel; diu així: No amb exèrcits, ni amb força, sinó amb el meu esperit, ha dit Jahvè dels exèrcits.

[7] ¿Qui ets tu, muntanya gran? Davant de Zorobabel, aplanada; i treurà la primera pedra entre aclamacions de: Gràcia, gràcia a ella! [8] I hi va haver paraula de Jahvè a mi, dient: [9] Les mans de Zorobabel posaren els fonaments d'aquesta casa, i les mans del mateix l'enllestiran, i coneixeràs que Jahvè dels exèrcits m'ha enviat a vosaltres. [10] Perquè ¿qui ha menyspreat el dia de les poquedats? Ja s'alegraran, i veuran la plomada a les mans de Zorobabel aquells set ulls de Jahvè que recorren tota la terra.

[11] I vaig respondre i vaig dir-li: ¿Què són aquestes dues oliveres a la dreta i a l'esquerra del canelobre? [12] I vaig tornar a parlar, i li vaig dir: ¿Què són les dues rames d'olivera que, per dos conductes auris, vessen or de dintre? [13] I em respongué: ¿No saps que és això? I li vaig dir: No, missenyor. [14] I ell digué: Aquests són dos fills de la unció, que estan davant del Senyor de tota la terra.

7. — *Muntanya gran.* Els obstacles per a edificar el temple i restaurar la teocràcia, encara que siguin grans com les muntanyes, *s'aplanaran davant de Zorobabel,* perquè és l'esperit de Déu (verset 6) qui el conforta i ajuda.

Treurà la primera pedra. Posarà la pedra superior i darrera, o bé continuarà edificant sobre la primera.

Gràcia, gràcia a ella! Exclamacions jubiloses del poble, en posar-se la pedra primera (o la suprema) del temple.

8. — *A mi.* A l'àngel; és ell qui parla en els versets 9 i 10, com es dedueix del verset 11. (Cf. II, 9).

10. — *Dia de les poquedats.* Dia en què es fa poca cosa, segons l'estil de la Bíblia; els dies en què l'edificació del temple anava molt lentament per les dificultats que s'hi presentaven.

La plomada a les mans de Zorobabel. Vol dir l'obra del temple dirigida i apressada per aquest príncep.

Set ulls de Jahvè. Vegi's III, 9.

12. — *Vessen or.* Ço és, un oli pur, clar i groguenc com l'or.

14. — *Fills de la unció.* És un hebraisme que vol dir *ungits amb oli.* Sembla que es tracta concretament de Jesús, gran sacerdot, i Zorobabel, príncep de Judà. Quant al sentit d'aquesta visió de Zacarias, el canelobre representa el poble de Déu; l'oli, que l'alimenta la gràcia divina; les dues oliveres, les dues potestats, sacerdotal i de govern, que constitueixen la teocràcia i amb llur acció conjunta nodreixen el llantió, d'on davalla l'oli a les set llums del canelobre. El nombre set de les llums sembla un nombre rodó i sagrat.

Hom veu de seguida que el sentit d'aquesta visió assoleix una realització més plena en l'Església de Crist que en la teocràcia jueva, restaurada per Zorobabel. A més, el seu caràcter espiritual està clarament expressat en el verset 6 *(no amb exèrcits ni amb força, sinó amb l'esperit de Déu).*

El llibre que vola

(C. V.) [1] I vaig tornar a alçar els ulls, i vaig mirar, i vet ací un llibre que volava. [2] I em digué: ¿Què veus? I jo vaig respondre: Veig un llibre que vola, de vint colzades de llarg i deu d'ample. [3] I em digué: Aquesta és la maledicció que surt sobre la faç de tota la terra, perquè segons una cara, serà extirpat tot aquell que furta, i segons l'altra cara, tot aquell que jura. [4] Jo la trauré, diu Jahvè dels exèrcits, i anirà a la casa del lladre i a la del que jura en fals pel meu nom, i se li quedarà dins la casa i la destruirà amb la seva fusteria i amb les seves pedres.

L'efa i la dona

[5] I surtí l'àngel que parlava en mi, i em digué: Alça els ulls, i mira el que va eixint. [6] I vaig dir: ¿Què és això? I em respongué: Això és una efa que surt. Això és l'aspecte que fan en tota la terra.

[7] I vet ací que fou portat un talent de plom; i una dona s'asseia al mig de l'efa. [8] I digué: Aquesta és la impietat; i la gità dins l'efa, i amb la massa de plom en tapà l'obertura. [9] I vaig alçar els ulls, i vaig mirar, i vet ací dues dones que surtien i portaven el vent en

1. — *Un llibre.* No precisament com els actuals, disposat en fulls relligats, ni tan sols enrotllat, com s'estilava aleshores; es tracta, sembla, d'un gran full escrit. (Cf. verset 3).

Que volava. Flotant en l'aire.

2. — *Vint colzades... i deu.* ¿Aquestes dimensions tenen significació simbòlica? Alguns hermeneutes les refereixen a diversos detalls de l'obra del temple (cf. Ex. XXVI, 36; III Rg. VI, 3; ib. 23-26; II Par. III, 11; ib. IV, 1). En tot cas, és un simbolisme obscur.

3. — *Segons una cara... segons l'altra.* El llibre, o volum, conté a una plana i a l'altra maledicions contra els lladres i contra els que perjuren.

4. — *Jo la trauré.* La maledicció del llibre.

6. — *Efa.* Mesura jueva de sòlids.

L'aspecte que fan (la representació simbòlica). Els pecadors de *la terra* de Judà.

7. — *Talent de plom.* És a dir, una massa o un pa d'aquest metall (cf. verset 8).

8. — *La impietat* d'Israel (principalment, la idolatria) posada dins l'efa tapada de plom, significa que ha d'ésser enterrada definitivament.

9. — *El vent en llurs ales.* Volaven ràpides com el vent.

llurs ales, unes ales com de cigonya, i van aixecar l'efa entre la terra i el cel. [10] I vaig demanar a l'àngel que parlava en mi: ¿On s'emporten l'efa, aquestes? [11] I em respongué: A bastir-li casa en terra de Sennaar, per a deixar-la allí i col·locar-la en el lloc que li pertoca.

Visió dels quatre carros

(C. VI.) [1] I vaig tornar a alçar els ulls, i vaig mirar, i vet ací quatre carros que sortien d'entre dues muntanyes, i les muntanyes eren roques de bronze. [2] Els cavalls del primer carro eren vermells, i els del segon, negres. [3] Els del tercer eren blancs, i els del quart, clapejats de blanc, i abrivats. [4] I jo vaig respondre, i vaig dir a l'àngel que parlava en mi: ¿Què és això, missenyor? [5] I l'àngel respongué, i em digué: Aquests són els quatre vents del cel, que surten de llur estatge davant del Senyor de tota la terra.

[6] El carro amb els cavalls negres eixí vers la terra del nord, i els blancs marxaren al darrera d'ells, i els clapejats s'adreçaren a la terra del migdia. [7] I els abrivats eixiren i cercaren anar a recórrer la

11. — La terra de Sennaar és Babilònia, la terra del pecat; ella és el *lloc que pertoca* a l'efa de la iniquitat.

Babilònia representa ací, com en l'Apocalipsi, diuen alguns hermeneutes, les terres de l'Imperi romà, on, foragitats de la terra santa, seran portats els jueus després de perpetrada la gran iniquitat de la mort del Fill de Déu.

1. — *Dues muntanyes.* Segons alguns, Sion i Moria; segons altres, Sion i la de les oliveres, ço és, la vall de Josafat, on serà el judici de Déu (Joel, III, 16; Zac. XIV, 4).

Sembla, més aviat, que no es tracta de dues muntanyes concretes i determinades.

3. — *Abrivats.* Aquesta qualitat sembla pròpia, o almenys la més destacada dels cavalls del carro quart; alguns hermeneutes, però, pensen que es refereix als dels quatre carros igualment. El simbolisme dels quatre carros és diversament explicat. Alguns hi veuen els quatre Imperis danièlics (Dan. VII) i les quatre banyes (Zac. I, 19-21). Sembla més probable que es tracta dels emissaris de Déu (els àngels) que s'escampen per tot el món, per acomplir els designis de Déu.

5. — *Llur estatge davant del Senyor.* Els quatre vents són exhibits com en magatzem, o dipòsit, a les ordres de Déu, que els desencadena quan li plau.

6. — *La terra del nord.* És Assiria, Caldea, Pèrsia, Mèdia, ço és, les terres paganes de més puixança en aquells dies. Per això dos carros són destacats vers elles. L'altre, vers *la terra del migdia*, ço és, l'Egipte.

7. — *Els abrivats.* Alguns critics restitueixen *vermells* per comptes *d'abrivats* (els mots hebreus tenen certa semblança: *adumim i amuzim*). Amb aquesta rectificació el text esdevindria net i clar. (Cf. verset 3).

terra. I digué: Aneu, recorreu la terra. I recorregueren la terra.
[8] I em cridà i em parlà, dient: Mira; els que sortiren vers la terra
del nord, hi han apaigavat el meu esperit.

II. EN UNA ACCIÓ SIMBÒLICA

VI, 9-15)

El Messias rei i sacerdot

[9] I vaig rebre la paraula de Jahvè, dient-me: [10] Pren d'entre els emi-
grats, els Holdai, els Tobia i els Idaia, i vindràs tumateix en aquell
dia i entraràs a casa de Josias, que han tornat de Babilònia. [11] I pren-
dràs l'argent i l'or, i en faràs corones, i les posaràs a la testa de
Jesús, fill de Josedec, el gran sacerdot. [12] I li parlaràs, dient: Això
ha dit Jahvè dels exèrcits: Vet ací l'home anomenat Germen, i
brotarà de sota, i edificarà el temple de Jahvè. [13] I ell edificarà el
temple de Jahvè, i ell portarà glòria, i s'asseurà, i dominarà des del

12, Lc. 1, 78.

8. — *Han apaivagat el meu esperit.* Han complimentat la meva venjança contra la terra del nord.

10. — *Els Holdai, els Tobia i els Idaia* eren famílies jueves repatriades de l'exili babilònic. Vingueren a Jerusalem, portant presents d'or i d'argent, en nom de llurs correligionaris, i s'estatjaren a casa de Josias.

Corones. Alguns li donen sentit singular; el text, però, ho posa en forma plural. Hi ha qui pensa que són les dues corones del sacerdoci i de l'Imperi. Potser és una corona amb pluralitat de diademes, per l'estil de la tiara pontifícia.

12. — *L'home anomenat Germen.* Aquest home no és, exclusivament, el mateix gran sacerdot; ho veda la forma gramatical. Tampoc no és Zorobabel, al qual, a més, no s'al·ludeix en aquest capítol. És, doncs, justificada la interpretació messiànica d'aquesta frase (cf. III, 8). Hem dit *exclusivament,* perquè cal no oblidar que el gran sacerdot i els seus col·legues són homes simbòlics (III, 8), i que en les profecies, ultra el sentit immediat, cal admetre'n, sovint, un altre de mediat o típic.

Brotarà de sota. Expressió un xic obscura. El sentit és que naixerà i es produirà amb humilitat, o bé en la seva terra, del tronc nacional de David.

Edificarà el temple. Si hom accepta el sentit messiànic d'aquest passatge, no es pot dir que es tracti del temple material, encarregat a Zorobabel, sinó del temple espiritual, de la nova teocràcia de l'Església.

13. — *Portarà* (corona de) *glòria.*

seu soli, i hi haurà sacerdot en el soli sacerdotal; i consell de pau
hi haurà entre els dos. [14] I les corones per a Helem i per a Tobia i
per a Idaia i per a Hen, fill de Sofonias, estaran, en record, al tem-
ple de Jahvè. [15] I els allunyats vindran, i contribuiran a l'obra del
temple de Jahvè, i us convencereu que Jahvè dels exèrcits m'ha en-
viat a vosaltres. I això esdevindrà, si escolteu atents la veu del vos-
tre Déu, Jahvè.

Pau hi haurà entre els dos. El Messias rei (*s'asseurà i dominarà des del seu soli*), i ensems *sacerdot,* realitzarà l'harmonia perfecta de les dues funcions, i ensenyarà la concòrdia entre la potestat civil i la sacerdotal, encarregades de collaborar harmònicament al benestar del poble. Segons aquesta explicació, *els dos* no té el sentit personal (Jesús i Zorobabel) que alguns hermeneutes (els qui rebutgen la interpretació messiànica) li atribueixen.

14. — *Hen.* Aquest nom, segons alguns critics, és un afegitó; segons altres, pertanv a Josias (verset 10).

En record, al temple de Jahvè. En record de la profecia, com a testimoni simbòlic del futur Messias, o bé, de la generositat dels jueus representats per Holdai, Tobia i Idaia.

15. — *Els allunyats.* Són els jueus de la diàspora, si hom entén el passatge del temple material. Acceptat el sentit messiànic, sorgeix espontània i escaient la interpretació dels gentils que aflueixen a l'Església del Crist.

SEGONA PART

CONDICIONS DE SALUT

(VII, 1 - VIII, 23)

Els enviats de Betel

(C. VII.) [1]I en l'any quart del rei Darius, s'escaigué d'haver-hi
paraula de Jahvè a Zacarias, a quatre del mes novè, Casleu. [2]I
Betel envià Sarasar, i Rogom-melec, i els seus homes, a pregar a
la faç de Jahvè, [3]per a parlar als sacerdots de la casa de Jahvè dels
exèrcits i als profetes, dient-los: ¿He de plorar en el mes cinquè,
abstenint-me, com ho he fet altres anys?

Resposta del profeta

[4]I em vingué la paraula de Jahvè dels exèrcits, dient: [5]Parla a
tot el poble de la terra i als sacerdots, dient: Quan dejunàveu i plo-
ràveu en el mes cinquè, i en el setè, durant aquests setanta anys,
¿dejunàveu per a mi? [6]I quan mengeu i quan beveu, ¿no mengeu

5, Is. LVIII, 5,

1. — *El mes novè, Casleu,* comprenia la primera meitat de desembre i la darrera de novembre.

2. — *Betel.* Nombrosos betelites havien retornat de l'exili, i habitaven en llur ciutat (Betel) reedificada (Neh. VII, 32; ib. XI, 31).

3. — *Els profetes.* Aggeu, Zacarias i Malaquias.

He de plorar. En record de l'incendi del temple i de la ciutat, els jueus observaven dol públic en el mes cinquè, Ab, probablement el dia deu (Jer. LII, 12).

Abstenint-me de menjar i beure, dejunant.

5. — *¿Dejunàveu per a mi?* Aquests dejunis, ni Déu els havia imposat, ni

per a vosaltres i per a vosaltres beveu? [7]¿No sabeu les paraules
que anuncià Jahvè, per mitjà dels profetes anteriors, quan Jerusalem
estava habitada i tranquilla, i hom habitava a les seves ciutats, i pels
voltants, i al migdia, i a la plana?

[8]I hi hagué paraula de Jahvè a Zacarias, dient: [9]Això ha dit
Jahvè dels exèrcits: Judiqueu segons veritat i feu pietat i misericòr-
dies cadascú amb el seu germà. [10]I no oprimiu les vídues, ni els
orfes, ni els estrangers, ni els pobres; que ningú no trami dins del
seu cor malignitat contra son germà.

[11]I refusaren de posar esment, i giraven les espatlles rebels, i en-
duriren llurs orelles per a no sentir-hi. [12]I es posaren el cor com
diamant, per a no sentir la llei, ni les paraules que els adreçà Jahvè
dels exèrcits, amb el seu esperit i per mitjà del profetes anteriors; i
vingué la gran indignació de Jahvè dels exèrcits. [13]I esdevingué
que com havia cridat i no escoltaren, així cridaran ells i no escol-
taré, ha dit Jahvè dels exèrcits.

[14]I els vaig dispersar per totes les nacions que no coneixien, i la
terra fou devastada darrera d'ells, i ningú no hi anava ni en venia,
i posaren en desolació la terra estimable.

Puixança futura de Sion

(C. VIII.) [1]I hi va haver paraula de Jahvè, dient: [2]Això ha dit
Jahvè dels exèrcits: Amb gran zel he zelat sobre Sion, i l'he zelada
amb gran indignació.

[3]Això ha dit Jahvè: He tornat a Sion, i habitaré dins de Jerusa-

10, Ex. XXII, 22; Is. I, 23; Ir. V, 28.

els jueus els celebraven amb l'esperit de penitència que calia. Sobre el motiu del dejuni del *mes setè*, vegi's Jer. XLI, 1-3.

7. — *A la plana* que s'estén vers la Mediterrània.

12. — *I es posaren el cor*, tan dur *com el diamant*.

Amb el seu esperit. L'esperit de Déu que es manifestava *per mitjà dels profetes*.

La gran indignació. El gran càstig de la captivitat babilonesa.

14. — *La terra estimable*. Ço és, la terra santa, restà tan desolada, que ningú no hi passava *(no hi anava ni en venia)*.

2. — *Amb gran zel*. El zel de Jahvè és solicitud amorosa pel seu poble, i *indignació gran* contra els seus opressors.

3. — *He tornat a Sion*. La represa de

lem, i Jerusalem serà anomenada la ciutat de la veritat; i la muntanya de Jahvè dels exèrcits, la muntanya de la santedat.

4 Això ha dit Jahvè dels exèrcits: Encara habitaran vells i velles
en les places de Jerusalem, cadascú amb la seva gaiata a les mans,
pel pes dels anys. 5 I les vies de la ciutat bulliran de nois i de
noies, jugant pels carrers.

6 Això ha dit Jahvè dels exèrcits: Sir per aquells dies sembla difícil
als ulls de la resta d'aquest poble, ¿també ho semblarà als meus
ulls?, ha dit Jahvè dels exèrcits.

7 Això ha dit Jahvè dels exèrcits: Vet ací que jo salvaré el meu
poble, així de la terra de llevant com de la terra del sol ponent.
8 I els portaré, i habitaran dins de Jerusalem, i seran el meu poble, i
jo seré llur Déu, en veritat i en justícia.

Perspectives de prosperitat

9 Això ha dit Jahvè dels exèrcits: Encoratgeu les vostres mans els
que ara escolteu aquestes paraules de la boca dels profetes, pels
quals un dia es fonamentà la casa de Jahvè dels exèrcits, el temple
a bastir. 10 Perquè abans d'aquells dies no hi havia guany, ni
d'home, ni de bèstia, i no hi havia pau de l'enemic, ni per al que

les proteccions de Jahvè sobre Jerusalem és el retorn; així el lliurar-la als enemics fou un abandonament.

La ciutat de la veritat. Ço és, sincerament fidel a Jahvè.

4-5. — *Vells i velles... de nois i de noies.* Detall expressiu de la vida normal i pacífica de la ciutat.

6. — *Per aquells dies.* Quan tornava de Babilònia la resta dels jueus, i es trobaven amb l'espectacle de la devastació de Jerusalem, podia semblar difícil la restauració gloriosa de la teocràcia; *als ulls de Déu,* però, i amb el seu poder cessava la dificultat.

7. — *De llevant com de la terra del sol ponent.* De totes les parts del món acudiran a la nova Jerusalem els fills d'Israel.

8. — *En veritat i en justícia* serviran a Jahvè *llur Déu.* Aquest esclat de santificació, i la universalitat anunciada en el verset anterior, s'incoaren en els dies de Zorobabel i Nehemias, però en sentit ple pertanyen a l'època messiànica.

9. — *Encoratgeu les vostres mans.* Poseu-vos a la feina activament.

La boca dels profetes (Zacarias i Aggeu) *pels quals* fou instada l'obra del *temple a bastir;* ço és, encara en vies d'edificació, car havia estat interrompuda (Es. IV, 24).

10 — *Abans d'aquells dies* en què es començà la reedificació del temple, l'estat dels jueus tornats de l'exili era deplorable per molts conceptes *(ni guany, ni pau,* etc.). (Esd. IV; Ag. II, 16 i seg.).

entrava, ni per al que sortia; i vaig somoure tothom els uns contra
els altres. [11] Però ara no serà com en els dies passats; jo protegiré
la resta d'aquest poble, ha dit Jahvè dels exèrcits. [12] Car germinarà
la pau, la vinya produirà el seu fruit, i la terra donarà el seu rendi-
ment, i el cel enviarà la seva rosada, i donaré a la resta d'aquest
poble la possessió de tot això. [13] I resultarà que així com fóreu ma-
ledicció entre les nacions, casa de Judà i casa d'Israel, així us sal-
varé i sereu benedicció; no tingueu por; encoratgeu les vostres
mans. [14] Perquè, això ha dit Jahvè dels exèrcits: Així com en ofen-
dre'm els vostres pares, vaig pensar de castigar-vos, ha dit Jahvè dels
exèrcits i no me'n vaig penedir; [15] així m'he repensat en aquests
dies a protegir Jerusalem i la casa de Judà; no tingueu por.

[16] Això és el que heu de fer: parleu tots veritat amb el proïsme;
judiqueu en les vostres portes, segons justícia, i amb esperit de pau.
[17] I que ningú no trami maldat en el seu cor contra el proïsme, i no
us plagui de jurar en mentida; car tot això és el que detesto, ha dit
Jahvè.

[18] I em vingué la paraula de Jahvè dels exèrcits, dient: [19] Això ha
dit Jahvè dels exèrcits: El dejuni del mes quart i el dejuni del mes
cinquè i el dejuni del mes setè i el dejuni del mes desè, seran, per a
la casa de Judà, de goig i d'alegria i de festa major; ameu, doncs,
la veritat i la pau.

La conversió dels gentils

[20] Això ha dit Jahvè dels exèrcits: Temps serà que vindran els
pobles i els habitants de moltes ciutats. [21] I aniran els habitants de
l'una a l'altra dient: Anem a pregar a la faç de Jahvè, i a cercar
Jahvè dels exèrcits; jo també hi aniré. [22] I vindran molts pobles i

16, Eph. IV, 25.

12. — *La vinya, el fruit, la rosada,* etc., són béns d'ordre material, però simbolitzen també altres béns d'un ordre superior, els de la gràcia.

19. — *El dejuni del mes quart... cinquè... setè... desè.* Sobre els dejunis dels mesos cinquè i setè, vegi's la nota a VII, 3, 5. Així també els dels mesos quart i desè eren commemoracions de dates luctuoses de la història d'Israel.

21. — *Jo també hi aniré.* Així s'encoratgen mútuament els pobles i els individus per anar a Jerusalem.

22. — *Molts pobles i nacions.* També

nacions poderoses a cercar Jahvè dels exèrcits a Jerusalem, i a pregar a la faç de Jahvè.

[23] Això ha dit Jahvè dels exèrcits: Aquells dies serà quan deu homes de totes les llengües de les nacions prendran un jueu, i li agafaran les franges del vestit, dient: Anirem amb vosaltres, perquè hem sentit dir que amb vosaltres està Déu.

ací i en el verset següent *(totes les llengües)*, la plenitud de sentit exigeix de referir-ho als temps messiànics i a la catolicitat de l'Església; abans hi hagué solament com una preformació (cf. Nm. XV, 38; Deut. XXII, 12).

23.—*Deu homes*. Nombre rodó equivalent a una multitud.

TERCERA PART

REALITZACIÓ DE LA SALVACIÓ

(IX, 1 - XIV, 2)

I. GESTES I DESTINACIONS DEL BON PASTOR

(IX, 1 - XI, 17)

Profecia contra els pobles del voltant

(C. IX.) [1] Malvestat de la paraula de Déu a la terra d'Hadrac
i de Damasc; allí romandrà,
car Jahvè té els ulls posats sobre els homes
i sobre totes les tribus d'Israel.
[2] I també Hamat confina amb ella;
i Tir, i Sidon, perquè és molt saberuda.
[3] Tir s'ha construït muralles i ha amuntegat l'argent,
com si fos terra, i l'or,
com el fang dels carrers.

1. — *Malvestat.* Que anuncia la paraula de Déu. (Cf. Nah. I, 1).

La terra d'Hadrac. Alguns opinen que és un nom simbòlic, sense significació geogràfica concreta; segons altres, és una comarca, o ciutat de Síria, no gaire lluny de Damasc. El mot és obscur i les interpretacions molt variades.

Allí romandrà. La malvestat anunciada es ficarà i es concentrarà principalment a Damasc.

2. — *Hamat.* Ciutat i regió limítrofe de Síria, també participarà de la malvestat de Damasc. — *Saberuda.* El sentit profètic és d'intenció despectiva per a la saviesa de Tir.

3. — *Argent... or.* L'activitat comercial de Tir li conquerí riqueses immenses.

4 Vet ací que el Senyor la'n desposseirà,
i percudirà en la mar la seva potència,
i ella serà devorada pel foc.
5 Ho veurà Ascalon i temerà,
i Gaza també patirà molt,
Accaron també perquè li fallarà la seva confiança,
i deperirà el rei de Gaza,
i Ascalon serà despoblada.
6 I habitarà el bastard a Asdod,
i abatré la supèrbia dels filisteus.
7 I li treuré les sangs de la boca,
i les seves abominacions d'entre les dents;
i restarà ell també per al Déu nostre,
i esdevindrà cap en Judà;
i Accaron, com el jebuseu.
8 I acamparé entorn de la meva casa, per causa de l'exèrcit,
pels que van i vénen;
i mai més no passarà sobre ells l'exactor,
perquè ara l'he esguardat amb els meus ulls.

El Messias rei humil

9 Alegra't força, filla de Sion;
crida, filla de Jerusalem, vet ací que et vindrà el teu rei,

9, Is. LXII, 11; Mt. XXI, 5.

4. — *Percudirà.* Davant les mateixes muralles de Tir, Alexandre enfonsà la flota fenícia.

La seva potència. Tir, poble de navegants, tenia *en la mar* la seva riquesa i la seva força.

Pel foc. Cf. Am. I, 12.

5. — *Ascalon, Gaza, Accaron, Asdod.* Les ciutats més importants dels filisteus.

6. — *El bastard.* Asdod serà habitada de persones menyspreables, com els bords.

7. — *Les sangs.* De les víctimes del seu culte idolàtric són *abominacions,* (coses abominables) per als servents del Déu veritable. — *Esdevindrà cap.* En la nova teocràcia els gentils assoliran altes dignitats i fins la governació.

Com el jebuseu. Serà incorporat al poble de Déu (II Rg. V, 6 i seg.; ib. XXIV, 16 i seg.).

8. — *L'exèrcit, pels que van i vénen.* Els enemics de la casa de Déu, que s'atansen i maniobren; Déu, però, hi ha plantat el seu campament per a defensar-la.

L'he esguardat. Quan Déu abandona el seu poble a l'enemic, es diu que gira els ulls i no el mira; quan esguarda sobre d'ell, el protegeix.

just i salvat, humil,
i muntat sobre un ase, i sobre un pollí fill de somera.
10 I bolcaré els carros d'Efraïm
i els cavalls de Jerusalem,
i seran trencats els arcs de guerra;
i anunciarà la pau a les nacions,
i el seu domini s'estendrà d'una mar a l'altra,
i des del riu fins als extrems de la terra.

Els tornats de l'exili triomfants

11 Tu, també, per la sang del teu pacte;
he soltat els teus captius de la cisterna exhausta.

9. — *Salvat.* La Vulgata diu *salvador,* com també els LXX i el text siríac, i el caldeu; el massorètic, però, està en forma passiva. El sentit no és gaire divers: salvat, triomfant i, en conseqüència, salvador. No hi ha cap raó, doncs, per suposar una falsificació de part dels jueus, com alguns han pensat.

Sobre un ase. La Vulgata clementina diu *asina,* somera; hi ha raons, però, que indueixen a creure que el text críticament depurat diria *ase,* com el text hebreu.

I sobre un pollí. No es tracta, sembla, d'un animal distint de l'anterior, sobre els quals Jesús hauria muntat successivament. És una de tantes repeticions com presenta la literatura hebrea per la llei del paral·lelisme. En el cas present hi ha, a més, un èmfasi remarcable.

10. — *D'una mar a l'altra.* Les dues mars per als israelites solen ésser la Mediterrània i la Mar Morta; ací, però, el context exigeix unes fites més amples.

Del riu. Per antonomàsia, és l'Eufrates, considerat pels israelites com el límit extrem de l'horitzó. També podria entendre's el Nil o el Tigris, i el sentit de la frase no variaria.

Nota. El messianisme d'aquesta profecia, àdhuc en el sentit immediat i directe (no exclusiu, però), sembla evident. Aquesta universalitat *(fins a l'extrem de la terra)* tindria so d'ironia, si hom volgués fer-ne aplicació a qualsevol època de la història d'Israel, sobretot des dels temps postexílics. El pacifisme també n'és una nota inconfusible. Quant al detall de muntar sobre un ase, i així també quant a tot el conjunt d'aquesta profecia, cal tenir present, ultra la realitat colpidora de l'entrada triomfal de Jesús a Jerusalem, l'afirmació explícita de l'Evangeli (Mt. XXI, 4; Jo. XII, 14-16).

Quant a la interpretació rabínica, si bé és cert que els jueus posteriors rebutgen sistemàticament el sentit messiànic, ho fan més aviat per llur prejudici anticristià i en discordància amb els jueus antics, com ho demostren els textos adduïts pel nostre Ramon Martí (seg. XIII) en el seu celebèrrim *Pugio fidei aduersus Mauros et Iudaeos* (p. 3, dist. 3, cap. 16, 1).

11. — *Tu.* Sion, *per la sang del teu pacte,* ço és, pel pacte amb Jahvè, segellat amb la sang dels sacrificis (Ex. XXIV, 8), seràs glorificada amb el Crist, i redimida. — *Cisterna exhausta.* Expressa la idea de presó, captivitat. (Gen. XXXVII, 24; Jer. XXXVIII, 6).

12 Torneu a la muralla,
presoners esperançats;
avui i tot, jo prometo de tornar-te el doble.
13 He posat tivant el meu arc, Judà;
he emplenat Efraïm, i suscitaré els teus fills, Sion,
contra els teus fills, oh Javan, i et constituiré com espasa [potent.
14 I Jahvè apareixerà sobre ells,
i sortirà, com el llamp, la seva sageta,
i el Senyor Jahvè tocarà la trompeta,
i es llançarà, com les tempestes del migdia.
15 Jahvè dels exèrcits els protegirà,
i devoraran, i deturaran les pedres de la fona,
i beuran, s'embriagaran com el vi,
i s'ompliran com les copes, i com els corns de l'altar.
16 I els salvarà, en aquell dia, Jahvè, llur Déu,
com el ramat del seu poble;
car les pedres santes s'alçaran sobre la seva terra.
17 Perquè, quanta és la seva glòria i la seva bellesa!
el blat que conforta els joves, i el vi, les donzelles.

12. — *La muralla.* Sembla que és la de Jerusalem reconstruïda.

Presoners esperançats. Els jueus, encara no del tot lliures de l'opressió dominadora, però plens de confiança en les prometences de Jahvè.

Avui i tot. Com abans, jo mantinc la meva paraula de recompensar-te esplèndidament (*tornar-te el doble;* cf. Is. XL, 2; LXI, 7).

13. — *Judà,* és l'arc en tensió; *Efraïm,* la sageta, que Jahvè arma contra *Javan,* Grècia, l'Imperi tercer dels quatre enemics de la teocràcia, segons la profecia de Daniel (II, 39).

14.—*Ells* són fills de Grècia, els selèucides, resultants de l'Imperi d'Alexandre, contra els quals lluitaren èpicament els macabeus.

Les tempestes del migdia, del desert de l'Aràbia solen ésser formidables.

15. — La sang de les víctimes es vessava pels *corns de l'altar.* La idea d'aquest verset és que els jueus vessaran molta sang dels enemics; com realment esdevingué en les guerres dels macabeus (v. g., I Mac. VII, 27 i seg.; ib. XI, 48; II Mac. XII, 23, 28; ib. XV, 27, etc.).

16. — *Les pedres santes s'alçaran sobre la seva terra.* Sembla referir-se al santuari de Jahvè, que serà restaurat i glorificat per aquells dies. Segons alguns, es refereix, més concretament, a l'erecció del nou altar, I Mac. IV, 47. Es donen altres interpretacions; nosaltres hem acceptat la que sembla més simple i més adient amb el context i amb la història.

17. — *La seva glòria.* La del poble hebreu, probablement.

El blat... el vi... Abundants, són indici de prosperitat. Alguns hi veuen una allusió a l'Eucaristia. Opinen que no hi pot haver més que una *acomodació* de sentits i una congruència remota.

La glòria de la casa de Judà

(C. X.) [1] Demaneu a Jahvè pluja, per la primavera;
Jahvè forja els llamps i les pluges abundants;
donarà a cada un l'herba en el camp.
[2] Perquè les ídoles han dit paraules vanes,
i els endevinaires tingueren visions falses
i somnis de vanitat;
diran mentides, acontentaran;
per això, marxaren com un ramat;
anaren desemparats, per manca de pastor.
[3] Contra els pastors s'ha encès la meva ira,
i castigaré els bocs;
perquè Jahvè dels exèrcits ha visitat el seu ramat,
la casa de Judà,
i el posarà com el cavall de la seva glòria en campanya.
[4] D'ell sortirà l'angle,
d'ell, el clau, d'ell, l'arc de guerra;
d'ell, ensems, tots els exactors.
[5] I seran com els herois, que trepitgen el fang dels camins en la batalla;
i combatran, perquè Jahvè estarà amb ells,
i seran aixafats els qui munten cavalls.
[6] I confortaré la casa de Judà,
i salvaré la casa de Josep,

1. — *Per la primavera.* A Palestina hi ha dues pluges especialment importants per als sembrats, i altres plantes: la primerenca, a la tardor, pel temps de la sembra; i la tardana, a la primavera, per a granar els sembrats. (Cf. Os. VI, 3; Joel, II, 23; Deut. XI, 13-15).

Herba, significa tota mena de fruits *del camp.*

3. — *Els pastors,* són els que haurien de tenir cura del poble (prínceps, sacerdots, etc.) i no compleixen llur ofici; són com *els bocs* en el ramat (Is. XIV, 9; Ez. XXXIV, 21). Jahvè en *visitar el ramat* castigarà els pastors, però glorificarà el poble, com s'adorna *el cavall* preferit, per a la guerra.

4. — *D'ell.* De Judà.

L'angle. La pedra angular de l'edifici. *El clau,* per a unir les peces. *L'arc de guerra,* per a vèncer els enemics. *Els exactors,* per a exigir-los tributs.

6. — Déu, en castigar els jueus, i en lliurar-los a Babilònia, semblava *haver-los rebutjat.*

i els tornaré perquè els he estimat,
i seran com si mai no els hagués rebutjat;
perquè jo, Jahvè, sóc llur Déu,
i els correspondré.
7 I seran, com un valent, els d'Efraïm,
i llurs cors es posaran alegres,
com si fos del vi,
i llurs fills ho veuran,
i se n'alegraran,
i el seu cor exultarà en Jahvè.

Els dispersos es reuneixen

8 I els xiularé, i els reuniré,
perquè els he redimit;
i es multiplicaran, com abans es multiplicaren.
9 I els sembraré entre els pobles,
i allunyats es recordaran de mi,
i hi viuran amb els seus fills, i tornaran.
10 I els tornaré de la terra d'Egipte,
i els congregaré d'Assíria,
i els portaré a la terra de Galaad i del Líban,
i no hi trobaran prou lloc.

7. — Aquesta descripció brillant de la glòria futura d'Israel, és evidentment superior a les glòries de l'època dels macabeus; sembla, doncs, que la realització perfecta i plena s'ha de referir a l'època messiànica; en sentit, però, espiritual.

Alguns hermeneutes suposen que aquesta profecia, absoluta en el fons, era condicional quant al mode; ço és, que Déu prometia a Israel una restauració gloriosa, però els graus de glòria triomfal depenien de la fidelitat que el poble de Jahvè posaria a complir la seva llei. Ara bé, el poble hebreu, ni abans ni després de l'exili, no fou un model de fidelitat.

8. — *Els xiularé.* Com el pastor per reunir el ramat.

9. — *Els sembraré.* No vol dir escampar, foragitar de la pàtria, en sentit de càstig, sinó per a fructificar. Els jueus de la diàspora foren el primer pretext per evangelitzar el món pagà. — *I tornaran,* a la pàtria. (Cf. Act. II, 5-11).

10. — *No hi trobaran prou lloc.* En l'època dels macabeus, a la Palestina *(terra de Galaad i del Liban),* sobretot en algunes comarques, la població era molt densa.

[11] I passarà per la mar tumultuosa,
i en percudirà les onades;
i s'assecaran totes les fondalades del riu,
i serà aterrada la supèrbia d'Assur,
i s'esvairà el ceptre d'Egipte.
[12] I els confortaré en Jahvè
i en el seu nom caminaran; ho ha dit Jahvè.

El Líban incendiat

(C. XI.) [1] Obre, Líban, les teves portes
i devorarà el foc els teus cedres.
[2] Udola, avet,
perquè ha caigut el cedre,
perquè els corpulents són aterrats;
udoleu, carrasques de Basan,
perquè és devastat el bosc.
[3] Veu d'udol dels pastors,
perquè ha estat destruïda llur magnificència;
veu de brugit dels lleons,
perquè ha estat devastada la glòria del Jordà.

El bon pastor sobre el ramat de Déu

[4] Això ha dit Jahvè, món Déu: Pastura el ramat de carnatge,
[5] que els seus compradors anaven matant impunement, i llurs

11. — *Passarà per la mar tumultuosa.* Com els antics hebreus, la Mar Roja, així els moderns passaran per sobre les aigües; triomfaran dels seus enemics amb la protecció de Jahvè.

1. — *Devorarà... udola... devastat...* La destrucció total *(el Líban, Basan* i *el Jordà)* i definitiva de la terra santa, rebutjada per Déu, a mans dels romans.

3. — *Llur magnificència.* Els pasturatges magnífics del Líban de Basan i de les riberes del Jordà.

4. — *Ramat de carnatge.* Destinat a l'escorxador.

5. — *Els compradors.* Els caps de ramat.

venedors deien: Grat sia a Jahvè, que m'he enriquit; i llurs pastors no els planyien gens. [6] Perquè no em planyeré més dels habitants de la terra, ha dit Jahvè; i vet ací que jo lliuraré els homes, cada un a mans del seu company i a mans del seu rei, i arrasaran la terra, i no els deslliuraré de llurs mans. [7] Pasturaré, doncs, el ramat de la matança, és a dir, els humils del ramat; i vaig agafar dues vergues; una la vaig anomenar amenitat; l'altra, lligams; i vaig pasturar el ramat. [8] I vaig matar tres pastors en un mes, i la meva ànima es fonia contra d'ells, i també llurs ànimes m'avorrien. [9] I vaig dir: No us pasturaré; la que es mor, que es mori, i la que es perd, que es perdi, i les restants, que es mengi cada una la carn de la veïna. [10] I vaig prendre la verga anomenada amenitat, i la vaig trencar, per anullar el meu pacte, que havia atorgat a tots els pobles. [11] I serà anullat en aquell dia, i així coneixeran els humils del ramat que em són fidels, que aquesta paraula és de Jahvè.

Les trenta peces d'argent

[12] I els vaig dir: Si us sembla bé, doneu-me el meu salari; i si no, deixeu-ho estar. I pesaren per al meu salari trenta peces d'argent.
[13] I em va dir Jahvè: Llença-ho al terrisser; magnífic preu amb

12, Mt. xxvii, 9.

7. — *És a dir.* La traducció és insegura i molt diferent entre els hermeneutes.

Dues vergues. Indiquen la cura i la previsió del pastor; si se'n trenca una, resta l'altra. Quant al significat simbòlic de cada una d'elles, hi ha entre els hermeneutes una multitud de parers.

8. — *Tres pastors.* Segons alguns, els sacerdots, els governadors i els profetes; segons altres, tres personatges inconeguts. Fa l'efecte d'ésser més aviat un nombre rodó.

Contra d'ells. Contra els caps de bestiar, com es veu pel verset següent, i no contra dels pastors.

10. — *El meu pacte, que havia atorgat a tots els pobles.* Perquè no fessin mal al seu poble elegit. Aleshores els hebreus foren lliurats als pagans.

11. — *Els humils... que em són fidels.* La major part del ramat (Israel) deperirà, però alguns humils seran salvats per llur fidelitat. Així coneixeran que és *paraula de Déu,* que compleix les amenaces contra Israel.

12 — *El meu salari.* Déu, en veure la ingratitud del seu poble, els proposa de valorar els seus serveis de bon pastor. Ells fixaren el preu en *trenta peces d'argent. Magnific preu!* diu irònicament el profeta, car efectivament era el preu d'un esclau (Ex. XXI, 32).

Pesaren. El valor d'una moneda era valorat antigament sobretot pel pes.

què m'heu valorat! I vaig prendre les trenta peces d'argent, i ho vaig llençar dins la casa de Jahvè, al terrissaire. [14] I vaig trencar l'altra verga meva, el lligam, per a desfer la fraternitat entre Judà i Israel.

El mal pastor

[15] I em va dir Jahvè: Pren, encara, els atuells del pastor insensat. [16] Perquè vet ací que jo suscitaré un pastor en la terra, que no es preocuparà de les malaltisses, no recollirà les petites, no guarirà les trencades, ni alimentarà les sanes, sinó que es menjarà la carn de les grasses, i els malmetrà les peüngles.

[17] Ai del mal pastor, que abandona el ramat! Glavi sobre el seu braç i sobre el seu ull dret; el seu braç s'assecarà del tot, i el seu ull dret s'enfosquirà completament.

II. DESTINACIONS I ACTES DEL RAMAT

(XII, 1 - XIV, 2)

Déu auxilia Jerusalem contra els seus enemics

(C. XII.) [1] Malvestat de la paraula de Jahvè sobre Israel; ha dit Jahvè, que estén els cels, i fundà la terra, i, a dins de l'home, li plasma l'esperit.

13. — *Llençar... al terrissaire.* L'acompliment literal de la profecia, el mostra sant Mateu (XXVII, 5-10). A remarcar que la citació de sant Mateu és doble: de Zacarias, que no és anomenat, i de Jeremias, que és adduït expressament. La coincidència, material i tot, d'aquesta profecia amb el pas alludit de la passió de Jesucrist, és impressionant. Els jueus, naturalment, han cercat de desvirtuar-la violentant el text o bé amb explicacions arbitràries.

15. — *Prendre els atuells.* Equival a portar-se com ell.

Insensat. En el llenguatge escripturístic equival a pervers, malvat.

16. — *Un pastor en la terra.* Aquest mal pastor representa els pastors d'Israel (sacerdots i prínceps) que menaren el poble a la ruïna. La profecia es refereix als temps messiànics.

Els malmetrà les peüngles. Perquè no puguin caminar, o bé portant-les per camins dolents. Segons alguns, és tal la voracitat del mal pastor que fins les ungles es menja.

17. — *Glavi sobre el seu braç i sobre el seu ull dret.* En senyal d'amenaça contra dues parts importantíssimes del cos. Ès, doncs, un càstig formidable.

1. — *Estén els cels...* Cf. Am. IV, 13; Is. XLII, 5.

2 Vet ací que jo faig de Jerusalem un vas d'embriaguesa per a [tots els pobles del voltant,
i també serà contra Judà, en el setge de Jerusalem.
3 I s'esdevindrà en aquell dia
que posaré Jerusalem com una pedra pesada per a tots els [pobles;
tots els que se la carreguin,
se'n feriran, i es congregaran contra d'ella totes les nacions [de la terra.
4 En aquell dia, ha dit Jahvè, colpiré tots els cavalls amb es- [barriament,
i els genets amb bogeria;
i sobre la casa de Judà obriré els meus ulls,
i tots els cavalls de les nacions feriré de ceguesa.
5 I diran els prohoms d'Israel dins del seu cor:
La meva força són els habitants de Jerusalem
en llur Déu, Jahvè dels exèrcits.
6 En aquell dia faré els prohoms de Judà,
com un feix encès de llenya
i com una flama de foc, en gavells,
i devoraran, a dreta i esquerra, tots els pobles del voltant;
i tornarà a ésser habitada Jerusalem en el mateix lloc, en Je- [rusalem.
7 I salvarà Jahvè els pavellons de Judà, com abans,
perquè no s'ensuperbeixi la puixança de la casa de David,
i la puixança dels habitants de Jerusalem sobre Judà.
8 En aquell dia protegirà Jahvè els habitants de Jerusalem,
i els fluixos entre ells seran com David en aquell dia,

2. — *Vas d'embriaguesa.* Els pobles pagans tenen una obsessió per apoderar-se de Jerusalem com l'embriac del vi. *Assetjada Jerusalem,* en patirà també tota la *terra de Judà.*

3. — *Una pedra pesada.* En els pobles de Palestina (i també en els nostres), el jovent tenia el costum de provar la força muscular carregant-se pedres grosses.

4. — *Cavalls amb esbarriament... genets amb bogeria.* Necessàriament s'ha de perdre la batalla. Els hermeneutes no s'acorden a concretar la realització de la profecia continguda en aquests versets. Sembla més enraonat de referir-la immediatament a la restauració d'Israel i als dies dels macabeus; però el sentit ple no pot limitar-s'hi *(totes les nacions de la terra),* sinó que ha d'estendre's a la pedra de l'Església de Crist i a la història de les seves persecucions.

7. — *Com abans.* El text massorètic actual s'hauria de traduir *al principi.* Sembla preferible el sentit que hem adoptat, que és també el de la Vulgata, els LXX, i del text siríac.

8. — *Com David.* Que matà Goliat i

i la casa de David com Déu,
com l'àngel de Jahvè al davant d'ells.
[9] I serà en aquell dia,
que cercaré de perdre tots els pobles que vinguin contra Je-
[rusalem.

Dol per la mort del Messias

[10] I vessaré sobre la casa de David
i sobre els habitants de Jerusalem
l'esperit de gràcia i de pregàries,
i esguardaran a mi, el qual travessaren,
i ploraran sobre ell,
com es plora el fill únic,
i s'endolaran per ell, com si fos el primogènit.
[11] En aquell dia hi haurà grans plors a Jerusalem,
com els plors d'Adadremon a la vall de Mageddo.

10, Io. xix, 37. — 11, II Par. xxxv, 22.

lleons i óssos. (Cf. I Rg. XVII, 36).

Com Déu. Aquesta frase, que podria semblar excessiva i irreverent, és explicada a continuació: *com l'àngel de Jahvè* que, quan sortiren d'Egipte els israelites, anava *al davant d'ells*.

10 — *L'esperit de gràcia i de pregàries.* Difícilment tindrà sentit aquesta frase, si no s'aplica directament a l'Església, en la qual impera la llei de gràcia per Jesucrist, i la pregària contínua que des de totes les parts del món cristià s'eleva a Déu. La gràcia i l'oració són, segons la teologia, els ressorts més importants de la vida cristiana.

Esguardaran a mi. Em miraran amb afecte. Vers el segle IX els jueus començaren d'alterar quelcom el text d'aquesta profecia: *esguardaran vers aquell* (no a mi) *que travessaren.* Els textos antics, però, i les versions unànimement s'acorden. Ramon Martí també afirma el mateix de tots els vells manuscrits jueus. I res no diu en contra la cita d'aquest text que fa sant Joan (XIX, 37), car ja és sabut que és una citació no rigorosament literal, sinó *ad sensum*.

El qual travessaren. Amb llança o espasa. Alguns hermeneutes han traduït *maleïren, insultaren.* El sentit constant, però, del verb *dàcar* (cf. XIII, 3), les versions antigues, fora dels LXX, i el mateix context, exigeixen de traduir en el sentit expressat.

Ja Isaïas havia predit clarament que el Messias seria maltractat, ferit i tallat (Is. LIII; ib. XLIX, 7; L, 6, etc.) i el mateix Zacarias ho indicava (XI, 12 seg. i XIII, 7). És, doncs, ben bé Jesús crucificat i reconegut com a Salvador allí mateix (Lc. XXIII, 48; Jo. XIX, 37), i sobretot posteriorment. Ell verament ha estat plorat més que ningú del món, més i tot que *el fill únic i el primogènit.*

A remarcar que el Messias travessat s'atribueix qualitats divines, com la de vessar l'esperit de gràcia i d'oració.

11. — *A la vall de Mageddo.* Morí Josias lluitant contra el rei d'Egipte (IV Rg. XXIII, 29; II Par. XXXV, 25). *Adadremon* sembla ésser el nom del

12 I plorarà la terra, família per família;
la família de la casa de David, d'una banda, i les seves dones,
[de l'altra;
la família de la casa de Natan, d'una banda, i les seves dones
[de l'altra.
13 La família de la casa de Leví, d'una banda, i les seves dones,
[de l'altra;
la família de la casa de Semei, d'una banda, i les seves dones,
[de l'altra.
14 Totes les altres famílies, família per família, d'una banda, i
[llurs dones, de l'altra.

Restauració religiosa

(C. XIII.) 1 En aquell dia hi haurà una deu oberta
a la casa de David, i als habitants de Jerusalem,
per al pecat i per a la sutzesa.
2 I serà en aquell dia, ha dit Jahvè dels exèrcits,
que arrancaré de la terra els noms de les ídoles,
i no seran recordades mai més;
i també foragitaré de la terra els profetes

2, Ez. xxx, 13.

poble on es lliurà la batalla en què morí Josias.

12-13. — *David, Natan, Leví, Semei,* són les famílies més destacades. Segons sant Jeroni, la de David indica l'estament reial; la de Natan, el profètic; la de Leví, el sacerdotal; i la de Semei, el dels doctors de la Llei.

Alguns hermeneutes han referit aquesta plorada universal a la que hi hagué per la mort de Judas Macabeu; però tot el conjunt de la profecia (el Messias-Jahvè travessat, l'esperit de gràcia i d'oració, etc.) no té gaire sentit, si no s'aplica a Jesucrist. També la menció especial que es fa de les dones, segons el que s'acostumava en els dols públics a l'Orient, suggereix el record de les que es compadiren de Jesús en la passió (Lc. XXIII, 28), de les que envoltaven piadosament la creu, i de les que a través de la història cristiana s'han guanyat l'apellació de *deuotus femineus sexus.* Cal, finalment, no oblidar les paraules significatives del quart Evangeli (Jo. XIX, 36, 37).

1. — *Una deu.* Travessat el Messias brollarà una font en la qual hom netejarà *el pecat i la sutzesa* moral. Aquesta aigua és la material del bateig en primer terme i la metafòrica de la penitència sacramental.

2.—*Els profetes.* Ací s'entén els pseudo-profetes.

i l'esperit d'immundícia.
[3] I s'esdevindrà, que, en profetar algú, d'ací en avant,
li diran el seu pare i la seva mare, que el generaren:
No viuràs, perquè has dit mentida a nom de Jahvè;
i en profetitzar, son pare i sa mare, que el generaren, el tra-
[vessaran.
[4] I serà en aquell dia, que s'avergonyiran els profetes,
cada un de la seva visió, en proferir-la,
i no es vestiran de mantell pilós, per tal de mentir.
[5] I diran: No sóc profeta,
jo sóc un treballador de la terra,
car un home m'ha posseït des de la meva joventut.
[6] I li serà dit: ¿Què són aquestes ferides que portes a les mans?
I respondrà: Me les han fetes a casa dels meus amics.

Colpit el pastor el ramat s'esgarria

[7] Alça't, espasa, sobre el meu pastor, i sobre l'home que és el meu company, ha dit Jahvè dels exèrcits; fereix el pastor, i s'esgarriarà el ramat; però tornaré la meva mà sobre els infants. [8] I s'esdevindrà en tota la terra, ha dit Jahvè, que de tres parts, dues en seran arrancades i deperiran, i la tercera hi serà deixada.

7. Mt. XXVI, 31; Mc. XIV, 27.

L'esperit d'immundícia. No pocs exegetes ho entenen en sentit personal de l'esperit pervers, o dimoni; el qual és el que parla pels pseudo-profetes, i és venerat en *les ídoles*.

4. — *No es vestiran de mantell pilós.* Com a voltes els antics profetes (III Rg. XIX, 13, 19; vegi's Mt. III, 4).

5. — *M'ha posseït.* En concepte d'esclau o de servent lligat a la gleva.

6. — *A casa dels meus amics.* Significa en el temple de les ídoles, les quals el pseudo-profeta estima deshonestament (aquest és el sentit propi del verb *ahab*). Alguns ho apliquen a les ferides de Jesucrist; sembla, però, que sols pot fer-se acomodant-hi el sentit propi.

7. — *El meu pastor.* Ço és, el pastor de Jahvè, unit a Jahvè com un *company*, ferit per ordre del mateix Jahvè, és, segons el parer unànime dels exegetes, el Verb encarnat, lliurat pel Pare a la mort (Mt. XXVI, 31; Mc. XIV, 27); el ramat esvaït és principalment el col·legi apostòlic esporuguit com *els infants*, al qual Jesús *retorna* per confortar-los; però també al·ludeix els jueus, segons el verset següent.

8. — *De tres parts, dues.* Magnitud de la desfeta del ramat esvaït a la mort del bon pastor. Sols una petita part dels jueus s'adherí al pastor de Jahvè i es salvà; la major part se n'escandalitzà i deperí.

[9] I passaré pel foc la tercera part, i els fondré, com es fon l'argent,
i els provaré, com es prova l'or. Ell invocarà el meu nom i jo li
respondré; diré: Tu ets el meu poble; i ell dirà: Jahvè és mon Déu.

Glòria de Sion restaurada

(C. XIV.) [1] Vet ací que vindrà el dia de Jahvè, i a dintre teu
serà repartida la teva presa. [2] Perquè congriaré tots els pobles, per
a combatre contra Jerusalem, i serà presa la ciutat, i seran saquejades les cases, i les dones violades, i sortirà a exili la meitat de la
ciutat; però, la resta del poble no en serà foragitada. [3] I sortirà
Jahvè i combatrà aquells pobles, com un dia ho va fer, el dia de la
batalla. [4] I posarà els peus, en aquell dia, sobre la Muntanya de les
Oliveres, que està davant de Jerusalem, devers l'Orient, i es partirà
pel mig la Muntanya de les Oliveres, cap a llevant i cap a ponent,
amb una vallada molt gran, i s'apartarà una meitat de la Muntanya
vers el nord, i l'altra meitat vers el migdia. [5] I fugireu a la vall de
les meves muntanyes, car la vall de les muntanyes arribarà fins a
Atzal; i fugireu, com fugíreu de davant del terratrèmol en els dies
d'Osias, rei de Judà; i vindrà Jahvè, mon Déu, i tots els sants amb
ell. [6] I s'esdevindrà en aquell dia de no haver-hi llum, i les resplendors es retrauran. [7] I vindrà un dia — Jahvè sap quin — que ni serà
dia, ni serà nit; però s'escaurà que al temps del vespre hi haurà

5, Am. 1, 1.

1. — *La teva presa.* La presa que en tu faran els enemics.

4. — *Es partirà pel mig la Muntanya de les Oliveres.* Alguns hermeneutes opinen que s'ha de prendre en sentit literal; sembla més aviat que es tracta d'un simbolisme difícil de concretar.

5. — *La vall de les meves muntanyes.* Sembla ésser l'esmentada en el versèt anterior. Sant Jeroni la identifica amb la que hi ha entre Sion i el Temple.

Del terratrèmol. Cf. Am. I, 1.

6. — *Les resplendors es retrauran.* Els estels del cel s'apagaran. Hem adoptat, d'acord amb el Kethib, la traducció generalitzada entre els hermeneutes moderns. La Vulgata i altres versions antigues són bastant diferents.

7. — *Ni serà dia, ni serà nit.* Un temps barrejat de tribulacions i de consolacions divines.

Al temps del vespre. A l'acabament, quan sembla que hauria de venir la fosca definitiva, *hi haurà llum,* car Déu intervindrà a favor del seu poble.

La profecia continguda en els versets anteriors és obscura en si, i difícil d'aplicar a una època determinada. Si hom té en compte que ve després del cap. XIII, en el qual es parla de la mort

llum. [8] I serà en aquell dia, que sortiran de Jerusalem aigües vives;
la meitat d'elles vers la mar oriental, i l'altra meitat vers la mar pos-
terior, a l'estiu i a l'hivern. [9] I serà Jahvè rei sobre tota la terra; en
aquell dia Jahvè serà únic, i únic el seu nom. [10] I esdevindrà tota la
terra, com una plana des de Gàbaa fins al sud de Jerusalem; i s'al-
çarà, i habitarà en el seu mateix lloc, des de la porta de Benjamí
fins a la porta anterior, fins a la porta dels angles, i des de la torre
d'Hananeel fins als cups del rei. [11] I hom hi habitarà, i mai més
no serà anatema, i Jerusalem serà habitada tranquiHament.

Desfeta dels enemics d'Israel

[12] I aquesta serà la nafra amb què Jahvè ferirà tots els pobles, que
combateren Jerusalem: la carn se'ls fondrà, tot i anant ells per llurs

del bon pastor i de les conseqüències que reportà (que tots els pobles es *congrien per a combatre contra Jerusalem*), i la intervenció decisiva de Jahvè a favor de Jerusalem *(Jahvè sortirà i combatirà aquells pobles)*, sembla que ni es pot referir al temps dels macabeus ni a la guerra dels romans en temps de Vespasià, sinó a la història de la nova Jerusalem (l'Església), combatuda per totes les nacions, i entre vexacions i victòries *(ni dia ni nit)* arribant a la fi (*al vespre*), a la llum plena de la victòria definitiva.

Especialment el detall de *posar els peus sobre la Muntanya de les Oliveres*, sembla que s'ha de referir, materialment i tot (la coincidència és colpidora!) a Jesucrist, anunciant des d'allí la desfeta de Jerusalem, realitzant l'ascensió al cel i prometent la tornada (Mt. XXIV, 2; Act. I, 11).

8. — *Aigües vives*. Sembla que no té sentit raonable aquesta frase si no és aplicada a la nova Jerusalem en sentit metafòric: les aigües del baptisme, o bé les de la gràcia.—*La mar oriental*, és la Mar Morta, i *la posterior* és la Mediterrània, ço és, vers els jueus i vers els gentils, o bé en totes direccions i contínuament *(a l'estiu i a l'hivern)*.

10. — *Gàbaa*. Ciutat sacerdotal de la tribu de Benjamí, unes tres hores al nord de Jerusalem.

Porta de Benjamí .. anterior... dels angles,... torre d'Hananeel fins als cups del rei. Els comentadors malden per identificar aquests noms en la toponímia de Jerusalem. Vénen a fixar els àmbits de la ciutat vers els punts cardinals, aproximadament.

Aquesta profecia mai no s'ha realitzat en sentit propi. Els voltants de Jerusalem indicats no són una plana. O hem de dir, doncs, amb els quiliastes, que es verificarà a la fi del món, o bé ho hem d'entendre en sentit espiritual; un sentit preformat, potser, en la restauració d'Israel, i verificat pròpiament en la Jerusalem nova de Jesucrist.

11. — *Anatema*. Maledicció pels pecats comesos.

12. — *La nafra*. Sant Jeroni remarca que aquesta profecia, àdhuc en el sentit material i en la vida present, es va complint en els perseguidors de l'Església.

propis peus; els ulls se'ls consumiran en llurs conques, i se'ls
desfarà la llengua dins la boca. [13] I serà en aquell dia, que hi haurà
el gran astorament de Jahvè entre ells, i s'apoderarà cada un de la
mà del seu company, i posarà la seva mà sobre la d'ell. [14] I també
Judà combatrà a Jerusalem i s'hi reuniran les riqueses de tots els
pobles del voltant: or, i argent, i vestits, en gran quantitat. [15] I així
el naframent de cavalls, de muls, de camells, d'ases i de totes les
bèsties, que hi haurà en aquells campaments serà com aquell nafra-
ment.

Universalitat i santedat de la religió nova

[16] I s'esdevindrà que tots els que restaran dels pobles, que hauran
vingut contra Jerusalem, pujaran, d'any en any, per adorar el rei,
Jahvè dels exèrcits, i per a celebrar la festa dels tabernacles. [17] I als
qui no pujaran de les famílies de la terra, a Jerusalem, per adorar el
rei, Jahvè dels exèrcits, els esdevindrà de no ploure sobre ells. [18] I
si la família d'Egipte no pugés, i no vingués, també sobre ells caurà
el càstig amb què Jahvè colpirà els pobles, que no pujaran a celebrar
la festa dels tabernacles. [19] Aquest serà el pecat de l'Egipte, i el

13. — *Posarà la seva mà.* El dia del gran terror de Jahvè, els enemics de Jerusalem es combatran mútuament; els uns alçaran les mans contra els altres.

14. — *A Jerusalem.* La Vulgata diu *contra Jerusalem* i alguns hermeneutes ho apliquen als jueus combatent contra la nova Jerusalem; el text, però, dóna una traducció com la nostra, que és literal, i el context sembla exigir-la, en el sentit que tot el poble jueu acudeix a la metròpoli per defensar-la contra els seus enemics. Pel que es refereix al temps dels macabeus, cf. II Mac. VIII, 27.

15. — *Cavalls, muls, etc.* La desfeta de l'exèrcit enemic; no sols els homes, sinó també les bèsties seran nafrades *com aquell naframent:* els dels soldats (versets 12 i 13).

16. — *Els que restaran* dels pobles enemics d'Israel es convertiran a Jahvè, i com els bons jueus *pujaran, d'any en any, a Jerusalem* (la vocació dels gentils) *a celebrar la festa dels tabernacles* en memòria del benefici de la vocació a la fe; així com els jueus la celebraven per la vocació a habitar la terra santa.

17. — *Als qui no pujaran...* Hom veu, doncs, que no tots els pagans respondran a la vocació a la fe. En càstig, Déu els retirarà la pluja i restaran en l'esterilitat espiritual. Evidentment el privilegi de raça vinculat a Israel en la Llei vella, cessarà en la nova, fent-se extensiu a tots els pobles!

18. — *També sobre ells caurà.* Amb la major part dels crítics moderns, hem acceptat la versió dels LXX contra el text massorètic, esborrant la partícula negativa. La causa de fer menció especial de l'Egipte, és que allí la fertilitat no ve de les pluges locals, sinó de les inundacions del Nil.

19. — *Serà el pecat.* O la pena del pecat.

pecat de tots els pobles que no pujaran per a celebrar la festa dels tabernacles. [20] En aquell dia, sobre els picarols del cavall hi haurà el sant de Jahvè, i les olles de la casa de Jahvè seran com les tasses de davant l'altar. [21] I totes les olles de Jerusalem i de Judà seran santificades a Jahvè dels exèrcits, i vindran tots els que ofereixen sacrifici, i en prendran i hi couran, i aquell dia no hi haurà cap cananeu a la casa de Jahvè dels exèrcits.

20. — *Sant de Jahvè.* El Pontifex de la Llei mosaica portava en la diadema aquesta inscripció *(Kodeix la Jahvè)* Ex. XXVII, 36. En la Llei nova la santedat serà tan estesa que fins els cavalls, com ornaments dels arreus, duran la inscripció sagrada; així també *les olles* (els recipients més vulgars en la literatura mosaica) del Temple nou seran tan santes i de tanta vàlua com les *tasses* precioses, que servien per rebre la sang de les víctimes, i escampar-la per l'altar.

21. — No sols les olles del Temple, sinó també les dedicades als usos profans, serviran per a la nova litúrgia. Han cessat, doncs, aquelles lleis complicades sobre la santedat legal, del codi mosaic; d'ara en avant, la santedat serà *in spiritu et veritate,* i més assequible a tothom.

Cananeu. Pot tenir dos sentits: *a)* incircumcis, pervers, impiadós; *b)* marxant (Vulg.) Ha cessat, doncs, l'espectacle lleig que provocarà la indignació de Jesús (Mt. XXI, 12; Mc. XI, 15; Ec. XIX, 45; Jo. II, 15).

MALAQUIAS

NOTÍCIA PRELIMINAR

Alguns critics moderns opinen que el nom de Malaquias és més aviat un nom apellatiu i pseudònim, probablement d'Esdras, segons una tradició jueva esmentada i acceptada per sant Jeroni; sembla, però, que és el nom propi d'un profeta, el darrer de tots, contemporani de Nehemias, que visqué vers la meitat del segle v a. C. Etimològicament el mot Malaquias, tal com el porta el text massorètic (*Mal'aquí*) sembla una forma abreujada; significa, doncs, *l'àngel* o *missatger de Jahvè,* i no *el meu àngel,* com pensen els que el fan apellatiu i pseudònim d'Esdras.

Desconeixem els detalls biogràfics de Malaquias, car no es poden acceptar els molts que la tradició llegendària ha acumulat sobre la seva persona. Alguns, com Orígenes, fins arribaren a pensar que no era un ésser humà, sinó un àngel en forma d'home.

El martirilogi romà el commemora el dia 14 de gener.

L'estil de Malaquias, sense atènyer la sublimitat d'Isaïas per exemple, no està mancat de condicions, claredat, precisió i àdhuc de certa elegància literària, més remarcable, si hom té en compte el temps de decadència al qual pertany.

La forma literària que adoptà Malaquias és el diàleg entre Jahvè i el poble, o els sacerdots, diferentment dels altres llibres profètics, en els quals predomina la forma oratòria. El contingut del llibre es redueix a dues exhortacions comminatòries: una, als sacerdots (I, 6-II, 9) i l'altra al poble d'Israel (II, 10-III, 21), amb un pròleg i un epíleg de curtes dimensions (I, 1-5; III, 22-24).

(C. I.) [1]Malvestat de la paraula de Jahvè a Israel per mitjà de Malaquias.

[2]Jo us he estimat, ha dit Jahvè, i vosaltres respongueren: ¿En què ens haveu estimat? ¿No era germà Esaú de Jacob, ha dit Jahvè, i vaig estimar Jacob, [3]i vaig avorrir Esaú, i he deixat les seves muntanyes desolades, i les seves propietats per als xacals del desert? [4]Que diguí Edom: Ens hem empobrit, però tornarem i aixecarem les ruïnes; això ha dit Jahvè dels exèrcits: Ells edificaran i jo destruiré, i hom els anomenarà país de la perversitat, i el poble contra el qual Jahvè s'ha irritat per a sempre. [5]I ho veuran els vostres ulls, i direu vosaltres: Sigui magnificat Jahvè enllà del terme d'Israel.

2, Rom. IX, 13.

2-3. — *Vaig estimar Jacob, i vaig avorrir Esaú.* (Cf. Rom. IX, 10-13). Més que dels dos germans, es tracta, en el text de Malaquias, de llur descendència. Ni en el text de Malaquias ni en el de sant Pau, no es tracta de la predestinació a la glòria, sinó de la restauració d'Israel, en el primer, i de la vocació al regne messiànic, en el segon. *Avorrir Esaú,* doncs, vol dir simplement no voler-lo restaurar com a poble, mentre que a Israel li atorgà aquesta gràcia.

Si hom aplica aquest passatge, entès en sentit personal, a les qüestions de la predestinació i reprovació, cal dir que l'avorriment d'Esaú fou a conseqüència de la seva mala conducta futura, prevista per Déu, *post praeuisa demerita;* o bé que no es tracta d'un avorriment en sentit propi, sinó d'una dilecció inferior a la de Jacob.

3. — *Les seves muntanyes desolades.* La terra (muntanyesa) d'Esaú (Idumea) fou també, com la Palestina, conquistada pels caldeus; però mentre aquesta en els dies de Malaquias era rehabilitada, la Idumea restava definitivament perduda per als seus antics habitants. El segle cinquè (a. C.) l'envaïren els nabateus.

5. — *Enllà del terme d'Israel.* Ço és, per tota la terra.

I. PECATS DEL POBLE D'ISRAEL

(I, 6 - II, 16)

L'altar contaminat pels sacerdots

6 El fill honora el pare, i el servent el seu senyor; si jo, doncs,
sóc el pare ¿on és el meu honor? I si jo sóc el senyor, ¿on és la
meva reverència?, ha dit Jahvè dels exèrcits a vosaltres, sacerdots,
que menyspreeu el meu nom, i dieu: ¿En què hem menyspreat el
vostre nom?
7 Oferiu sobre el meu altar pa contaminat, i dieu: ¿En què us
contaminem? En el que dieu: La taula de Jahvè no val la pena!
8 I si oferíssiu víctimes cegues, per a sacrificar, ¿no estaria mal
fet? I si n'oferíssiu de coixes o malaltisses, ¿no estaria mal fet?
Ofereix-ho, doncs, al teu príncep: ¿t'ho acceptarà, o li plaurà, la
teva presència?
9 I ara, pregueu, doncs, davant de Déu i es compadirà de nosal-
tres (obra de les vostres mans ha estat això): ¿li serà plaent la vos-
tra presència?, ha dit Jahvè dels exèrcits.

El sacrifici de la Llei nova

10 ¿Qui hi ha, àdhuc entre vosaltres, que tanqui les portes, i no
encengui el meu altar vanament? No us tinc voluntat, ha dit Javhè

7. — *Pa contaminat.* Significa no sols els sacrificis de pa, sinó també els d'animals, com es veu pels versets següents. Segons la Llei, les víctimes havien d'ésser sense tara (Lev. XXI, 19-25; Deut. XV, 21). — *La taula de Jahvè* (l'altar) *no val la pena,* és menyspreable. Els sacerdots ho diuen, si no de paraula, amb llur conducta.

10. — *Tanqui les portes* (del Temple), *i no encengui el meu altar.* Equival a suprimir el culte. El sentit sembla ésser que Jahvè menysprea el culte que se li ret al temple de Jerusalem: Tant de bo que tanquéssiu el temple, i no encengueu el foc de l'altar!

dels exèrcits, i no acceptaré ofertes de les vostres mans. [11] Car des
de l'eixida del sol fins a la posta, és gran el meu nom en els pobles,
i a tot arreu s'encensa, s'ofereix al meu nom, i oferta pura; perquè
gran és el meu nom en les nacions, ha dit Jahvè dels exèrcits. [12] I
vosaltres l'heu profanat en dir: La taula de Jahvè és sutza, i el men-
jar que d'ella prové no val res. [13] I heu anat dient: Quina feinada!
I ho haveu esvaït, diu Jahvè dels exèrcits, i heu portat furtades víc-
times coixes i malaltisses, i les heu fetes passar com a ofertes. ¿Em
plauria això de les mans vostres?, ha dit Jahvè.

[14] Maleït el fraudulent que té mascles en el seu ramat, i ofereix i
sacrifica al Senyor el rebuig; perquè jo sóc Rei gran, ha dit Jahvè
dels exèrcits, i el meu nom és formidable entre les nacions.

Comminacions als sacerdots

(C. II.) [1] I ara, a vosaltres, els sacerdots, aquest manament.
[2] Si no escolteu, i si no us poseu al cor de glorificar el meu nom,

11, Ps. cxii, 3. — 2, Lv. xxvi, 14, Dt. xxviii, 15.

11. — Aquest verset és d'una importància dogmàtica excepcional. És, *a*): una profecia que es refereix al temps messiànic; i *b*): anuncia un sacrifici veritable. Jahvè magnificat *a tot arreu* del món pagà (*gran és el meu nom en els pobles*) des de llevant a ponent (*de l'eixida del sol fins a la posta*), representa una situació característica del regne messiànic, tal com l'havien anunciat insistentment els profetes anteriors. I és evident que la descripció magnífica de Malaquias esdevindria mutilada fins al ridícol, si hom la referia als temps mateixos del profeta o bé als següents, en els quals els jueus de la diàspora, escampats per tot el món, haurien fet gloriós el nom de Jahvè. La importància d'aquests jueus era insignificant en el món pagà, sobretot sota el punt de vista religiós i moral; a més, ningú no té dret a suposar que oferiren a Jahvè sacrificis per tot el món, fora del Temple de Jerusalem.

Quant al caràcter de sacrifici veritable, *b*), que s'ofereix per tot el món, el text bíblic s'expressa amb tota claredat. El mots participials *muktar* i *mugàx*, i sobretot el substantiu *minchà*, tenen un sentit sacrificial ja establert en el lèxic de la Bíblia. Per altra banda, res no hi ha que faci sospitar un sentit metafòric; tot al contrari, el context del verset anterior, en el qual Jahvè rebutja els sacrificis, que se li ofereixen al Temple, i afegeix (v. 11) que no els necessita, perquè ja li n'ofereixen per tot el món, sembla exigir un sentit tan propi en el v. 11, com en el 10. A més, el mot *minchà* és un terme per designar el sacrifici incruent en la litúrgia mosaica.

Es, doncs, el sacrifici eucarístic, tal com l'entén la Teologia catòlica, el que anuncia Malaquias.

13. — *Quina feinada!* Ens dóna la litúrgia dels sacrificis mosaics.

Ho haveu esvaït. Ho heu deixat estar, menyspreat.

14. — *Mascles.* Les víctimes per als sacrificis havien d'ésser mascles i sense cap defecte (Lev. XXII, 19).

ha dit Jahvè dels exèrcits, us enviaré maledicció, i maleiré les vostres benediccions; i ja les he maleïdes, perquè vosaltres no us ho heu posat al cor. [3] Vet ací que jo us malmetré els sembrats, i us tiraré la femta a la cara, la femta de les vostres solemnitats, i sereu enduts amb ella. [4] I sabreu que us vaig posar aquest manament, perquè fos el meu pacte amb Leví, ha dit Jahvè dels exèrcits. [5] El meu pacte li fou la vida i la pau, i li vaig donar el temor, i em va témer, i davant del meu nom, ell tremolava. [6] La doctrina de la veritat estigué en la seva boca, i la iniquitat no fou trobada en els seus llavis; va caminar amb mi en pau i en rectitud, i en va retraure molts de la impietat. [7] Car els llavis del sacerdot guardaran la saviesa, i hom cercarà la llei de la seva boca; perquè ell és el missatger de Jahvè dels exèrcits. [8] Vosaltres, però, heu deixat el camí; n'heu escandalitzat molts contra la llei: heu inutilitzat el pacte de Leví, diu Jahvè dels exèrcits. [9] Jo també, doncs, us he fet menyspreats i abjectes de tot el poble, perquè no heu seguit els meus camins, i heu fet en la llei accepció de persones.

Contra els matrimonis illícits i els repudis

[10] ¿No tenim tots nosaltres el mateix pare? ¿No ens ha creat el

10, Mt. XXIII, 9; Eph. IV, 6.

2. — *Maleiré les vostres benediccions.* Faré que les vostres benediccions no tinguin eficàcia i fins que esdevinguin contraproduents.

3. — *La femta.* De dins les vísceres de la víctima i els altres residus, que es cremaven a part (Ex. XXIX, 14; Lev. IV, 12). Déu, indignat, la tira a la cara dels sacerdots infidels, i amb la femta seran enduts al lloc abjecte (*sereu enduts amb ella*).

4. — *El meu pacte amb Leví.* Atorgat en el desert (Deut. X, 8, 9) i refermat després del captiveri (Esd. IX, 38; X, 1).

6. — *Caminar amb mi* (Déu). És fer vida santa (Gen. V, 21; ib. VI, 9).

7. — *Hom cercarà la llei de la seva boca.* Cf. Lev. X, 8-11; Deut. XXXIII, 8-10.

8. — *Heu inutilitzat el pacte de Leví.* En el sentit que, no havent-lo complert, n'heu frustrat els beneficis que n'haurien resultat segons la prometença de Déu.

9. — *Accepció de persones.* És una frase incorporada ja a la nostra literatura. El jutge no deu judicar segons la qualitat de les persones, sinó segons els mèrits de la causa. Remarca sant Jeroni que aquest és el darrer i el més greu dels pecats, de què Déu acusa els sacerdots.

10. — *El mateix pare.* Segons alguns, es refereix a Abraam; segons altres, a Déu.

mateix Déu? ¿Per què menyspreeu cada un el seu germà, trencant el pacte dels nostres pares?

[11] Judà ha obrat pèrfidament, i abominació ha estat perpetrada a Israel i a Jerusalem, perquè ha profanat Judà la santedat de Jahvè, que havia estimat, i s'ha mullerat amb filles d'un déu estrany. [12] L'home que això farà, mestre o deixeble, el tallarà Jahvè de les tendes de Jacob, encara que porti oferiments a Jahvè dels exèrcits.

[13] I això novament fareu: Cobriu de llàgrimes l'altar de Jahvè, de plors i de gemecs; ja no guaitaré mai més l'oferta, ni acceptaré res a gust, de les mans vostres. [14] I direu: Per què? Perquè Jahvè fou testimoni entre tu i la dona de la teva joventut, que tu has traït, essent ella la teva companyona i la dona del teu contracte. [15] I ningú no ho fa, si conserva una resta de seny. ¿I què hom ha de cercar sinó la raça de Déu? Conserveu-vos, doncs, en el vostre seny, i no traïu la dona de la vostra joventut. [16] Perquè, ha dit Jahvè, Déu d'Israel, que detesta el repudi, i el que cobreix d'iniquitat el seu vestit, ha dit Jahvè dels exèrcits; conserveu-vos, doncs, en el vostre seny i no repudieu.

Menyspreeu cada un el seu germà. Sembla referir-se Malaquias (cf. verset 11) als jueus que es casaven amb estrangers (Esd. IX, 9; Nh. X, 30; XIII, 26).

11. — *La santedat de Jahvè.* És la frase que designa el santuari del temple de Déu. Alguns pensen que eren els mateixos sacerdots destinats al culte de Déu en el temple els que cometien el pecat de mullerar-se amb estrangeres i idòlatres.

12. — *Mestre o deixeble.* El que ho fa i el que indueix a fer-ho. Sembla que es tracta d'una frase proverbial, que vol dir: *tothom, de qualsevol condició que sigui.* La traducció directa i literal és discutida.

13. — *Cobriu de llàgrimes... de plors i gemecs.* Les dones repudiades pels jueus que es casaven amb estrangeres, acudien, segons diu sant Jeroni, al Temple a queixar-se'n davant Jahvè.

14 — *Jahvè fou testimoni.* La unió marital és un contracte sagrat (Gen. II, 24) i establert davant de Déu (Prov. II, 17).

15. — Aquest verset és obscur i traduït diversament. *Hom ha de cercar* en el matrimoni de perpetuar *la raça de Déu;* per això els jueus, *si conserven una resta de seny,* es casen amb jueves i no amb estrangeres.

16. — *Detesta el repudi.* Els LXX i la Vulgata amb altres versions antigues, tradueixen: *Si la detestes, repudia-la;* els hermeneutes moderns, però, s'ajusten millor al text massorètic i a les exigències del context.

II. JUDICI DEL SENYOR

(II, 17 - III, 23)

El Messias jutge

[17] Haveu molestat Jahvè amb les vostres paraules, i dieu: ¿En què l'hem molestat? En dir: Als ulls de Jahvè són bons tots el que obren iniquitat i en aquests ell s'abelleix; altrament ¿on és el Déu de la justícia?

(C. III.) [1] Vet ací que jo envio el meu missatger, i prepararà el camí al davant meu, i de seguida vindrà al seu temple el Senyor, que vosaltres cerqueu, i l'àngel del testament, que vosaltres desitgeu; vet ací que ve, ha dit Jahvè dels exèrcits. [2] ¿I qui es sostindrà el dia de la seva vinguda? ¿i qui s'aguantarà en ell manifestar-se? Car ell és com el foc, que abrusa, i com l'herba dels bataners. [3] I s'asseurà abrusant i purificant l'argent, i purificarà els fills de Leví, i els refondrà com l'or i l'argent, i oferiran a Jahvè sacrifici en justícia. [4] I plaurà a Jahvè l'oblació de Judà i de Jerusalem, com en els dies passats, i com en els anys anteriors. [5] I m'acostaré a vosaltres per a judicar-vos, i testificaré ràpidament contra els fetillers, i contra

1, Mt. XI, 10; Mc. I, 2; Lc. I, 17; VII, 27.

17. — *Haveu molestat...* Els jueus tornats de l'exili menaven una vida pobra i intranquilla, malgrat la paraula de Déu que, pels profetes, els havia promès un esdevenidor esplèndid; per això murmuraven contra la Providència aquestes paraules de blasfèmia.

1. — *El meu missatger.* És, segons la interpretació de Jesús, sant Joan Baptista el precursor (Lc. VII, 27). Per a provar-ho, basta remarcar que cap profeta (o missatger de Jahvè) no vingué a Israel, des de Malaquias a sant Joan, i el text inculca la imminència de l'enviat (*vet ací que ve*).

El Senyor. Així simplement, i per antonomàsia, és sempre el mateix Jahvè en la literatura bíblica. A més aquest Senyor, davant del qual va el missatger, és el que ací parla en primera persona, ço és, Jahvè dels exèrcits. És, finalment, el Senyor del temple; apellació que sols quadra a Jahvè. Que aquest Senyor és el Messias ho palesen els verbs (*cerqueu, desitgeu*). És, doncs, aquest text una prova explícita de la divinitat del Messias.

2. — *L'herba dels bataners* (*borit*), es cremava i se'n feia una sal que servia de sabó per netejar la roba o el cos.

3. — *S'asseurà.* Els orfebres a l'Orient s'asseuen per a fer el seu treball.

Oferiran a Jahvè sacrifici. Aquell sacrifici (*minchâ*) nou i universal que esmentà abans (I, 11).

els adúlters, i contra els que juren a mentida, i contra els que escanyen el salari del jornaler, les vídues, i els orfes, i foragiten el pelegrí, i no em tenen por, ha dit Jahvè dels exèrcits. [6] Car jo sóc Jahvè: no he canviat; i vosaltres, fills de Jacob, no heu estat destruïts.

El delme i les ofertes

[7] Des dels dies dels vostres pares us heu apartat dels meus ordenaments, i no els heu observat. Torneu a mi, i jo tornaré a vosaltres, ha dit Jahvè dels exèrcits. I diguereu: ¿Com tornarem? [8] ¿Defraudarà hom a Déu? Doncs, vosaltres m'haveu defraudat. I diguereu: ¿Què us hem defraudat? El delme i les ofertes. [9] Esteu colpits de maledició, car vosaltres, tothom, m'haveu defraudat. [10] Porteu tot el delme a la casa del tresor, i sigui el sosteniment de la meva casa, i feu la prova amb això, ha dit Jahvè dels exèrcits; si no, us obriré les deus del cel, i us vessaré benediccions, àdhuc amb escreix. [11] I increparé a favor vostre el que devora, i no us malmetrà els fruits de la terra, i no us fallarà la vinya en el camp, ha dit Jahvè dels exèrcits. [12] I benaurats us diran tots els pobles, car sereu una terra estimable.

Els que malparlen de Déu i els que el lloen

[13] Les vostres paraules s'avaloten contra mi, ha dit Jahvè, i encara dieu: ¿Què hem dit contra vós? [14] Heu dit: És en va de servir a Déu, i ¿què n'hem tret d'haver guardat els seus manaments, i d'haver caminat tristament a la presència de Jahvè dels exèrcits? [15] Ara,

7, Lev. I, 3. — 14, Iob XXI, 15.

6. — *No he canviat.* Jahvè és immutable (el que és) en si i en les seves prometences; per això els jueus, malgrat llurs pecats, no *han estat destruïts* com els altres pobles del voltant, perquè Jahvè els va prometre la perennitat (Miq. VII, 20).

8. — *El delme i les ofertes.* Els israelites venien obligats a pagar als levites, per al culte de Déu, el delme (Nm. XVIII, 21) i diverses ofertes (Ex. XXX, 14; Nm. XV, 19, etc.).

11. — *El que devora.* És la llagosta; la qual, sota la increpació de Déu, no gosa a fer mal.

doncs, nosaltres diem benaurats els orgullosos; també són exalçats
els que obren iniquament; també temptaren a Déu i s'han salvat.
16 Aleshores parlaren entre si els temerosos de Jahvè, i Jahvè ho es-
coltà i ho va sentir, i fou escrit un llibre en record davant d'ell, per
als que temen Jahvè, i reconeixen el seu nom. 17 I em seran un
tresor, ha dit Jahvè dels exèrcits, per al dia que jo preparo i els per-
donaré, com el pare perdona el seu fill, que li presta servei. 18 I us
convertireu, i veureu el que va del just al malvat, del servent de Déu
a aquell que no el serveix.

El dia de foc i el sol de justícia

19 Perquè vet ací que vindrà un dia, encès com un forn, i tots els
superbs i els obradors d'iniquitat seran palla, i els abrusarà el dia
venidor, ha dit Jahvè dels exèrcits; el qual no els deixarà ni arrelam
ni ramatge.
20 I per a vosaltres, que temeu el meu nom, sortirà el sol de justí-
cia, i portarà en les seves ales la salut, i eixireu saltant com els
vedells de l'estable. 21 I trepitjareu els dolents, car seran cendra sota
les plantes dels vostres peus, en el dia que jo preparo, ha dit Jahvè
dels exèrcits.

Epíleg

22 Recordeu-vos de la llei de Moisès, el meu servent, que li vaig
establir a l'Horeb per a tot Israel, preceptes i ordenaments.

16. — *Un llibre.* En el qual estan escrits els noms dels justos i les paraules que diuen entre si a honor de Jahvè. Hom alludeix al costum dels monarques orientals de consignar en el llibre dels annals, les coses interessants i favorables.

19. — *Un dia, encès.* El dia que vindrà Jesucrist a judicar el món, el qual serà desfet pel foc (II Pet. III, 12; II Tes. I, 8).

20.—*Saltant* (de joia) *com els vedells.* Quan surten al camp, de l'estable, on estaven tancats.

22.—*Recordeu-vos de la llei.* Aquesta exhortació, sempre interessant per al poble d'Israel, ho és especialment a la fi de Malaquias, quan comença el periode en el qual, extingida la veu viva dels profetes, Israel s'haurà de guiar únicament per la llei.

[23] Vet ací que jo us enviaré Elias, el profeta, abans que vingui el
dia de Jahvè, gran i terrible. [24] I girarà el cor dels pares als fills, i
el dels fills als pares, per a que jo no vingui, i colpeixi la terra d'a-
natema.

23. — *Elias, el profeta.* Emmenat al cel (IV Rg. II, 11) tornarà a la fi del món, com a adversari de l'Anticrist (Apoc. XI, 3). En això s'acorda la tradició cristiana amb la dels jueus (Mt. XVII, 10). És cert que el mateix Jesucrist sembla indicar que Elias és Joan Baptista, el precursor (Mt. XI, 14), i així ho entenen alguns hermeneutes; sembla, però, que Jesús aplica al Baptista el nom d'Elias, perquè la missió del primer era paral·lela a la del segon, sobretot a la que li està reservada en els temps finals. Joan fou Elias *in spiritu et virtute* (Lc. I, 17).

24. — *Girarà el cor dels pares als fills i el dels fills als pares.* Aquesta frase ha estat interpretada diversament. El sentit veritable és la reconciliació de tots els jueus, revinguts al reconeixement i acceptació del Messias triomfant.

Aquesta conversió deslliurarà la terra de *l'anatema* diví.

TAULA

Pàgs

DANIEL

Noticia preliminar 3

Primera part

Història del profeta Daniel

I. Vida privada

Daniel i els seus companys a la cort de Nabucodonosor 9
Fidelitat als joves hebreus a la Llei i la recompensa divina. 11

II. Vida pública

Els savis de Babilònia no saben explicar el somni del rei 12
Intervenció de Daniel 14
Daniel explica el somni de Nabucodonosor 15
Interpretació del somni. 16
L'estàtua de Nabucodonosor 18
Ananias, Misael i Azarias refusen d'adorar l'estàtua i són condemnats al foc. 20
Oració d'Azarias. 22
Els tres joves al mig del foc 25
Càntic dels tres joves 26
Nabucodonosor glorifica el Déu d'Israel 30
Lletra de Nabucodonosor sobre un somni, que els savis de Caldea no saberen interpretar. 31

Pàgs.

Nabucodonosor exposa el somni a Daniel 32
Daniel interpreta el somni del rei. 34
Acompliment de la predicció de Daniel. 35
L'àpat del rei Baltasar 38
Són cridats els savis inútilment 40
És cridat Daniel 40
Daniel explica la inscripció fatídica 42
Intrigues dels èmuls de Daniel a la cort del meda Darius 43
Daniel a la sitja dels lleons 46
Darius glorifica el Déu d'Israel 47

Segona part

Visions del profeta Daniel

Somni de Daniel: Les quatre bèsties 49
El vell de dies i el Fill d'home 51
Interpretació del somni. 53
Visió de Daniel: El moltó i el boc 54
Gabriel s'apareix al profeta i li explica la visió 57
Oració de Daniel. 58
Profecia de les setanta setmanes 60
Aparició esplendorosa i esglai del profeta 64
Els àngels protectors dels pobles. 66
Lluites dels Ptolomeus i els Selèucides 67
La persecució d'Antíoc Epífanes 73
El temps predeterminat per a l'acompliment de la profecia. 76

Apèndix

Història de Susanna. 79
Susanna i els vells calumniadors 79
Daniel prova la innocència Susanna. 82
Daniel palesa les esgarrifances dels sacerdots de Bel. 84
Daniel mata el dragó sagrat 87
Daniel és condemnat novament a la sitja dels lleons. 87
Habacuc porta menjar a Daniel 88
El rei glorifica el Déu d'Israel. 88

Pàgs.

ELS DOTZE PROFETES MENORS

Nota introductòria 91

OSEAS

Noticia preliminar 93

I. Accions simbòliques

Matrimoni simbòlic del profeta 95
Prometença de restauració. 96
Israel simbolitzat en la muller d'Oseas 97
Càstig de la muller infidel 98
La muller indigna serà rehabilitada 99
Segon matrimoni simbòlic d'Oseas 101

II. Sermons profètics d'Oseas

Corrupció general d'Israel. 102
Idolatria i immoralitats anexes 103
Allocució contra els caps (sacerdots, reis, magnats) d'Israel 105
Misericòrdia de Déu sobre Israel. 107
Queixes de Déu sobre Israel 108
Pecats d'Israel 109
Han demanat auxili als estranys i no a Déu 110
Les ídoles destruïdes i Israel sota l'opressió estrangera. 112
Imminència de l'exili 113
Israel obstinat en la idolatria 115
El càstig de Déu 116
Els beneficis de Déu menyspreats 118
Déu perdonarà Israel 119
Exhortacions 120
Amenaces. 122
Prometences 123
Després del càstig, la restauració. 124

Págs.

JOEL

Notícia preliminar 127

I. Dues raons de penitència

Devastació del país 129
Planys i deprecacions a Jahvè 131
Invasió de llagostes 132
Exhortació a la penitència 134

II. Dos fruits de la penitència

El perdó generós de Déu 135
El temps messiànic 137
Déu castiga els enemics de Judà 137
Victòria esclatant de Déu sobre els enemics 139
La glòria de Judà 140

AMÓS

Notícia preliminar 143

I. Judici de Déu sobre Israel i els israelites veïns

Contra Síria 145
Contra els filisteus 146
Contra Fenícia 147
Contra Idumea 147
Contra els ammonites 147
Contra els moabites 148
Contra Judà 149
Contra Israel 149
Càstig d'Israel 150

II. Sermons profètics d'Amós

És imminent el judici de Déu 151
Devastació d'Israel 152
Contra la impietat de Samaria 153

Pàgs.

Samaria no fa cas dels càstigs de Déu 154
Samaria devastada 156
Cal cercar Déu omnipotent 156
Els escanya-pobres castigats 157
Exhortació a la penitència 158
El dia de Jahvè 159
Contra els prohoms de Samaria 160
La puixança de Samaria convertida en desolació 161

III. Visions simbòliques d'Amós

Visió de les llagostes 162
Visió del judici a foc 163
Visió de la plomada. 163
Amasias i Amós 164
Visió del cistell de fruita 165
Els avars 165
Dol i dispersió de Samaria. 166
Ningú no s'escaparà de la justícia de Déu 167
Restauració de la casa de David 169

ABDIAS

Notícia preliminar 171

Anuncia la desfeta d'Idumea 173
Edom enemic d'Israel 174
Jerusalem refeta i triomfant dels seus enemics 176

JONÀS

Notícia preliminar 179

I. Primera missió del profeta

Vocació i fugida de Jonàs 181
Jonàs culpable de la tempesta. 182
És gitat a la mar i engolit per un peix 182
Oració de Jonàs 183

Pàgs.

II. Segona missió del profeta

Jonàs va a predicar a Nínive 185
Els ninivites fan penitència 185
Enuig de Jonàs per la misericòrdia de Déu. 186
Justificació de la misericòrdia de Déu 187

MIQUEAS

Noticia preliminar 189

I. L'amenaça del profeta Miqueas

Jahvè es presenta per a jutjar el seu poble. 191
Càstig de Samaria 192
Amenaces contra les ciutats de Judà 192
Les injustícies castigades 194
Certesa del càstig 195
La restauració futura 196
Pecats dels prohoms 196
Contra els falsos profetes 197
Destrucció del regne teocràtic 198

II. La consolació del profeta Miqueas

La muntanya de Jahvè 199
Sion rehabilitada i triomfant 200
De Betlem sortirà el Messias 202
La pau messiànica 203

III. Els advertiments del profeta

Israel ingrat a les bondats de Jahvè 204
Les impietats i les injustícies castigades. 206
Els justos escassegen 207
La restauració messiànica 208

Pàgs.

NAHUM

Noticia preliminar 211

El poder de Déu és formidable 213
Nínive serà destruïda 214
Nínive és atacada per l'exèrcit enemic 215
Nínive saquejada i devastada 217
Els pecats i el càstig de Nínive 218
L'exemple de Tebas. 219
La desfeta de Nínive serà total i definitiva 220

HABACUC

Noticia preliminar 223

Les iniquitats dels jueus 225
La invasió dels caldeus. 225
Jahvè és invocat contra els caldeus 226
Certesa del judici de Jahvè. 227
Amenaces. 228
Càntic d'Habacuc 230

SOFONIAS

Noticia preliminar 235

I. Venjança del Senyor

El judici de Déu salva Judà 237
Tots els pecadors seran castigats. 238
El dia terrible. 239
Exhortació a penitència. 240
El càstig dels filisteus 240
El càstig dels moabites i ammonites. 241
El càstig de l'Assíria 242
Amenaces contra Jerusalem 243

Pàgs.

II. La salvació obrada per Déu

Santedat i humilitat de la teocràcia restaurada 244
La joia i la glòria en la restauració d'Israel 245

AGGEU

Noticia preliminar 947

I. Exhortació a bastir el Temple

Exhortació a edificar el Temple 249
El profeta és escoltat 250

II. Consolació pels que treballen en l'edificació del Temple

La glòria del Temple novell 252
El poble jueu contaminat 253
Càstigs i benediccions 253
Zorobabel, segell de Déu 254

ZACARIAS

Noticia preliminar 257

PRIMERA PART

Prometença de salut

Introducció 259

I. Significada en vuit visions simbòliques

Visió del cavaller entre les murtreres 260
Visió de les quatre banyes 262
Visió d'un home amb el cordill 262
Humiliació de Babilònia i glòria de Sion 263

Pàgs.

Visió del gran sacerdot 264
Significat d'aquesta visió 265
Visió del canelobre d'or 266
Simbolisme de la visió 266
El llibre que vola 268
L'efa i la dona 268
Visió dels quatre carros 269

II. En una acció simbòlica

El Messias rei i sacerdot 270

SEGONA PART

Condicions de salut

Els enviats de Betel 272
Resposta del profeta 272
Puixança futura de Sion 273
Perspectives de prosperitat 274
La conversió dels gentils 274

TERCERA PART

Realització de la salvació

I. Gestes i destinacions del bon pastor

Profecia contra els pobles del voltant 277
El Messias rei humil 278
Els tornats de l'exili triomfants 279
La glòria de la casa de Jahvè 281
Els dispersos es reuneixen 282
El Líban incendiat 283
El bon pastor sobre el ramat de Déu 283
Les trenta peces d'argent 284

Pàgs.

II. Destinacions i actes del ramat

Déu auxilia Jerusalem contra els enemics 285
Dol per la mort del Messias 287
Restauració religiosa 288
Colpit el pastor el ramat s'esgarria 289
Glòria de Sion restaurada 290
Desfeta dels enemics d'Israel 291
Universalitat i santedat de la religió nova 292

MALAQUIAS

Noticia preliminar 295

Introducció 297

I. Pecats del poble d'Israel

L'altar contaminat pels sacerdots 298
El sacrifici de la Llei nova. 298
Comminacions als sacerdots 299
Contra els matrimonis ilícits i els repudis 300

II. Judici del Senyor

El Messias jutge 302
El delme i les ofertes 303
Els que malparlen de Déu i els que lloen 303
El dia de foc i el sol de justícia 304
Epíleg 304

ESMENES

Pàg.	Línia	On diu	Ha de dir
61	1 nota 20	esperitualment	espiritualment
71	2 nota 19	obligat retirar-se	obligat a retirar-se
93	15	martirilogi	martirologi
97	2 nota 5	càtig	càstig
127	6	martirilogi	martirologi
144	5	martirilogi	martirologi
167	3 nota 11	de les.	dels
171	20	martirilogi	martirologi
181	7 nota 2	80.	90
189	12	martirilogi	martirologi
211	8	martirilogi	martirologi
216	9 nota 7	dui	diu
217	11	massegament	masegament
223	16	martirilogi	martirologi
225	17	martirilogi	martirologi
243	5	opresora	opressora
257	22	martirilogi	martirologi
268	17	surtien	sortien
269	2 nota 1	Moria.	Mòria
270	5	tumateix	tu mateix
274	7	Sir.	Si
295	13	martirilogi	martirologi
297	nota 2-3	avo-rrir	avor-rir
299	14 nota 11	ridicol	ridícul

AQUEST DESÈ VOLUM DE LA SAGRADA BÍBLIA, ANOSTRADA PER CURA I A DESPESES DE LA FUNDACIÓ BÍBLICA CATALANA, FOU ACABAT D'ESTAMPAR ALS OBRADORS DE LA TIPOGRAFIA EMPORIUM EL DIA XXIV DE SETEMBRE, DIADA DE LA MARE DE DÉU DE LA MERCÈ, DE L'ANY DE GRÀCIA

• MCMXXXIV •

BS212 .1928 v.10
La Sagrada Biblia ...
Princeton Theological Seminary-Speer Library
1 1012 00005 8307